

วารสารวิชาการ สถาบันพัฒนาพระวิทยากร

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม 2567

The Journal of Institute of Trainer Monk
Development

Vol.7 No.1 January- March 2024

ISSN: 2985-0797 (Online)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา รวมถึงผู้สนใจ ได้เผยแพร่ผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ด้านการศึกษา ด้านการฝึกอบรม และผลงานทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ตลอดจนบทวิเคราะห์เชิงบูรณาการที่เสนอองค์ความรู้ใหม่ และสหวิทยาการด้านการศึกษา การพัฒนาการศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอน การฝึกอบรมสำหรับพระสงฆ์และประชาชนทั่วไป

2) เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ทางพระพุทธศาสนาและการประยุกต์ใช้หลักธรรมในเชิงวิชาการ

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสาร เป็นบทความทางด้านศึกษาศาสตร์ (education science) ศาสนาและเทววิทยา (religion and theology) พระพุทธศาสนา (Buddhism) ปรัชญา (philosophy) ภาษาและวรรณคดี (languages and literature) มานุษยวิทยา (anthropology) ศิลปศึกษา (arts studies) และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งวารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากรจัดอยู่ในกลุ่มศาสตร์ในด้านสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้เปิดรับบทความที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ลงวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed)

วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร (The Journal of Institute of Trainer Monk Development) ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ได้รับการจัดให้อยู่ใน วารสารกลุ่มที่ 2: วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI (จนถึง 31 ธันวาคม 2567)

ทั้งนี้ ทางวารสารได้เผยแพร่ผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดบทความฉบับสมบูรณ์ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tmd>

การเผยแพร่แบบออนไลน์ในวารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ รูปแบบก่อนเสนอบทความวิชาการ หรือ บทความวิจัย ต้องผ่านเกณฑ์ของวารสารอย่างเคร่งครัด และต้องยึดหลักเกณฑ์จรรยาบรรณหรือจริยธรรมของนักวิชาการ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยนำเสนอเผยแพร่ซ้ำซ้อนหรือกำลังอยู่ในระหว่างเสนอตีพิมพ์ในวารสารอื่นใดมาก่อน ผลการศึกษาที่ค้นพบองค์ความรู้หรือข้อความที่ปรากฏในบทความของผู้เขียน ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน จะไม่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากรแต่อย่างใด

บรรณาธิการ

พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รศ.ดร.มานพ นักการเรือน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รศ.ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว

มหาวิทยาลัยหัวเฉียว

รศ.ดร.ศุภกาญจน์ ชยาพัฒน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผศ.ดร.คงสุภรณ์ แสงทรัพย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.ประทีป พิษทองกลาง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

พระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย,ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.อรรถพงษ์ ผิวเหลือง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.มณูญ สอนโพนงาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผศ.ดร.อุทัย สติมัน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.รัชนี้ นกเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ผศ.ชนาธิป บุปผามาศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ดร.ประสิทธิ์ แก้วศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร. แม่ชีธรรมอริชฐาน พรบันดาลชัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระวิทยา ขนชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อาจารย์อรรถสิทธิ์ สุนาโท

มหาวิทยาลัยหัวเฉียว

ดร.ชาตรี ชุมเสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ประธานงาน

เกษริน บุตรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปฐมพร ศรัทธาธรรม

สถาบันพัฒนาพระวิทยากร

เจ้าของวารสาร:

สถาบันพัฒนาพระวิทยากร

ศาลาสันติวัคคีย์บริเวณบรมบรรพต (ภูเขาทอง)

วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร แขวงบ้านบาตร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

กรุงเทพมหานคร 10100

Email: monkde2563@gmail.com

online journal: <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tmd/index>

บทบรรณาธิการ

วารสารสถาบันพัฒนาพระวิทยากรฉบับนี้เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2567 โดยได้คัดเลือกบทความเผยแพร่ในฉบับนี้ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 29 บทความ และบทความวิชาการ จำนวน 1 บทความ รวมทั้งหมด 30 บทความ เนื้อหาบทความโดยรวมยังคงเกี่ยวข้องกับการศึกษา การบริหาร การพัฒนา การออกแบบหลักสูตร หลักการทางศาสนาและแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ที่สามารถนำไปใช้ควบคู่กับการพัฒนาสังคมได้โดยรวม และแต่ละบทความมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

บทความวิจัย

พัชรกร พูลบุญ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ผลของการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ เรื่อง ภัยธรรมชาติและปรากฏการณ์เรือนกระจกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา” เสนอว่า การใช้รูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษาสามารถพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ เรื่อง ภัยธรรมชาติและปรากฏการณ์เรือนกระจก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ เนื่องจากเป็นรูปแบบกิจกรรมแบบบูรณาการระหว่างความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กระบวนการทางวิศวกรรม คณิตศาสตร์ และการสร้างแบบจำลอง อันเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีกระบวนการคิด ได้พัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นนวัตกรรมสร้างนวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อมนุษย์ สิ่งแวดล้อม สังคม และประเทศชาติต่อไป

รุ่งทิพย์ นวลศรี เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะต้นทางของชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา” ได้เสนอการทำกิจกรรม 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยการสร้างชุมชน ผ่านขบวนการ 3 R ชุมชน คือ Reduce, Reuse และ Recycle 2) กองทุนขยะ และขยะอันตรายแลกไข่ 3) ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ 4) ปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อใช้ในการบำรุงผักในแปลงผักรวมชุมชน 5) แหล่งเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงและผักปลอดสารพิษส่งผลให้ความรู้ ทักษะ การปฏิบัติเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยมีค่าเฉลี่ยมากกว่าก่อนการดำเนินกิจกรรม และอัตราการเกิดปริมาณมูลฝอยลดลง การศึกษาครั้งนี้ได้เกิดการพัฒนาการคัดแยกมูลฝอย ในครัวเรือนตามความต้องการของประชาชนแบบมีส่วนร่วมได้

อำนาจ สะอึ้งทอง และคณะ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูตามฐานสมรรถนะ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม” พบว่าสมรรถนะหลักทั้ง 3 สมรรถนะที่อยู่ในระดับมากที่สุดโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ความสามารถแสดงการเคลื่อนไหวพื้นฐานได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ สามารถอธิบายหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการ

เคลื่อนไหวพื้นฐานของมนุษย์ได้ และอธิบายหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับพลศึกษาและกีฬา รวมถึงกิจกรรมทางกายได้ตามลำดับ สำหรับสมรรถนะวิชาชีพครูของนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่า สมรรถนะที่อยู่ในระดับมากที่สุดมี 3 สมรรถนะโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การช่วยเหลืองานโรงเรียนโดยไม่ต้องร้องขอ การทำงานเป็นทีม แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน และมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและวิชาชีพครู สมรรถนะที่อยู่ในระดับมากที่สุดมี 7 สมรรถนะโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย

ธิดารักษ์ พักเงิน และคณะ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม” ได้เสนอองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลไว้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทักษะด้านภาวะผู้นำ 2) ทักษะด้านการคิดเชิงสร้างสรรค์ 3) ทักษะด้านการบริหาร 4) ทักษะด้านความเชี่ยวชาญ และ 5) ทักษะด้านการถ่ายทอดและการสื่อสาร สามารถร่วมกันอธิบายองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลได้

ณัฏฐวรรณ น่วมทะนงค์ และศักติพันธ์ ต้นวิมลรัตน์ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ” ” ได้เสนอแนวทางการพัฒนาไว้ว่า บุคลากรในโรงเรียนได้นำความรู้ไปแลกเปลี่ยนร่วมกันกับสมาชิกในองค์กร เปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ทุกคนในโรงเรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีการสื่อสารภายในโรงเรียนที่ชัดเจนเพื่อสร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน กระจายอำนาจ ภาระงาน สู่ทุกคน ในองค์กร โดยมอบหมายงานตามความสามารถ ประสิทธิภาพ อย่างเหมาะสม จัดทำจัดเก็บ ข้อมูลสารสนเทศ อย่างเป็นระบบ ทุกคนสามารถเข้าถึงได้

กิตติกวิทย์ ปินไชย และคณะ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียนพระราชทาน กลุ่มจังหวัดที่ 11” พบว่า มีองค์ประกอบของภาวะผู้นำครู 4 องค์ประกอบ คือ 1. การเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2. การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู 3. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา และ 4. การเป็นแบบอย่างทางการสอน มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การใช้วิธีสอนที่หลากหลาย การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ และการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ปัทมน อติเรกสาร และคณะ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่น” ได้เสนอว่าลักษณะครอบครัวที่ดีตามหลักพระพุทธศาสนา ครอบครัวที่มีความอบอุ่นมั่นคง มีความสุข สมาชิกทุกคนในครอบครัวอาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความปรารถนาดีเอื้ออาทรต่อกัน คุณลักษณะดังกล่าวเป็นหัวใจสำคัญของครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา สุขภาวะครอบครัวมีลักษณะเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตรของครอบครัว ที่แสดงถึงความสามารถในการปรับสมดุลของครอบครัวซึ่งเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ของ

สมาชิกครอบครัวยกเว้นสิ่งแวดลอมภายนอกใช้เพื่อคงไว้รักษาพลิกฟื้นสุขภาวะส่วนบุคคลของสมาชิกและครอบครัว

ปิยะนุช ทรนุวัตร และวรกาญจน์ สุขสดเขียว ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “กระบวนการนิเทศของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง” พบว่ากระบวนการนิเทศของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากตามไปด้วย ในขณะเดียวกัน หากกระบวนการนิเทศของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขต ภาคกลาง อยู่ในระดับต่ำ ย่อมส่งผลให้คุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลางอยู่ในระดับต่ำด้วยเช่นเดียวกัน

พระครูใบฎีกาณัฐกิต มหิทธิโร (อนรุักษ์ตระกูล) และคณะ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาสติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” ได้อธิบายไว้ว่า สติเป็นการระลึก นึกถึง ในการควบคุมจิตใจโดยไม่เผลอ โดยตั้ง ตั้ง จับ กำกับเรื่องราวต่างๆ ในการปฏิบัติธรรมอีกด้วย สติเป็นคำกลางๆ ที่จะต้องอยู่ร่วมกับหมวดธรรมอื่น สติในแต่ละหมวดธรรมเป็นบริบทไปเพื่อการเป็นคนดี และเพื่อการปฏิบัติธรรม และมีคุณค่าทางจริยธรรม ในคัมภีร์พระไตรปิฎก และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา สติเป็นการตัดสินใจในเรื่องการต้องอาบัติของภิกษุ ภิกษุณี เป็นเครื่องระงับอธิกรณ์เป็นหลักในการปฏิบัติธรรม เป็นองค์ธรรมของภิกษุ เป็นธรรมที่มีในพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก และพระโพธิสัตว์ เป็นผลของการศึกษาและปฏิบัติ เป็นส่วนหนึ่งแห่งคำสอน เป็นสมาธิธรรม และเป็นข้ออ้างเรื่องอาบัติ

พัชรินทร์ อโกละตานนท์และคณะ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “องค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2” เสนอองค์ความรู้ว่า องค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบด้าน บทบาทของครูและผู้บริหาร เป็นองค์ประกอบที่มีตัวแปรร่วมกัน บรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด ทำให้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมตัดสินใจของผู้ปกครองได้ดีที่สุด รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนานักเรียนตามความสามารถ และด้านการพัฒนาอาคารสถานที่ ตามลำดับ

จุฑามาศ แสดงหาญและคณะ เสนอบทความงานวิจัยเรื่อง “บูรณาการคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครด้วยหลักสัปปุริสธรรม” ได้เสนอรูปแบบองค์ความรู้ใหม่สำหรับหัวหน้าศูนย์ คือ “MERIT MODEL” ประกอบด้วย จำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์ด้วยศีลธรรมความดีงาม (Moral) โดยแรกเริ่มต้องตั้งเป้าประสงค์ให้บรรลุพันธกิจของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (Enlightenment) มีความรับผิดชอบทุกมิติ (Responsibility) การตัดสินใจปัญหาตามหลักโยนิโสมนสิการด้วยปัญญา (Insight Attention) และพร้อมตรวจสอบตามระบบธรรมาภิบาลด้วยความโปร่งใส (Transparency)

บดินดา บุญนาคแก้ว และวีระ พันธุ์เสือ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง "การศึกษาแนวคิดในการพัฒนางานดนตรีไทยสู่วงดนตรีไทยร่วมสมัยกรณีศึกษาวงเกตุรา" พบว่า วงเกตุรา คือ การผสมผสาน (articulation) ซึ่งเกิดจากการผสมผสานระหว่างดนตรีไทยและดนตรีตะวันตกที่มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ด้วยเหตุนี้วงดนตรีไทยร่วมสมัย วงเกตุรา จึงอยู่บนพื้นฐานของการผสมผสานข้ามสายพันธุ์ทางวัฒนธรรม ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ และประสบผลสำเร็จด้วยการมีชื่อเสียงในวงกว้าง

ทิพย์กร อาริฏ และคณะ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “อนาคตภาพการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ในยุคแห่งการพลิกผัน” เสนอว่า อนาคตภาพการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ในยุคแห่งการพลิกผันประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) หลักสูตรฐานสมรรถนะ 4) ความสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ 5) วิธีการประเมินผลแบบฐานสมรรถนะ 6) การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ และ 7) การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะในยุคแห่งการพลิกผัน

ธำรงค์ จิตบุญโญ (สมาธิ) เขียนบทความงานวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” สรุปว่า ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นผู้ที่มีศีลาจารวัตรที่งดงาม มีความรู้ความสามารถทั้งทางโลกและทางธรรม ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

กันยารัตน์ เทพสำราญ และคณะ เสนองานวิจัยเรื่อง "การประเมินโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานคร" มีรายละเอียดบางส่วนที่เกิดจากการประเมินโครงการ คือ 1. ผู้บริหารสถานศึกษา ได้รับสารสนเทศเกี่ยวกับโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจในการดำเนินปรับปรุงโครงการร่วมกับคณะกรรมการดำเนินการโครงการต่อไป 2. หัวหน้าโครงการ ได้รับ

สารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินการของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกรมเพื่อการศึกษาในสถานศึกษา ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาปรับปรุงการกิจกรรมให้ตอบสนองความต้องการของ นักเรียนที่เป็นสมาชิกในโครงการ และพัฒนากิจกรรมเดิมให้ดีขึ้น

เพ็ญนิตี เป่าพันธุ์เสือ และคณะ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การประเมินความต้องการ จำเป็นแบบสมบูรณ์ในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยีของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ โรงเรียนคุณภาพวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (SMT) ตามมาตรฐาน สสวท.” เสนอว่า สาเหตุของความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยี 1) ด้านการออกแบบ กิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้สาระเทคโนโลยีด้านการคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ และการแก้ปัญหา 2) ด้านการเลือกใช้หรือพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 3) ด้าน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ทิพาพัชญ์ กลมปั่น และคณะ เสนอบทความงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบวัดทุนจิตวิทยา เชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล” โดยใช้ความหลากหลายของมนุษย์เป็นแนวคิด เกี่ยวกับความแตกต่างของมนุษย์ด้านสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตของ มนุษย์ โดยจำแนกได้หลายประเภท ได้แก่ เพศ สถิติปัญญา รูปแบบการเรียนรู้บุคลิกภาพเป็นต้น โดย แต่ละประเภทของความหลากหลายล้วนมีประโยชน์ต่อการจัดศึกษาทั้งสิ้น ความหลากหลายจึงเป็น ความท้าทายศักยภาพของผู้ประกอบวิชาชีพครูต่อการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ผู้เรียน สถานศึกษา และประเทศ แต่อย่างไรก็ตามพื้นฐานสำคัญของการดำเนินการดังกล่าวคือการ ยอมรับ เข้าใจ เปิดใจรับความเหมือนและความต่างของมนุษย์ ปรับเปลี่ยนกรอบความคิดสู่แนวปฏิบัติ ที่ดี เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

พบศร จันท์มีดี และสุรตนา อติพัฒน์ เขียนบทความงานวิจัยเรื่อง “ผลการใช้กิจกรรมการ สื่อสารเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3” ได้เสนอว่า การ สอนภาษาเพื่อการสื่อสารมุ่งเน้นการใช้ภาษาหรือสื่อสารของผู้เรียนมากกว่าการยัดไวยากรณ์ แต่เมื่อ นักเรียนใช้ภาษาหรือสื่อสารผิดโครงสร้างไวยากรณ์ครูต้องแก้ไขแต่ในขณะเดียวกัน ต้องไม่ให้ผู้เรียน เสียความมั่นใจ มุ่งเน้นให้ความสำคัญในความคล่องแคล่วการใช้ภาษา (fluency) และความถูกต้อง (accuracy) ไปพร้อมกันด้วย การจัดการเรียนการสอนจึงให้ความสำคัญการรทำกิจกรรมเพื่อการ ฝึกฝนการใช้ภาษาสื่อสารให้ใกล้เคียงกับสถานการณ์เกิดขึ้นจริงในชีวิตที่สุด

ศิวพร นววงศานันต์ และพระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย ได้เสนอบทความงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัด คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” เสนอว่า องค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศ สำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 1) ด้านการบริหารจัดการ

ทรัพยากรบุคคล 2) ด้านการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ด้านการบริหารจัดการกำหนดทิศทาง 4) ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม 5) ด้านการบริหารจัดการพัฒนากลยุทธ์

ศศิรัญ บาลจบ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนพิกเจอร์เวิร์ดที่มีต่อความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียนไทย” สรุปตอนหนึ่งว่า จากการประยุกต์ใช้แผนภูมิรูปภาพมาเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยรูปแบบพิกเจอร์เวิร์ด (Picture Word Inductive Model) ที่ผู้เขียนนำเสนอขึ้น แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าทั้ง 4 ขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนเป็นขั้นตอนที่สะดวกและง่ายต่อการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนรวมทั้งในแต่ละขั้นตอน ยังช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดและได้ลงมือปฏิบัติ อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อนงค์ พูนขุนทด และสุรธนา อติพัฒน์ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1” เสนอความรู้เรื่องการสอนแบบการตอบสนองด้วยท่าทาง (Total Physical Response Technique: TPR) มีรูปแบบคือ 1. Teaching Technique การสอนภาษาให้ผู้เรียนฟังคำสั่งจากครูแล้วผู้เรียนทำตาม การประสานการฟังกับการใช้การเคลื่อนไหวของร่างกายเป็นการตอบรับให้ทำตามโดยผู้เรียนไม่ต้องพูด 2. Physical Technique วิธีสอนภาษาโดยใช้ท่าทางใช้สำหรับการเริ่มต้นเรียนภาษาที่สอง และเป็นวิธีการสอนที่จะชักจูงให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและเรียนได้ด้วยมีความสุข ความเข้าใจ มีการใช้ภาษาทางกายให้นักเรียนร่วมฝึกหรือทาท่างทำให้นักเรียน มีความคิดรวบยอด มากกว่าบังคับให้ท่องจำคำศัพท์ หรือลอกตามหนังสือโดยขาดความเข้าใจในสิ่งที่เรียน 3. Mother Technique วิธีการที่ทารกเรียนภาษา โดยเริ่มฟังคำพูดจากพ่อแม่ การใช้การเคลื่อนไหวทางร่างกายร่วมกับภาษา จึงทำให้เด็กคุ้นเคยและเรียนรู้ได้เร็ว

จิรัชญา นาคพิทักษ์ และคณะ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในยุคความปกติถัดไป” เสนอองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ 1) การบริหารหลักสูตร มีความคิดเห็นว่ามี ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกแนวทาง 2) การจัดการเรียนการสอน มีความคิดเห็นว่ามี ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกแนวทาง 3) การวัดและประเมินผล มีความคิดเห็นว่ามี ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกแนวทาง 4) การนิเทศการศึกษา มีความคิดเห็นว่ามี ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกแนวทาง

นันท์นิจ นักดนตรี และคณะ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร” พบว่า การพัฒนาสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบอย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำแนวทางที่ได้ในครั้งนี้ซึ่ง

ประกอบด้วย การทำงานเป็นทีม (Team Work) ซึ่งครูสามารถแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามอย่างเหมาะสม สามารถมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุสำเร็จตามเป้าหมาย การพัฒนาตนเอง (Self-Development) ครูสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างเครือข่ายแสวงหาแนวคิดใหม่และใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ และทักษะการคิดและใช้ทักษะการคิดพัฒนางานอยู่เสมอ จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู (Teacher's Ethics and Integrity)

วิไลลักษณ์ เอิบสุข และอนงนาฏ เพชรประเสริฐ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษเรื่องกรรมวาจกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านกับการสอนด้วยวิธีปกติ” สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัยรูปแบบต่าง ๆ ช่วยให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดและการเรียนรู้มีส่วนร่วมที่ดีอย่างยิ่ง นอกจากนี้ วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้กับทุกรายวิชา โดยครูผู้สอนสามารถบูรณาการเข้ากับทักษะการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ ช่วยให้ครูผู้สอนประหยัดเวลาในการอธิบายเนื้อหาต่าง ๆ เป็นการเปลี่ยนบทบาทของครู และช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และยังมีบทบาทในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียนมากยิ่งขึ้น

มุกิตา เอี่ยมทิพย์ และพัฒนา จันทรโอ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ” เสนอว่า การดำเนินการตามรูปแบบชุมชนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องส่งผลให้สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้ และทราบถึงบทบาทของตนเองในการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นอกจากนี้ในการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้ประสบผลสำเร็จนั้น มีปัจจัยสำคัญคือการสร้างเครือข่ายทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน การได้รับการสนับสนุนปัจจัยทางการบริหารซึ่งได้แก่ งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนการมีระบบบริหารจัดการที่มีคุณภาพ จะส่งผลให้การดำเนินการประสบผลสำเร็จได้โดยง่าย

สุกมล แก้วขาว และนวรรตน์ ไวยมภู ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง” เสนอองค์ความรู้เรื่องการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทักษะในการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ทักษะหลัก ได้แก่ ทักษะด้านมนุษย์ ทักษะด้านความคิดรวบยอด และทักษะด้านความรู้ความคิด

นิตยา ชำนาญนา และสุรตนา อติพัฒน์ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการจดจำคำศัพท์โดยใช้รูปแบบแบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่” เสนอว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เป็น

การจัดการเรียนการสอนที่แปลกใหม่ นักเรียนได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้โดยตรง มีโอกาสในการทำงานกลุ่มร่วมกัน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีการแสดงออก เกิดการเรียนรู้ใฝ่เรียนด้วยตัวนักเรียนเอง นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ รวมทั้งการได้รับคำยกย่องชมเชยจากครูและเพื่อน ๆ ทำให้นักเรียนรู้สึกภูมิใจในผลงานของตนเอง

ศศิธร ดวงละคร และสุรตนา อติพัฒน์ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลชุมชนบางบ่อ (ศุภพิพัฒน์รังสรรค์)” พบว่า ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและความสามารถในการเขียนสะกดคำได้ดีขึ้นกว่าเดิม และยังสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนได้ฝึกฝนการเขียนสะกดคำด้วยตัวเอง นักเรียนมีโอกาสทำซ้ำๆ ในที่สุดเกิดการเรียนรู้จึงทำให้นักเรียนจดจำเนื้อหาของการเขียนสะกดคำศัพท์ได้มากขึ้นและแม่นยำมากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้เสริมแรงด้วยการให้คำชมเชยและให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอ ทำให้นักเรียนเกิดการฝึกฝนและพยายามให้ตนเองเกิดพัฒนาการทางด้านทักษะการเขียนสะกดคำอยู่เสมอ

ศรรัชตรา เกตุแก้ว เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของ อสม.หมอบประจำบ้าน จังหวัดพังงา” ได้ข้อสรุปว่า การพัฒนาความรู้ที่ทำได้สูงสุด คือ การได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมความรู้ ที่หลากหลายและเหมาะสมต่อการ ปฏิบัติงาน รองลงมาคือ มีการให้ความรู้ต่อเนื่องและฝึกปฏิบัติการให้บริการสาธารณสุข ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล/โรงพยาบาลชุมชน ตามความเหมาะสม และข้อที่คะแนนน้อยที่สุด คือ การเรียนรู้ตามกิจกรรมย่อย

บทความวิชาการ

พระปลัดธนเดช สมจิตโต (สมบัติมา) และพระสุชีศม สีสเดชปุตติโย (จิรมหาสุวรรณ) เขียนบทความวิชาการเรื่อง “วิเคราะห์แนวคิดพุทธสันติวิธีในวิถีชีวิต” เสนอว่า วิธีการสร้างปัญญาเชิงสันติ ส่วนระดับปัญญาทั้งโลกียปัญญาและโลกุตระปัญญาก็เป็นทั้งวิธีการ เสริมสร้างปัญญาและมีเป้าหมายเพื่อสันติ ทำให้พระพุทธศาสนามีวิถีชีวิตอย่างสันติ ทั้งการเป็นอยู่ และการเสพบริโภคปัจจัย การดำรงชีพ รวมทั้งมีวิถีการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล และการพัฒนาชีวิต อย่างสันติ เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่และความเป็นไปโดยสันติวิธี

พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, ผศ. ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	iii
บทความวิจัย	
ผลของการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ เรื่องภัยธรรมชาติและปรากฏการณ์เรือนกระจกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา The Effect of Developing Creative Thinking Skills on Natural Disasters and the Greenhouse Effect of Grade 6 Students Using the Modeling Activity Model Based on the Concept of STEM education พัชรกร พูลบุญ Patcharaporn Poolbun	1-14
การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะต้นทางของชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลคึกคัก อำเภอดงแก้ว จังหวัดพังงา Developing a Model for Community Waste Management at Source With Participation of Khukkhak Subdistrict Communities, Takua Pa District, Phang Nga Province รุ่งทิพย์ นวลศรี Rungthip Nuansri	15-33
การพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูตามฐานสมรรถนะ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม Development of Competency-Based Teaching Professional Students for the First Year in the Field of Physical Education Nakhon Pathom Rajabhat University อำนวยการ สอิ่งทอง, อรรถกร เวชการ, ฐปนพ เกิดสว่างเนตร, ปณรสี เอี่ยมสะอาด และหุชนันท์ จันทร์ทอง Amnuay Sa-ingthong, Atthakorn Wetchakarn, Thapanop Kerdswangnetr, Panrasi Iamsaard and Haruesanunt Janthong	34-44
การวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม Factor Analysis of Administrative Skills of School Administrators in the	45-57

Digital Age under Nakhon Pathom Secondary Educational Service

ธิดารักษ์ ฟักเงิน, นภาพรณ ยอดสิน และพิชญาภา ยืนยาว

Tidarak Fakngoen, Napaporn Yodsin, Pitchayapa Yuenyaw

องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ” 58-67

Learning Organization of Krathumbaen “Wisetsamutthakun” School

ณัฏฐวรรณ น่วมทะนงค์ และศักดิ์พันธ์ ต้นวิมลรัตน์

Nutchawan Numtanong, Sakdipan Tonwimonrat

การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียนพระราชทาน กลุ่มจังหวัดที่ 11 68-77

Factor Analysis of Teacher Leadership in Royal Schools Under Province

Group 11

กิตติกวินท์ ปินไชย, วสันต์ชัย กากแก้ว และทรงเดช สอนใจ

Kittikavin Pinchai, Vasanchai Kakkeaw, Songdet Sonjai

รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่น 78-91

The Buddhist Family Well-Being Development Model Based on The Warm Family Foundation

ปัทมณ อติเรกสาร, พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินันโท และประสิทธิ์ แก้วศรี

Patamol Adireksarn, Phrakrusanggharak Ekkapat Abhichando, Prasit Kaewsri

**กระบวนการนิเทศของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้
อำเภอในเขตภาคกลาง 92-102**

The Supervision Process of The Administrator and Educational Quality of District Learning Encouragement Centers in The Central Region

ปิยนุช สรณวัตร และวรกาญจน์ สุขสดเขียว

Piyanuch Sornnuwat, Vorakarn Suksodkiew

การศึกษาสติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 103-113

A Study of Sati in Theravāda Buddhist Scriptures

พระครูใบฎีกาณัฐกิต มหิสสโร (อนุรักษ์ตระกูล),

พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม (กลางพนม) และพระมหาไธ้ ธมฺมเมธี (แช่ฉั่ว)

Phrakrubaidika Natthakit Mahissaro (Anuruktrakoon),

Phramaha Mongkhokan Thitadhammo (Klangphanorm) and

Phramaha Hai Dhammamedhi (Saechua)

**องค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2** 114-126

Factors of Parents' Decision to Enroll their Children in Schools under the
Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2

พัชรินทร์ อโกละตานนท์, ดวงใจ ชนะสิทธิ์ และอรพรรณ ตูจิ้นดา

Patcharin Alopatanon, Duangjai Chanasid and Oraphan Toujinda

**บูรณาการคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัด
กรุงเทพมหานครด้วยหลักสัปปุริสธรรม** 127-139

The Desirable Characteristics Model of the Heads of Preschool Child
Development Centers Under the Bangkok Metropolitan Administration
with Sappurisdhamma Principles

จุฑามาศ แสงดงหาญ, ชวนชม ชินะตั้งกูร และกมลมาลย์ ไชยศิริธัญญา

Juthamas Sadanghan, Chuanchom Chinatangkul and Kamolmal
Chaisirithanya

**การศึกษาแนวคิดในการพัฒนางานดนตรีไทยสู่วงดนตรีไทยร่วมสมัยกรณีศึกษาวง
เกตรา** 140-149

A Study on Development Behaviors of Thai Music to Contemporary Thai
Music: a Case Study of Petra Band

ปณิดา บุญนาคแก้ว และวีระ พันธุ์เสือ

Panida Boonnakkaew and Veera Phansue

**อนาคตภาพการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 ในยุคแห่งการพลิกผัน** 150-159

Scenario of Competency-Based Curriculum Management in Sub-District
Quality School Under the Ratchaburi Primary Educational Service Area
Office 2 in the Disruption Era

ทีปกร อาริภู, พิษณุภา ยืนยาว และนภาพรณัย ยอดสิน

Theepakorn Arriphu, Pitchayapa Yuenyaw and Napaporn Yodsin

**คุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย** 160-172

Characteristics of Administrators Affecting to the Morale and Support in
the Performance of University Officials, Mahamakut Buddhist University

อํารงค์ ฐิตปุณฺโญ (สมาธิ)

Thamrong Thitapunyo (Samathi)

**การประเมินโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนแห่งหนึ่ง ใน
กรุงเทพมหานคร** 173-186

The Project Evaluation of Business Incubation Center in Education
Institutions through Sufficiency Economy Philosophy in a Private
Vocational Education Institution in Bangkok

กันยารัตน์ เทพสำราญ, สรียา โชติธรรม และธนันท์ ธนารัชตะภูมิ

Gunyarat Thepsamran, Sareeya Chotitham

and Thananun Thanarachataphoom

**การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระ
เทคโนโลยีของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณภาพวิทยาศาสตร์
คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (SMT) ตามมาตรฐาน สสวท.** 187-200

The Evaluation of Learning Necessities for Technology Teacher Learning
Management Were Found to Be Complete and up to The Standard of
SMT Under IPST

เพ็ญนิตี เผ่าพันธุ์เสือ, พิกุล เอกวางกูร และวารุณี ลัภนโชคดี

Penny Paopansuea, Pikul Ekwarangkoon

and Warunee Lapanachokdee

การพัฒนาแบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล 201-212

A Development of Positive Psychological Capital in Learning Scale for
Nursing Students

ทิพาพัชญ์ กลมปั่น, สรียา โชติธรรม และอุษณี ลลิตผสาน

Tipapat Klompum, Sareeya Chotitham and Usanee Lalitpasan

**ผลการใช้กิจกรรมการสื่อสารเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3** 213-221

The Effects of Using Communicative Activities to Develop English
Speaking Skills of 9th Grade Students

พบศร จันทร์มีดี และสุรตนา อติพัฒน์

Phobsorn Chanmedee and Surattana Adipat

**รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล
สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน** 222-235

The Excellence of Strategies Administration Model for The Sub-District
Quality School Under the Office of the Basic Education Commission

ศิวพร นววงศานันต์ และพระมหาไกรวรรณ ชินหุตติโย

Siwaporn Nawawongsanun and Phramaha Kraiwan Jinadattiyo

**ผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนพิกเจอร์เวิร์ดที่มีต่อความสามารถในการ
เรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียนไทย** 236-244

The Effect of Using Picture Word Inductive Model for Vocabulary Learning
of Thai EFL Students

ศศิรัญ บาลจบ

Sasiran Banchob

**การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบ
ตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1** 245-256

The Development of English Vocabulary Learning Ability by Using Total
Physical Response (TPR) of Mathayom Suksa One Students

อนงค์ พูนขุนทด และสุรตนา อติพัฒน์

Anong Phunkhunthod and Surattana Adipat

**แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในยุคความปกติถัดไป** 257-268

Guidelines for Improving the Efficiency of Academic Administration of
Small Schools in Sampran District Nakorn Pathom Province in the Next
Normal

จิรัชญา นาคพิทักษ์, พิชญภา ยืนยาว และนภาพรณ ยอดสิน

Jiratchaya Narkpitark, Pitchayapa Yuenyaw and Napaporn Yodsin

**แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 โรงเรียน
มัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร** 269-280

Guidelines for the Development of Modern Teacher Competencies for
21st Century Learning Lower Secondary Schools in Bangkok

นันที นักดนตรี, ศราวุฒิ แยมดี และสุดาร์ตน์ ศรีมา

Nantinee Nakdontre, Sarawut Yamdee and Sudarat Srma

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษเรื่องกรรมวาจกของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านกับ
การสอนด้วยวิธีปกติ

A Comparison of English Learning Achievement on Passive Voice of
Mattayomsuksa 5 Students by Using Flipped Classroom and Traditional
Teaching Method

วิไลลักษณ์ เอิบสุข และอนงนาฏ เพชรประเสริฐ

Wilailuck Erbsook and Anongnad Petchprasert

การพัฒนาแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการ
เรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ

Development of a professional learning community model to develop
competence in towards Career Excellence

มุกิตา เอี่ยมทิพย์ และพัฒนา จันทโร

Mutita Eamtip and Pattana Jan-o

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของ
สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

Administrative Skills of School Administrators Affecting School's Internal
Quality Assurance under the Secondary Educational Service Area Office
Phatthalung

สุกมล แก้วขาว และนวรรตน์ ไชยมภู

Sukamol Kaewkhaw and Navarat Waichompu

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการจดจำคำศัพท์โดยใช้
รูปแบบแบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

The Study of Learning achievement and Vocabulary memory Retention
Based on Task Based Learning for 5 Pratomsuksa Students

นิตยา ชำนาญนา และสุรตนา อติพัฒน์

Nittaya Chamnanna and Surattana Adipat

การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียน
สะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาล
ชุมชนบางบ่อ (ศุภพิพัฒน์รังสรรค์)

Developing English Vocabulary Spelling Writing Skill Using English

Vocabulary Spelling Writing Skill Exercise for Prathomsuksa 1 Student
Anubanchumchonbangbo (Suppapipatrungsan) School

ศศิธร ดวงละคร และสุรตนา อติพัฒน์

Sasithorn Duanglakhorn and Surattana Adipat

**ประสิทธิผลการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของ อสม.หมอประจำบ้าน จังหวัด
พังงา 354-368**

Effectiveness of development of work potential of Village health
volunteer, resident doctor, Phang Nga Province

ศรรษตรา เกตุแก้ว

Sattra Katkeaw

บทความวิชาการ

วิเคราะห์แนวคิดพุทธสันติวิธีในวิถีชีวิต

369-383

Analyzing the Concept of Buddhist Peace in the Way of Life

พระปลัดธนเดช สมจิตโต และพระสุชีคม สีสเตชปุตติโย

PhraPralud Tanadech Samachitto and

Phra Sukheesom Silatechaputtiyo

ผลของการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ เรื่องภัยธรรมชาติและปรากฏการณ์
เรือนกระจกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการ
สร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา

The Effect of Developing Creative Thinking Skills on Natural
Disasters and the Greenhouse Effect of Grade 6 Students Using
the Modeling Activity Model Based on the Concept of STEM
Education

พัชรกร พูลบุญ

Pacharaporn Poolbun

คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Faculty of Education, Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: jack_yudya@hotmail.com

Received August 20, 2023; Revised January 21, 2024; Accepted: March 2, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ เรื่องภัยธรรมชาติและปรากฏการณ์เรือนกระจก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อรูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา (ฝ่ายประถม) จำนวน 41 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา จำนวน 8 แผน 2) แบบประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์ และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษาสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมี $\bar{X} = 2.46$ S.D. = 0.16 และคิดเป็นร้อยละ 81.99 และมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ด้านการออกแบบและการสร้างชิ้นงาน โดยมี $\bar{X} = 2.83$ S.D. = 0.11 และคิดเป็นร้อยละ 94.33 2) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยมี $\bar{X} = 4.33$ S.D. = 0.81 และคิดเป็นร้อยละ 86.59

คำสำคัญ: การสร้างแบบจำลอง; ทักษะการคิดสร้างสรรค์; สะเต็มศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) develop creative thinking skills on natural disasters and the greenhouse effect of grade 6 students using the modeling activity model based on the concept of STEM education 2) study the satisfaction of students towards modeling activity model based on the concept of STEM education. The sample group used in the research was grade 6 students in the second semester of the academic year 2022 at a school in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, totaling 41 students. The research tools consisted of 1) a lesson plan based on the concept of STEM education, 2) a creativity skill assessment form and 3) a satisfaction of students towards modeling activity model based on the concept of STEM education. The statistics used in data analysis were mean, percentage, and standard deviation. The results showed that 1) students had overall creative thinking skills at a high level with an average of 2.46, representing 81.99 percent, and a standard deviation of 0.16 and having the most creative thinking skills in designing and creating pieces with a mean of 2.83, percentage 94.33, and a standard deviation of 0.11 2) The students' satisfaction towards modeling activity model based on the concept of STEM education was at a high level with a mean of 4.33, percentage 86.59, and a standard deviation of 0.81.

Keywords: Modeling; Creative thinking skills; STEM education

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการผลิตเทคโนโลยี นวัตกรรม เครื่องมือเครื่องใช้ และผลผลิตต่างๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับมนุษย์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพ ซึ่งวิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีการคิด ในหลากหลายรูปแบบ เช่น การคิดที่เป็นเหตุ

เป็นผล การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น นอกจากนี้วิทยาศาสตร์ยังเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้มนุษย์สามารถคิดตัดสินใจภายใต้เงื่อนไขการใช้ข้อมูลที่หลากหลาย น่าเชื่อถือ และสามารถตรวจสอบได้ อันเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge-based Society) นักเรียนจึงมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ มีทักษะการคิด มีความเข้าใจในเนื้อหาวิทยาศาสตร์ มีเหตุผล มีคุณธรรม และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) แต่จากการรายงานสรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม พ.ศ.2554-2558 สภาพปัญหาในระบบการศึกษาของประเทศไทย พบว่าการจัดการเรียนสอนส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านความรู้ในเนื้อหาและทักษะในการปฏิบัติงาน แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2561) ดังนั้นในการจัดการเรียนสอนในระดับต่างๆ จึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน เนื่องจากทักษะการคิดสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะทางความคิดที่มีความสำคัญต่อนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความคิดริเริ่ม มีความคิดยืดหยุ่น มีความคิดคล่องแคล่ว และมีความคิดละเอียดลออ อีกทั้งนักเรียนยังได้ใช้กระบวนการคิด การสร้างจินตนาการ การแก้ปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่กำหนดไว้ได้ จากคุณลักษณะของทักษะการคิดสร้างสรรค์เหล่านี้จะนำไปสู่การพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพ และนักเรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพในตัวเองมากยิ่งขึ้น (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2546)

นอกจากนี้ จากประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ของผู้วิจัยให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นระยะเวลา 10 ปี พบว่า ครูผู้สอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-5 ยังมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบรรยาย ครูผู้สอนเป็นผู้ให้เนื้อหา นักเรียนเป็นผู้รับเนื้อหา เรียนรู้ตามที่ครูผู้สอนบอก หรือ อธิบายให้ฟัง หรือ ศึกษาภาพจากในหนังสือเพียงเท่านั้น ส่งผลให้นักเรียนขาดความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงาน ไม่มีความคิดแปลกใหม่ ดังนั้นเพื่อให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดสร้างสรรค์จำเป็นต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ แนวทางการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนสามารถทำได้โดยการใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (Science Technology Engineering and Mathematics Education: STEM Education) เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กระบวนการทางวิศวกรรม และคณิตศาสตร์ ไปใช้ในการเชื่อมโยง และแก้ปัญหาที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม (อภิญา สิงโต, 2563) ซึ่งลักษณะสำคัญของแนวคิดสะเต็มศึกษาประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ 1) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้บูรณาการความรู้ และทักษะของวิชาที่เกี่ยวข้องสะเต็มในระหว่างการเรียนรู้ 2) มีการท้าทายผู้เรียนให้ได้แก้ปัญหาหรือสถานการณ์ที่ผู้สอน

กำหนด 3) มีกิจกรรมกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน 4) ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านการทำกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนดให้ และ 5) สถานการณ์หรือปัญหาที่ใช้ในการทำกิจกรรมมีความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน (วงศ์ณา แก้วไกรสร และนันทรรัตน์ แก้วไกรสร, 2561) การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ต้องอาศัยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การระบุปัญหา 2) การค้นหาแนวคิดที่เกี่ยวข้อง 3) การวางแผนการพัฒนา 4) การทดสอบและประเมินผล 5) การนำเสนอผลลัพธ์ (National Research Council (NRC), 2012) จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติกิจกรรม โดยนักเรียนจะได้ทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ผึกทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี แล้วนำความรู้มาออกแบบชิ้นงานหรือวิธีการเพื่อตอบสนองความต้องการหรือนำไปแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เพื่อให้ได้เทคโนโลยีซึ่งเป็นผลผลิตจากกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม

ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้เป็นการผนวกระหว่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษากับรูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลอง ซึ่งการสร้างแบบจำลองเป็นการสร้าง หรือใช้สิ่งที่ทำขึ้นมาเพื่อเลียนแบบ หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาหรือที่สนใจ นำเสนอข้อมูล แนวคิด ความคิดรวบยอด เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจในรูปของแบบจำลองต่างๆ เช่น ชิ้นงาน ข้อความ รูปภาพ หุ่นจำลอง สิ่งประดิษฐ์ ภาพเคลื่อนไหว และการสร้างแบบจำลอง ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การสร้างแบบจำลองทางความคิด เป็นการตรวจสอบความรู้เดิม ซึ่งแบบจำลองทางความคิดเป็นแบบจำลองเฉพาะของนักเรียนแต่ละคน อาจจะกระตุ้นให้นักเรียนวาดภาพและอธิบายสิ่งที่นักเรียนคิดเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาเพื่อให้นักเรียนแสดงความรู้ที่ออกมา ขั้นที่ 2 การประเมินและดัดแปลงแก้ไขแบบจำลอง นักเรียนทำการทดลองเพื่อเป็นตัวแทนของปรากฏการณ์ดังกล่าว และรวบรวมหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อประเมินความสอดคล้องกับแบบจำลองที่สร้างขึ้น อาจจะกระตุ้นให้นักเรียนโต้แย้ง หาหลักฐานสนับสนุนแบบจำลอง หรือใช้แบบจำลองในการสื่อสารกับผู้อื่น และ ขั้นที่ 3 การขยายแบบจำลอง นักเรียนนำแบบจำลองไปอธิบายปรากฏการณ์ใหม่ หรือทำนายปรากฏการณ์อื่นๆ เพื่อขยายขอบเขตของแบบจำลองให้กว้างขึ้น (อนุพงศ์ ไพรศรี และคณะ, 2565) จะเห็นได้ว่ารูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนสร้างแบบจำลองในการอธิบายหรือ และทำนายปรากฏการณ์อย่างสมเหตุสมผล หรือใช้แบบจำลองเป็นสมมติฐานเพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบหรือคำอธิบายใหม่ๆ

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 จึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เป็นรูปแบบกิจกรรมแบบบูรณาการระหว่างความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กระบวนการทางวิศวกรรม คณิตศาสตร์ และการสร้างแบบจำลอง อันเป็น

การส่งเสริมให้นักเรียนมีกระบวนการคิด ได้พัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และเพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ เรื่อง ภัยธรรมชาติและปรากฏการณ์เรือนกระจก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อรูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งมีประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา (ฝ่ายประถม) และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 41 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา จำนวน 8 แผน 2) แบบประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน ต่อรูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา

วิธีการสร้างเครื่องมือมีดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เรื่องภัยธรรมชาติและปรากฏการณ์เรือนกระจก มีดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน การวัดผลและประเมินผล

1.2 จัดทำหน่วยการเรียนรู้ กำหนดเวลาเรียนและตารางสอน โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือก หน่วยที่ 7 เรื่อง ภัยธรรมชาติและปรากฏการณ์เรือนกระจก

1.3 ศึกษารูปแบบการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา จากตำราและเอกสารต่างๆ โดยกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นระบุปัญหา 2) ขั้นรวบรวมข้อมูล และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา 3) ขั้นออกแบบวิธีการแก้ปัญหา 4) ขั้นวางแผนและดำเนินการ

แก้ปัญหา 5) ขั้นตอนสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขวิธีการแก้ไขปัญหาหรือแก้ไขชิ้นงาน 6) ขั้นตอนเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน

1.4 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ภัยธรรมชาติและปรากฏการณ์เรือนกระจก โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา จำนวน 8 แผน เวลา 12 ชั่วโมง

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ภัยธรรมชาติและปรากฏการณ์เรือนกระจก โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ไปให้ ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของกิจกรรมการเรียนรู้

1.6 นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องภัยธรรมชาติและปรากฏการณ์เรือนกระจก โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา มาปรับปรุง ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง นำข้อมูลจากการทดลองมาวิเคราะห์และทำการปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องและข้อจำกัดของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากการทดลองใช้ แล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการปรับปรุงจนสมบูรณ์ ไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์จากการสร้างแบบจำลอง ดังนี้

2.1 ศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และศึกษาหลักการสร้างแบบประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์

2.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้กับแบบประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์จากการสร้างแบบจำลอง

2.3 สร้างแบบประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์จากการสร้างแบบจำลอง มีประเด็นในการประเมิน 5 ด้าน คือ ความคิดคล่องแคล่วความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออ และการออกแบบและการสร้างชิ้นงาน โดยประเมินในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2.4 นำแบบประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์จากการสร้างแบบจำลองที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้

2.5 นำแบบประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์จากการสร้างแบบจำลองที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาประเมินความสอดคล้อง ซึ่งได้ค่า IOC เท่ากับ 0.87

2.6 นำแบบประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์จากการสร้างแบบจำลองไปประเมินกับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลต่อไป

3. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษามีรายละเอียดดังนี้

3.1 ศึกษารายละเอียดและวิธีการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจตามวิธีการของลิเคิร์ท และในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 กำหนดโครงสร้างของแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบกิจกรรมการ สร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา

3.3 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลอง ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา โดยให้เลือกตอบ 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปาน กลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด

3.4 นำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตาม แนวคิดสะเต็มศึกษาไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และการใช้ภาษา วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้ค่า IOC เท่ากับ 0.87

3.5 นำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตาม แนวคิดสะเต็มศึกษาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปใช้เก็บข้อมูล กับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้ 1) คัดเลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาค เรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา (ฝ่ายประถม) จำนวน 1 ห้องเรียน คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 จำนวน 41 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) 2) ดำเนินการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สอนนักเรียนด้วยตนเอง โดยใช้ รูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เรื่อง ภัยธรรมชาติและปรากฏการณ์ เรือนกระจก โดยจัดการเรียนรู้ 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา 12 ชั่วโมง 3) ระหว่างดำเนินการจัดการเรียนรู้ ประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์ โดยประเมินจากการการ สร้างแบบจำลองทั้งก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็ม ศึกษา และนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ โดยวิธีการทางสถิติหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ร้อยละ และ 4) เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ ให้นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบ กิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา และนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ โดยใช้ วิธีการทางสถิติหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและร้อยละ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และร้อยละ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทักษะการคิดสร้างสรรค์ โดยประเมินจากการสร้างแบบจำลอง และการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบ กิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา โดยประเมินจากแบบประเมินในรูปแบบ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามจุดประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์คะแนนทักษะการคิดสร้างสรรค์จากการสร้างแบบจำลองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากแบบประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์ ได้ผลการวิเคราะห์แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์คะแนนทักษะการคิดสร้างสรรค์จากการสร้างแบบจำลอง

ความคิด สร้างสรรค์	ก่อนเรียน			หลังเรียน			ร้อยละ ความก้าวหน้า	แปล ผล
	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน		
ความคิด คล่องแคล่ว	0.87	29.00	0.34	2.26	75.33	0.27	46.33	มาก
ความคิด ยืดหยุ่น	1.68	56.00	0.28	2.29	76.33	0.14	20.33	มาก
ความคิด ริเริ่ม	0.94	31.33	0.38	2.52	84.00	0.15	52.67	มากที่สุด
ความคิด ละเอียดลออ	0.79	26.33	0.23	2.40	80.00	0.11	53.67	มาก
การ ออกแบบ และการ สร้างชิ้นงาน	0.90	30.00	0.45	2.83	94.33	0.11	64.33	มากที่สุด
รวม	1.04	34.53	0.34	2.46	81.99	0.16	47.47	มาก

จากตาราง 1 นักเรียนมีคะแนนทักษะการคิดสร้างสรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมี $\bar{X} = 2.46$ S.D. = 0.16 และคิดเป็นร้อยละ 81.99 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดคล่องแคล่ว มี $\bar{X} = 2.26$ S.D. = 0.27 และคิดเป็นร้อยละ 75.33 ความคิดยืดหยุ่นมี $\bar{X} = 2.29$ S.D. = 0.14 และคิดเป็นร้อยละ 76.33 ความคิดริเริ่มมี $\bar{X} = 2.52$ S.D. = 0.15 และคิดเป็นร้อยละ 84.00 ความคิดละเอียดลออมี $\bar{X} = 2.40$ S.D. = 0.11 และคิดเป็นร้อยละ 80.00 และ การออกแบบและการสร้างชิ้นงานมี $\bar{X} = 2.83$ S.D. = 0.11 และคิดเป็นร้อยละ 94.33

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา แสดงดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา

ประเด็นความเห็น	ผลการประเมิน			
	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้				
1. ข้าพเจ้าชอบรูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา	4.47	89.4	0.79	มาก
2. ข้าพเจ้าชอบกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์	4.58	91.6	0.71	มากที่สุด
3. การจัดการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ข้าพเจ้าเป็นผู้วางแผนและลงมือทำ	4.23	84.6	0.83	มาก
4. ข้าพเจ้าประทับใจที่ได้สร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษาด้วยตนเอง	4.47	89.4	0.79	มาก
5. การนำเสนอหน้าชั้นเรียนทำให้ข้าพเจ้าได้รับความรู้ที่ถูกต้อง เหมาะสม	4.11	82.2	0.78	มาก
รวมด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้	4.37	87.44	0.78	มาก
ด้านสื่อการเรียนรู้				
6. สื่อการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาการจัดการเรียนรู้	4.47	89.4	0.71	มาก
7. สามารถเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ได้ตรงตามความต้องการ	4.23	84.6	0.83	มาก
8. สื่อการเรียนรู้มีความทันสมัย	4.41	88.2	0.79	มาก
รวมด้านสื่อการเรียนรู้	4.37	87.4	0.78	มาก
ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้				
9. บรรยากาศในการจัดการเรียนรู้มีความสนุกสนาน	4.35	87.00	0.78	มาก
10. บรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ทำให้ข้าพเจ้ามีอิสระในการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา	4.23	84.6	0.97	มาก
11. บรรยากาศในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำให้ข้าพเจ้าสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ได้อย่างมีความสุข	4.29	85.8	0.77	มาก
12. บรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ทำให้ข้าพเจ้าพัฒนา	4.41	88.2	0.79	มาก

ทักษะการคิดสร้างสรรค์ของตนเองได้				
รวมด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้	4.32	86.4	0.83	มาก
ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้				
13. มีความรอบครอบในการทำงานต่าง ๆ	4.29	85.8	0.77	มาก
14. สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง	4.24	84.8	0.97	มาก
15. สามารถนำหลักการ เหตุผล ไปเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน	4.24	84.8	0.97	มาก
รวมด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้	4.26	85.13	0.90	มาก
รวม	4.33	86.59	0.81	มาก

จากตาราง 2 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมี $\bar{X} = 4.33$ S.D. = 0.81 และคิดเป็นร้อยละ 86.59 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากทุกด้าน โดยนักเรียนมีความพึงพอใจในด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ และ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ โดยมี $\bar{X} = 4.37, 4.37, 4.32$ และ 4.26 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้าพเจ้าชอบกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ โดยมี $\bar{X} = 4.58$ S.D. = 0.71 และคิดเป็นร้อยละ 91.60 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การนำเสนอหน้าชั้นเรียนทำให้ข้าพเจ้าได้รับความรู้ที่ถูกต้อง เหมาะสม โดยมี $\bar{X} = 4.11$ S.D. = 0.78 และคิดเป็นร้อยละ 82.20

อภิปรายผลการวิจัย

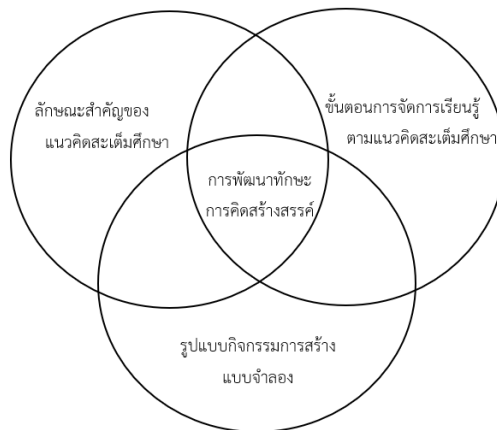
1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลคะแนนทักษะการคิดสร้างสรรค์ เรื่อง ภัยธรรมชาติและปรากฏการณ์เรือนกระจก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะการคิดสร้างสรรค์ที่นักเรียนสามารถพัฒนาได้มากที่สุด คือ การออกแบบและการสร้างชิ้นงาน ทั้งนี้เป็นเพราะว่ารูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เป็นรูปแบบกิจกรรมแบบบูรณาการระหว่างความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กระบวนการทางวิศวกรรม และคณิตศาสตร์ ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติตามความสนใจของตนเอง และเป็นกิจกรรมที่ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ อันเป็นการเชื่อมโยงความรู้ และเป็นการแก้ปัญหาที่ต้องการ จึงส่งผลให้ทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับวิชย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาให้นักเรียนให้มีทักษะการคิดสร้างสรรค์ต้องให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ได้ใช้กระบวนการคิดอย่างหลากหลายรวมทั้งการคิด

สร้างสรรค์ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒพล, 2564) และสอดคล้องกับที่ Gilbert กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้นักเรียนสร้างแบบจำลองจะทำให้นักเรียนสามารถอธิบายและทำนายปรากฏการณ์อย่างสมเหตุสมผล หรือใช้แบบจำลองเป็นสมมติฐานเพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบหรือคำอธิบายใหม่ๆ อันเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีกระบวนการคิด ได้พัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Gilbert, 2004) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชยพัทธ์ นาคกุลบุตร ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์โดยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ สะเต็มศึกษา พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษา สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อันเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษา เป็นการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมโดยที่นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ โดยเน้นให้นักเรียนนำความรู้จากวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และวิศวกรรมศาสตร์มาใช้ในการแก้ปัญหาจนนำไปสู่การสร้างสรรค์ชิ้นงาน (ชยพัทธ์ นาคกุลบุตร., 2565)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อรูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่นักเรียนพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และ ด้านสื่อการเรียนรู้ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้าพเจ้าชอบกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การนำเสนอหน้าชั้นเรียนทำให้ข้าพเจ้าได้รับความรู้ที่ถูกต้อง เหมาะสม ทั้งนี้เป็นเพราะว่ารูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษามีการวางแผนการจัดกิจกรรมเป็นลำดับขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งยังมีสื่อการจัดการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ ทันสมัย น่าสนใจ ดึงดูดความสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุสรฯ พุ่มพิกุล เรื่องผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่เน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีต่อสมรรถนะการออกแบบวิธีการแก้ปัญหา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนใช้กระบวนการคิดและมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน นักเรียนสามารถแสดงทัศนคติหรือความคิดของตนเองได้อย่างอิสระ และถ้านักเรียนเกิดปัญหาก็จะพยายามหาคำตอบของปัญหา โดยวิเคราะห์ว่าจะใช้ความรู้ในเรื่องใดบ้าง มีการวางแผน และช่วยกันระดมความคิดเพื่อรวบรวมทางเลือกวิธีในการแก้ปัญหา จนนำไปสู่การวางแผน การออกแบบ และการสร้างชิ้นงานด้วยความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง สืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้สึกรู้สึกระตือรือร้น สนุกสนาน และอยากเข้ามามีส่วนในการทำกิจกรรมต่างๆ ในชั้นเรียนมากยิ่งขึ้น (อนุสรฯ พุ่มพิกุล ,2562)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ได้นั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงความสอดคล้องกันระหว่างลักษณะสำคัญของแนวคิดสะเต็มศึกษา รูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลอง และ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา โดยการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์จะต้องมีครบทั้ง 3 องค์ประกอบ ดังแผนภาพ 1

ภาพ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา

การพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์จะต้องมี 1. ลักษณะสำคัญของแนวคิดสะเต็มศึกษา ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ 1) ผู้เรียนได้บูรณาการความรู้ และทักษะของวิชาที่เกี่ยวข้องสะเต็มศึกษา 2) ผู้เรียนได้แก้ปัญหาหรือสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนด 3) มีกิจกรรมกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน 4) ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 5) สถานการณ์หรือปัญหาที่ใช้ในการทำกิจกรรมมีความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน 2. รูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างแบบจำลองทางความคิด 2) การประเมินและดัดแปลงแก้ไขแบบจำลอง 3) การขยายแบบจำลอง และ 3. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นระบุปัญหา 2) ขั้นรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา 3) ขั้นออกแบบวิธีการแก้ปัญหา 4) ขั้นวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา 5) ขั้นทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขวิธีการแก้ปัญหาหรือแก้ไขชิ้นงาน 6) ขั้นนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน

บทสรุป

การใช้รูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษาสามารถพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ เรื่อง ภัยธรรมชาติและปรากฏการณ์เรือนกระจก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่

6 ได้ เนื่องจากเป็นรูปแบบกิจกรรมแบบบูรณาการระหว่างความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กระบวนการทางวิศวกรรม คณิตศาสตร์ และการสร้างแบบจำลอง อันเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมี กระบวนการคิด ได้พัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งสามารถ พัฒนาตนเองให้เป็นนวัตกรรมสร้างนวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อมนุษย สิ่งแวดล้อม สังคม และประเทศชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ครูผู้สอนควรวางแผน และเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมให้พร้อมก่อนการจัดการ เรียนรู้ เนื่องจากกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำ กิจกรรมจำนวนมาก และใช้เวลาในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ค่อนข้างนาน

1.2 ครูผู้สอนดำเนินการจัดกิจกรรมตามลำดับทั้ง 6 ขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการ เรียนรู้ และกำหนดเวลาในการทำกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมี ความกระตือรือร้นในการสร้างแบบจำลอง แต่ให้มีความยืดหยุ่นได้ในขั้นตอนออกแบบวิธีการแก้ปัญหา เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ทักษะการคิดสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มที่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การจัดกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เป็นกิจกรรมที่เหมาะสม กับนักเรียนในทุกระดับชั้น ซึ่งสามารถนำรูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็ม ศึกษา ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นอื่น ๆ ได้ และให้ระลึกเสมอว่าการพัฒนาทักษะ การคิดสร้างสรรค์ต้องค่อยเป็นค่อยไปและใช้เวลา

2.2 การจัดรูปแบบกิจกรรมการสร้างแบบจำลองตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สามารถพัฒนา ทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เช่น ทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล ทักษะการ ทดลอง และทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และ ทักษะชีวิตและอาชีพ ได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- ชยพัทธ์ นาคกุลบุตร. (2565). การพัฒนาการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์โดยการจัดการ เรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 20(1): 241-256.

- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2546). *ความคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วงศ์ณา แก้วไกรสร และนันทรัตน์ แก้วไกรสร. (2561). การพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชุมนุมหุ่นยนต์เพื่อการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา (STEM Education) ภายใต้หัวข้อหุ่นยนต์ทางเลือกแห่งอนาคต. *โครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมแลกเป้า สพฐ. ปีงบประมาณ 2561*.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒพล. (2564). *การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2561). *รายงานสรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558)*. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2566 จาก <http://www.onesqa.or.th/th/download/906/>
- อภิญา สิงห์โต. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสะเต็ม ศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *การค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อนุพงศ์ ไพธศรี และคณะ. (2565). การสร้างและใช้แบบจำลองในห้องเรียนวิทยาศาสตร์. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 24(1): 349-358.
- อนุสรฯ พุ่มพิกุล. (2562). ผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่เน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีต่อสมรรถนะการออกแบบวิธีการแก้ปัญหา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Gilbert, J. K. (2004). Models and modelling: Routes to more authentic science education. *International Journal of Science and Mathematics Education*, (2)(2): 115-130.
- National Research Council (NRC). (2012). *Sustainable water and environmental management in the California Bay-Delta*. Washington, D.C.: National Academies Press.

การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะต้นทางของชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

Developing a Model for Community Waste Management at
Source With Participation of Khukkhak Subdistrict
Communities, Takua Pa District, Phang Nga Province

รุ่งทิพย์ นวลศรี

Rungthip Nuansri

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคึกคัก
อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

Public Health Specialist, Khukkhak Subdistrict Health Promoting Hospital

Takua Pa District, Phang Nga Province

Corresponding author, e-mail: nuansri08@gmail.com

Received January 2, 2024; Revised January 11, 2024; Accepted: March 2, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ศึกษาระหว่างเดือน มกราคม ถึง มีนาคม พ.ศ. 2566 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สถานการณ์ ปัญหาการจัดการขยะต้นทางของ 2) การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะต้นทางของชุมชนแบบมีส่วนร่วม และ 3) ผลของการใช้รูปแบบการจัดการขยะต้นทาง ของชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบบเฉพาะเจาะจง มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 30 คนและ กลุ่มผู้แทนจากครัวเรือนในชุมชน จำนวน 108 คน ใช้รูปแบบกระบวนการของ Kemmis and MC Targart มาเป็นกรอบดำเนินการโดยประยุกต์ใช้กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษา พบว่า หลังจากได้รับการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะในชุมชน พบว่า มีปริมาณขยะ 102.65 กิโลกรัม ลดลงถึง ร้อยละ 52.34 เกิดรูปแบบการจัดการขยะในชุมชน คือ 1) สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยการสร้างชุมชน ต้นแบบในการรณรงค์คัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง 2) กองทุนสวัสดิการขยะชุมชน 3) ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ 4) ปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อใช้ในการบำรุงผักในแปลงผักรวม

ชุมชน 5) แหล่งเรียนรู้ด้าน เศรษฐกิจพอเพียงและผักปลอดสารพิษ และ 6) นวัตกรรม “4+1 โฟร์พลัสวัน บ้านฉันแยกขยะ”

คำสำคัญ: รูปแบบ; การจัดการขยะต้นทาง; การมีส่วนร่วม

Abstract

This study This is an action research study between January and March 2023. The objectives are to study 1) the situation and problems of waste management at source, 2) the development of a participatory community waste management model, and 3) Results of using the waste management model at source of the participatory community, Khuk Khak Subdistrict, Takua Pa District, Phang Nga Province Population and sample There were two specific groups: a stakeholder group of 30 people and a group of representatives from households in the community, number of 108 people. The process model of Kemmis and MC Targart was used as a framework by applying a participatory planning process. The results of the study found that after developing a waste management model in the community, it was found that there was Waste amount 102.65 kilograms Reduced to 52.34 percent, a waste management model in the community was born, namely 1) creating participation of people in the community By building a community A model for campaigning to separate solid waste from the source 2) Community Waste Welfare Fund 3) Bio-fertilizer 4) Bio-compost for use in nourishing vegetables in community vegetable plots 5) Learning resources Sufficiency economy and non-toxic vegetables and 6) innovation “4+1 Four Plus One, my house separates trash”.

Keywords: Model; Waste management at source; Participation

บทนำ

ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญที่อยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนาน และนับวันยังมี แนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น สาเหตุเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะทุกปี การเพิ่มขึ้นของประชากร ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของชุมชนทั้งในเมืองและชนบท การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการอุปโภคบริโภคของประชาชน ตลอดจนการนโยบายการท่องเที่ยวที่ต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้น ทำให้มีปริมาณขยะ ที่เกิดขึ้นของประเทศไทย ปี พ.ศ.2564 พบว่า เกิดขึ้นประมาณ 24.98 ล้านตัน หรือประมาณ 68,434 ตันต่อวัน

โดยมีอัตราการเกิดขยะมูลฝอย เมื่อเทียบกับจำนวนประชากร ตามทะเบียนราษฎร์ ปี พ.ศ.2564 เท่ากับ 1.03 กิโลกรัม/คน/วัน เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ในปีที่ผ่านมา พบว่ามีปริมาณที่เกิดขึ้นลดลง เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่ต่อเนื่องจากปี พ.ศ.2563 (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม, 2564) ในขณะที่มีสถานที่กำจัดขยะและสถานียกถ่ายขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนทั่วประเทศ ปี พ.ศ.2564 แล้วพบว่ามีสถานที่กำจัดขยะที่เปิดดำเนินการ ทั้งสิ้น 2,137 แห่ง และสถานียกถ่ายขยะ 31 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นระบบฝังกลบรองรับการกำจัดขยะ อย่างถูกต้องทำได้เพียง 7.88 ล้านตัน หรือร้อยละ 30.1 ของขยะ ที่เกิดขึ้นทั้งหมดมีเพียง 480 แห่ง ที่กำจัดอย่างถูกต้อง ขณะเดียวกันมีการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ ประมาณ 4.82 ล้านตันหรือร้อยละ 18.4 ทำให้เกิดปัญหาในการจัดการขยะในด้านต่างๆ เช่น มีขยะมูลฝอยตกค้างจำนวนมากเนื่องจากสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยส่วนใหญ่ดำเนินการไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยมีการเผากลางแจ้ง กองทิ้งในบ่อดินเก่า หรือพื้นที่รกร้าง สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการมีไม่เพียงพอ เป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดมลภาวะ ส่งกลิ่นเหม็นสร้างความรำคาญ เป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดพาหะนำโรคต่างๆต่อประชาชน ได้แก่ โรคไข้เลือดออก โรคอุจจาระร่วง โรคที่เกิดจากอาหารและน้ำเป็นสื่อ เป็นต้น ในขณะที่ปริมาณขยะ ที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเพิ่มขึ้น ในอัตราที่ต่ำ แม้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการขยะต้นทาง ทั้งการจัดเก็บเคลื่อนย้ายรวมทั้งการทำลาย จะได้รับการจัดสรรงบประมาณ ในการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอกับปริมาณขยะที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี จังหวัดพังงา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย และเป็นหนึ่งในหลายจังหวัดที่ประสบปัญหาขยะล้นเมือง และมีแนวโน้มที่ปริมาณขยะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบให้มีปริมาณขยะ ที่เกิดขึ้นเฉลี่ย 576 ตันต่อวัน หรือประมาณ 207,360 ตันต่อปี ในขณะที่จังหวัดพังงา มีสถานที่กำจัดขยะ ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ภายใต้ความรับผิดชอบของเทศบาล ทุกแห่ง ทุกตำบล มีการแบ่งเป็นขยะ ที่นำไปกำจัดอย่างถูกต้อง 62 ตัน ต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 18.8 และกำจัดแบบไม่ถูกหลักวิชาการ 268 ตันต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 81.2 ของปริมาณขยะ เก็บรวบรวมได้ (สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 15 ภูเก็ต, 2564) พื้นที่ตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น อุทยานแห่งชาติเขาลึก หาดนางทอง หาดบางเนียง หาดปะการัง สถานการณ์ปัญหาขยะใน ไม่มีการรวบรวมสถิติเกี่ยวกับปริมาณขยะไว้อย่างชัดเจน แต่ได้มีการจัดทำรวบรวมและวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อจัดลำดับปัญหาและความสำคัญ ของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคึกคัก และ เทศบาลตำบลคึกคัก ในเวทีประชาคม การจัดทำแผนกองทุนสุขภาพตำบลคึกคัก และในแต่ละหมู่บ้านจากการประชาคม พบว่าครัวเรือนและชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดการปัญหาขยะต้นทาง อย่างเป็นระบบ และถูกต้องเหมาะสม ส่งผลให้บ้านเรือนและชุมชน แหล่งท่องเที่ยว ชายหาดทะเล คลองน้ำที่

ไหลลงสู่ทะเล ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และเกิดผลกระทบทางด้านสุขภาพจากปัญหาขยะตามมา ได้แก่ ปัญหามลพิษจากการเผาขยะของแต่ละครัวเรือน ระบบนิเวศน์เกิดความเสียหาย สัตว์น้ำเต่าทะเล เต่าหญ้า เต่ามะเฟือง กินขยะพลาสติก เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์เปลี่ยนแปลงไป เต่าไม่ขึ้นมาวางไข่เหมือนก่อน ปัญหาแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์แมลงนำโรค โดยที่ผ่านมา ปัญหาดังกล่าว เคยได้รับการแก้ไขจากองค์กรในท้องถิ่น แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินการเท่าที่ควร จากสถานการณ์ปัญหาขยะที่สะสมอย่างยาวนาน จึงได้เกิดกระแสนักปลุกจิตสำนึกสร้างความตระหนักรู้ ประชาชนในครัวเรือน ชุมชน และนักท่องเที่ยว เกิดโครงการการแก้ไขปัญหาขยะเป็นวาระเร่งด่วน แห่งชาติ โดยผลักดันให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินการ ได้แก่ การกำจัดกำจัดขยะต้นทาง การจัดการขยะไม่ให้ปล่อยลงสู่คลองไหลลงสู่ทะเล ทำลายระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม ของสัตว์ทะเล และแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการกำจัดขยะมูลฝอยตกค้างก่อนลงคลองน้ำ แลพไหลสู่ทะเล สร้างรูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสม การวางระเบียบมาตรการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และสร้างวินัยและจิตสำนึก ความรับผิดชอบ เพื่อปรับเปลี่ยน พฤติกรรมของคน มุ่งสู่การจัดการขยะต้นทางในครัวเรือนของชุมชน ที่ยั่งยืน ซึ่งการจัดการขยะแบบบูรณาการและดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาชน อาทิ นักวิชาการ สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และเครือข่ายองค์กรในชุมชนที่มีอยู่หลากหลาย แต่จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า การศึกษาส่วนใหญ่ มุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการขยะสะสมในแหล่งกำจัดขยะ การจัดการขยะในแหล่งท่องเที่ยว การจัดการขยะในเขตชุมชนเมือง หรือเขตเทศบาล พฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะในชุมชน การบริหารจัดการขยะ และเทคโนโลยี ที่เหมาะสมโดยการมี ส่วนร่วมของชุมชน การดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตในกลุ่มแรงงานเก็บขยะ และพนักงาน นักเก็บขนขยะ ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ขยะและการจัดการขยะที่ต้นทางในครัวเรือน ในพื้นที่ชุมชนตำบลคึกคัก-เขาหลัก ยังมีอยู่อย่างจำกัด ไม่เป็นที่แพร่หลาย ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษา รูปแบบการจัดการขยะต้นทางของชุมชนแบบมีส่วนร่วมตำบลคึกคัก อำเภอดงทับปด จังหวัดพังงา โดยมุ่งหวังให้บุคคล และชุมชน เกิดการเรียนรู้จากภายในและภายนอก รับรู้ถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เกี่ยวกับปัญหาขยะ และการจัดการขยะต้นทางในชุมชน ตลอดจนนำกระบวนการที่ได้จากการเรียนรู้ไปสู่การแก้ไขปัญหามาอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหาการจัดการขยะต้นทางของชุมชน ตำบลคึกคัก
- 2) เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะต้นทางของชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตำบลคึกคัก

3) เพื่อศึกษาผลของการใช้การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะต้นทางของชุมชนแบบมีส่วนร่วมตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ศึกษาระหว่างเดือน มกราคม ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ.2566 โดย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 1 คน ปลัดเทศบาล จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมจำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข รพ.สต. คึกคัก จำนวน 5 คน สมาชิกสภาเทศบาลตำบลคึกคัก จำนวน 9 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 9 คน กลุ่มที่ 2 จำนวน 108 คน ประกอบด้วย สมาชิกสภาเทศบาลตำบลคึกคัก 9 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 9 คน อสม. จำนวน 45 คน ตัวแทนครัวเรือนที่อายุ 18 ปีขึ้นไป ที่ยินดีสมัครใจ จำนวน 45 คน โดยใช้รูปแบบกระบวนการของ Kemmis and MC Targart มาเป็นกรอบดำเนินการโดยประยุกต์ใช้ กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยขั้นตอนที่ 1 ขั้นวางแผน (Planning) การวางแผน การดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 2 ขั้นลงมือปฏิบัติ (Action) ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสังเกตผลติดตามประเมินผล (Observation) และ ขั้นตอนที่ 4 ขั้นสะท้อนผล (Reflection) (Kemmis, S & McTaggart, R., 1988)

1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1) เครื่องมือวิจัยที่เก็บข้อมูล เชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการกำจัดขยะต้นทาง ความเข้าใจ เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะต้นทางของชุมชน การตระหนักต่อการจัดการขยะต้นทางของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน และคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ ระบุปัญหา อุปสรรค

2) เครื่องมือวิจัยที่เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ผู้นำชุมชน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งได้ค่า IOC=0.8 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 คน ในตำบลบางนายสี อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงาและนำผลไปวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้มีคุณภาพตามเกณฑ์ ในหมวดของความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะต้นทางของชุมชน การตระหนักต่อการจัดการขยะต้นทางของชุมชน หาค่าความเชื่อมั่น โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยแบบสอบถามมีค่า สัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.86 และ 0.84 ตามลำดับ

2. ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

2.1 ขั้นเตรียมการวางแผน (Planning)

1) ศึกษาข้อมูลทั่วไป บริบทพื้นที่ ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน เช่น แผนที่เดินดิน โครงสร้างชุมชน พฤติกรรมสุขภาพ ภูมิทัศน์ชุมชน วิถีชีวิต และเศรษฐกิจของชุมชนตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน

2) แต่งตั้งคณะทำงานวิจัย เพื่อให้การทำวิจัยมีทีมวิจัยที่จะรับผิดชอบ และมีคณะทำงานวิจัยที่มีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เกิดความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

3) จัดเวทีประชาคม ของชุมชน เพื่อให้ทราบความต้องการและการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพของชุมชน โดยพบว่า ปัญหาขยะมีประชาชนมีความต้องการแก้ไขปัญหา เป็นปัญหาอันดับ 1 ของความเห็นจากประชาคม เพื่อหาแนวทางการแก้ไขร่วมกัน

4) ศึกษาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ แนวทางการคัดแยกให้เข้ากับบริบทของครัวเรือน โรงเรียน และวัด แนวคิดทฤษฎี และการใช้รูปแบบกระบวนการของ Kemmis and MC Targart มาเป็นกรอบดำเนินการโดยประยุกต์ใช้กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Kemmis, S & McTaggart, R., 1988)

5) จัดทำแบบสอบถามเพื่อหาสาเหตุหลักของปัญหาขยะของชุมชน

6) ทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดวัตถุประสงค์ กลวิธี และออกแบบกิจกรรมที่พัฒนาตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ชุมชนเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืน

7) ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการวางแผนงานกิจกรรมโดยจัดประชุมร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนโดยใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม A-I-C ในการพัฒนารูปแบบและกระบวนการจัดการขยะในชุมชน เพื่อสรุปแนวทางแก้ปัญหาที่ชุมชนเสนอและจัดทำแผนปฏิบัติการ

2.2 ขั้นลงมือปฏิบัติงาน (Action) ปฏิบัติตามแผนที่ชุมชนได้ร่วมกันกำหนดขึ้น ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ได้แก่ 1) ศึกษาสถานการณ์ ปัญหาการจัดการขยะ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมลงพื้นที่ 2) ศึกษาพฤติกรรมด้านการจัดการขยะ 3) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ความต้องการและปัญหาในการจัดการ 4) ประชาสัมพันธ์กิจกรรมลงพื้นที่แจกสื่อประชาสัมพันธ์ตามครัวเรือนในชุมชน 5) ดำเนินการปฏิบัติตามแผนงานที่ได้มาจากการประชุมโดยใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม A-I-C ในการพัฒนารูปแบบกระบวนการจัดการขยะในชุมชน

2.3 ขั้นสังเกต ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน (Observation) มีดังนี้ 1) ติดตามสนับสนุน ให้คำแนะนำ เก็บข้อมูลระหว่างดำเนินการ 2) สังเกต ประเมินผลจากความพึงพอใจในการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะต้นทางของชุมชนแบบมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม หลังการทำกิจกรรม 3) ประชุมคณะทำงาน เพื่อถอดบทเรียน สรุปปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงาน 4) ประเมินผลการดำเนินการตามแผนงานการพัฒนาในรูปแบบที่กำหนดขึ้นทั้งหมด โดยประเมินก่อนและ หลังดำเนินการ

2.4 ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) มีขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นตอนที่ได้จากการปฏิบัติมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อหาทวิทัศน์ในการปฏิบัติและปรับปรุงรูปแบบการสะท้อนการปฏิบัติ โดย จัดเวทีชุมชน/ สัมภาษณ์ กลุ่มย่อย เสนอผลการปฏิบัติในการแก้ปัญหา รับข้อเสนอการแก้ปัญหาจากชุมชนเพิ่มเติมรวมทั้งสะท้อนผลการปฏิบัติงาน

2) ประชุมเชิงปฏิบัติการคณะทำงาน เพื่อสรุปและวางแผนการปฏิบัติการต่อไป

3) ทำให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบเป็นวงจรต่อเนื่องกันไป ในการประชุมแต่ละครั้ง จะมีการปรับปรุงและกระชับให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชนเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ได้ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

4) นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนการปฏิบัติมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อหาทวิทัศน์ในการปฏิบัติและปรับปรุงรูปแบบ การสะท้อนการปฏิบัติ โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบเป็นวงจรขึ้นต่อเนื่องกันไป ในการประชุมแต่ละครั้งจะมีการปรับปรุงและกระชับให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชน เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

3.การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอเนื้อหาด้วย สถิติและวิธีพรรณนา ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนกและจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ การตรวจสอบข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูล และการตีความข้อมูล โดยนำข้อค้นพบจากการวิจัยมาเชื่อมโยงสร้างเป็นข้อสรุปเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์ ปัญหาการจัดการขยะต้นทางของชุมชน ตำบลคึกคัก พบว่า

1.1 สภาพการณ์การจัดการขยะที่ผ่านมาในปัจจุบันและอนาคต ในอดีตพื้นที่ ตำบลคึกคัก เขาหลัก เป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่เมื่อหลังเกิดเหตุการณ์ แผ่นดินไหวที่บริเวณเกาะสุมาตรา ในประเทศ อินโดนีเซียเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2547 ส่งผลให้บริเวณชายฝั่งอันดามันของประเทศไทย เกิดคลื่นยักษ์พัดน้ำทะเลเข้าฝั่ง นั้น โดยเฉพาะพื้นที่ จังหวัดพังงา ชายทะเลเขาหลัก ในอุทยานแห่งชาติเขาหลัก-ลำรู่ ตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวเสียชีวิตและบาดเจ็บมากที่สุด เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ มีโรงแรม และที่พักนักท่องเที่ยวตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่กำลังได้รับการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคใต้ เหตุการณ์คลื่นยักษ์พัดถล่มทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตกว่า 4,213 ราย ทั้งทรัพย์สิน บ้านเรือน และสถานประกอบการเสียหาย

เป็นจำนวนมาก ชุมชนตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา จึงเป็นชุมชนหนึ่งที่ได้รับ ความเสียหายโดยตรงจากการเกิดคลื่นยักษ์ในครั้ง นี้ เป็นผลให้บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย สถานที่ท่องเที่ยว ที่พัก ตากอากาศหรือรีสอร์ท แถบบริเวณชายหาดส่วนใหญ่ได้รับความเสียหาย ภายหลังเกิดเหตุการณ์ ประชาชนจำนวนมากจึงไร้ที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน และไร้อาชีพ บางครัวเรือนต้องสูญเสียสมาชิกใน ครอบครัว ทำให้ไม่สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ตามปกติ การประเมินผลกระทบทางสุขภาพซึ่ง ครอบคลุมมิติสุขภาพทั้ง 5 ด้าน อันได้แก่ ด้านกาย จิต สังคมและจิตวิญญาณ และสิ่งแวดล้อม และ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมบนชายฝั่งได้มาก ซึ่งไม่สามารถประเมินค่าเป็นตัวเงินได้ ตัวอย่าง ของความเสียหายที่สำคัญๆ ได้แก่ ความเสียหายของปะการังใต้น้ำ ความเสียหายของป่าชายเลนที่ถูก คลื่นซัดจนหักโค่น หรือหลุดลอยไปกับมวลน้ำการเปลี่ยนแปลงของแนวชายหาด โดยบางส่วนถดถอย เข้ามารับในบริเวณชายฝั่ง การเปลี่ยนแปลงของบริเวณปากแม่น้ำ ซึ่งอาจขยายกว้างออกหรือเคลื่อนที่ไป จากเดิม และการเปลี่ยนเส้นทางน้ำไหลจากปากน้ำออกสู่ทะเล มีซากปรักหักพังของสิ่งก่อสร้างตาม บริเวณชายหาด ซึ่งทำให้เกิดความสกปรกกรูกรัง รวมทั้ง มีเศษขยะต่างๆ ที่คลื่นซัดมากองไว้เป็น จำนวนมาก และขยะในทะเล จึงเป็นช่วง ซ่อมแซม ปรับปรุง พื้นฟู อาคารสถานที่ บ้านเรือน ห้างร้าน โรงแรม รีสอร์ท ตลาดสด แหล่งท่องเที่ยว และการกำจัดสิ่งปฏิกูล จึงมีขยะลดลง จนถึงปัจจุบัน ขยะ ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นขยะในครัวเรือน ได้แก่ เศษผัก ใบตอง ใบไม้ เศษอาหาร ซึ่งเป็นขยะที่ย่อยสลาย ได้ ครัวเรือนมีถังขยะสำหรับใส่ขยะในครัวหลังละ 1 ใบ การจัดการขยะบางหลังคาเรือนที่ มีพื้นที่ กว้างก็จะทำหลุมเทขยะที่บริเวณหลังบ้าน ขยะทั่วไปก็จะเผากลางแจ้ง หรือนำไปทิ้งตามสวน ของ ตนเอง ซึ่งไม่เพียงพอ กับจำนวนปริมาณขยะเกิดมากขึ้น เป็นทวีคูณ จากการเติบโตของพื้นที่เศรษฐกิจการท่องเที่ยว โรงแรม รีสอร์ท ตลาดสด ร้านอาหาร แผงลอย เทศบาลตำบลคึกคัก ได้จัดบริการให้ มีถังขยะแจกจ่ายไว้กับทุก หลังคาเรือน ทำให้ประชาชนนำขยะจากในครัวมารวมกับขยะต่างๆ ใน ครัวเรือนมารวมไว้ที่ถังขยะหน้าบ้านที่ เพิ่มมากขึ้น และรอการมาเก็บรวบรวมไปกำจัดจากเทศบาล ตำบลคึกคักหากวันใดรถเก็บขนขยะเกิดเสียหรือเกิดอุบัติเหตุไม่สามารถมาเก็บขยะไปกำจัดได้ ก็จะ เพิ่มปริมาณขยะอีกเท่าตัว ส่งผลให้เกิดการเน่าเสีย ส่ง กลิ่นเหม็นรบกวนในหมู่บ้านชุมชน ส่วนใน อนาคตมีการคาดการณ์ว่าปริมาณขยะจะมีเพิ่มมากขึ้นจำนวนมากหาก ไม่มีการจัดการขยะที่เป็น รูปแบบที่เหมาะสมกับหมู่บ้านชุมชน สำหรับแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลคึกคัก มาจาก แหล่งขยะในครัวเรือน ตลาดสด ร้านค้า สถานประกอบการ หน่วยงานราชการ โรงเรียน วัด และจาก การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกภายในครัวเรือนและสมาชิกหมู่บ้านของชุมชน

1.2 นโยบายและเป้าหมายการดำเนินงานจัดการขยะเทศบาลตำบลคึกคัก การศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลคึกคัก และหมู่บ้านทั้ง 9 หมู่บ้าน มีนโยบายและเป้าหมายการ ดำเนินการกำจัดขยะ คือ เป็นหมู่บ้านตำบลสะอาด ตามนโยบาย “ประเทศไทยไร้ขยะ” ของกระทรวงมหาดไทย และ นโยบาย “จังหวัดสะอาด” โดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา โดยมีแนวทางการขับเคลื่อนการ

ดำเนินงานตามแนวทาง“ประชารัฐ” ซึ่งเป็นการระดมความร่วมมือจากคนในชุมชนและทุกภาคส่วนขับเคลื่อนการดำเนินงานไป ด้วยกัน โดยใช้หลัก 3 R คือ Reduce การใช้น้อย Reuse การใช้ซ้ำ และ Recycle การนำกลับมาใช้ใหม่ ทั้งนี้ เพื่อเป้าหมายลดการเกิดปริมาณขยะในครัวเรือนและชุมชน “กระผมมีนโยบายที่จะทำให้ตำบลคึกคัก เป็นตำบลสะอาด น่าอยู่ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี และสนับสนุนนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ของผู้ว่าราชการจังหวัดพังงาครับ” นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลคึกคัก

1.3 รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคึกคัก ที่ผ่านมา ผลการศึกษา มีรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน หมู่บ้านโดยจะจัดการในแต่ละหลังคาเรือนกันเอง ได้แก่ การเผา กลางแจ้ง การทำหลุมขยะ นำไปทิ้งในที่สาธารณะ และที่ส่วนบุคคลต่างๆ ต่อมาเทศบาลตำบลคึกคัก มีการนำรูปแบบการกำจัดขยะในหมู่บ้านชุมชนเก็บรวมไว้ตามหน้าบ้าน โดยจัดถังขยะให้ครัวเรือนละใบแล้วมี รถจากเทศบาลตำบลคึกคัก นำไปกำจัดต่อที่สถานกำจัดขยะของเทศบาลตำบลบางนายสี อำเภอดงทับปด ทุกวันๆ ละ1 ครั้ง

1.4 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนในหมู่บ้านตำบลคึกคัก ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในหมู่บ้านของตำบลคึกคัก มีผู้นำเข้มแข็งที่ให้ความสำคัญชุมชนทุกหลังคาเรือน มีส่วนร่วมเพียงในการนำขยะในครัวเรือนเก็บรวมใส่ในถังขยะที่เทศบาลตำบลคึกคัก จัดให้มากเพิ่มขึ้น และรอการมาเก็บรวมไปกำจัดต่อไป แต่ส่วนใหญ่จะไม่ได้มีการคัดแยกขยะก่อนนำมาลงในถังเก็บขยะ และจำนวนถังขยะ มีไม่เพียงพอเนื่องจากมีจำนวนหลังคาเรือนเพิ่มมากขึ้น มีความเป็นชุมชนหนาแน่น นอกจากนี้ยังพบว่า ประชาชนในหมู่บ้านยังไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนในการจัดการขยะในหมู่บ้าน

1.5) แนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ขยะต้นทาง ของตำบลคึกคัก ผลการศึกษาพบว่า ตำบลคึกคัก มีแนวทางในการบริหารจัดการขยะตามแนวทางประชารัฐ คือ ผู้นำ ส่วนราชการ เอกชน การศึกษา ศาสนา ประชาคมและประชาชน มามีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการขยะ โดยมีกรอบการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ (1) ต้นน้ำ ได้แก่ การลดปริมาณและคัดแยกขยะมูลฝอย ขยะต้นทาง ณ แหล่งกำเนิด โดยใช้หลัก ใช้น้อย ใช้น้ำ และนำกลับมา ใช้ใหม่ (2) กลางน้ำ ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บขนขยะมูลฝอย และขยะต้นทาง ของเทศบาลตำบลคึกคัก และ (3) ปลายน้ำ ได้แก่ การเพิ่มมูลค่าขยะมูลฝอย มีการจัดตั้งกองทุนขยะเพื่อสวัสดิการในชุมชน และขยะมูล ฝอยได้รับการกำจัดถูกต้องตามหลักวิชาการ

1.6 รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการขยะของตำบลคึกคัก ผลการศึกษา พบว่ารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการขยะตำบลคึกคัก คือ การลดปริมาณขยะ ขยะต้นทาง โดยมีการคัด แยกขยะก่อนนำไปกำจัด ทุกคนในครัวเรือนในหมู่บ้านชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มีการต่อยอดจากกิจกรรมการคัดแยกขยะเพื่อเพิ่มมูลค่าของขยะที่คัดแยก เช่น กองทุนขยะเพื่อสวัสดิการในชุมชน ทำถังขยะเปียก การทำปุ๋ยหมัก ไว้ในครัวเรือน ชุมชน การทำสิ่งประดิษฐ์จากขยะ เป็นต้น

1.7 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการขยะต้นทาง ตำบลคึกคัก ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ในการจัดการขยะมูลฝอยในตำบลคึกคัก คือ ขาดความร่วมมือและความตระหนักจากประชาชนและผู้ประกอบการในการลดขยะมูลฝอยจากต้นทาง ขาดการบูรณาการอย่างแท้จริงระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ และภาคประชาชน มีขยะมูลฝอย ขยะต้นทางตกค้างจำนวนมาก ในช่วงฤดูกาลแห่งการท่องเที่ยว ช่วงเทศกาลสำคัญ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการไม่เพียงพอและอยู่ห่างไกลนอกพื้นที่ และประชาชนคัดค้านไม่เห็นด้วยกับการสร้างสถานที่กำจัดขยะ ในพื้นที่ตำบลตนเอง ส่วนข้อเสนอแนะ พบว่า ควรสร้างความร่วมมือจากประชาชนในการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง ควรมีรูปแบบวิธีการที่ดีในการจัดการขยะ และปลูกจิตสำนึกในการจัดการขยะแก่ประชาชนตั้งแต่ระดับเด็กเล็กขึ้นไป

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะต้นทางของชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตำบลคึกคัก พบว่า

2.1 การลดปริมาณขยะ ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนตำบลคึกคัก ได้จัดทำโครงการขับเคลื่อนประเทศไทยไร้ขยะตามแนวทางประชารัฐตำบลคึกคักโดยมีกลยุทธ์เป็น ”หลังบ้านสะอาด หน้าบ้านน่ามอง” มีกิจกรรมให้เจ้าหน้าที่ ดำเนินการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะและส่งเสริมการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ จากวัสดุที่ได้จากการคัดแยกขยะ และจัดทำ นวัตกรรม “4+1 โฟร์พลัสวัน บ้านฉันคัดแยกขยะ” สิ่งประดิษฐ์จากถังโฟม ขยะที่มีที่มา และไม่มีที่ไป (ขยะที่กำจัดยาก และเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม) โดย อสม.และผู้นำชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่า คณะกรรมการแกนนำชุมชน กำหนดผู้นำหมู่บ้าน อสม. มีการจัดกิจกรรมการรณรงค์เพื่อขอความร่วมมือประชาชนในหมู่บ้าน โดยมีการจัดประชุมชาวบ้านเพื่อร่วมกันคิดวางแผนในการลดขยะที่เกิดขึ้นในครัวเรือน หมู่บ้านชุมชน มีการจัดกิจกรรมประกวดหมู่บ้าน และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน ลดการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดขยะนำมาซึ่งการให้ความร่วมมือในการใช้ถุงผ้า หรือตะกร้าใส่ของแทนการใช้ถุงหิ้ว ซื้อของที่ตลาด ใช้บันไดใส่กับข้าวแทนถุงพลาสติกและถุงหิ้ว นำเสื้อผ้าเก่าที่ไม่ใช้แล้วมาทำผ้าเช็ดเช็ดรถ เช็ดโต๊ะ เช็ดกระจก และ กิจกรรมโครงการขยะอันตรายแลกไข่ เป็นต้น ซึ่งเป็นการนำขยะสิ่งของเหลือใช้ที่ทิ้งแล้วนำมาใช้ใหม่และใช้ซ้ำ

2.2 การคัดแยกขยะ ผลการศึกษา พบว่า คนในชุมชนตำบลคึกคัก มีการดำเนินการคัดแยกขยะ โดยมีการคัดแยกขยะเป็นขยะทั่วไป ขยะเปียก ขยะอันตราย และขยะรีไซเคิล มีการส่งเสริมสนับสนุน การจัดกิจกรรมการจัดการขยะคัดแยกขยะด้วยหลักการเพิ่มมูลค่าให้กับขยะ โดยมีการจัดตั้งกองทุนขยะ เพื่อสวัสดิการและการสงเคราะห์กันในหมู่บ้านชุมชน โครงการขยะอันตรายแลกไข่ และมีการทำปุ๋ยหมักปุ๋ยชีวภาพและถังขยะเปียกในครัวเรือน

2.3 การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนในตำบลคึกคัก ได้ร่วมมือกันหมู่บ้านคัดแยกขยะเป็น 4 ประเภท คือ ขยะทั่วไป ขยะเปียก ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย สำหรับขยะทั่วไปซึ่งมีลักษณะที่ย่อยสลายยากและไม่คุ้มค่าในการนำกลับไปใช้ใหม่ เช่น ห่อพลาสติก

ใส่ขนม ถูพลาสติกเบื่อนเศษอาหาร โฟม กล่องบรรจุอาหารพลาสติก ของบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป พบว่านำไปเก็บรวมในถังขยะที่เทศบาลตำบลคึกคัก จัดไว้ให้ในแต่ละครัวเรือน รอกการขนไปกำจัด ขยะเปียกส่วนใหญ่นำไปเก็บรวมที่ถังขยะเปียกที่แต่ละหลังคาเรือนจัดทำขึ้น แต่มีส่วนหนึ่งที่นำขยะเปียกที่เป็นเศษอาหาร เศษผัก ผลไม้ ไปเป็นอาหารสัตว์ เป็ด ไก่ และสุกร ขยะรีไซเคิล แต่ละหลังคาเรือนมีการแยกชนิดขยะ เช่น ขวดน้ำพลาสติก ขวดแก้วสีขวดแก้วใส เหล็ก โลหะต่างๆ กระดาษ เก็บในภาชนะที่จัดเตรียมไว้รอกการนำไปจำหน่ายให้กับผู้ประมูล ที่คณะกรรมการกำหนดเดือนละครั้ง ส่วนขยะอันตราย เช่น แบตเตอรี่โทรศัพท์ หลอดไฟฟ้า ถ่านไฟฉาย กระป๋อง ขวดที่เป็นภาชนะบรรจุสารเคมี ฯลฯ พบว่า มีการนำไปเก็บรวมในถังที่ เทศบาลตำบลคึกคัก จัดไว้ให้ตามหมู่บ้านต่างๆ หมู่บ้านละ 1 จุด รอกการนำไปกำจัดที่ถุกวิธีต่อไป 2.4 การนำกลับมาใช้และกำจัดขยะ ผลการศึกษา พบว่า การใช้ซ้ำส่วนใหญ่เป็นขยะทั่วไปประเภท เสื้อผ้า โดยมีการนำมาซักทำความสะอาดแล้วนำไปบริจาคต่อนอกจากนี้ยังพบว่าการนำเสื้อผ้าที่ใช้แล้วมาใช้ซ้ำ ทำเป็นผ้าเช็ดรถ เช็ดกระจก เช็ดโต๊ะ เก้าอี้ และทำผ้าถูบ้าน การสร้างสิ่งประดิษฐ์ พบว่า ในชุมชน หมู่ที่ 3 ตำบลคึกคัก มีกลุ่มประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากขยะโดยมีการนำ ของกาแฟ กล่องนม และกล่องบรรจุสุราไปประดิษฐ์ทำหมวก มีการนำขวดน้ำดื่มมาประดิษฐ์เป็น กระถางดอกไม้ แจกัน โคมไฟ นำหลอดน้ำหลอดกาแฟมาประดิษฐ์เป็นกระเป๋าคู่ นำยางรถยนต์เก่า นำกล่องโฟมใหญ่ มาทำเป็นกระถางปลูกผักสวนครัว ส่วนการนำขยะไปกำจัด พบว่าเทศบาลตำบลคึกคัก นำขยะที่ผ่านการคัดแยกและการเก็บรวมจากครัวเรือนต่างๆ นำไปกำจัดที่โรงกำจัดขยะเทศบาลตำบลบางนายสี ซึ่งมีระยะทาง 34 กิโลเมตร

3. ผลของการใช้การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะต้นทางของชุมชนแบบมีส่วนร่วมตำบลคึกคัก อำเภอดงแก้ว จังหวัดพังงา พบว่า การประเมินผลการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะในชุมชนแบบมีส่วนร่วมของแกนนำของชุมชน ผลการประเมินการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะในชุมชนกับแกนนำชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ประชากรศึกษาใน 4 ด้าน พบว่า รูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในชุมชนตำบลคึกคัก เป็นรูปแบบที่เกิด ประโยชน์ต่อหมู่บ้านชุมชน ทั้งในการจัดการขยะ การสร้างรายได้ให้ครัวเรือนในการขยะ ตลอดจนการตั้งกองทุนขยะเพื่อสวัสดิการและการสงเคราะห์ ซึ่งเป็นการดูแลช่วยเหลือกันและกัน เป็นรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ได้จริง มีความเหมาะสมไม่ยุ่งยาก ซับซ้อนสามารถต่อยอดการพัฒนาไปอีกและที่สำคัญคือประชาชนในหมู่บ้านตลอดจนแกนนำชุมชนหน่วยงานในภาครัฐ เอกชนในพื้นที่ให้มีส่วนช่วยในความร่วมมือดำเนินการ โดยมีการ รูปแบบแนวทางในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของตำบลคึกคัก ที่ เหมาะสม ประกอบด้วย

3.1 การลดปริมาณขยะในครัวเรือนและแหล่งกำเนิดขยะ โดยการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับความรู้เรื่องการจัดการขยะจากบ้านเรือน ของชุมชนตำบลคึกคัก จัดอบรมให้ความรู้แก่ ประชาชนในการลดการเกิดขยะในครัวเรือนชุมชน ลดการนำขยะทุกชนิดเข้าในครัวเรือน

เช่น ลดการใช้ถุงหิ้ว ถุงพลาสติก โฟม และอื่นๆ ส่งเสริมการใช้วัสดุที่ย่อยสลายได้ง่าย เพื่อลดปริมาณขยะที่ประชาชนนำออกมาทิ้ง

3.2 การคัดแยกขยะ เทศบาลตำบลคึกคัก ร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคึกคัก และชุมชน หมู่ที่ 3 ตำบลคึกคัก ร่วม จัดทำโครงการเพื่อส่งเสริมการคัดแยกขยะโดยการจัดตั้งกองทุนขยะเพื่อสวัสดิการ ที่บริหารกองทุนโดยคณะกรรมการกองทุนที่มาจากผู้แทนชาวบ้าน โดย มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับความรู้เรื่องการคัดแยก ขยะจากบ้านเรือนจัดส่งเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เพื่อให้ความรู้และข้อมูลต่างๆ กับประชาชนโดยตรง การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ผ่านทางผู้นำชุมชนแต่ละหมู่บ้าน และเสียงตามสายในหมู่บ้าน มีการจัดเวทีประชาคม การแต่งตั้ง คณะกรรมการคณะทำงาน การจัดทำบันทึกข้อตกลงดำเนินการ การคัดแยกขยะแล้ว ขยะทั่วไปประเภทขยะอินทรีย์สามารถนำมากำจัดด้วยวิธีการหมักทำปุ๋ย และใช้เป็นอาหารสัตว์ ขยะทั่วไปที่เป็นขยะรีไซเคิลสามารถจำไป จำหน่ายได้นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ประชาชนนำขยะอันตรายมาเก็บรวมในจุดที่อยู่ในหมู่บ้าน เพื่อให้เทศบาลตำบลคึกคัก นำไปกำจัดต่อไป

3.3 การเก็บรวมขยะ การเก็บรวบรวมและขนส่งขยะในเขตพื้นที่ตำบลคึกคัก จะมีพนักงานและรถบรรทุกเก็บขยะที่สามารถออกเก็บขนขยะทุกวัน และใช้การเก็บขยะจากบ้านของครัวเรือน

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการขยะของชุมชนการศึกษาสภาพปัญหาขยะมูลฝอยในอดีตที่ผ่านมา ในปัจจุบันและคาดการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยในอนาคตของเทศบาลตำบลคึกคัก พบว่า ในอดีตขยะที่เกิดขึ้นเป็นขยะในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งได้แก่ เศษผัก ใบตอง ใบไม้ เศษอาหาร ซึ่งเป็นขยะที่ย่อยสลายได้ และมีจำนวนไม่มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะยังใช้ชีวิตที่เรียบง่ายและยังไม่มีความสะดวกทางเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยครัวเรือนมีถังขยะสำหรับใส่ขยะในครัวหลังคาเรือนละ 1 ใบ การจัดการขยะไม่ได้คัดแยกขยะ ทั้งขยะรวมกันทุกอย่างในถังขยะใบเดียว บางหลังคาเรือนที่มีพื้นที่กว้างก็จะทำหลุมขยะเปียกที่บริเวณหลังบ้าน ขยะทั่วไปส่วนใหญ่จะเผากลางแจ้ง หรือไม่ก็นำไปทิ้งในที่สาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้าน หรือนำไปทิ้งตามที่สวนไร่นาของตนเอง และสอดคล้องกับงานของศุภรินทร์ อนุธโรโต และคณะ ที่พบว่า การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลตำบลหนองควายภายใต้การดำเนินการของกองทุนการจัดการขยะในชุมชนนั้น พื้นที่เทศบาลตำบลหนองควายยังคงมีปัญหาปริมาณขยะมูลฝอยจำนวนมาก เทศบาลต้องแบกรับค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บและกำจัดขยะ ดังนั้นจึงควรมีมาตรการหรือแนวทางในการจัดการขยะในรูปแบบที่เหมาะสมและได้รับความร่วมมืออย่างดีจากคนในหมู่บ้านชุมชนแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลคึกคัก พบว่า มาจากแหล่งขยะในครัวเรือนมากที่สุด รองลงมาคือ ตลาดบางเนียง บางเนียง สด ร้านค้า สถานประกอบการ หน่วยงานราชการ โรงเรียน และศาสนสถาน (ศุภรินทร์ อนุธโรโต และคณะ, 2559) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ

ทิวา ประสุวรรณ และคณะ ที่ได้ศึกษา การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนในตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ที่พบว่า จำนวนขยะมูลฝอยมีปริมาณมากเนื่องจากความหนาแน่นของประชาชนในพื้นที่ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยแหล่งกำเนิดขยะที่มีปริมาณมากที่สุดมาจากครัวเรือนโรงงาน และบริษัทห้างร้าน ผลกระทบคือ กลิ่นเหม็นที่มีสาเหตุมาจากขยะดังกล่าว (ทิวา ประสุวรรณ และคณะ, 2559) ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในครัวเรือนในการลดจำนวนปริมาณขยะให้ลดลงนโยบายและเป้าหมาย การดำเนินงานจัดการขยะเทศบาลตำบลคึกคัก พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลคึกคักและหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้าน มีนโยบายและเป้าหมายการดำเนินการกำจัดขยะที่ชัดเจนร่วมกันทั้งท้องถิ่นและท้องที่ คือ เป็นหมู่บ้าน ตำบลสะอาด ตามนโยบาย “ประเทศไทยไร้ขยะ” ของกระทรวงมหาดไทย และนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ของผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา โดยมีแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานตาม แนวทาง “ประชารัฐ” ซึ่งเป็นการระดมความร่วมมือจากคนในชุมชนและทุกภาคส่วนขับเคลื่อนการ ดำเนินงานไปด้วยกัน โดยใช้หลัก 3 Rs คือ Reduce การใช้น้อย Reuse การใช้ซ้ำ และ Recycle การนำกลับมาใช้ใหม่ ทั้งนี้เพื่อเป้าหมายลดการเกิดปริมาณขยะในครัวเรือนและชุมชน จึงเป็น แบบอย่างที่ดีที่ควรนำไปขยายในท้องที่และท้องถิ่นอื่นๆ ต่อไป รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของ เทศบาลตำบลคึกคัก พบว่า ที่ผ่านมารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน หมู่บ้านและชุมชนจะ จัดการในแต่ละหลังคาเรือนกันเองซึ่งเป็นไปตามสภาพบริบทของพื้นที่ตำบลคึกคัก ได้แก่ การเผา กลางแจ้ง การทำหลุมขยะ การนำไปทิ้งในที่สาธารณะ และที่ส่วนบุคคลต่างๆ นอกจากนี้ยังพบว่า ประชาชนทิ้งขยะไม่เป็นที่อีกด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีความมั่งง่าย ไม่มีระเบียบวินัยและไม่ตระหนัก ถึงความสกปรกที่จะเกิดขึ้น

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลคึกคัก หลังจากทีคณะกรรมการแกนนำชุมชนได้นำรูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่ได้ เห็นชอบตามที่เสนอในการประชุมเชิงปฏิบัติการแล้วไปใช้ในหมู่บ้าน มีการต่อยอดพัฒนารูปแบบการ จัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเกิดขึ้น ซึ่งการพัฒนารูปแบบการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ ในเขตเทศบาลตำบลจอมศรีในการลดปริมาณขยะ มีการจัดทำโครงการขับเคลื่อนประเทศไทยไร้ขยะ ตามแนวทางประชารัฐตำบลคึกคักโดยมีกลยุทธ์เป็นชุมชนสะอาด หน้าบ้านน่ามอง ซึ่งมีกิจกรรมให้ เจ้าหน้าที่เข้าไปดำเนินการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะ การจัดตั้งกองทุนขยะเพื่อ สวัสดิการ การทำถังขยะเปียก การทำปุ๋ยหมักน้ำหมักชีวภาพจากขยะเปียก และส่งเสริมการประดิษฐ์ ผลิตภัณฑ์จากวัสดุที่ได้จากการคัดแยกขยะ สอดคล้องกับงานของสุริยะ หาญพิชัย และจันทร์ฉาย จันทร์ลา (2561) ที่พบว่า รูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสม ประกอบด้วย การลด ปริมาณการเกิดขยะ ซึ่งต้องมีการณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนลดการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิด ขยะจากบ้านเรือน โดยทางเทศบาลได้จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน การคัดแยกประเภทขยะเพื่อ

การบริหารจัดการขยะในครัวเรือนให้เหมาะสม เพื่อลดปริมาณขยะที่ประชาชนนำออกมาทิ้ง เมื่อมีการคัดแยกแล้วประชาชน สามารถนำขยะที่คัดแยกเข้าร่วมโครงการที่ดำเนินการ เช่น โครงการผ้าป่าขยะ โครงการธนาคารขยะ บริการรับซื้อขยะเคลื่อนที่ หรือประชาชนบางส่วนก็สามารถนำขยะให้กับผู้รับซื้อขยะโดยตรง (สุริยะ หาญพิชัย และจันทร์ฉาย จันทร์ลา, 2561)

3. การประเมินผลการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะในชุมชนแบบมีส่วนร่วมของแกนนำของชุมชน ผลการประเมินการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะในชุมชนที่ประกอบด้วย การลดปริมาณขยะ การคัดแยกขยะ การเก็บรวมขยะ และการนำกลับมาใช้และนำไปกำจัดกับแกนนำชุมชนใน 4 ด้าน คือ ด้านประโยชน์ของรูปแบบการจัดการขยะในชุมชน พบว่า รูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของประชาชนมีประโยชน์ต่อการจัดการขยะในหมู่บ้านชุมชนเป็นอย่างดี เพราะเป็นการจัดการที่สามารถลดปริมาณขยะในครัวเรือน หมู่บ้านชุมชนลงได้ ทำให้หมู่บ้านมีความสะอาด สวยงามน่าอยู่นอกจากนี้การคัดแยกขยะยังมรประโยชน์ที่สามารถนำขยะไปขายเป็นเงินเข้าครอบครัวและกลุ่มสวัสดิการเพื่อการสงเคราะห์ช่วยเหลือดูแลกันก็สามารถนำขยะมาแปรรูปเพิ่มมูลค่าได้ เช่น ทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ การประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ และที่สำคัญคือ สามารถลดปริมาณขยะและค่าใช้จ่ายในการนำขยะไปกำจัดต่อที่อื่นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอารีย์ พลภูเมือง และคณะ (2560) ที่ศึกษาการพัฒนาระบบคัดแยกมูลฝอยในชุมชนแบบมีส่วนร่วมเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ประชาชนมีรู้สึว่าการคัดแยกขยะต้นทาง นำมาขาย หรือใช้ประโยชน์ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยมีจำนวนลดน้อยลง สภาพแวดล้อมมีความสะอาดสวยงามน่าอยู่น่ามอง ลดแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และแมลงนำโรคในชุมชนด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการขยะในชุมชน พบว่า รูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลคึกคักมีความเป็นไปได้อย่างยิ่ง เพราะเป็นการดำเนินงานไม่มีความยุ่งยากซับซ้อนเพียงแต่มีผู้นำแกนนำในการดำเนินงานที่ประสานความร่วมมือกับประชาชนในชุมชน นอกจากนี้การที่ประชาชนในชุมชนมีกิจกรรมที่สร้างรายได้และรับผลประโยชน์ร่วมกันนำมาซึ่งความร่วมมือในการจัดการขยะ จึงทำให้รูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในชุมชนของเทศบาลตำบลคึกคักสามารถดำเนินการไปได้ด้วยดีด้านความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการขยะในชุมชน พบว่า รูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลคึกคักมีความเหมาะสม เพราะเป็นไปตามหลักการของการบริหารจัดการขยะในการลดปริมาณขยะ การคัดแยกขยะ การเก็บรวมขยะ และการนำกลับมาใช้และนำไปกำจัด ทั้งยังดำเนินการได้สะดวกที่แต่ละคนในแต่ละครัวเรือน หมู่บ้านชุมชน สถานที่ราชการและวัดสามารถนำรูปแบบการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมนี้ไปใช้ได้ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อรูปแบบการจัดการขยะในชุมชน พบว่า รูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลคึกคักได้รับความร่วมมือจากประชาชนอย่างดี โดยมีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะในครัวเรือน การคัดแยกขยะ เก็บรวมขยะรอการนำไปกำจัด มีการนำกลับมาใช้ใหม่ มีการเข้าร่วมกิจกรรมกองทุนขยะเพื่อ

สวัสดิการและการสงเคราะห์ (อารีย์ พลภูเมือง และคณะ, 2560) และสอดคล้องกับงานของสุริยะ หาญพิชัยและจันทร์ฉาย จันทร์ลา (2561) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาล ตำบลลำนาทรายณ์ อำเภอยะบะดี จังหวัดลพบุรี พบว่ารูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสม ประกอบด้วย การลดปริมาณขยะ การคัดแยกขยะ การเก็บรวบรวมขยะ และการนำกลับมาใช้ และนำไปกำจัด (สุริยะ หาญพิชัย และจันทร์ฉาย จันทร์ลา, 2561) นอกจากนี้ยังพบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนงกต สวัสดิ์ชิตัง และคณะ ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี พบว่า ผู้ทดลองใช้รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยเห็นว่ารูปแบบมีประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความถูกต้อง สามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน ซึ่งเป็นความสำคัญต่อความสำเร็จและความล้มเหลวต่อการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเช่นกัน (นงกต สวัสดิ์ชิตัง และคณะ, 2557)

4. แนวทางในการส่งเสริมให้เกิดการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลคึกคักที่เหมาะสม จากผลการศึกษา พบว่า รูปแบบในการส่งเสริมให้การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคึกคัก มีรูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมซึ่งประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของแกนนำชุมชนและประชาชน ถือเป็นหัวใจหลักของการดำเนินงานทุกอย่างในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมในเริ่มตั้งแต่ร่วมการวางแผน ร่วมคิดร่วมตัดสินใจที่จะดำเนินการต่างๆ เทศบาลตำบลคึกคักได้เปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชน ประชาชน และคณะกรรมการชุมชนเป็นคณะกรรมการการจัดการขยะของเทศบาลตำบลคึกคักเอง โดยเป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนโดยเริ่มตั้งแต่การร่วมประชุมเวทีประชาคมเพื่อรับทราบนโยบาย แนวทางโครงการหรือกิจกรรมที่เทศบาลตำบลคึกคักจะดำเนินการจัดการขยะ และร่วมเสนอแนวทางและข้อคิดเห็นในการจัดการขยะที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ ซึ่งถึงแม้ว่าเทศบาลตำบลคึกคักได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาร่วมคิดร่วมวางแผนแต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่สะท้อนความคิดเห็นในการวางแผน ปล่อยให้แกนนำชุมชนและเทศบาลตำบลคึกคักในการวางแผนการดำเนินการจัดการขยะ สอดคล้องกับงานของจันทร์เพ็ญ มินคร ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลบางนางลี่ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น พบว่า ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผนในกิจกรรมหรือโครงการอย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลคึกคักในการจัดการขยะ ตามโครงการประเทศไทยไร้ขยะตามแนวทางประชารัฐตำบลคึกคักประชาชนและแกนนำให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะ ร่วมคัดแยกขยะในครัวเรือนประเภทต่างๆ ร่วมมือในการเก็บรวบรวมขยะ และร่วมในการนำกลับมาใช้ซ้ำและนำไปกำจัดเป็นอย่างดี สำหรับโครงการกองทุนขยะเพื่อสวัสดิการและการสงเคราะห์ตำบลคึกคัก ประชาชนส่วนใหญ่ร่วมเป็นสมาชิก

ของกองทุนฯ และปฏิบัติตามระเบียบกองทุน และร่วมมือลดปริมาณขยะ ร่วมมือคัดแยกขยะในครัวเรือน (จันทร์เพ็ญ มินคร, 2554) และสอดคล้องกับศุภรินทร์ อนุตธโต และคณะ ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลตำบลหนองควายอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าด้านการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการระดับครัวเรือนอยู่ในระดับมาก ส่วนการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลศึกษาค้นได้ส่งเสริมให้แกนนำชุมชน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะในทุกขั้นตอน ด้วยการตั้งเป็นคณะกรรมการ คณะทำงานต่างๆ ทั้งการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ การประเมินการดำเนินงานของกองทุนขยะเพื่อสวัสดิการ และการติดตามการจัดการขยะอื่นๆ แต่ประชาชนและคณะกรรมการส่วนใหญ่ยังไม่ได้ร่วมปฏิบัติตามการติดตามประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการติดตามประเมินผล จึงปล่อยให้เจ้าหน้าที่ภาคราชการติดตามประเมินผลเองเพียงภาคส่วนเดียว (ศุภรินทร์ อนุตธโต และคณะ, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบแนวทางในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลศึกษาค้นที่เหมาะสมผลการศึกษา พบว่า มีรูปแบบแนวทางในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสม มีดังนี้

1. การลดปริมาณขยะในครัวเรือนและแหล่งกำเนิดขยะ เป็นรูปแบบแนวทางในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลศึกษาค้นที่เหมาะสม
2. การคัดแยกขยะ เป็นรูปแบบแนวทางในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลศึกษาค้นที่เหมาะสม
3. การเก็บรวมขยะ เป็นรูปแบบแนวทางในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลศึกษาค้นที่เหมาะสม
4. การนำกลับมาใช้และนำไปกำจัด เป็นรูปแบบแนวทางในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลศึกษาค้นที่เหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเทศบาลตำบลศึกษาค้นมีการดำเนินงานที่เน้นการนำขยะมูลฝอยที่แต่ละครัวเรือนได้คัดแยกแล้วมาแปรรูปให้เกิดประโยชน์

บทสรุป

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ด้วยการทำกิจกรรม 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยการสร้างชุมชน ผ่านขบวนการ 3R ชุมชน คือ Reduce, Reuse และ Recycle 2) กองทุนขยะ และ ขยะอันตรายแลกไข่ 3) ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ 4) ปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อใช้ในการบำรุงผักในแปลงผักรวมชุมชน 5) แหล่งเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงและผักปลอดสารพิษส่งผลให้ความรู้ทัศนคติ การปฏิบัติเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยมีค่าเฉลี่ยมากกว่าก่อนการดำเนินกิจกรรม และอัตราการเกิดปริมาณมูลฝอยลดลง 1.14 กิโลกรัม/คน/วัน อีกทั้งประชาชนมีการคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 0.15 กิโลกรัมต่อวัน การศึกษาครั้งนี้ได้เกิดการพัฒนาการคัดแยกมูลฝอย ในครัวเรือนตามความต้องการของประชาชนแบบมีส่วนร่วมได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1) ชุมชนในเขตตำบลลี้คัก อำเภอดงแก้ว จังหวัดพังงา ได้วิธีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมตามบริบทของตนเองและสามารถดำเนินการพัฒนาปรับปรุงการจัดการขยะมูลฝอย โดยใช้การสร้างจิตสำนึกและจิตอาสาให้ต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากนี้ชุมชนยังสามารถบริหารจัดการขยะชุมชน ที่เหมาะสมรวมทั้งมีการเลือกใช้เทคโนโลยีในการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชนใดบ้างที่ทำให้มีปัญหาในการจัดการขยะปัจจุบัน

2) ทำให้ทราบพฤติกรรมการจำกัดขยะและความต้องการของประชาชนที่มีต่อการจัดขยะของเทศบาลตำบลคึกคัก

3) ทำให้ได้รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมตำบลคึกคัก ภายใต้ข้อจำกัดของชุมชน

4) นำผลของการศึกษาไปวางแผนจัดทำงบประมาณร่วมกับเทศบาลตำบลคึกคัก เพื่อจัดกระบวนการจัดการขยะในชุมชนทั้งตำบล ส่งผลให้งานอนามัยสิ่งแวดล้อมเกิดผลลัพธ์ที่ดี ชุมชนมีความสะอาด ลดความชุกของคำดัชนีลูกน้ำยุงลาย ทำให้ไม่มีไข้เลือดออกในชุมชนในช่วงพัฒนากระบวนการ

5) หน่วยงานภาครัฐ ควรส่งเสริมให้ผู้บริหาร ในภาครัฐ และบุคลากร เจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้อง ได้มีการศึกษา การพัฒนา และการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะ องค์ความรู้ ความสามารถ ในด้านการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว กรณี การจัดการจัดการปัญหาขยะต้นทาง ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เขาหลักตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า

6) ผู้บริหารในหน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้อง นำผลศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ไปปรับใช้เป็นเป็นแนวทางปฏิบัติงาน การจัดการปัญหาขยะต้นทางของประเทศไทยที่ได้เสนอไว้ไปปฏิบัติ ให้เห็นเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษา สภาพปัจจุบัน และสภาพปัญหาในการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยการจัดการปัญหาจากขยะต้นทาง กรณีศึกษาในพื้นที่ชุมชนอื่นๆ

2) ควรศึกษาเปรียบเทียบ ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการปัญหาขยะต้นทาง ของประเทศไทย กับประเทศที่พัฒนาแล้ว

3) ควรนำข้อเสนอแนะที่ได้ให้ไว้ ในการสรุปผลการวิจัย ในครั้งนี้ ไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม และวัดผลสัมฤทธิ์

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม. (2564). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2564. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ.

จันทร์เพ็ญ มินคร. (2554). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลบางนางลี่อำเภอมะนังจังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ทิวา ประสุวรรณ และคณะ. (2559). การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ในตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง. วารสารวิจัยและพัฒนาโดยองค์การในพระบรมราชูปถัมภ์, 46(11): 45-61.

- นงกต สวัสดิ์ชิตัง และคณะ. (2557). การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 3:47- 64.
- ศุภรินทร์ อนุตธโต และคณะ. (2559). รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสาร MFU Connexion*, 6(1): 53-77.
- สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 15 ภูเก็ต. (2564). รายงานสถานการณ์มลพิษที่ 15 ภูเก็ต. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2558 จาก <https://epo15.pcd.go.th/frontpage>
- สุริยะ หาญพิชัย และจันทร์ฉาย จันทร์ลา. (2561). การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลลำনারายณ์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี. *วารสารเทคโนโลยีสุรนารี*, 12(1): 1-14.
- อารีย์ พลภูเมือง และคณะ. (2560). การพัฒนาระบบคัดแยกมูลฝอยในชุมชนแบบมีส่วนร่วมเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 4(ฉบับพิเศษเมษายน): 160-171.
- Kemmis, S & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planer* (3rd ed.). Victoria: Deakin University.

การพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูตามฐานสมรรถนะ ชั้นปีที่ 1
สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Development of Competency-Based Teaching Professional
Students for the First Year in the Field of Physical Education
Nakhon Pathom Rajabhat University

¹อำนวยการ สอิ่งทอง Amnuay Sa-ingthong

²อรรถกร เวชการ Atthakorn Wetchakarn

³ฐปนพ เกิดสว่างเนตร Thapanop Kerdawangnetr

⁴ปณรสี เอี่ยมสอาด Panrasee Iamsaad

⁵หฤชนันท์ จันทร์ทอง Haruesanunt Janthong

¹²³⁴⁵คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

¹²³⁴⁵Faculty of Education, Nakhonpathom Rajabhat University

¹Corresponding author, e-mail: Amnuaysa@webmail.npru.ac.th

Received February 22, 2024; Revised March 2, 2024; Accepted: March 8, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะของนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 2) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนการทดสอบสมรรถนะ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมสมรรถนะหลักและสมรรถนะ วิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา หลักสูตรครุศาสตร บัณฑิต ปีการศึกษา 2565 จำนวน 73 คน และครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์ วิชาชีพ จำนวน 73 คน

ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะหลักของนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่า สมรรถนะหลักทั้ง 3 สมรรถนะที่อยู่ในระดับมากที่สุดโดย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ความสามารถแสดงการเคลื่อนไหวพื้นฐานได้อย่างเหมาะสมกับ สถานการณ์ สามารถอธิบายหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวพื้นฐานของมนุษย์ได้ และ อธิบายหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับพลศึกษาและกีฬา รวมถึงกิจกรรมทางกายได้ตามลำดับ สำหรับ สมรรถนะวิชาชีพครูของนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม พบว่า สมรรถนะที่อยู่ในระดับมากที่สุดมี 3 สมรรถนะโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การช่วยเหลืองานโรงเรียนโดยไม่ต้องร้องขอ การทำงานเป็นทีม แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน และมี ทักษะการติดต่อสื่อสารกับนักเรียนและวิชาชีพครู สมรรถนะที่อยู่ในระดับมากมี 7 สมรรถนะโดยเรียงลำดับ

จากมากไปหาน้อย คือ รอบรู้บริบทของโรงเรียนและหน้าที่ครู มีปฏิสัมพันธ์กับครู ผู้ปกครอง ชุมชน อดทน ขยันหมั่นเพียร ฝ่าฟันปรนต้อปัญหา วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ประยุกต์ใช้สื่อเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ สื่อสารภาษาอังกฤษพื้นฐานได้ และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนทดสอบสมรรถนะนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมสมรรถนะพบว่า ภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาสมรรถนะรายด้าน พบว่า ทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การพัฒนาฐานสมรรถนะ; นักศึกษาวิชาชีพครู; พลศึกษา

Abstract

The objectives of this study were; 1) To study the competency-based of first-year students' teacher in Physical Education at Nakhon Pathom Rajabhat University. 2) To compare the competency test scores of first-year students in Physical Education before and after participating in activities to enhance both core competencies and professional teaching competencies. The sample group used in the research was the first-year students, Bachelor of Physical Education, Academic Year 2022. Number of people 73 and teachers at the school where student's teacher undergo their professional experience training. Number of people 73.

The results of the research were as follows: the field of physical education Nakhon Pathom Rajabhat University consists of 3 core competencies ranked in descending order from highest to lowest, they were (1) Able to demonstrate basic movements appropriate to the situation 2) Explain principles and theories about basic human movement and 3) Explain principles and theories about physical education, sports, and physical activities and 10 teaching professional competencies ranked in descending order from highest to lowest, they were (1) Help school work without request (2) Work in teams and solve problems in work practice (3) Have the right attitude towards the country and the teaching profession (4) Knowledge of school context and teacher duty (5) Interacting with teachers, parents, community. (6) Patience, diligence relieving problems (7) Able to plan learning activities (10) Applying media to improve learning (5) Use technology for basic education (6) Communicate in languages and when comparing the competency test scores of first-year students before and after participating in competency enhancement activity, it was found that there was a statistically significant overall difference at the .05 level. Furthermore, upon examining individual competencies, it was found that there were statistically significant differences in all aspects at the .05 level.

Keywords: Competency-based Development; Teacher Students; Physical Education

บทนำ

การศึกษาไทยตกอยู่ในภาวะวิกฤติของปัญหาที่มีความรุนแรง สลับซับซ้อน และฝังลึกในระบบที่ยากต่อการแก้ไข และมีความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษามาก จากสองทศวรรษหลังการปฏิรูปการศึกษาในปี พ.ศ.2542 สังคมไทยเห็นว่าคุณภาพการศึกษาตกต่ำ สถานศึกษาชั้นนำที่มีคุณภาพการศึกษาสูงมีจำนวนไม่มากนัก ส่งผลให้สมรรถนะขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับภูมิภาคเดียวกัน ในส่วนของระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาไม่สามารถผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะ สมรรถนะตอบสนองความต้องการของภาคการจ้างงานได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) นอกจากนี้จากผลการวิจัยของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ได้พบว่า จากสภาพการณ์การผลิตบัณฑิตครูในปัจจุบัน บัณฑิตครูยังไม่มีความสามารถโดดเด่นหรือความถนัดที่ลึกซึ้งและแม่นยำในเนื้อหาวิชาที่สอนและสนใจในวิชาชีพครูอย่างแท้จริง บัณฑิตครูบางสาขามีเกินความต้องการและบางสาขาก็ตกต่ำ นอกจากนั้นบัณฑิตครูยังไม่สามารถจูงใจผู้เรียนหรือสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ได้ การบริหารจัดการในชั้นเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพ และยังไม่สามารถแสดงสมรรถนะที่สำคัญของการเป็นครูได้อย่างชัดเจน ซึ่งปัญหาดังกล่าวอาจมีสาเหตุสืบเนื่องมาตั้งแต่การคัดเลือกบุคลากรเข้าเรียนครูที่เน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ หลักสูตรการผลิตเน้นรายวิชามากกว่าเน้นการสร้างสมรรถนะหลักของครูโดยมีรายวิชาอยู่จำนวนมาก เน้นทฤษฎีมากกว่าการฝึกปฏิบัติส่งผลให้บัณฑิตครูไม่บรรลุสมรรถนะหลักของการเป็นครูสำหรับการผลิตครูในปัจจุบันพบว่ามหาวิทยาลัย ในประเทศไทยไม่น้อยกว่า 113 แห่ง ผลิตครูเพื่อตอบสนองความต้องการของหน่วยงาน ของผู้เรียนและผู้ปกครอง สถาบันที่เป็นแหล่งผลิตที่ใหญ่ที่สุดคือมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งมีจำนวน 38 แห่งในปัจจุบันที่ผลิตครูรวมแล้วในแต่ละปีไม่น้อยกว่า 25,000 คน ประกอบกับในปี 2562 เป็นต้นมาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตที่สังกัดภายใต้มหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่งเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยมีการพัฒนารูปแบบการผลิตครูและใช้รูปแบบการผลิตร่วมกัน โดยมีการพัฒนานักศึกษาทุกรายขึ้นปีตามสมรรถนะรายชั้นปีในหลักสูตร (ดวงใจ ชนะสิทธิ์ และอรพรรณ ตูจินดา, 2565)

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่งที่ได้ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ และเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมจึงได้นำหลักสูตรฐานสมรรถนะร่วมไปปรับปรุงเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น มาตรฐานวิชาชีพครูที่ปรับใหม่ พ.ศ.2563 มาตรฐานวิชาชีพฐานสมรรถนะของครูสภา 2561 สมรรถนะครูของกระทรวงศึกษาธิการ สมรรถนะของครุศาสตรศึกษาศาสตร์ และพระบรมราโชบาย 4 ประการ โดยนำมาหลอมรวมปรับหลักสูตรฐานสมรรถนะที่เน้นปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมมีนโยบายในการยกระดับมาตรฐานและสมรรถนะบัณฑิตครูโดยส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกสาขาจัดการจัดการเรียนการสอนเน้นบัณฑิตนักปฏิบัติในขณะเดียวกันการบ่มเพาะในการผลิตและพัฒนาครูได้พัฒนารูปแบบการผลิตที่เป็นต้นแบบการพัฒนาครูรายชั้นปี และเพื่อให้อาจารย์สอนตอบสนองนโยบายในการยกระดับมาตรฐานและสมรรถนะบัณฑิตครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม สาขาวิชาพลศึกษาจึงควรพัฒนาระดับสมรรถนะหลักและสมรรถนะทางวิชาชีพครูของนักศึกษาวิชาพลศึกษารายชั้นปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะของนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
- 2) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนการทดสอบสมรรถนะนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมสมรรถนะหลัก

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา ที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2565 จำนวน 92 คน และครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 90 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษาที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2565 จำนวน 73 คน และครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 73 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Moran, 1970 อ้างถึงในสุวิมล ติरणานนท์, 2551) และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมเสริมสมรรถนะหลัก 2) การจัดกิจกรรมเสริมสมรรถนะวิชาชีพครู

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลของการจัดกิจกรรมเสริมสมรรถนะหลักของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษาที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2565 จำนวน 3 สมรรถนะ คือ 1) สามารถแสดงการเคลื่อนไหวพื้นฐานได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ 2) สามารถอธิบายหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวพื้นฐานของมนุษย์ได้ และ 3) สามารถอธิบายหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับพลศึกษา กีฬา รวมถึงกิจกรรมทางกายได้

ผลของการจัดกิจกรรมเสริมสมรรถนะวิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษาที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2565 จำนวน 10 สมรรถนะ คือ 1) รอบรู้บริบทของโรงเรียนและหน้าที่ครู 2) มีปฏิสัมพันธ์กับครู ผู้ปกครอง ชุมชน 3) วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ 4) ทำงานเป็นทีม แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน 5) ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ 6) สื่อสารภาษาอังกฤษพื้นฐานได้ 7) มีทัศนคติที่ถูกต้อง ต่อบ้านเมืองและวิชาชีพครู 8) ช่วยเหลืองานโรงเรียนโดยไม่ต้องร้องขอ 9) อดทน ขยันหมั่นเพียร ผ่านอุปสรรคปัญหา และ 10) ประยุกต์ใช้สื่อเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม (Questionnaires) ใช้สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะรายชั้นปี เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

2. แบบทดสอบสมรรถนะหลักและสมรรถนะวิชาชีพครูของนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

3. กิจกรรมเสริมสมรรถนะหลักและสมรรถนะวิชาชีพครู

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยนำแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลจากนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 73 ชุดและแบบทดสอบเก็บข้อมูลจากครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 73 ชุด มาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของเครื่องมือ โดยได้เครื่องมือที่ครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวนรวมทั้งหมด 146 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. คำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับสมรรถนะหลักและสมรรถนะวิชาชีพครูของนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
2. เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยคะแนนการทดสอบความรู้ก่อนเรียนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมสมรรถนะหลักและสมรรถนะวิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา โดยใช้สถิติค่า “ที” (t-test Dependent Sample)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับสมรรถนะหลักของนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

(n = 73)					
ที่	สมรรถนะชั้นปีที่ 1	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	สามารถแสดงการเคลื่อนไหวพื้นฐานได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์	4.60	0.344	มากที่สุด	1
2	สามารถอธิบายหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวพื้นฐานของมนุษย์ได้	4.57	0.247	มากที่สุด	2
3	อธิบายหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับพลศึกษา กีฬา รวมถึงกิจกรรมทางกายได้	4.52	0.367	มากที่สุด	3
รวมเฉลี่ย		4.56	0.304	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับสมรรถนะหลักของนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ตามความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงพบว่าสมรรถนะภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D = 0.304) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักศึกษาสามารถแสดงการเคลื่อนไหวพื้นฐานได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ ($\bar{X} = 4.60$, S.D = 0.344) รองลงมาคือ นักศึกษาสามารถอธิบายหลักเกณฑ์และทฤษฎีเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวพื้นฐานของมนุษย์ได้ ($\bar{X} = 4.57$, S.D = 0.247) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับสมรรถนะวิชาชีพครู นักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

(n = 73)

ที่	สมรรถนะชั้นปีที่ 1	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	รอบรู้บริบทของโรงเรียนและหน้าที่ครู	4.46	0.354	มาก	4
2	มีปฏิสัมพันธ์กับครู ผู้ปกครอง ชุมชน	4.43	0.217	มาก	5
3	วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้	4.12	0.357	มาก	8
4	ทำงานเป็นทีม แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน	4.65	0.344	มากที่สุด	2
5	ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานได้	4.05	0.469	มาก	9
6	สื่อสารภาษาอังกฤษพื้นฐานได้	3.76	0.324	มาก	10
7	มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและวิชาชีพครู	4.53	0.412	มากที่สุด	3
8	ช่วยเหลืองานโรงเรียนโดยไม่ต้องร้องขอ	4.89	0.371	มากที่สุด	1
9	อดทน ขยันหมั่นเพียร ฝ่าฟันอุปสรรคปัญหา	4.23	0.371	มาก	6
10	ประยุกต์ใช้สื่อเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	4.12	0.212	มาก	7
รวมเฉลี่ย		4.32	0.370	มาก	

จากตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ตามความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงพบว่า สมรรถนะภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D.=0.370) เมื่อพิจารณาเป็นรายสมรรถนะโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับพบว่า สมรรถนะด้านการช่วยเหลืองานโรงเรียนโดยไม่ต้องร้องขออยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$, S.D.=0.371) รองลงมาคือทำงานเป็นทีม แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.65$, S.D.=0.344) และ มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและวิชาชีพครู ($\bar{X} = 4.53$, S.D.=0.412) สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับที่น้อยที่สุดคือ สื่อสารภาษาอังกฤษพื้นฐานได้ ($\bar{X} = 3.76$, S.D.=0.324)

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนทดสอบสมรรถนะนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา ก่อนและหลัง การจัดกิจกรรมเสริมสมรรถนะหลัก

(n = 73)

ที่	สมรรถนะหลัก	คะแนน	$\bar{X}$	S.D.	t	df	sig
1	สามารถแสดงการเคลื่อนไหวพื้นฐานได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์	ก่อน	12.89	2.234	5.710*	72	.000
		หลัง	25.69	1.654		72	
2	สามารถอธิบายหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวพื้นฐานของมนุษย์ได้	ก่อน	12.91	2.431	55.540*	72	.000
		หลัง	25.78	1.231		72	

3	อธิบายหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับพลศึกษา กีฬา รวมถึงกิจกรรมทางกายได้	ก่อน	11.45	2.135	53.567*	72	.000
		หลัง	25.00	2.060		72	
	รวมเฉลี่ย	ก่อน	12.35	2.130	53.450*	72	.000
		หลัง	25.25	1.892		72	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนทดสอบสมรรถนะนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา ก่อนและหลัง การจัดกิจกรรมเสริมสมรรถนะ พบว่า ภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาสมรรถนะรายด้าน พบว่าทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบคะแนนทดสอบสมรรถนะนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา ก่อนและหลัง การจัดกิจกรรมเสริมสมรรถนะวิชาชีพครู

(n = 73)

ที่	สมรรถนะวิชาชีพครู	คะแนน	$\bar{X}$	S.D.	t	df	sig
1	รอบรู้บริบทของโรงเรียนและหน้าที่ครู	ก่อน	12.861	1.636	51.165*	72	.000
		หลัง	25.772	2.331			
2	มีปฏิสัมพันธ์กับครู ผู้ปกครอง ชุมชน	ก่อน	12.901	1.574	56.162*	72	.000
		หลัง	25.842	2.134			
3	วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้	ก่อน	12.534	1.313	56.301*	72	.000
		หลัง	25.762	2.136			
4	ทำงานเป็นทีม แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน	ก่อน	12.205	1.164	51.864*	72	.000
		หลัง	25.673	2.142			
5	ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานได้	ก่อน	12.301	1.198	52.738*	72	.000
		หลัง	25.836	2.192			
6	สื่อสารภาษาอังกฤษพื้นฐานได้	ก่อน	12.561	1.443	56.395*	72	.000
		หลัง	25.986	1.942			
7	มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและวิชาชีพครู	ก่อน	12.497	1.214	54.612*	72	.000
		หลัง	25.842	1.883			
8	ช่วยเหลืองานโรงเรียนโดยไม่ต้องร้องขอ	ก่อน	12.671	1.509	58.110*	72	.000
		หลัง	25.642	2.043			
9	อดทน ขยันหมั่นเพียร ฝ่าฟันปรนต้อปัญหา	ก่อน	12.479	1.438	49.615*	72	.000
		หลัง	25.547	2.034			
10	ประยุกต์ใช้สื่อเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	ก่อน	12.630	1.421	50.439*	72	.000
		หลัง	25.794	2.125			

รวมเฉลี่ย	ก่อน	12.689	1.532	53.675*	72	.000
	หลัง	25.754	1.634			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 การเปรียบเทียบคะแนนทดสอบสมรรถนะนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมสมรรถนะวิชาชีพครู พบว่า ภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาสมรรถนะรายด้าน พบว่า ทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

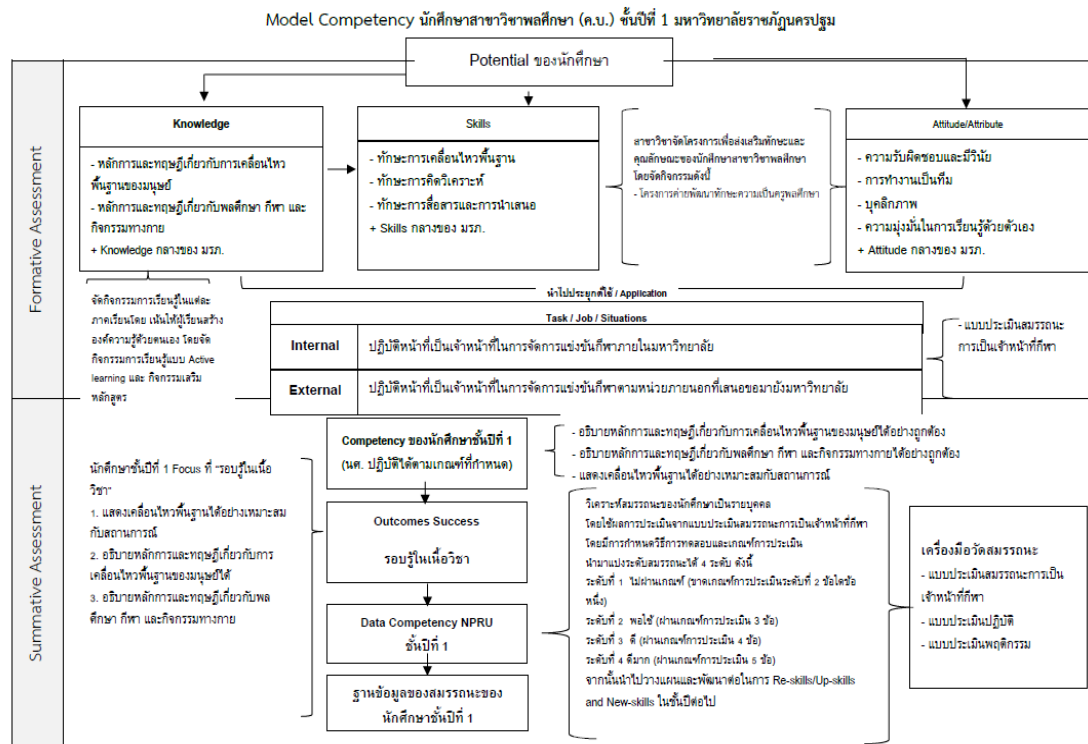
ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูตามฐานสมรรถนะ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ตามความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง เกี่ยวกับสมรรถนะหลักของนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่า สมรรถนะหลักทั้ง 3 สมรรถนะที่อยู่ในระดับมากที่สุดโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ความสามารถแสดงการเคลื่อนไหวพื้นฐานได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ สามารถอธิบายหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวพื้นฐานของมนุษย์ได้ และอธิบายหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับพลศึกษาและกีฬา รวมถึงกิจกรรมทางกายได้ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับพงศธร ไพจิตร ที่ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนาหลักสูตรเตรียมความพร้อมก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักศึกษาครูสาขาวิชาพลศึกษา พบว่า ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะของนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษาคือการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียนทางด้านพลศึกษา สำหรับสมรรถนะวิชาชีพครูของนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่า สมรรถนะที่อยู่ในระดับมากที่สุดมี 3 สมรรถนะโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การช่วยเหลืองานโรงเรียนโดยไม่ต้องร้องขอ การทำงานเป็นทีม แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน และมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและวิชาชีพครู สมรรถนะที่อยู่ในระดับมากที่สุดมี 7 สมรรถนะโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ รอบรู้บริบทของโรงเรียนและหน้าที่ครู มีปฏิสัมพันธ์กับครู ผู้ปกครอง ชุมชน อดทน ขยันหมั่นเพียร ผ่อนปรนต่อปัญหา วางแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ประยุกต์ใช้สื่อเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ สื่อสารภาษาอังกฤษพื้นฐานได้ สอดคล้องกับ นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และเกณฑ์ในการพิจารณาการรับบุคลากรเข้าปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน ล้วนแล้วต้องมีความต้องการนักศึกษาที่มีคุณลักษณะตามสมรรถนะข้างต้น และจากผลการวิจัยดังกล่าวจะอาจเกิดผลมาจากนโยบายของมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมให้นักศึกษาทุกคนไม่ว่าจะเป็นวิชาชีพครูเป็นบัณฑิตนักปฏิบัติ รวมถึงส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาบัณฑิตนักปฏิบัติทั้งในระดับสาขาวิชา ระดับคณะ ระดับมหาวิทยาลัย ระดับหลักสูตร ระดับการจัดการเรียนการสอน และระดับการวัดและประเมินผล ส่งผลให้การขับเคลื่อนการผลิตและพัฒนาครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับผู้บริหารให้ความใส่ใจกำกับ และติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (พงศธร ไพจิตร, 2561)

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนทดสอบสมรรถนะนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมสมรรถนะพบว่า ภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาสมรรถนะรายด้าน พบว่า ทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ นโยบายการส่งเสริมการผลิตและพัฒนาครูทั้งจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และ ยุทธศาสตร์กลางของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่ง ในการขับเคลื่อนให้นักศึกษาหลักสูตร 4 ปี ซึ่งเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะที่ชัดเจน และมีการวัดและประเมินฐานสมรรถนะตามนโยบายของมหาวิทยาลัย โดยมหาวิทยาลัยมีการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับอัสรี สะอิตี ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของครูพลศึกษา ในศตวรรษที่ 21 โดยประยุกต์ใช้อำนาจความสะดวกในการเรียนรู้ ร่วมกับการสอนแบบเสริมศักยภาพ พบว่า สมรรถนะครูพลศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้คือสมรรถนะด้านการส่งเสริมพัฒนา ผู้เรียน สื่อสารและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ดิจิทัล ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง (อัสรี สะอิตี, 2561) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวลักษณ์ ประมาน และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะครูพลศึกษา พบว่า สมรรถนะครูพลศึกษาเป็นคุณลักษณะเฉพาะที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ ทักษะคิด อุปนิสัย แรงจูงใจของครูพลศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ประกอบด้วยสมรรถนะ 7 ด้าน ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านตนเองและวิชาชีพ 2) สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตร 3) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ 4) สมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียน 5) สมรรถนะด้านนวัตกรรมและการวิจัย 6) สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 7) สมรรถนะด้านการสื่อสาร (เสาวลักษณ์ ประมาน และคณะ, 2565) และยังสอดคล้องกับ Waiyaroop & Sapcharoen ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาครูสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีสมรรถนะสูงขึ้นหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยหลังการทดลองมีค่าระดับสมรรถนะสูงมาก โดยพบว่าการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ความสามารถประยุกต์ออกแบบการใช้สื่อมีสมรรถนะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (Waiyaroop & Sapcharoen, 2020)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิดการวิจัยจากโมเดล PTRU: Professional Teacher Rajabhat University Model เป็นหลักสูตรผลิตครูฐานสมรรถนะ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งมีสมรรถนะในการผลิตครูจำนวน 17 สมรรถนะ ในการพัฒนานักศึกษาให้มีสมรรถนะตามความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดังกล่าว

บทสรุป

สมรรถนะหลักของนักศึกษาวิชาชีพระดับชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่า สมรรถนะหลักทั้ง 3 สมรรถนะที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ความสามารถแสดงการเคลื่อนไหวพื้นฐานได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ สามารถอธิบายหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวพื้นฐานของมนุษย์ได้ และอธิบายหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับพลศึกษาและกีฬา รวมถึงกิจกรรมทางกายได้ตามลำดับ สำหรับสมรรถนะวิชาชีพระดับชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่า สมรรถนะที่อยู่ในระดับมากที่สุดมี 3 สมรรถนะ คือ การช่วยเหลืองานโรงเรียนโดยไม่ต้องร้องขอ การทำงานเป็นทีม แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน และมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและวิชาชีพครู สมรรถนะที่อยู่ในระดับมากมี 7 สมรรถนะ คือ รอบรู้บริบทของโรงเรียนและหน้าที่ครู มีปฏิสัมพันธ์กับครู ผู้ปกครอง ชุมชน อดทน ขยันหมั่นเพียร ผ่านอุปสรรคต่อปัญหา วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ประยุกต์ใช้สื่อเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ สื่อสารภาษาอังกฤษพื้นฐานได้ และเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนทดสอบสมรรถนะนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมสมรรถนะ พบว่า ภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาสมรรถนะรายด้าน พบว่าทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาสมรรถนะอาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัย

2. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษา สาขาพลศึกษาชายชั้นปี

เอกสารอ้างอิง

- ดวงใจ ชนะสิทธิ์ และอรพรรณ ตูจันทา. (2565). การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 14(1): 21-36.
- พงศธร ไพจิตร. (2561). การพัฒนาหลักสูตรเตรียมความพร้อมก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของนักศึกษาครูสาขาวิชาพลศึกษา. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ตีรกันันท์. (2551). *การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์แนวทฤษฎีการปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). รายงานเฉพาะเรื่องที่ 11 การพลิกโฉมการศึกษาด้วยระบบดิจิทัล. สืบค้นข้อมูลเมื่อ วันที่ 20 ธันวาคม 2564. จาก <http://www.onec.go.th/th.php/book/BookView/1745>
- เสาวลักษณ์ ประมาน และคณะ. (2565). สมรรถนะครูพลศึกษา. *วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 9(1): 153-180.
- อัสรี สะอิดี. (2561). การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูของครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของครูพลศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยประยุกต์ใช้ อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ร่วมกับการสอนแบบเสริมศักยภาพ. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Waiyaroon, S., Sapcharoen. S. (2020). Competency Development of Student Teachers Major in Early Childhood Educations Program of Suan Sunandha Rajabhat University by Using Group Process-based Instruction. *The 13th National Graduate Research Conference Presentation Udon Thani Rajabhat University*. 253 – 264 (in Thai).

การวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค
ดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม
Factor Analysis of Administrative Skills of School Administrators
in the Digital Age under Nakhon Pathom Secondary Educational
Service

¹ธิดารักษ์ ฟักเงิน Tidarak Fakngoen

²นภาพรณ ยอดสิน Napaporn Yodsin

³พิชญภา ยืนยาว Pitchayapa Yuenyaw

¹²³คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม

¹²³Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University

¹Corresponding author, e-mail: niiznoi@icloud.com

Received June 21, 2023; Revised January 9, 2024; Accepted: March 11, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ สำหรับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประเมินเชิงประจักษ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักวิชาการหรือศึกษานิเทศก์ จำนวน 6 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปอุปนัย และการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มประชากร ได้แก่ สถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม จำนวน 28 แห่ง ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 691 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนกระจายตามจำนวนที่ตั้งของอำเภอ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ สกัดองค์ประกอบด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม เทคนิควิธีแกนหลัก และหมุนแกนองค์ประกอบแบบหมุนฉากด้วยวิธีแวนแมกซ์

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทักษะด้านภาวะผู้นำ 2) ทักษะด้านการคิดเชิงสร้างสรรค์ 3) ทักษะด้านการบริหาร 4) ทักษะด้านความเชี่ยวชาญ และ 5) ทักษะด้านการถ่ายทอดและการสื่อสาร โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.511-0.876 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกองค์ประกอบ สามารถร่วมกันอธิบายองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

ในยุคดิจิทัล ได้ร้อยละ 73.552 ซึ่งมีความเหมาะสม ถูกต้อง เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ ในการกำหนดองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลได้

คำสำคัญ: ทักษะการบริหาร; ผู้บริหารสถานศึกษา; ยุคดิจิทัล

Abstract

The purpose of this research was to study the factor analysis of administrative skills of school administrators in the digital age. This mixed research was comprised the qualitative and quantitative method. The qualitative research consisted of in-depth interview and empirical evaluation. The key informants were school administrators, teachers, and academic specialists or supervisors totaling 6 informants, derived by purposive sampling. The research instruments were in-depth interviews form and factor's confirmation form. The data was analyzed by analytic induction and content analysis. The quantitative research were 28 schools under Nakhon Pathom Secondary Educational Service. The informants were 691 school administrators and teachers derived by proportional stratified random sampling as distributed by district. The instrument was a questionnaire. Data was analyzed by exploratory factor analysis with using principal components analysis and orthogonal rotation by varimax. The research results indicated that there were 5 factors of administrative skills of school administrators in the digital age consisted of 1) leadership skills; 2) creative thinking skills; 3) administrative skills; 4) expertise skills; and 5) Relay and Communication Skills. Standardize factor loading between 0.511 - 0.876. All elements are statistically significant at .05 level. This proves that the models of humility can explain the factor analysis of administrative skills of school administrators in the digital age of 73.552 which was appropriate, accurate, feasible and useful the factor analysis of administrative skills of school administrators in the digital age.

Keywords: Administrative skills; School administrator; Digital age

บทนำ

ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างมากมาย เป็นยุคที่เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทต่อ การใช้ชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างมาก ส่งผลกระทบต่อหลายภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐและ เอกชน เช่น โรงงานอุตสาหกรรม การทำธุรกิจ และการค้าขาย รวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อ สถาบันการศึกษาในระดับต่างๆ อีกด้วย จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา จากเดิมเป็นการเรียนการสอนในรูปแบบ onsite 100% แต่ในปัจจุบันสถาบันการศึกษาได้ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์อันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของของ เชื้อไวรัสโคโรนา สถาบันการศึกษาหลายแห่ง จึงได้นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

มากขึ้น เช่น การเรียนออนไลน์ผ่านทาง zoom, line, google meet และแอปพลิเคชันอื่นๆ รวมทั้งมีการนำสื่อ AI และเกมเข้ามามีใช้เพื่อการศึกษา เพื่ออำนวยความสะดวกและพัฒนากิจการการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญและมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษา ความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องมีความรู้ ทักษะ ความสามารถและประสบการณ์ทางการบริหารเป็นอย่างดี เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในยุคดิจิทัลได้อย่างดีด้วย สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่ได้กล่าวไว้ว่าการบริหารการศึกษาในสถาบันการศึกษา ผู้บริหารคือบุคคลสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์กร ทั้งนี้เพราะผู้บริหาร มีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผนสั่งการ ดูแล และควบคุมให้บุคลากรขององค์กรปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

การนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรได้อย่างดีและพัฒนาองค์กรได้อย่างรวดเร็ว ผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะในการบริหารเป็นอย่างดี เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคขององค์กร และพัฒนาความสามารถบุคลากรขององค์กรให้มีทักษะในการปฏิบัติงาน หากบุคลากรในองค์กรมีทักษะในการปฏิบัติงานอย่างดี องค์กรก็จะสามารถพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้อย่างรวดเร็วด้วยเช่นกัน เนื่องด้วยสถานการณ์แวดล้อมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้จากการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในด้านการศึกษา ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาบุคลากรของประเทศแล้วยังส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม กล่าวได้ว่าเป็นยุค Disruptive Technology ดังนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีทักษะการบริหารในยุคดิจิทัล เพื่อสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และสามารถพัฒนาองค์กรให้ดำเนินการต่อไปได้ตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้สำเร็จ

การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในยุคของการบริหารจัดการศึกษาไทยในปัจจุบัน ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขการปรับเปลี่ยนการแข่งขันกัน เพื่อสร้างข้อได้เปรียบและความมุ่งมั่นของสังคมที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว และมีความหลากหลายนั้นต่างก็ส่งผลกระทบต่อวงวิชาชีพ โดยเฉพาะด้านการศึกษา ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนบริบทและโครงสร้างการบริหาร ในการบริหารจัดการศึกษาภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายการศึกษาที่เรียกว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นการจัด โครงสร้างการบริหารการศึกษา โดยยึดหลักของการมีเอกภาพเชิงนโยบาย หลากหลายในการปฏิบัติ โดยเน้นระบบการกระจายอำนาจและการยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นเป็นสำคัญ ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ได้สรุปผลการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมาว่านับจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน ความพยายามปฏิรูปการศึกษา ทั้งระบบอีกครั้งหนึ่ง อย่างไรก็ตามจากการประเมินผลปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า หลายเรื่องประสบผลสำเร็จ เช่นการปรับโครงสร้างหน่วยงานให้มีเอกภาพยิ่งขึ้น ตัวอย่าง ได้แก่ การรวมทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีเข้าเป็นกระทรวงเดียวกันมีการจัดระเบียบบริหารราชการแบบเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้มีการพัฒนาการศึกษาอย่างบูรณาการและประสานเชื่อมโยง โดยยึดเขตพื้นที่เป็นศูนย์กลาง มี

การจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา หรือ สมศ. เป็นองค์การมหาชน เพื่อประเมินคุณภาพภายนอกและรับรองมาตรฐานสถาบันการศึกษา ทุกระดับและประเภทการศึกษา การนำมหาวิทยาลัยออกนอกระบบราชการเพื่อความเป็นอิสระ คล่องตัวในการบริหารจัดการ เป็นต้น อย่างไรก็ตามจากการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา ยังมีหลายเรื่องที่มีปัญหาต้องเร่งพัฒนาปรับปรุงและต่อยอด โดยเฉพาะด้านคุณภาพผู้เรียน ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ รวมทั้งการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาที่พบว่า มีสถานศึกษาจำนวนมากไม่ได้มาตรฐาน ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ขาดคุณสมบัติที่พึงประสงค์ ทั้งการคิด วิเคราะห์ ใฝ่เรียนรู้ และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง คุณธรรม จริยธรรม ในด้านครู คณาจารย์ พบว่ามีปัญหาขาดแคลนครู คณาจารย์ที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม ไม่ได้คนเก่ง คนดี และใจรักมาเป็นครู คณาจารย์ในด้านการบริหารจัดการพบว่ายังไม่มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการ ทั้งสู่สถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามเป้าหมาย รวมทั้งยังขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง จึงได้กำหนดกรอบแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง โดยเน้นการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบมิใช่เพียงจุดใดจุดหนึ่งแยกจากกัน ตั้งแต่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียน เพื่อพัฒนาคนไทยยุคใหม่ ปรับกระบวนทัศน์ การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถเอื้ออำนวยในการเรียนรู้ โดยการสร้างครูยุคใหม่ที่มีความรู้ ความสามารถ มีใจรัก มีคุณธรรม จริยธรรม เข้ามาเป็นครู คณาจารย์ และปรับระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพคล่องตัว เพิ่มโอกาสทางการศึกษา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นความสามารถเฉพาะทางของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน โดยนำความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญ รวมไปถึงการนำหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทักษะการบริหารสถานศึกษา ทั้งศาสตร์และศิลป์มาหลอมรวมเป็นทักษะการบริหารสถานศึกษาของตนเอง เพื่อให้สามารถนำทักษะเหล่านี้ไปพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งและดี มีความรู้ และสามารถใช้ความรู้บนพื้นฐานของคุณธรรม และจริยธรรมเพื่อพัฒนาประเทศชาติให้เกิดความเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีทักษะการบริหารสถานศึกษาเป็นอย่างดี สอดคล้องกับอริชา วงคำจันทร์ ได้สรุปผลการวิจัยไว้ว่าทักษะการบริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับคุณภาพการจัดการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันเชิงบวก ในระดับสูง ($r = 0.865$) (อริชา วงคำจันทร์, 2561)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล เพื่อผู้บริหารสถานศึกษาและครูจะสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ด้านการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ซึ่งจะส่งผลเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. สร้างสรรค์แบบจำลององค์ประกอบเชิงทฤษฎีและพัฒนาแบบจำลองเชิงทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดเบื้องต้น

2. พัฒนาแบบจำลองเชิงทฤษฎี จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ ประสบการณ์การบริหารสถานศึกษา และมีทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำนวน 6 คน โดยใช้การวิเคราะห์สรุปอุปนัยเพื่อพัฒนาเป็นแบบสอบถาม

3. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จากแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.95 จำนวน 110 ข้อ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม โดยใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างถึงใน จิตติรัตน์ แสงเลิศสุทัย, 2559) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน โดยกระจายตามจำนวนที่ตั้งของอำเภอ ได้สถานศึกษาจำนวน 28 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 56 คน และครู 700 คน รวมสถานศึกษาละ 27 คน รวมทั้งสิ้น 756 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน ได้แบบสอบถามกลับคืนมา 691 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91.40

4. ยืนยันองค์ประกอบทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จากผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักวิชาการทางการศึกษาหรือศึกษานิเทศก์ จำนวน 6 คน โดยการประเมินเชิงประจักษ์ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

สรุปขั้นตอนและวิธีดำเนินงานวิจัยได้ดังตารางต่อไปนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	แหล่งข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่ได้รับ
สังเคราะห์แบบจำลององค์ประกอบเชิงทฤษฎีและพัฒนาแบบจำลองเชิงทฤษฎี	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)	กรอบแนวคิดเบื้องต้น องค์ประกอบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล
พัฒนาแบบจำลองเชิงทฤษฎี	ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ ประสบการณ์การบริหารสถานศึกษา และมีทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำนวน 6 คน	การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (analytic induction)	ขอสรุปแบบอุปนัย (induction) องค์ประกอบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาเป็นแบบสอบถาม
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจทักษะการบริหาร	- ผู้บริหารสถานศึกษา 56 คน	วิเคราะห์ระดับ และองค์ประกอบเชิงสำรวจ	ร่างองค์ประกอบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา

สถานศึกษาในยุคดิจิทัล	- ข้าราชการครู 700 คน	(exploratory factor analysis)	ในยุคดิจิทัล
ยืนยันองค์ประกอบทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู และ นักวิชาการทางการศึกษา หรือศึกษานิเทศก์ จำนวน 6 คน	ตรวจสอบความเหมาะสม ขององค์ประกอบทักษะ ของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคดิจิทัล โดยประเมิน เชิงประจักษ์ (empirical evaluation)	องค์ประกอบทักษะของ ผู้บริหารสถานศึกษาใน ยุคดิจิทัล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล มี 5 องค์ประกอบ 104 ตัวแปร โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.511 - 0.876 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกองค์ประกอบสามารถร่วมกันอธิบายองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลได้ร้อยละ 73.552 ดังรายละเอียดในตารางดังต่อไปนี้

องค์ประกอบ ที่	จำนวน ตัวแปร	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ	ค่าไอเกน	ร้อยละของ ความแปรปรวน	ค่าร้อยละ ความแปรปรวน สะสม
1	30	0.514 - 0.606	64.667	58.789	58.789
2	30	0.511 - 0.587	10.279	9.345	68.134
3	25	0.532 - 0.696	2.815	2.559	70.693
4	14	0.636 - 0.747	1.833	1.666	72.359
5	5	0.736 - 0.876	1.312	1.193	73.552

จากตารางการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ทำให้ได้องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ที่เหมาะสมจำนวน 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วยตัวแปรทั้งสิ้น 104 ตัวแปร ดังนี้

1. ทักษะภาวะผู้นำประกอบด้วย 30 ตัวแปร ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งเน้นศักยภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ผู้บริหารสถานศึกษามีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทขององค์กร 3) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถฝึกฝนและสนับสนุนให้บุคลากรสามารถบูรณาการสิ่งต่างๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถฝึกฝนและสนับสนุนให้บุคลากรสามารถสร้างวิจัยหรือนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรได้ 5) ผู้บริหารสถานศึกษาฝึกฝนและพัฒนาบุคลากรให้มีบุคลิกภาพที่ดี 6) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กร จากนวัตกรรมหรือ สิ่งสร้างสรรค์ใหม่ๆ ได้ 7) ผู้บริหารสถานศึกษาฝึกฝนและพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะการวางตัวได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ 8) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง มีเหตุผล 9) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างวิจัยหรือนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรได้ 10) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบูรณาการสิ่งต่างๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ 11) ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์

ความรู้ได้ด้วยตนเอง 12) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับบุคลากรได้ 13) ผู้บริหารสถานศึกษาฝึกฝนและส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ 14) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างจุดเด่นขององค์การได้อย่างสร้างสรรค์ 15) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การได้ 16) ผู้บริหารสถานศึกษาปลูกฝังและฝึกฝนให้บุคลากรมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน 17) ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะและความเชี่ยวชาญด้านการบริหารงานวิชาการ 18) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปลูกฝังให้บุคลากรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในกับเยาวชนในสังคมได้ 19) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นที่พึ่งพิงให้กับบุคลากรได้ 20) ผู้บริหารสถานศึกษายอมรับและปฏิบัติตามจารีต ประเพณี วัฒนธรรมของสังคม 21) ผู้บริหารสถานศึกษายอมรับข้อผิดพลาดได้ หากมีเจตนาเพื่อทดลองสร้างนวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ๆ เชิงสร้างสรรค์ ที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อองค์การ 22) ผู้บริหารสถานศึกษาเสียสละผลประโยชน์ส่วนตน เพื่อส่วนรวมได้ 23) ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำ 24) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถฝึกฝนหรือพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้นำรุ่นต่อไปได้ 25) ผู้บริหารมีความรู้และทักษะการใช้อย่างเชี่ยวชาญ รู้เท่าทันสื่อ เทคโนโลยี และสารสนเทศ และดิจิทัลทุกแขนง 26) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสังเคราะห์ได้เป็นอย่างดี 27) ผู้บริหารสถานศึกษามีความประหยัด อดออม นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต 28) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงาน 29) ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการบริหารจัดการงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์การได้อย่างสมดุล และ 30) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์

2. ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 30 ตัวแปร ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษากล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ เชิงสร้างสรรค์ 2) ผู้บริหารสถานศึกษา มีความคิดในเชิงบวก 3) ผู้บริหารสถานศึกษานำหลักคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต 4) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากร กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ สิ่งใหม่ๆ เชิงสร้างสรรค์ 5) ผู้บริหารสถานศึกษามีวุฒิภาวะทางอารมณ์ 6) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ ได้เป็นอย่างดี 7) ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์กว้างไกล 8) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างแรงจูงใจ สร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรได้ 9) ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 10) ผู้บริหารสถานศึกษาตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อองค์การทั้งภายในและภายนอกได้อย่างเหมาะสมและรวดเร็ว 11) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างเสริมบรรยากาศการทำงานที่ดีในองค์การได้ 12) ผู้บริหารสถานศึกษาตัดสินใจและแก้ไขปัญหาบนฐานของคุณธรรมจริยธรรม 13) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้ความคิดได้อย่างชาญฉลาด 14) ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะการวางตัวได้อย่างเหมาะสม 15) ผู้บริหารสถานศึกษามีบุคลิกภาพที่ดี 16) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกัลยาณมิตรกับบุคลากร ทั้งภายในและภายนอกองค์การ 17) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถควบคุมและจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้ 18) ผู้บริหารสถานศึกษาให้ประสบการณ์ที่เหนือความคาดหมายเชิงสร้างสรรค์กับบุคลากร 19) ผู้บริหารสถานศึกษาคิดอย่างมีวิจารณญาณ 20) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถขจัดความขัดแย้งกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกองค์การได้เป็นอย่างดี 21) ผู้บริหารสถานศึกษามีความมานะ อดทน ในสถานการณ์ที่กดดันได้ดี 22) ผู้บริหารสถานศึกษามีไหวพริบ และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี 23) ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวคิดที่ทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างสร้างสรรค์ 24) ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงพฤติกรรมในเชิงบวกอยู่เสมอ 25) ผู้บริหารสถานศึกษา

สามารถพัฒนาบุคลากรให้สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสมเต็มตามศักยภาพ 26) ผู้บริหารสถานศึกษานำหลักคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงาน 27) ผู้บริหารสถานศึกษาฝึกฝนให้บุคลากรมีความรอบรู้และเชี่ยวชาญ ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลทุกแขนง 28) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์ขององค์กรได้ 29) ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญยุทธศาสตร์กับบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน และ 30) ผู้บริหารสถานศึกษา ยกย่องชื่นชมหรือมอบรางวัลเชิดชูเกียรติให้กับบุคลากรตามความเหมาะสม

3. ทักษะการบริหาร ประกอบด้วย 25 ตัวแปร ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาบุคลากรให้ทำงานได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล 3) ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม 5) ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน และตั้งเป้าหมายขององค์กร 6) ผู้บริหารสถานศึกษาใส่ใจในรายละเอียดของบุคลากรและมอบหมายงานได้อย่างเหมาะสมกับ ความถนัดของแต่ละบุคคล 7) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างเสริมบุคลากรให้สามารถขับเคลื่อนองค์กรไปในทิศทางเดียวกันได้ 8) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากร ทั้งภายในและภายนอกองค์กรได้ 9) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาองค์กรได้อย่างมีคุณภาพ 10) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างผลงานเชิงประจักษ์ให้กับองค์กรได้อย่างชัดเจน 11) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาองค์กรให้เป็นที่ยอมรับระดับสากลได้ 12) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างสัมพันธภาพกับบุคลากรภายในและภายนอกองค์กรได้เป็นอย่างดี 13) ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นนักวิชาการทางการศึกษาที่ดี มีคุณภาพ 14) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตรการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 15) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ 16) ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการใช้ภาษาพูดได้อย่างสร้างสรรค์ 17) ผู้บริหารสถานศึกษานำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารขององค์กรได้ 18) ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจความแตกต่างของบุคลากร 19) ผู้บริหารสถานศึกษานำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อสร้างเครือข่ายที่ส่งเสริมสนับสนุนองค์กรได้ 20) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างเครือข่ายที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาองค์กรได้เป็นอย่างดี 21) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารเวลาได้อย่างเหมาะสม 22) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถจัดสรรหางบประมาณหรือทรัพยากรต่างๆ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนองค์กรได้ 23) ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ 24) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถจัดสรรหางบประมาณหรือทรัพยากรต่างๆ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรได้ และ 25) ผู้บริหารสถานศึกษานำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

4. ทักษะความเชี่ยวชาญ ประกอบด้วย 14 ตัวแปร ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นเลิศทางวิชาชีพ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาตนเองให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของสภาวการณ์ต่างๆ 3) ผู้บริหารสถานศึกษานำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อประหยัดแรงงานมนุษย์ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างปลอดภัย 5) ผู้บริหารสถานศึกษามีความเชี่ยวชาญอย่างรอบด้าน 6) ผู้บริหารสถานศึกษามีความรอบรู้ เหตุการณ์ ข่าวสารต่าง ๆ 7) ผู้บริหารสถานศึกษานำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ เพื่อประหยัดทรัพยากร 8) ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญ

กับการพัฒนาบุคลากร 9) ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้และเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย 10) ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานโดยยึดปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด 11) ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ มีความใฝ่เรียน ใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลา 12) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ 13) ผู้บริหารสถานศึกษานำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อลดความซับซ้อนของงาน และ 14) ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้และเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีดิจิทัลทุกแขนง

5. ทักษะการถ่ายทอดและการสื่อสาร ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ฟังได้ 2) ผู้บริหารสถานศึกษามีวาทศิลป์ในการพูด สามารถสื่อสารได้อย่างสร้างสรรค์ 3) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังให้รู้สึกคล้อยตามได้ 4) ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการใช้ภาษาดิจิทัลได้อย่างถูกต้อง 5) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถถ่ายทอดสารได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน ได้ใจความ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทักษะภาวะผู้นำ มีทั้งหมด 30 ตัวแปร คำนวณน้ำหนักตัวแปรอยู่ระหว่าง 0.514 - 0.606 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร เท่ากับ 64.667 ค่าร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปร เท่ากับ 58.789 ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร เท่ากับ 58.789 2) ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ มีทั้งหมด 30 ตัวแปรค่าน้ำหนักตัวแปรอยู่ระหว่าง 0.511 - 0.587 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร เท่ากับ 10.279 ค่าร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปร เท่ากับ 9.345 ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร เท่ากับ 68.134 3) ทักษะการบริหารมีตัวแปรทั้งหมด 25 ตัวแปร คำนวณน้ำหนักตัวแปรอยู่ระหว่าง 0.532 - 0.696 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร เท่ากับ 2.815 ค่าร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปร เท่ากับ 2.559 ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร เท่ากับ 70.693 4) ทักษะความเชี่ยวชาญ มีทั้งหมด 14 ตัวแปร คำนวณน้ำหนักตัวแปรอยู่ระหว่าง 0.636 - 0.747 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร เท่ากับ 1.833 ค่าร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปร เท่ากับ 1.666 ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร เท่ากับ 72.359 และ 5) ทักษะการถ่ายทอดและการสื่อสาร มีตัวแปรทั้งหมด 5 ตัวแปร คำนวณน้ำหนักตัวแปรอยู่ระหว่าง 0.736 - 0.876 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร เท่ากับ 1.312 ค่าร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปร เท่ากับ 1.193 ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร เท่ากับ 73.552 โดยรวม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.511 - 0.876 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกองค์ประกอบสามารถรวมกันอธิบายองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลได้ ร้อยละ 73.552 ทั้งนี้ เพราะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำเป็นต้องใช้ทักษะรอบด้านและมีความเฉพาะ ในแต่ละศาสตร์ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องเรียนรู้และหล่อหลอมประสบการณ์ เพื่อเพิ่มพูนทักษะการบริหาร และสามารถบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับปรัชญาญานันท์ วุฒิพรวรพงศ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก ผลการศึกษาพบว่า ทักษะการบริหารงานในสถานศึกษาขนาดเล็กเป็นสิ่งที่สำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องผสมผสานระหว่างศาสตร์และศิลป์ ในการบริหารจัดการภายใต้เงื่อนไขของทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง

จำกัดให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา หน่วยงานต่างๆ จึงเข้ามาอำนวยความสะดวกในการร่วมกำหนดนโยบายรูปแบบการพัฒนา เพื่อเป็นแนวทางการบริหารงานให้กับสถานศึกษาขนาดเล็ก ทั้งนี้การบริหารงานของสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับทักษะการบริหารงานของผู้บริหารที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวทั้ง 4 ทักษะ คือ 1) ทักษะด้านความคิดรวบยอด สามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน เหมาะสมกับบริบทของชุมชน มีความเข้าใจในผลลัพธ์ ความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ในสถานศึกษา และสามารถคาดการณ์ทิศทางที่จะพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ 2) ทักษะด้านเทคนิควิธี สามารถวางแผน กำหนดนโยบายทิศทางของสถานศึกษาที่ชัดเจน มีการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ โดยใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีเข้ามาใช้บริหารจัดการในสถานศึกษา 3) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารต้องสร้างแรงจูงใจ สร้างระบบความร่วมมือ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล มีการสื่อสารสร้างความเข้าใจที่ดีในการประสานงานทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา และ 4) ทักษะด้านการศึกษาและการสอน ผู้บริหารต้องเป็นนักวิชาการที่ดี สร้างขวัญกำลังใจให้ครูและสร้างความเชื่อมั่นในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้กับผู้ปกครอง แม้สถานศึกษาขนาดเล็กจะมีปัญหาอยู่หลายด้าน หากได้รับการบริหารจัดการที่ดีจากผู้บริหารสถานศึกษาและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน สถานศึกษาขนาดเล็กจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ตามบริบทของสถานศึกษา (รุจิกาญจน์ วุฒิพรวรพงศ์, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจทำให้ได้องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ที่เหมาะสมจำนวน 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. **ทักษะภาวะผู้นำ** หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดี มีบุคลิกภาพที่ดี และมีทักษะการวางตัวได้อย่างเหมาะสม แสดงพฤติกรรมในเชิงบวก เป็นกัลยาณมิตรและเป็นที่พึ่งพิงให้กับบุคลากรในองค์กรได้ มีภาวะผู้นำ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สามารถฝึกฝนหรือพัฒนา

บุคลากรให้เป็นผู้นำรุ่นต่อไปได้ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ สามารถควบคุมและจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถมองสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนหรือซับซ้อนในอนาคตได้อย่างลึกซึ้งและแม่นยำ สามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อองค์กร ทั้งภายในและภายนอกได้เป็นอย่างดีเป็นพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม และสามารถตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล ยุติธรรม ถูกต้อง และเหมาะสมกับสถานการณ์ สามารถขจัดความขัดแย้งกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกองค์กรได้ มีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

2. ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดในเชิงบวก คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ บูรณาการหรือสร้างงานวิจัยหรือนวัตกรรม สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และใช้ความคิดได้อย่างชาญฉลาด สร้างเสริมบรรยากาศที่ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ กล้าเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ในเชิงสร้างสรรค์ รวมไปถึงการสร้างงานวิจัยหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์และส่งผลดี ต่อองค์กรต่อไปด้วย สร้างเสริมบรรยากาศที่ดีในการทำงานให้การยกย่องชื่นชมหรือมอบรางวัลเชิดชูเกียรติ สร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรได้

3. ทักษะการบริหาร หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสามารถในการบริหารจัดการงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กรได้อย่างสมดุล จัดลำดับความสำคัญและบริหารเวลาได้อย่างเหมาะสมทั้งการบริหารงานวิชาการ บริหารงานบุคคล บริหารงานงบประมาณ และบริหารงานทั่วไป สามารถจัดสรรทางงบประมาณหรือทรัพยากร เพื่อส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรได้ มองเห็นและเข้าใจความแตกต่างของบุคลากร สามารถมอบหมายงานได้อย่างเหมาะสมกับความถนัดของแต่ละบุคคล สามารถพัฒนาบุคลากรให้สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสมตามศักยภาพของแต่ละบุคคล เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ และเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม พัฒนาและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับระดับสากล โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน เป้าหมายและวิธีการ เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างชัดเจน

4. ทักษะความเชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองและบุคลากร ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ มีความใฝ่เรียน ใฝ่รู้ สามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอมีความเชี่ยวชาญอย่างรอบด้านและพัฒนาตนเองให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก พัฒนาตนเองให้มีความ รอบรู้ รู้เท่าทันต่อสภาวะการณ์ต่างๆ ทั้งทางด้านวิชาการ วิชาชีพ เหตุการณ์ ข่าวสาร กฎหมาย และเทคโนโลยีดิจิทัลทุกแขนง รู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี สื่อ และสารสนเทศ เป็นนักวิชาการทางการศึกษาที่ดี มีคุณภาพ สามารถพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอน พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

5. ทักษะการถ่ายทอดและการสื่อสาร หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถสร้างสัมพันธภาพกับบุคลากรทั้งภายในและภายนอกองค์กรได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ที่สร้างเสริมและสนับสนุนต่อการพัฒนาองค์กรด้วย มีความสามารถทางภาษาและการสื่อสาร สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ น่าสนใจ สามารถโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังได้ สามารถใช้ภาษาได้อย่าง

หลากหลาย ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน และภาษาดิจิทัล และสามารถถ่ายทอดสารได้เป็นอย่างดี ถูกต้องและเข้าใจง่าย มีวาทศิลป์ในการพูด สามารถใช้คำพูดในเชิงสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี

บทสรุป

ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทักษะภาวะผู้นำ มีทั้งหมด 30 ตัวแปร คำนวณน้ำหนักตัวแปรอยู่ระหว่าง 0.514 - 0.606 2) ทักษะการคิด เชิงสร้างสรรค์ มีทั้งหมด 30 ตัวแปร คำนวณน้ำหนักตัวแปรอยู่ระหว่าง 0.511 - 0.587 3) ทักษะการบริหาร มีตัวแปรทั้งหมด 25 ตัวแปร คำนวณน้ำหนักตัวแปรอยู่ระหว่าง 0.532 - 0.696 4) ทักษะความเชี่ยวชาญ มีทั้งหมด 14 ตัวแปร คำนวณน้ำหนักตัวแปรอยู่ระหว่าง 0.636 - 0.747 และ 5) ทักษะการถ่ายทอดและการสื่อสาร มีตัวแปรทั้งหมด 5 ตัวแปร คำนวณน้ำหนักตัวแปรอยู่ระหว่าง 0.736 - 0.876 โดยรวมมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน อยู่ระหว่าง 0.511 - 0.876 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกองค์ประกอบสามารถร่วมกันอธิบายองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลได้ร้อยละ 73.552

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองทางด้าน ทักษะต่างๆ ประยุกต์ใช้ผลการวิจัยในการทำงานให้เข้ากับยุคดิจิทัลได้
2. ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะในการ บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลได้
3. ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไป เป็นแนวทางในการวางแผนบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา.
- จิตติรัตน์ แสงเลิศสุทัย. (2559). *วิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม.
- รุจิกาญจน์ วุฒิพรพรพงศ์. (2565). ทักษะการบริหารงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก. *วารสารนวัตกรรม การบริหารการศึกษา*, 1(2): 11-19.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *รายงานการประชุมสภาการศึกษา ครั้งที่ 2/2552 ใน รายงานการประชุมสภาการศึกษา (4 มิถุนายน 2552)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา.
- อริษา วงคำจันทร์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับ คุณภาพ การจัดการศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ราชบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

คำสำคัญ: องค์การแห่งการเรียนรู้; การจัดการความรู้; การเรียนรู้องค์การ

Abstract

The purpose of this research was to find out; 1) Learning organization of Krathumbaen “Wisetsamutthakhun” school 2) the developmental guidelines of Learning organization of Krathumbaen “Wisetsamutthakhun” school. The sample were 86 personnel. The research tools were an opinionnaire and interview form. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation and content analysis. The results found: 1. The learning organization of Krathumbaen “Wisetsamutthakhun” in overall and each aspect were at high level. Sorted by arithmetic means, in descending order; knowledge management, organization transformation, learning organization, people empowerment and technology application. 2. There were developmental guidelines of learning organization of Krathumbaen “Wisetsamutthakhun”. 1) School personnel learn from work, and Bring knowledge to exchange together with members in the organization. 2) School director support and give opportunities to personnel in the school exchange knowledge. School director support to personnel in the school self-development always. 3) There is clear communication within the school. 4) There is a decentralization of workload to everyone in the organization. 5) Information is stored. Systematically. 6) The use of technology in work is promoted, internal communication and published works. 7) Let the community take part in policy making, School curriculum, and School activities. 8) Apply information, news, processes, and best practices to apply in the operations of the organization.

Keywords: Learning Organization; Knowledge Management; Learning Management

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า “การศึกษา” คือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ จรรโลงสังคม ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ซึ่งการศึกษาในยุคปัจจุบันนี้มุ่งเน้นพัฒนามนุษย์ให้เป็นพลเมืองดี และเป็นพลเมืองโลกที่สมบูรณ์ พัฒนามนุษย์ให้เท่าเทียมกันทางด้านโอกาสในการดำรงชีวิตที่ดีในสังคม และสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาของแผนการพัฒนาระบบการจัดการศึกษา พ.ศ.2560 - 2579 ที่ให้ยึดหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) อีกทั้งยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs 2030) (สำนักงานเลขาธิการสภา

การศึกษา, 2560) การศึกษาในยุคนี้เน้นการพัฒนาบุคคลในทุกช่วงวัย ให้ได้เรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ อีกทั้งยังเป็นการเตรียมบุคลากรเข้าสู่ตลาดแรงงาน ที่มีขีดการแข่งขันสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ถ้าไม่มีการปรับตัว แรงงานจะไม่สามารถต่อสู้กับสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ที่สำคัญ คือ ทุกคน ต้องมีการเรียนรู้ และปรับตัวให้ก้าวทันกับทุกสถานการณ์

องค์การทางการศึกษาจะต้องเป็นหน่วยงานแรกๆ ที่ทำหน้าที่ในการเตรียมคนเข้าสู่สังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง และแข่งขันในอนาคตอันใกล้ หัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาคงหนีไม่พ้นหน่วยงานทางการศึกษา โรงเรียน สถาบันทางการศึกษาต่างๆ ที่ต้องมีการปรับตัวให้พร้อมต่อการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมต่อไป และผู้ที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาอย่างเช่น ครูเป็นผู้มีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งการปฏิรูปการศึกษาของประเทศต้องการให้สถานศึกษา หรือหน่วยงานทางการศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยให้ทั้งผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน ได้เรียนรู้ตามบริบทพื้นฐานของตน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคม ท้องถิ่น เกิดทักษะ สมรรถนะที่สำคัญในการดำรงชีวิต เพื่อขยายขีดความสามารถ และเพิ่มศักยภาพของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดเป็นมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ ตัวชี้วัด 2.4 พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญ ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาให้เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) การส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ ทักษะกระบวนการในการแสวงหาความรู้ ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ที่มีความผันผวนอย่างมากในโลกปัจจุบัน และร่วมกันพัฒนาองค์การสู่ความเป็นเลิศ บุคลากรในองค์กรจึงต้องปรับตัวให้ทันกับโครงสร้าง ระบบการจัดการแบบใหม่ เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทัน ในบรรดาองค์กรต่างๆ โรงเรียนนับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยน เพื่อพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นองค์กรที่มีศักยภาพสามารถนำพา ผู้เรียน เข้าสู่โลกแห่งการแข่งขันได้ โรงเรียนกระทุ่มแบน (วิเศษสมุทคุณ) ก็เช่นกัน ต้องมีการปรับตัวเพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียน พัฒนาชุมชน และสังคม ต่อไป ถือว่าเป็นความท้าทายของโรงเรียนอย่างยิ่งที่จะต้องปรับตัวเพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง รวมไปถึงเป็นความท้าทายของบุคลากรในองค์กรด้วยเช่นกัน ที่จะร่วมกันขับเคลื่อนองค์การสู่ความเป็นเลิศ ในด้านการปฏิบัติงาน และด้านการคาดหวังของผู้รับบริการ จึงต้องมีกระบวนการในการพัฒนา ความรู้ ความสามารถ ของบุคลากรในการทำงานและพัฒนาตนเอง พัฒนางานอย่างต่อเนื่อง (งานจัดการความรู้ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล, 2551)

ดังนั้น องค์การแห่งการเรียนรู้จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการบริหารจัดการสถานศึกษา ที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากร ให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และนำความรู้นั้นมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานขององค์กร เพื่อให้มีความยั่งยืน แข็งแรง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ท่ามกลาง สังคมเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งทุกสังคมจะต้องมีความสามารถในการนำความรู้มาใช้ในองค์กรของตน บุคลากรในองค์กรจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ พร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อร่วมกันพัฒนาองค์การให้ไปสู่ความสำเร็จ โรงเรียนกระทุ่มแบน“วิเศษสมุทคุณ”

ในฐานะที่เป็นหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาจึงมีความจำเป็นที่ต้องปรับตัว เพื่อพัฒนาองค์กร และพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ ในการดำรงชีวิตในอย่างมีความสุข เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และมีความเป็นพลโลก มีความพร้อมในการเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกระทุ้มแบน “วิเศษสมุทคุณ”
2. เพื่อทราบแนวทางการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกระทุ้มแบน “วิเศษสมุทคุณ”

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีแผนแบบการวิจัยในลักษณะของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว ศึกษาสถานการณ์โดยไม่มีการทดลอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู และผู้บริหารของโรงเรียนกระทุ้มแบน “วิเศษสมุทคุณ” จำนวนทั้งสิ้น 106 คน ซึ่งผู้วิจัยได้จากการเปิดตารางประมาณการขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ จำนวน 86 คน (มารยาท โยทองยศ และปราณี สวัสดิ์สรณ์, 2544) จากนั้นผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบง่าย (Stratified Random sampling) เป็นผู้ให้ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามเรื่ององค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกระทุ้มแบน “วิเศษสมุทคุณ” แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา วิทยฐานะ ประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้ (forced choice)

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกระทุ้มแบน “วิเศษสมุทคุณ” ประกอบด้วย การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ตามแนวคิดของมาร์ควอดท์ (Marquardt, 2002) มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert's Five Rating Scale) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) โดยผู้วิจัยกำหนดค่าคะแนนของแต่ละระดับ

2. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อใช้ในการหาแนวทางการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกระทุ้มแบน “วิเศษสมุทคุณ”

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. แบบสอบถามเรื่ององค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกระทุ้มแบน “วิเศษสมุทคุณ”

1.1 ใช้แบบสอบถามของเมธูยา แยมโซติ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) = 0.90577 มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (เมธูยา แยมโซติ, 2556)

- 1.2 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

2. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แนวทางการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน
กระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ”

2.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลจาก
แบบสอบถาม

2.2 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

2.3 นำคำแนะนำ ของอาจารย์ที่ปรึกษา มาปรับปรุง พัฒนาแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขเพื่อ
พัฒนาเครื่องมือ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ” ใน
ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณารายเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยเลขคณิตได้ดังนี้ การจัดการเรียนรู้
รองลงมาเป็น การปรับเปลี่ยนองค์การพลวัตแห่งการเรียนรู้ การเสริมพลังบุคคล และ การประยุกต์ใช้
เทคโนโลยี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงการวิเคราะห์องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุท
คุณ” ภาพรวม

ด้าน	องค์การแห่งการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	พลวัตแห่งการเรียนรู้	4.21	0.28	มาก
2.	การปรับเปลี่ยนองค์การ	4.22	0.41	มาก
3.	การเสริมพลังบุคคล	4.16	0.37	มาก
4.	การจัดการเรียนรู้	4.28	0.24	มาก
5.	การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี	4.13	0.38	มาก
รวม		4.20	0.16	มาก

2. การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ” มี
แนวทางในการพัฒนา จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า

ด้านพลวัตแห่งการเรียนรู้ บุคลากรทุกคนต้องยอมรับฟังความเห็นต่าง และเรียนรู้จากการ
ทำงานที่ตนเองได้รับมอบหมาย เรียนรู้จากความผิดพลาด และความสำเร็จในอดีต หาแนวทางการ
แก้ไขปัญหา เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดซ้ำ แสวงหาความรู้ จนเกิดเป็นเทคนิควิธี และนำมาใช้ในการ
ปฏิบัติงานในครั้งต่อไป มีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนางาน ผู้บริหารควรจัดสรรเวลา โอกาส
เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษา ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งภายในกลุ่มสาระ กลุ่มงาน หรือ ในสาย
ชั้นเดียวกัน ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต จดหมาย หรือ การประชุม เพื่อให้เกิดการการ
ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์การทำงาน ทั้งด้านการจัดการเรียนการสอน และการ
ดำเนินงานตามโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน ผู้บริหาร หัวหน้างานมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม
อย่างใกล้ชิด มีการถ่ายทอด ความรู้ ประสบการณ์ และเติมเต็มให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา

ด้านการปรับเปลี่ยนองค์การ บุคลากรร่วมกันสร้างสรรค์องค์การให้มีบรรยากาศเอื้อต่อการ
เรียนรู้เรียนของทุกคนในองค์การ มีการสื่อสารเชิงบวก เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับทุกคน ได้ทราบถึง

นโยบาย เป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน แนวปฏิบัติ และข้อตกลงต่างๆ ขององค์การที่ชัดเจนร่วมกัน พร้อมทั้งผู้บริหารเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนด เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนา องค์การ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จขององค์การตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ เปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้ เพิ่มพูนประสบการณ์ กับหน่วยงานภายนอก ทั้งด้านการจัดการเรียนการสอน ระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน และงานตามโครงสร้างบริหาร เพื่อพัฒนาองค์การไปในทางที่ดีขึ้น มีการกระจาย อำนาจ ภาระงาน สู่ทุกคน ในองค์การ โดยมอบหมายตามความสามารถ ประสบการณ์ อย่าง เหมาะสม ครูต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในองค์การ

ด้านการเสริมพลังบุคคล ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และโอกาสใน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกองค์การ เช่น ชุมชน ผู้ปกครอง สภาวิชาชีพ สถานศึกษา เพื่อนำ ข้อมูล ความรู้ มาปรับใช้ในการพัฒนางาน พัฒนาองค์การ ส่งเสริมให้ ชุมชน หน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนในการร่วมกำหนด นโยบาย ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และให้สมาชิกในองค์การมีส่วนร่วมในการวางแผนการ ปฏิบัติงาน การกำหนดทิศทางการทำงานขององค์การ และกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ตรงตาม ความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ควรส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มกำลัง ประเมิน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง

ด้านการจัดการเรียนรู้ มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ สืบค้นง่าย บุคลากรทุกคนสามารถ เข้าถึง นำไปใช้ประโยชน์ หรือส่งต่อได้อย่างรวดเร็ว ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากร จัดทำ สารสนเทศ ของตนเอง และเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ให้มีการจัดบันทึก ข้อมูล ประสบการณ์ ที่ได้จากการร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์การ อย่างเป็นระบบ สามารถนำมาศึกษาย้อนหลังได้ เข้าร่วมกิจกรรม PLC (ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ) เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการติดตามข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของ หน่วยงานอื่นเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และพัฒนางานขององค์การให้ดีขึ้นไป จัดทำ โครงการใหม่เพื่อให้เกิดการพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ

ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งออนไลน์ ออฟไลน์มาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ของสมาชิกภายในองค์การ มีการจัดอบรม พัฒนาความรู้ ทักษะ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับบุคลากร สามารถนำไปใช้ในการ ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเลือกใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งส่งเสริม ให้บุคลากรทุกคนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการจัดการเรียนการสอน และการปฏิบัติงาน ใช้ เทคโนโลยี เพื่อการสื่อสารภายในองค์การ และนอกองค์การ ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ใช้เทคโนโลยี ในการเผยแพร่ผลงาน ของ นักเรียน ครู บุคลากร และโรงเรียน ใช้เทคโนโลยี เพื่อการเข้าถึงข้อมูล สารสนเทศร่วมกันการปฏิบัติงานร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบของการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ” อยู่ในระดับมากซึ่งไม่ ตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ” อยู่ในระดับ ปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ” มีการกำหนดโครงสร้างการ

บริหารงานที่ชัดเจน และมีการวางแผนการดำเนินงานของโรงเรียนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกภาคส่วน ในการดำเนินงาน กิจกรรมต่างๆ ของทางโรงเรียนให้สำเร็จลุล่วง มีการส่งต่อข้อมูลการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การดำเนินงาน จากผู้รับผิดชอบงานในแต่ละฝ่ายงาน มีการสร้างความเข้าใจ และสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่าง ครูด้วยกัน ครูมีความรู้ความสามารถ และหมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูจัดทำข้อมูลสารสนเทศรายบุคคล และจัดทำเอกสารชั้นเรียน เพื่อใช้ในการจัดเก็บข้อมูล เพื่อนำมาพัฒนานักเรียน พัฒนาตนเอง และพัฒนาโรงเรียนต่อไป มีการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และมีเว็บไซต์ของฝ่ายงานเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนแนวทางการดำเนินงาน ข้อมูลต่างๆ เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันภายในหน่วยงาน และเผยแพร่ผลงานทางวิชาการสู่ภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาติ รักษ์อก ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนบรมราชินีนาถราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนบรมราชินีนาถราชวิทยาลัย ทั้งในภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี การจัดการความรู้ พลวัตการเรียนรู้ การเสริมพลังบุคคล และการเปลี่ยนแปลงองค์กร (สุชาติ รักษ์อก, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิรัช รัชชนบท ได้ศึกษาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 9 ผลการวิจัยพบว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน (วิรัช รัชชนบท, 2561) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวราภรณ์ ปานเพชร ได้ศึกษาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดดอนมะนาว โดยภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ที่ระดับมาก ประกอบด้วย พลวัตของการเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนองค์การ การเสริมพลังบุคคล การจัดการความรู้ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี (วราภรณ์ ปานเพชร, 2560)

2. แนวทางในการพัฒนาองค์การการเรียนรู้ของโรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ” มีแนวทางในการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แนวทางการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ” โดยสรุปได้ คือ บุคลากรในโรงเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติงาน และนำไปสู่การปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ และนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับสมาชิกในองค์การ เพื่อนำองค์การไปสู่ความสำเร็จ ผู้บริหารสนับสนุน และเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนได้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ทุกคนในโรงเรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีการสื่อสารภายในโรงเรียนที่ชัดเจนเพื่อสร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน กระจายอำนาจ ภาระงาน สู่ทุกคน ในองค์การ โดยมอบหมายตามความสามารถ ประสบการณ์ อย่างเหมาะสม เปิดโอกาสให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วม กำหนด นโยบาย หลักสูตรสถานศึกษา กิจกรรมต่าง ของโรงเรียน มีการจัดทำจัดเก็บ ข้อมูลสารสนเทศ อย่างเป็นระบบ ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ นำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ และพัฒนาองค์ความรู้ของโรงเรียนได้ นำข้อมูล ข่าวสาร และวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ มาปรับใช้ในการดำเนินงานขององค์การ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน การสื่อสารภายในองค์การ และเผยแพร่ผลงานของ นักเรียน ครู ผู้บริหาร และโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาติ รักษ์อก ที่ทำการศึกษา แนวทางการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนบรมราชินีนาถ

ราชวิทยาลัย พบว่า มีแนวทางในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้หลาย ดังนี้ จัดทำแบบสำรวจเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร มีการจัดทำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง กำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมายของสถานศึกษา รับฟังปัญหาจากบุคลากร ผู้บริหารให้คำปรึกษารายงานปัญหาเกี่ยวกับงาน การมอบหมายงานตามโครงสร้าง การทำงานแบบมีส่วนร่วม ประชุม วางแผน แต่งตั้งคณะทำงานในการขับเคลื่อนงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่องค์ความรู้ จัดทำฐานข้อมูลกลาง พัฒนาระบบอินเทอร์เน็ต 15) มีช่องทางการเข้าถึงข้อมูล (สุชาติ รักอก, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนในฐานะที่ทำหน้าที่หลักในการให้การศึกษาแก่บุคคล ทำหน้าที่เตรียมคนให้พร้อมต่อ สังคม เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคลากรจะต้องมีการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ และนำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงาน ทั้งด้านการจัดการเรียนการสอน และการดำเนินงานต่างๆ ในการขับเคลื่อนระบบการศึกษา เริ่มจากการพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนางาน มีการบูรณาการการทำงาน และแลกเปลี่ยนข้อมูล ส่งต่อข้อมูลเพื่อการทำงานร่วมกัน และสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างตรงจุด โดยแนวทางในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ มี 5 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านพลวัตแห่งการเรียนรู้มีแนวทางการพัฒนา คือ (1) บุคลากรในโรงเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติงาน และนำความรู้ไปแลกเปลี่ยนร่วมกันกับสมาชิกในองค์กร (2) ผู้บริหารสนับสนุน และเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนได้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ทุกคนในโรงเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ 2. ด้านการปรับเปลี่ยนองค์กรมีแนวทางการพัฒนา คือ 1) มีการสื่อสารภายในโรงเรียนที่ชัดเจนเพื่อสร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน 2) มีการกระจายอำนาจ ภาระงาน สู่ทุกคนในองค์กร โดยมอบหมายตามความสามารถ ประสบการณ์ อย่างเหมาะสม 3. ด้านการเสริมพลังบุคคลมีแนวทางการพัฒนา คือ การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย หลักสูตรสถานศึกษา กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน 4. ด้านการจัดการความรู้มีแนวทางการพัฒนา คือ 1) มีการจัดทำ จัดเก็บ ข้อมูลสารสนเทศ อย่างเป็นระบบ ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ และนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ และพัฒนาองค์ความรู้ของโรงเรียนได้ 2) นำข้อมูล ข่าวสาร กระบวนการ และวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศมาปรับใช้ในการดำเนินงานต่างๆ ขององค์กร และ 5. ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมีแนวทางการพัฒนา คือ มีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน การสื่อสารภายในองค์กร และเผยแพร่ผลงานของ นักเรียน ครู ผู้บริหาร และโรงเรียน

บทสรุป

การศึกษาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ” เป็นการวิจัยเพื่อทราบถึงองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ” และเพื่อหาแนวทางการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ” มีการดำเนินการองค์การแห่งการเรียนรู้ในระดับมาก ทั้งในภาพรวม และรายด้านทุกด้าน และมีแนวทางการพัฒนาหลายแนวทาง คือ บุคลากรในโรงเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติงาน และนำความรู้ไปแลกเปลี่ยนร่วมกันกับสมาชิกในองค์กร ผู้บริหารสนับสนุน และเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนได้

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ทุกคนในโรงเรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีการสื่อสารภายในโรงเรียนที่ชัดเจนเพื่อสร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน กระจายอำนาจ ภาระงาน สู่ทุกคน ในองค์กร โดยมอบหมายงานตามความสามารถ ประสบการณ์ อย่างเหมาะสม จัดทำ จัดเก็บ ข้อมูลสารสนเทศ อย่างเป็นระบบ ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ และนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ และพัฒนาองค์ความรู้ของโรงเรียนได้ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน การสื่อสารภายในองค์กร และเผยแพร่ผลงานของ นักเรียน ครู ผู้บริหาร และโรงเรียน เปิดโอกาสให้ ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วม กำหนด นโยบาย หลักสูตรสถานศึกษา กิจกรรมต่าง ของโรงเรียน นำข้อมูล ข่าวสาร กระบวนการ และวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศมาปรับใช้ในการดำเนินงานขององค์กร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษา วิจัย เรื่ององค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการประยุกต์ใช้ ดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกคน ต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ หมั่นพัฒนาตนเอง พัฒนางาน เพื่อนำองค์การไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้
2. บุคลากรภายในองค์กร ต้องร่วมรับฟัง แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น ในการดำเนินงานและ กิจกรรมต่างๆ
3. ผู้บริหารต้องสื่อสารกับบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน ให้เข้าใจ แนวนโยบาย แนวปฏิบัติ การดำเนินงานต่างๆ ของโรงเรียน เพื่อดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน
4. ทุกคนในองค์กรต้องมีการบูรณาการข้อมูล สารสนเทศ เพื่อลด ความซ้ำซ้อนของการปฏิบัติงาน โดยใช้ เทคโนโลยี ในการบริหารจัดการ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัย เรื่ององค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการทำงานวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรสาคร สมุทรสงคราม
2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาองค์กรเรียนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรสาคร สมุทรสงคราม
3. ศึกษาองค์การการเรียนรู้ของโรงเรียนกระทุ่มแบน “วิเศษสมุทคุณ” ตามแนวคิดของเชงเก้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษา ระดับ ปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ*. ประกาศลงวันที่ 6 สิงหาคม 2561. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์ จำกัด.

- งานจัดการความรู้ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล. (2551). *องค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นอย่างไร
รู้ได้ อย่างไร? สืบค้นข้อมูล เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2566 จาก*
<https://www2.si.mahidol.ac.th/km/knowledgeassets/kmexperience/kmarticle/4134/>.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ:
สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- มารยาท โยทองยศ และปราณี สวัสดิ์สรรพ. (2544). *การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัย*.
กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม.
- เมธญา แยมโชติ. (2556). *การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์. วิทยานิพนธ์ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- วรารณ ปานเพชร. (2560). *องค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดดอนมะนาว. การค้นคว้าอิสระ
การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- วีรภัทร รักชนบท. (2561). *องค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. การค้นคว้าอิสระ การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- สุชาดา รีกอก. (2565). *แนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนบรมราชินีนาถราช
วิทยาลัย. การค้นคว้าอิสระการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*.
กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- Michael J. Marquardt. (2002). *Building the Learning Organization: A System Approach
to Quantum Improvement and Global Success*. (Palo Alto CA: Davies-Black
Publishing, Inc.

การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียนพระราชทาน
กลุ่มจังหวัดที่ 11
Factor Analysis of Teacher Leadership in Royal Schools
Under Province Group 11

¹กิตติกวินท์ ปิ่นไชย Kittikavin Pinchai

²สันต์ชัย กากแก้ว Vasanchai Kakkeaw

³ทรงเดช สอนใจ Songdet Sonjai

¹²³คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

¹²³Faculty of Education, Surindra Rajabhat University

¹Corresponding author, e-mail: 628210170101@rmu.ac.th

Received June 25, 2023; Revised February 12, 2024; Accepted: March 11, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำครูในโรงเรียนพระราชทาน กลุ่มจังหวัดที่ 11 เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีความเชื่อมั่น 0.850 จากกลุ่มตัวอย่างครูในโรงเรียนพระราชทาน กลุ่มจังหวัดที่ 11 จำนวน 500 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นชนิดสัดส่วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความแปร ความโด่ง สัมประสิทธิ์การกระจาย และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัย พบว่า การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียนพระราชทาน กลุ่มจังหวัดที่ 11 ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยได้ค่าวัดระดับความสอดคล้อง คือ $\chi^2 = 202.125$, $df = 77$, $p < .01$, $\chi^2/df = 2.625$, $TLI = 0.966$, $CFI = 0.950$, $RMSEA = 0.046$, $SRMR = 0.021$ โดยมีค่าของน้ำหนักองค์ประกอบเป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกองค์ประกอบและมีค่าอยู่ระหว่าง 0.918 ถึง 0.928 เรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปน้อย ดังนี้ การเป็นแบบอย่างทางการสอน การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู การมีส่วนร่วมในการพัฒนา และการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.928, 0.920, 0.919 และ 0.918 ตามลำดับ

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบ; ภาวะผู้นำครู; โรงเรียนพระราชทาน

Abstract

This Article aimed to study analyze confirmatory factors in the teacher leadership. The research instrument was a questionnaire with 5 rating scale and 0.959

reliability. The sample of 500 teachers from in royal schools under province group 11 was selected by using Proportional random sampling and Data was analyzed by using frequency, Mean, Standard Deviation, skewness, kurtosis, coefficient of variation and confirmatory factor analysis. The finding based on the results showed that the confirmatory factors in the teacher leadership in royal schools under province group 11 was perfectly filled with the empirical data. $\chi^2 = 202.125$, $df = 77$, $p < .01$, $\chi^2/df = 2.625$, $TLI = 0.966$, $CFI = 0.950$, $RMSEA = 0.046$, $SRMR = 0.021$ and had the factor loading showed positive statistically significant difference at .01 level for every factor between 0.918 to 0.928. Ranking from being the change leader, self and colleagues development, participation in development, and being transformational leadership, which had the factor loading at 0.928, 0.920, 0.919, and 0.918 respectively.

Keywords: Factor Analysis; Teacher Leadership; Royal Schools

บทนำ

พระบรมราโชวาทที่พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2510 ความตอนหนึ่งว่า “...งานด้านการศึกษาเป็นงานสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาติเพราะความเจริญและความเสื่อมของชาตินั้นขึ้นอยู่กับการศึกษาของชาติเป็นข้อใหญ่ตามข้อเท็จจริงที่ทราบกันดีแล้ว ระเบียบนี้บ้านเมืองของเรามีพลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งมีสัญญาณบางอย่างเกิดขึ้นด้วยว่า พลเมืองของเราบางส่วนเสื่อมทรามลงไปในความประพฤติและจิตใจ ซึ่งเป็นอาการที่น่าวิตก ถ้าหากยังคงเป็นอยู่ต่อไป เราอาจจะเอาตัวไม่รอดปรากฏการณ์เช่นนี้นอกจากเหตุอื่นแล้วต้องมีเหตุมาจากการจัดการศึกษาด้วยอย่างแน่นอนเราต้องจัดงานด้านการศึกษาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น...” (รัชดาภรณ์ พิมพ์ประพันธ์, 2553) แม้ว่าบริบทจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร สิ่งที่ต้องอธิบายความสำเร็จของประเทศได้ก็คือ คุณภาพของคนที่ได้รับการศึกษา ประเทศใดมีกำลังคนที่มีการศึกษาสูงก็ย่อมหวังสติปัญญาความคิดและพลังสร้างสรรค์จากประชาชนได้มากเป็นเงาตามตัว ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ที่บัญญัติว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2545)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (คมศร วงษ์รักษา และวรรณิ แกมเกตุ, 2560) เมื่อกล่าวถึงคุณภาพการศึกษาโดยรวมแล้วส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่คุณภาพนักเรียน คุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู และคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายระดับท้องถิ่นและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบและผลักดันการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้

เข้มแข็งและยั่งยืน ภายใต้ระบบการบริหารและจัดการที่มีประสิทธิภาพ งานการคัดเลือกนักเรียนและสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลพระราชทาน เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องยาวนาน สถานศึกษาจำนวนมากต้องการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาด้วยการตั้งเป้าหมายการเป็น “สถานศึกษารางวัลพระราชทาน” และประสบความสำเร็จจนเป็นแบบอย่างให้แก่สถานศึกษาอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2560)

การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นนั้น บุคคลสำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาการศึกษา และการพัฒนาการเรียนรู้ ก็คือ “ครู” ครูยังคงเป็นผู้ที่มีความหมายและปัจจัยสำคัญมากที่สุดในห้องเรียน และเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้เพราะคุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู ดังนั้น ครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญในระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมากที่สุด จึงจำเป็นที่จะต้องให้ครูได้รับการพัฒนาคุณภาพ มีศักยภาพ เป็น “ครูเพื่อศิษย์” อย่างสมบูรณ์ มีทักษะการเรียนรู้ และต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะเป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิตของตนเอง ระหว่างเป็นครูเป็นการเรียนรู้และมีศักดิ์ศรีสำหรับการเป็นครูเพื่อศิษย์และเพื่อการดำรงชีวิตของตนเอง มีสมรรถนะและความเชี่ยวชาญในการทำงานที่ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการทำงานที่เน้นทักษะมากกว่าความรู้ (สัญญา สดประเสริฐ, 2562) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ Lieberman & Miller ที่พบว่า ภาวะผู้นำครูจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนทั้งในดานวัฒนธรรมการทำงานและคุณภาพของผู้เรียน (Lieberman & Miller, 2004) ทั้งนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาสาเหตุของระบบการศึกษาในโลกและประสบความสำเร็จ ประกอบ 3 ปัจจัยหลัก คือ 1) คัดคนที่เหมาะสมมาเป็นครูและมีคุณภาพเพราะคุณภาพของครูคือหัวใจของการศึกษาที่มีคุณภาพ 2) พัฒนาครูให้เป็นผู้สอนที่มีประสิทธิภาพสามารถจัดการเรียนรู้และจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน 3) สร้างระบบการสอนที่สามารถมั่นใจได้ว่าสามารถให้การสอนที่ดีที่สุดแก่เด็กทุกคน เด็กทุกคนมีความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ (ภราดาวิชษฐ์ ศรีวิชัยรัตน์, 2553)

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวการศึกษาภาวะผู้นำของครูในโรงเรียนพระราชทาน ถือเป็นแนวทางหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานสู่โรงเรียนพระราชทาน เพราะครูถือเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและมาตรฐานการศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนพระราชทาน สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียนพระราชทาน กลุ่มจังหวัดที่ 11 ซึ่งเป็นการศึกษาค้นคว้าจากทฤษฎีไปสู่การสร้างโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างที่ผู้วิจัยสามารถตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีและงานวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำครูในโรงเรียนพระราชทาน กลุ่มจังหวัดที่ 11

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียนพระราชทาน กลุ่มจังหวัดที่ 11 ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ครูในโรงเรียนพระราชทาน กลุ่มจังหวัดที่ 11 จำนวน 1,733 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในโรงเรียนพระราชทาน กลุ่มจังหวัดที่ 11 ซึ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตามแนวคิดของ Comrey & Lee (Comrey & Lee, 1992 อ้างถึงใน อาภารัตน์ ราชพัฒน์, 2554) โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้ความเหมาะสมอยู่ในระดับ ดีมาก ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างครูในโรงเรียนพระราชทาน สำหรับการวิจัย จำนวน 500 คน และผู้วิจัยใช้สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นชนิดสัดส่วน (Proportional Stratified Sampling) โดยจำแนกตามโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนพระราชทาน

2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้ ระดับที่ 1 หมายถึง ภาวะผู้นำในโรงเรียนพระราชทานอยู่ในระดับน้อยที่สุด ระดับที่ 2 หมายถึง ภาวะผู้นำในโรงเรียนพระราชทานอยู่ในระดับน้อย ระดับที่ 3 หมายถึง ภาวะผู้นำในโรงเรียนพระราชทานอยู่ในระดับปานกลาง ระดับที่ 4 หมายถึง ภาวะผู้นำในโรงเรียนพระราชทานอยู่ในระดับมาก และระดับที่ 5 หมายถึง ภาวะผู้นำในโรงเรียนพระราชทานอยู่ในระดับมากที่สุด เครื่องมือ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับภาวะผู้นำครูในโรงเรียนพระราชทาน กลุ่มจังหวัดที่ 11

3. การหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ขออนุญาตการจากคณะครุศาสตร์ เพื่อนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ด้วยดัชนีความสอดคล้องที่เรียกว่า IOC (Item-Objective Congruence Index) จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาให้คำแนะนำในส่วนที่ยังบกพร่อง โดยการหาค่า IOC (สมนึก ภัทธิยธานี, 2553) ผลการของค่าความตรงอยู่ระหว่าง 0.80–1.00

4. ทดสอบค่าความเชื่อมั่นทดลองใช้ (Try out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .85

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถาม 500 ฉบับ และได้รับการตอบแบบสอบถามกลับมา จำนวน 500 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

6. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis)

ผลการวิจัย

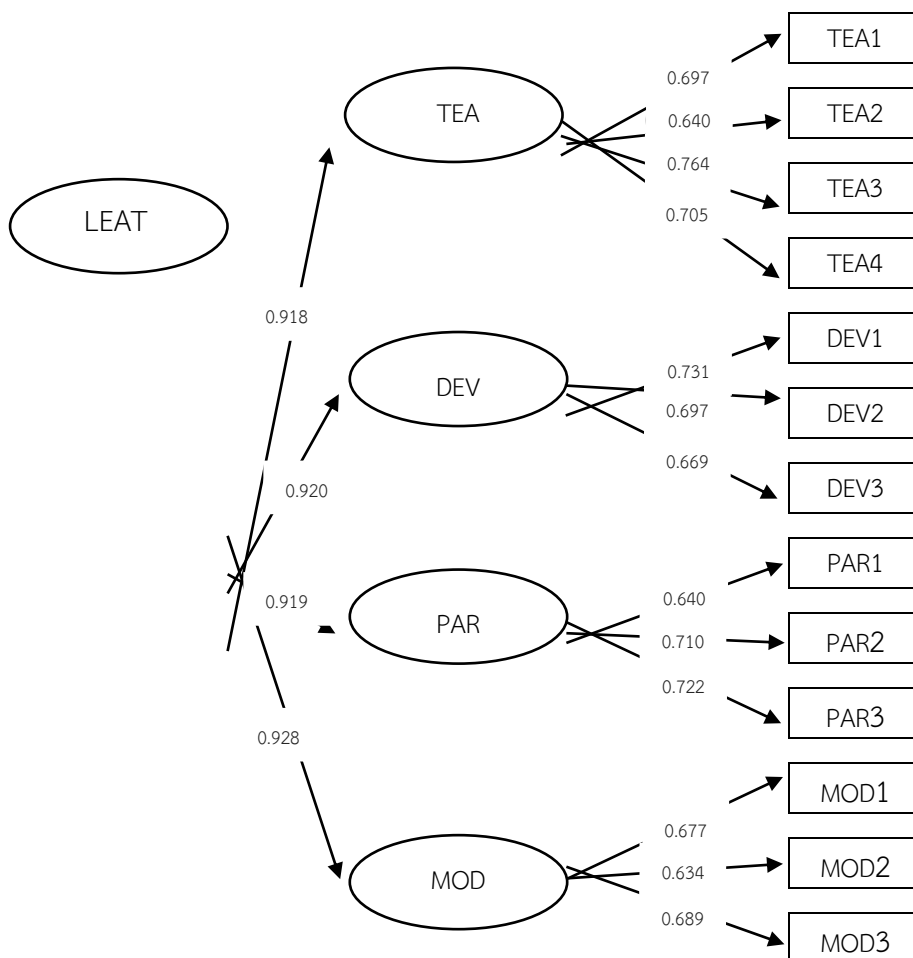
วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียนพระราชทาน กลุ่มจังหวัดที่ 11 แสดงรายละเอียดดังภาพและตาราง ตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error : SE) ค่าสถิติทดสอบ t - test และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง

ตัวแปร	β	SE	t	R^2
การเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง (TEA)	0.918	0.015	77.549**	0.841
การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู (DEV)	0.920	0.021	85.866**	0.870
การมีส่วนร่วมในการพัฒนา (PAR)	0.919	0.017	70.911**	0.912
การเป็นแบบอย่างทางการสอน (MOD)	0.928	0.017	85.405**	0.923

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

$$\chi^2 = 202.125, df = 77, p < .01, \chi^2/df = 2.625, CFI = 0.966, TLI = 0.950,$$

$$RMSEA = 0.046, SRMR = 0.021$$

ภาพ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง โมเดลภาวะผู้นำครู
ในโรงเรียนพระราชทาน กลุ่มจังหวัดที่ 11

จากภาพ 1 และตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำครูในโรงเรียนพระราชทาน กลุ่มจังหวัดที่ 11 ผลการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ (Statistical Hypothesis) แสดงผลการวิเคราะห์ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square) เท่ากับ 202.125 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 77 ค่าความน่าจะเป็น (p) ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) โดยค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 2.265 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.966 ค่าดัชนี Tucker - Lewis index (TLI) เท่ากับ 0.950 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.021 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.046 จากผลการวิเคราะห์แสดงว่า การทดสอบสมมติฐานปรากฏว่า โมเดลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองที่ปรับแก้แล้ว โดยภาพรวมสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

อภิปรายผลการวิจัย

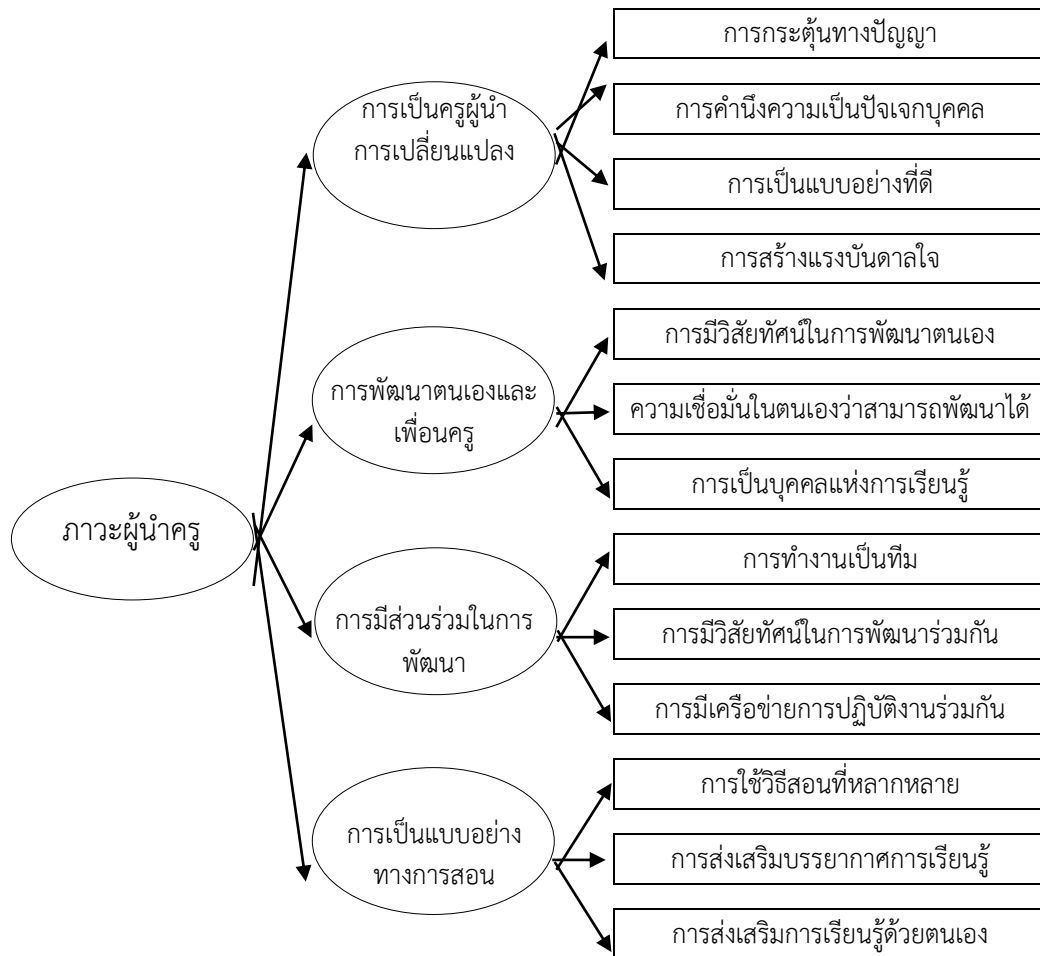
ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่า ผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำครูในโรงเรียนพระราชทาน กลุ่มจังหวัดที่ 11 โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกณฑ์การประเมินโรงเรียนพระราชทานมีการกำหนดให้การบริหารงานของโรงเรียนมีนโยบายที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยฝ่ายบริหารของสถานศึกษาจะต้องสร้างความยั่งยืนให้กับโรงเรียนด้วยการสร้างบรรยากาศในการปฏิบัติงานให้กับครูผู้สอน เพื่อมุ่งให้เกิดการปรับปรุงผลการดำเนินงานให้บรรลุตามพันธกิจและวัตถุประสงค์ของแผนกลยุทธ์ที่สถานศึกษาได้ตั้งไว้ถือเป็นการสร้างครูให้เป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาองค์กร ด้วยการนำวิสัยทัศน์ลงสู่การปฏิบัติ เข้าใจถึงสภาพปัญหาของสถานศึกษา สามารถเผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่างๆ โดยให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาในทุกกิจกรรมของโรงเรียน และพัฒนาครูเพื่อนำไปสู่การเป็นแบบอย่างทางการสอนและพัฒนาประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ที่สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ในนวัตกรรมใหม่ๆ ในการสอนอย่างต่อเนื่อง และใช้วิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรในองค์กรด้วยด้วยการพัฒนาและเสริมสร้างทักษะความเป็นผู้นำให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการเข้าไปดำเนินงานในทุกกิจกรรมของโรงเรียน และมีการวางแผนงานเพื่อรองรับการพัฒนาบุคลากรอย่างชัดเจน

การพัฒนาในทุกด้านจะต้องดำเนินไปพร้อมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้ให้แนวคิดไว้ว่า ภาวะผู้นำครู หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมของครูที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ส่วนบุคคลและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน โดยปราศจากการใช้อิทธิพลของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อให้เกิดพลังแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ในส่วนของ Katzenmeyer & Moller กล่าวว่า ภาวะผู้นำครู คือ ครูผู้ที่เป็นผู้นำโดยนำทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียน เชื่อมโยงกับชุมชนและช่วยเหลือกลุ่มของครู ผู้เรียน และผู้นำ และมีอิทธิพลต่อผู้อื่นไปสู่การพัฒนาการดำเนินงานทางการศึกษา (Katzenmeyer & Moller, 2001) ขณะที่ Harris and Muijs กล่าวว่า ภาวะผู้นำของครู หมายถึง ความสามารถและพฤติกรรมของครูในการดำเนินงาน การเปลี่ยนแปลงการทำงานโดย ปราศจากการขึ้นใจจากผู้นำ

(Harris & Muijs, 2005) ส่วนทศพร มนตรีวังษ์ ได้ศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียนมาตรฐานสากล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 กล่าวว่า ภาวะผู้นำครู คือ พฤติกรรมหรือการแสดงออกของครูในโรงเรียนมาตรฐานสากล ที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน เพื่อนร่วมวิชาชีพ และชุมชน ในการปฏิบัติงานก่อให้เกิดความร่วมมือ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษา พบว่า ความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียนมาตรฐานสากล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยได้ค่าวัดระดับความสอดคล้อง คือ $\chi^2 = 105.635$, $df = 87$, $P\text{-Value} = 0.085$, $TLI = 0.996$, $CFI = 0.998$, $RMSEA = 0.021$, และ $SRMR = 0.018$ โดยมีค่าของน้ำหนักร่องประกอบเป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ร่องประกอบ และมีค่าอยู่ระหว่าง 0.870 ถึง 0.995 เรียงลำดับค่าน้ำหนักร่องประกอบจากมากไปน้อย ดังนี้ การพัฒนาเพื่อนร่วมวิชาชีพ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การมีส่วนร่วมในการพัฒนา การเป็นแบบอย่างทางการสอน การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาตนเอง มีค่าน้ำหนักร่องประกอบเท่ากับ 0.995, 0.927, 0.910, 0.906, 0.900 และ 0.870 ตามลำดับ (ทศพร มนตรีวังษ์, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียนพระราชทาน กลุ่มจังหวัดที่ 11 เพื่อหาองค์ประกอบจากการศึกษาเอกสารและวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของภาวะผู้นำครู จากการสังเคราะห์งานวิชาการและงานวิจัยทำให้ได้องค์ประกอบของภาวะผู้นำครู 4 องค์ประกอบ คือ 1. การเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงความเป็นปัจเจกบุคคล การเป็นแบบอย่างที่ดี และการสร้างแรงบันดาลใจ 2. การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถพัฒนาได้ และการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ 3. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การทำงานเป็นทีม การมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาร่วมกัน และการมีเครือข่ายการปฏิบัติงานร่วมกัน และ 4. การเป็นแบบอย่างทางการสอน มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การใช้วิธีสอนที่หลากหลาย การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ และการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสามารถสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดังแสดงในภาพ 2

ภาพ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าจากทฤษฎีไปสู่การสร้างโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างที่ผู้วิจัยสามารถตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีและงานวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อให้ได้สารสนเทศ คือ องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียนพระราชทาน ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการสร้างหลักสูตร การอบรม หรือใช้ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบายสำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนพระราชทานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินงานในโรงเรียนพระราชทานทุกคน

บทสรุป

โรงเรียนพระราชทานมีการกำหนดให้การบริหารงานของโรงเรียน มีนโยบายที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยฝ่ายบริหารของสถานศึกษาจะต้องสร้างความยั่งยืนให้กับโรงเรียนด้วยการสร้างบรรยากาศในการปฏิบัติงานให้กับครูผู้สอน เพื่อมุ่งให้เกิดการปรับปรุงผลการดำเนินงานให้บรรลุตามพันธกิจและวัตถุประสงค์ของแผนกลยุทธ์ที่สถานศึกษาได้ตั้งไว้

ถือเป็นการสร้างครูให้เป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาองค์กร ด้วยการนำวิสัยทัศน์ลงสู่การปฏิบัติ เข้าใจถึงสภาพปัญหาของสถานศึกษา สามารถเผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่างๆ โดยให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาในทุกกิจกรรมของโรงเรียน และพัฒนาครูเพื่อนำไปสู่การเป็นแบบอย่างทางการสอนและพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ที่สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ในการสอนอย่างต่อเนื่อง และใช้วิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรในองค์กรด้วยด้วยการพัฒนาและเสริมสร้างทักษะความเป็นผู้นำให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการเข้าไปดำเนินงานในทุกกิจกรรมของโรงเรียน และมีการวางแผนงานเพื่อรองรับการพัฒนาบุคลากรอย่างชัดเจน ซึ่งการพัฒนาในทุกด้านจะต้องดำเนินไปพร้อมกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานแก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการกำหนดการประเมินความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูในโรงเรียนพระราชทาน โดยใช้องค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงยืนยันในการประเมินประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู หรือใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณสมบัติครูที่จะเป็นครูต้นแบบของโรงเรียนพระราชทานต่อไป

2) จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำครูในโรงเรียนพระราชทาน ประกอบด้วย 4 ประการหลัก เรียงลำดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การเป็นแบบอย่างทางการสอน (MOD) การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู (DEV) การมีส่วนร่วมในการพัฒนา (PAR) และการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง (TEA) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ จะส่งผลให้ครูในโรงเรียนพระราชทานมีภาวะผู้นำครู ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนพระราชทาน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญหรือกำหนดนโยบายในการพัฒนาครูในโรงเรียนพระราชทานให้มีภาวะผู้นำครูอยู่ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

3) ผลการวิจัยครั้งนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาฝึกอบรม หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการฝึกอบรมครู สามารถใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นผู้นำครู ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยใช้องค์ประกอบหลักทั้ง 4 องค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาไปกำหนดหลักสูตรการอบรมสำหรับพัฒนาครู

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ ภาวะผู้นำครูในโรงเรียนพระราชทานที่สำคัญ คือ การเป็นแบบอย่างทางการสอน การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู การมีส่วนร่วมในการพัฒนา และการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานของโรงเรียนพระราชทาน มีนโยบายที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยควรให้ความสำคัญกับการเป็นแบบอย่างทางการสอน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูง หากมีการพัฒนาภาวะผู้นำครูในประเด็นขององค์ประกอบดังกล่าว จะส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียนพระราชทาน มีประสิทธิภาพและมีผลการประเมินที่สูงขึ้น สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการวิจัยเชิง

คุณภาพเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูในโรงเรียนพระราชทาน หากมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจะทำให้การอธิบายภาวะผู้นำครูในโรงเรียนพระราชทานมีความชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คมศร วงษ์รักษา และวรรณิ แกมเกตุ. (2560). “คิดนอกกรอบ Think Out of the Box”. *วารสารครูศาสตร์*, 45(4): 366–341.
- ทศพร มนต์ธีรวงษ์. (2559). การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียนมาตรฐานสากล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: สุริยสาส์น.
- ภราดาวิชัญ ศรีวิชัยรัตน์. (2553). *คุณภาพครูและคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สภาการศึกษาคาทอลิก.
- รัชดาภรณ์ พิมพ์ประพันธ์. (2553). “ในหลวงกับการศึกษาไทย”. *จดหมายข่าวมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง*, ปีที่ 5 ฉบับที่ 60 ธันวาคม: 15.
- สมนึก ภัททิยานี. (2553). *การวัดผลการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กทม: ประสานการพิมพ์.
- สัญญา สดประเสริฐ. (2562). “ศตวรรษที่ 21: ทักษะการเรียนรู้สู่ความเป็นครูมืออาชีพ”. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 2(1): 1-12.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2545). *คู่มือการประเมินสมรรถนะครู*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือการประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2560). *คู่มือการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษา.
- อาภารัตน์ ราชพัฒน์. (2554). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Harris, A., & Muijs, D. (2005). *Improving Schools Through Teacher Leadership*. London: MPG Books.
- Katzenmeyer & Moller. (2001). *Awakening the sleeping giant: helping teachers develop as leaders*. 2nd ed. Thousand Oaks: Corwin Press.
- Lieberman & Miller. (2004). *Teacher leadership*. San Francisco: Jossey-bass.

รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่น The Buddhist Family Well-Being Development Model Based on The Warm Family Foundation

¹ปัทมน์ อติเรกสาร Patamol Adireksarn

²พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภิฉนโน Phrakrusanggharak Ekkapat Abhichando

³ประสิทธิ์ แก้วศรี Prasit Kaewsi

¹²³คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹²³Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding author, e-mail: buapatamol@gmail.com

Received June 25, 2023; Revised January 23, 2024; Accepted: March 11, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบพื้นฐานของครอบครัวอบอุ่นและสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธ และเพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่น เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระสงฆ์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพุทธจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาครอบครัว และครอบครัวตัวอย่าง รวมจำนวน 9 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการขอสรุแบบอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบพื้นฐานของครอบครัวอบอุ่นและสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธมีดังนี้ 1) องค์ประกอบของครอบครัวอบอุ่น เป็นองค์ประกอบที่สะท้อนถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวในด้านต่างๆ มี 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัว การแสดงออกทางอารมณ์ และด้านการปรับตัวของสมาชิกในครอบครัว 2) องค์ประกอบสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธ มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตของครอบครัวที่แสดงถึงความสามารถในการปรับสมดุลของครอบครัว มี 4 ด้าน คือ ด้านกาย ด้านสังคม ด้านจิต และด้านปัญญา 2. รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่น คือ 1) ด้านกาย ประกอบด้วย แนวทางการปฏิบัติร่วมกันในครอบครัว การใช้ร่างกาย และสุขภาพร่างกาย 2) ด้านสังคม ประกอบด้วย การสื่อสารสร้างปฏิสัมพันธ์ และสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน 3) ด้านจิต ประกอบด้วย คุณลักษณะจิต ศักยภาพจิต และสุขภาพจิต 4) ด้านปัญญา ประกอบด้วย หลักการคิดพิจารณาไตร่ตรอง และปัญญาหาทางแก้ไขปัญหา

คำสำคัญ: สุขภาวะ; ครอบครัวเชิงพุทธ; ครอบครัวอบอุ่น

Abstract

This research employed the qualitative research methodology. Its objectives were purpose made to study the fundamental components of sympathetic family and Buddhist healthy family and also to examine the development model of the Buddhist health family based on the sympathetic family. In the research, in-depth interview of nine key informants comprising of Buddhist monks, Buddhist psychological and family psychological expertise was made through purposive sampling and then data analysis was done by means of induction respectively. The research results were found that: 1. The Buddhist fundamental components of sympathetic and health family: 1) The fundamental components of a happy family basically refer to the reflection on the active interaction between the members of family done through variety of means which could be typically classified by four dimensions, family participation, intra-family communication, expression of emotion, and family-member adjustment. 2) In the Buddhist health family components, they embrace the dynamic processes of characteristics indicating the competency of family-balance adjustment where four dimensions, physical, social, mental and wisdom, are unavoidably required. 2. The Buddhist development model on the healthy family based on the sympathetic family: 1) In the physical dimension; it consists in the following ones: participative guidelines in the family, bodily working, and physical health. 2) In the social dimension; it means the following ones: communication for interaction, and right understanding of one another. 3) In the mental dimension; it refers to the following ones: mental character, mental ability, and mental health. 4) In the wisdom dimension; it requires these principles: principle for a critical thinking, and wisdom leading to certain solution of problem.

Keywords: Well-being; Buddhist family; Warm family

บทนำ

ในปัจจุบันชาวพุทธในสังคมไทย มีลักษณะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยเน้นกายจิตและสิ่งที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในชีวิตต่างๆ เช่นหลักทศ 6 ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ของสังคมในครอบครัว คือ บิดา มารดา บุตรธิดาและสังคมในระดับชุมชน คือ มิตร ครูอาจารย์ นายจ้างลูกจ้าง รวมถึงบรรพชิตลคฤหัสถ์ด้วยให้สอดคล้องซึ่งสัมพันธ์กันกับหลักหรือกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ เมื่อตนเองและครอบครัวเข้มแข็ง สังคมก็จะเข้มแข็ง ประเทศชาติก็จะเข้มแข็งตามไปด้วย ทั้งนี้เพราะ “ครอบครัวที่อบอุ่นซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ” (ธีระพงษ์ มาลัยทอง และคณะ, 2557) การได้รับความรัก ความอบอุ่น และความเข้าใจจากสมาชิกในครอบครัวเป็นสิ่งที่มีความยิ่ง เพราะจะช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจ รวมทั้งเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ

จากการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมโลกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากร เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ทัศนคติในการดำเนินชีวิตและค่านิยมสมัยใหม่ ส่งผลต่อโครงสร้าง บทบาทและสัมพันธภาพในครอบครัว จากการศึกษาการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวอบอุ่นที่ผ่านมา พบว่าปัญหาและความต้องการของครอบครัวในแต่ละประเภทที่ส่งผลต่อสุขภาวะครอบครัว คือปัญหาพ่อหรือแม่ เลี้ยงลูกตามลำพัง (Single-Parent Families) พ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยวต้องรับภาระในครอบครัวเพิ่มขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการดูแลเลี้ยงดูบุตร ต้องรับภาระหน้าที่ในการเป็นทั้งพ่อและแม่ ส่งผลให้เกิดความเครียดจนส่งผลต่อภาวะการเป็นโรคซึมเศร้า (วรเวศม์ สุวรรณระดา, 2559) เนื่องจากผู้สืบทอดไม่สามารถทำหน้าที่ได้เต็มที่ทั้งสองด้าน และพ่อเลี้ยงเดี่ยว มักประสบปัญหาเรื่องการเลี้ยงดูบุตร โดยเฉพาะบุตรสาว ในขณะที่แม่เลี้ยงเดี่ยว มักประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งแม่เลี้ยงเดี่ยวที่เคยแต่ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบงานในบ้านเพียงอย่างเดียว (พิมพ์รพีพร สุทธาราช, 2549)

นอกจากนี้สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้รายงานสถานการณ์ความเข้มแข็งของครอบครัวไทย พ.ศ. 2559 พบว่า ความเข้มแข็ง ของครอบครัว ทั้ง 5 ด้าน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก ปี พ.ศ. 2558 แต่ยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 2 ด้าน คือ ด้านสัมพันธภาพ และด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว ยกเว้นด้านการพึ่งพาตนเอง ด้านทุนทางสังคม และด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยง และการปรับตัวได้ในภาวะยากลำบาก ที่มีความเข้มแข็งสูงกว่าค่าเกณฑ์มาตรฐาน (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2560) เกณฑ์มาตรฐานเท่ากับร้อยละ 74 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558)

ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นทุกวันนี้ สามารถป้องกันได้ด้วยการสร้างครอบครัวให้เข้มแข็งซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจกันของสมาชิกในครอบครัวซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาสุขภาวะครอบครัวอันเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตของครอบครัว ที่แสดงถึงความสามารถในการปรับสมดุลของครอบครัวซึ่งเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวกับสิ่งแวดล้อมภายนอก ใช้เพื่อคงไว้รักษาหลักพื้นฐานสุขภาวะส่วนบุคคลของสมาชิกและครอบครัว ครอบครัวจึงมีบทบาทต่อการส่งเสริมและการพัฒนาตนเองสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนาอันเป็นหัวใจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสังคมให้ดีขึ้นอย่างเป็นระบบ ให้มนุษย์มีความสมบูรณ์ทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ หรือการพัฒนาคนให้มีลักษณะแบบองค์รวม

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเสนอรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่น เนื่องจากสุขภาวะองค์รวมที่ดีทำให้บุคคลมีชีวิตที่มีความสงบสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจเหมาะสมตามอัตภาพ มีคุณธรรม มีศักยภาพ สามารถดำเนินชีวิตให้กลมกลืนกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสังคม เป็นชีวิตมีความสุขสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ซึ่งมีความสำคัญต่อทั้งตัวบุคคลเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ บุคคลเหล่านี้ย่อมมีความสามารถปรับปรุงสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวให้ดีและเป็นประโยชน์เกิดคุณค่าแก่ตนเองและสังคมได้อย่างมีค่าสูงสุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของพื้นฐานของครอบครัวอบอุ่นและสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธ

2. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาสุขภาพครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยค้นคว้าเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาหลักธรรมจากพระคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานครอบครัวอบอุ่นและการพัฒนาสุขภาพครอบครัว ตามหลักจิตวิทยาตะวันตก และใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ขอบเขตด้านเนื้อหา เอกสารในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาในคัมภีร์พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท โดยศึกษาพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 ฉบับบาลี อรรถกถา และฎีกาที่แปลเป็นภาษาไทย รวมทั้งข้อมูลหนังสือ บทความ และงานเขียนเชิงวิชาการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวอบอุ่น โดยนำหลักธรรมนิยาม-กฎธรรมชาติ ในการดำเนินชีวิต กัลยาณมิตร-หลักการอยู่ร่วมกัน ขาวาสธรรม-ธรรมแห่งการครองเรือน สมชีวิตา-ธรรมสำหรับคู่สามีภรรยา หลักการดำเนินชีวิตในสังคมตามหลักพระพุทธศาสนา การประพาสและการปฏิบัติต่อชีวิตของตนตามหลักคำสอนที่มีในพระพุทธศาสนา

2. ศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสุขภาพครอบครัวเชิงพุทธ เช่น หลักไตรสิกขา-กระบวนการพัฒนาชีวิตเชิงพุทธ ภาวนา 4-การพัฒนาสุขภาพองค์รวมเชิงพุทธและทิศ 6 เป็นแนวทางสำคัญที่จะแก้ไขปัญหาครอบครัวเพื่อการพัฒนาสุขภาพของครอบครัวที่มีความสุขและนำทางสังคมไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวอบอุ่นและการพัฒนาสุขภาพครอบครัวและมาประมวลร่วมกับหลักจิตวิทยา เพื่อกำหนดนิยามเป็นขอบเขตเนื้อหาและเป็นโครงสร้างของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ให้สอดคล้องกับประเด็นและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาการพัฒนาสุขภาพครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระสงฆ์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพุทธจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาครอบครัว ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง และครอบครัวตัวอย่าง จำนวน 9 รูป/คน ใช้เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

1. พระครูศรีวิสุทธิกิจ, ดร. (วันดี ฐานวโร) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอมรคีรี รองประธานกลุ่มพระอาสาชานธรรม ผู้มีประสบการณ์ในด้านจิตวิทยาการปรึกษาเชิงพุทธและการช่วยเหลือเยียวยาจิตใจผู้ป่วยมากกว่า 10 ปี

2. แพทย์หญิง วนิดา รัตนสุมาวงศ์ จิตเวชศาสตร์ ปรินญาทางการแพทย์, คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช, จิตเวชศาสตร์ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า, จิตเวชศาสตร์การเสพติด แพทย์สภา

3. นายแพทย์ชลภัฏ จาตุรงค์กุล จิตเวชเด็กและวัยรุ่น แพทย์ศาสตร์บัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรอายุรกรรมโรคจิตเวช จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น โรงพยาบาลรามาริบัติ มหาวิทยาลัยมหิดล

4. ครอบครัวตัวอย่าง ครอบครัวที่ 1

5. ครอบครัวตัวอย่าง ครอบครัวที่ 2

6. ครอบครัวย่อยอย่าง ครอบครัวที่ 3

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยการสนทนาในประเด็นตามกำหนดหัวข้อ ผู้วิจัยจะเปลี่ยนหัวข้อสนทนาเมื่อผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลย้อนกลับหรือเคยตอบไปแล้ว ศึกษาเฉพาะ ปัญหาและการพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อการพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบน พื้นฐานครอบครัวอบอุ่น มีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี (Documentary Research) และเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อสร้างข้อคำถามให้สัมพันธ์กับ ประเด็นหรือนิยามที่ต้องการทราบข้อมูล

3) ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์เป็นข้อคำถามปลายเปิด เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ สัมพันธภาพในครอบครัวอบอุ่นสามารถส่งเสริมการพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธจำนวน 8 ข้อ คำถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

1) ผู้วิจัยทำหนังสือออกจากสาขาวิชาจิตวิทยาชีวิตและความตาย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์พระสงฆ์ที่มีความรู้ ความ เชี่ยวชาญด้านพุทธจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาครอบครัว ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง และ ครอบครัวตัวอย่าง จำนวน 9 รูป/คน เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

2) การบันทึกภาคสนาม เพื่อสังเกตและฟังสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจดบันทึกสรุปสั้น ๆ เฉพาะประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้นทันทีเมื่อออกมาจากการเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากนั้นยังต้องบันทึกเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก หรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้วิจัยขณะที่เก็บ รวบรวมข้อมูล

3) ผู้วิจัยได้ขออนุญาตทำการบันทึกเทปเสียงสนทนาการตอบคำถามในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ ได้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อยครบถ้วนสมบูรณ์ โดยก่อนการบันทึกเทป เมื่อได้รับความ ยินยอมแล้ว จึงทำการบันทึกโดยชี้แจงว่าเทปดังกล่าวจะมีการทำลายเมื่อสิ้นสุดการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในข้อมูลเชิงคุณภาพ ภายหลังจากที่นักวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้ว ขั้นตอนสำคัญที่จะต้องดำเนินการต่อไปคือการตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัย ใช้กระบวนการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการเปลี่ยนข้อมูลดิบ เป็นสารสนเทศการวิจัย เป็นบทสรุปของการวิจัย ให้ระบบความคิดและเป็นกรอบแนวคิดผลการวิจัยที่เกิดจากการวิเคราะห์ อย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน ดังต่อไปนี้ ได้แก่

1) Concept (มโนทัศน์) กำหนดประเด็นการวิเคราะห์

2) Contents สรุปประเด็นสำคัญ

3) Classify ทำการจำแนกกลุ่มเนื้อหา จัดกลุ่มระบบข้อมูล แยกองค์ประกอบหลัก และ องค์ประกอบของข้อมูล

4) Category จัดกลุ่มข้อมูลใหม่ จัดกลุ่มความสัมพันธ์ของข้อมูล สรุปเนื้อหาใหม่

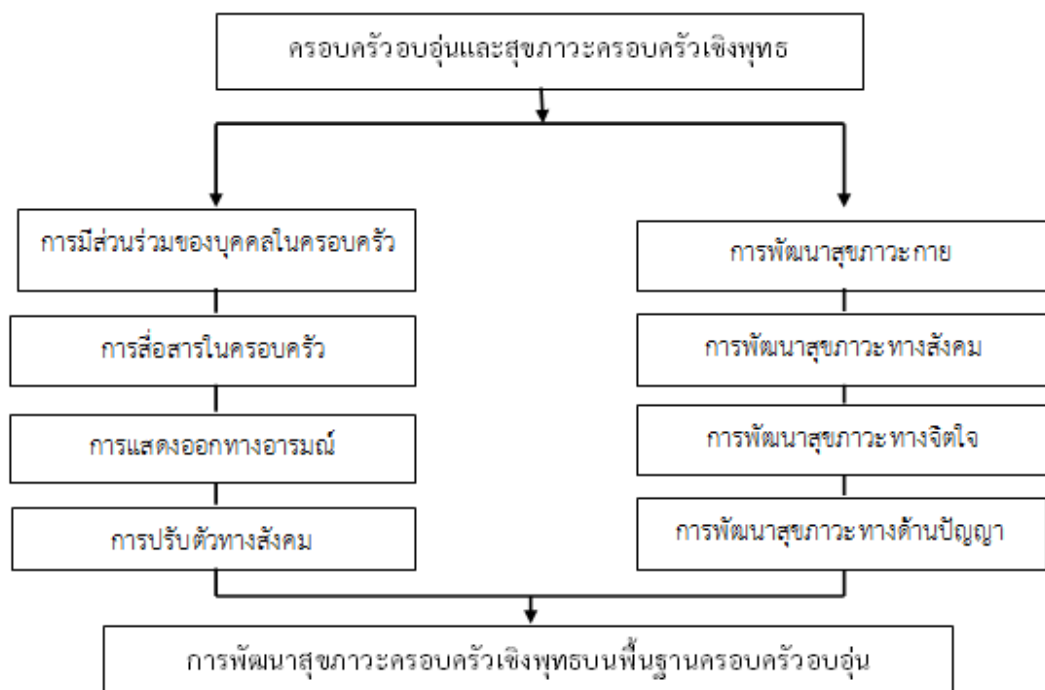
5) Conceptualize การจัดทำกรอบระบบความคิดการวิจัย กำหนดกรอบความ สัมพันธ์ของ ประเด็นหลักด้วยตรรกะเหตุผล เชื่อมโยงข้อมูลเป็นแผนภูมิ

6) Communication การแปลความ ตีความข้อมูล อธิบายความหมายของกรอบการคิด อธิบายความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัย สรุปความเป็นความรู้ใหม่

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า องค์ประกอบของพื้นฐานครอบครัวอบอุ่นมี องค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1. ด้านการมีส่วนร่วมในครอบครัว 2. ด้านการสื่อสารในครอบครัว 3. ด้าน การแสดงออกทางอารมณ์ และ 4. ด้านการปรับตัวของสมาชิกในครอบครัว เป็นองค์ประกอบที่ สะท้อนถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวในด้านต่างๆ ส่วนองค์ประกอบของสุขภาวะ ครอบครัวเชิงพุทธมีลักษณะเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตรของครอบครัวแสดงถึงความสามารถในการ ปรับสมดุลของครอบครัวซึ่งเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกครอบครัวกับสิ่งแวดล้อมภายนอกใช้ เพื่อคงไว้รักษาพลิกพื้นสุขภาวะส่วนบุคคลของสมาชิกและครอบครัว มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านปัญญา

แผนภูมิที่ 1 แสดงการวิเคราะห์องค์ประกอบครอบครัวอบอุ่นและองค์ประกอบการพัฒนา สุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธ

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานครอบครัวอบอุ่น พบว่า มี องค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัว การแสดงออกทาง อารมณ์ และการปรับตัวของสมาชิกในครอบครัว เป็นองค์ประกอบที่สะท้อนถึงการมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกในครอบครัวในด้านต่างๆ ที่มีความเกี่ยวพันกันตามบทบาทหน้าที่ การพูดคุยสื่อสาร

การแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึก ตลอดจนการถ่ายทอดสิ่งเหล่านั้นไปสู่สมาชิกอื่นๆ ในครอบครัว อันมีผลต่อสภาพจิตใจ ความรู้สึก และบรรยากาศการอยู่ร่วมกันในครอบครัวอย่างเป็นสุข

ส่วนสภาวะครอบครัว มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตของครอบครัว ที่แสดงถึงความสามารถในการปรับสมดุลของครอบครัวซึ่งเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกครอบครัวกับสิ่งแวดล้อมภายนอกใช้เพื่อคงไว้รักษาพลิกพื้นสภาวะส่วนบุคคลของสมาชิกและครอบครัว ครอบครัวจึงมีบทบาทต่อการส่งเสริมและการพัฒนาให้มนุษย์มีความสมบูรณ์ทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ หรือการพัฒนามนุษย์ให้มีลักษณะแบบองค์รวม

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่ามีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาสภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่นด้านกาย เป็นการพัฒนาร่างกายและพฤติกรรมทั้งหมดของกายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมภายนอก มีจุดเริ่มต้นที่สำคัญคือ การมีแนวทางการในปฏิบัตร่วมกันในครอบครัว โดยอยู่อาศัยร่วมกันเพื่อดำรงชีวิตและบริโภคอย่างพอเหมาะพอดี เลี้ยงดูด้วยอาหารที่ดีมีประโยชน์มีคุณค่าแท้ทางโภชนาการ เป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้อยู่ดีมีสุข ไม่ใช่เสพบริโภคเพียงเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น มีความซื่อสัตย์ ความจริงใจ รับฟัง และเปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวได้แสดงความคิดเห็น การสร้างสุขนิสัยและวินัย รู้จักเลือกกิจกรรมที่สามารถทำได้ร่วมกัน เช่น การออกกำลังกาย สวดมนต์ ไหว้พระ คอยเฝ้าระวังเห็นแก่ความสนุกสนานบันเทิงมากเกินไป ส่วนสุขภาพร่างกาย ดูแลสุขภาพตนเองจัดเวลาให้กับตัวเอง รู้เท่าทันทางกายภาพมองเห็นความเปลี่ยนแปลง และเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพอย่างถูกต้องเหมาะสม ประกอบด้วย (1) แนวทางการปฏิบัตร่วมกันในครอบครัว ได้แก่ อยู่อาศัยเพื่อดำรงชีวิตบริโภคอย่างพอเหมาะพอดีเลี้ยงดูด้วยอาหารที่ดีมีประโยชน์มีคุณค่าแท้ทางโภชนาการ และการแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ (2) การใช้ร่างกาย ได้แก่ สร้างกิจกรรมร่วมกัน เช่น การออกกำลังกาย สวดมนต์ ไหว้พระ ดูแลรักษาไม่ให้ความโลภโกรธหลงครอบงำจนไปทำลายไม่เห็นแก่ความสนุกสนานบันเทิงมากเกินไป และรู้จักเลือกกิจกรรมที่สามารถทำได้ร่วมกัน (3) สุขภาพร่างกาย ได้แก่ ดูแลสุขภาพตนเอง จัดเวลาให้กับตัวเอง รู้เท่าทันทางกายภาพมองเห็นความเปลี่ยนแปลง และเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพอย่างถูกต้องเหมาะสมกับวัย

2. การพัฒนาสภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่นด้านสังคม คือการพัฒนาการสื่อสารอันมีประโยชน์อย่างยิ่งทั้งต่อครอบครัว บุคคลในครอบครัวสามารถรับรู้ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของผู้อื่น ก่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือมิตรร่วมกัน ปฏิบัตร่วมกันในครอบครัว หรือมีวินัยในครอบครัว ให้มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับบุคคลในครอบครัวให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน การสื่อสารสร้างปฏิสัมพันธ์หลักในการอยู่ร่วมกันในครอบครัวโดยการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์มีกิจกรรมที่สุภาพดีงามมีความเป็นกัลยาณมิตรเอื้อเพื่อเกื้อกูลประโยชน์ของครอบครัว และชี้แนะบอกกล่าวสอนในทางที่เป็นกุศล กล่าวแสดงออก รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อชักจูงและชักนำในการพัฒนาสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่นและ สังคมและสร้างสรรค์ยิ่งขึ้นไป การสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน เป็นการจัดสรรโอกาส ทำให้การทำงานดำเนินไปด้วยความสะดวกไม่ตึงเครียดจนเกินไปพ่อแม่ต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดี เอาใจใส่ให้เกิดไมตรี ความสามัคคี พื้นฐานสำคัญอย่างหนึ่งต่อกระบวนการพัฒนาจิตใจ ประกอบด้วย (1) การสื่อสารสร้างปฏิสัมพันธ์ ได้แก่

สื่อสารอย่างสร้างสรรค์มีกิจกรรมที่สุภาพดีงาม มีความเป็นกัลยาณมิตรเอื้อเพื่อเกื้อกูลประโยชน์ของครอบครัว และชี้แนะบอกกล่าวสอนในทางที่เป็นกุศล กล่าวแสดงออก รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (2) สร้างความเข้าใจที่ตรงกัน ได้แก่ ไม่ตึงเครียดจนเกินไปพ่อแม่ต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดี เอาใจใส่ให้เกิดไมตรี ความสามัคคี และสร้างกฎเกณฑ์ให้กับครอบครัว

3. การพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธด้านจิตใจ เช่น พ่อแม่ปฏิบัติต่อลูกด้วยความมีเมตตา มีความกรุณาแล้วก็ยินดีเมื่อเห็นลูกที่มีความสุข ความสุขที่เกิดจากภายนอกมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาจึงสัมพันธ์กับการแสดงออกทางอารมณ์ให้มั่นคง การฝึกฝนตนเองให้ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งแวดล้อมที่เข้ามากระทบ จากภายในสู่ภายนอก มีสติสัมปชัญญะในการที่จะรู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ครอบครัวจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้ ต้องอาศัยความรัก ความเข้าใจ และการยอมรับซึ่งกันและกัน ซึ่งมีผลอย่างมากต่อความสงบสุขในชีวิตคู่หรือครอบครัว การพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่นด้านจิตหรือการทำจิตให้เจริญงอกงาม ประกอบด้วย (1) คุณลักษณะจิต ได้แก่ จิตมีความเข้มแข็งสามารถควบคุมตนเองคิดในทางที่ดีมีความระลึกรู้ชอบ มีแนวทางดำเนินชีวิต มีพรหมวิหาร 4 มีความเพียรและอารมณ์มั่นคง (2) ศักยภาพจิต ได้แก่ มีความฉลาดทางอารมณ์ จิตใจมั่นคงราบเรียบ ไม่วอกแวกหวั่นไหว และมีกำลังตั้งมั่น มีสมาธิ (3) สุขภาพจิต ได้แก่ จิตใจมีความร่าเริง แจ่มใส สดชื่นเบิกบาน และสุขจากการทำสิ่งสร้างสรรค์ สุขจากจิตใจเป็นกุศล

4. การพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธด้านปัญญา ประกอบด้วย ปัญญาเข้ามามีบทบาทที่สำคัญอันเป็นหลักคิดพิจารณาไตร่ตรอง และหาทางแก้ไขเหตุการณ์ที่ไม่สมปรารถนา ปัญญาจึงเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยศิลปะแห่งการลดทุกข์ เป็นคุณธรรมที่ประเสริฐอย่างหนึ่งของชีวิตมนุษย์ การปรับตัวเป็นตัวสะท้อนถึงทักษะการดำเนินชีวิตในชีวิตประจำวันและทางสังคม ซึ่งจะมีรูปแบบพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปตามพัฒนาการตามสถานการณ์ในชีวิตและสถานการณ์ในสังคม ปัญหาชีวิตครอบครัวที่ยุ่งยากลำบากกายและใจ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในครอบครัวนั้น หากได้รับการแก้ไขอย่างถูกวิธีเพราะคู่สมรสมีปัญญาในการแก้ไขปัญหามีสติในการไตร่ตรอง แนวทางการแก้ปัญหา จึงเปรียบเสมือนสร้างเกราะป้องกันกับ ปัญหาความขัดแย้งและทำให้สามีภรรยาเรียนรู้วิธีการประพาสติดต่อกัน ความเข้าใจในเบื้องต้นเพื่อไม่ให้เกิดเป็นปัญหาหรือภาระลดความเหลื่อมล้ำขัดแย้ง โดยคำนึงถึงความสุขของครอบครัวเป็นหลัก และสร้างความรู้ความเข้าใจในเป้าหมาย หลักการ และเข้าใจในเหตุผล ในกรอบความเชื่อในความสามารถและมองเห็นคุณค่าของครอบครัว อันเป็นเป้าหมายความอบอุ่นในครอบครัว ประกอบด้วย (1) หลักการคิดพิจารณาไตร่ตรอง ได้แก่ ดูแลไม่ให้เกิดเป็นปัญหาหรือภาระไม่มีความเหลื่อมล้ำขัดแย้ง และคำนึงถึงความสุขในครอบครัวเป็นหลัก (2) ปัญญาหาทางแก้ไขเหตุการณ์ ได้แก่ ความสามารถในการใช้ความคิด และเข้าใจในเหตุผล ในกรอบความเชื่อเดียวกัน และเชื่อในความสามารถและมองเห็นคุณค่าของครอบครัว

แผนภูมิที่ 2 แสดงการสรุปการพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่น

การพัฒนาสุขภาวะ ครอบครัวเชิงพุทธด้านกาย	การพัฒนาสุขภาวะ ครอบครัวเชิงพุทธทาง สังคม	การพัฒนาสุขภาวะ ครอบครัวเชิงพุทธด้าน จิต	การพัฒนาสุขภาวะ ครอบครัวเชิงพุทธด้าน ปัญญา
มีแนวทางการปฏิบัติ ร่วมกันในครอบครัว	การสื่อสารสร้าง ปฏิสัมพันธ์	คุณลักษณะจิต	หลักการคิดพิจารณา ไตรตรอง
อยู่อาศัยเพื่อดำรงชีวิต บริโภคว่างพอดีพอเหมาะพอดี	สื่อสารอย่างสร้างสรรค์มี วาทกรรมที่สุภาพดีงาม	จิตมีความเข้มแข็ง สามารถควบคุมตนเอง	ดูแลไม่ให้เกิดปัญหาหรือ ภาระ
เลี้ยงดูด้วยอาหารที่ดีมี ประโยชน์มีคุณค่าแท้ทาง โภชนาการ	มีความเป็นกัลยาณมิตร เอื้อเพื่อเกื้อกูลประโยชน์ ของครอบครัว	มีความระลึกชอบและมี แนวทางดำเนินชีวิต	ไม่มีความเหลื่อมล้ำ ขัดแย้ง
การแสดงออกความซื่อสัตย์ และความจริงใจ	ชี้แนะบอกกล่าวสอน ในทางที่เป็นกุศล กล่าว แสดงออก รู้จักรับฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่น	คิดในทางที่ดี มีพรหม วิหาร 4 มีความเพียรและ อารมณ์มั่นคง	คำนึงถึงความสุขใน ครอบครัวเป็นหลัก
การใช้ร่างกาย	สร้างความเข้าใจที่ ตรงกัน	ศักยภาพจิต	ปัญหาทางแก้ไข เหตุการณ์
สร้างกิจกรรมร่วมกัน เช่น การออกกำลังกาย สวด มนต์ ไหว้พระ	ไม่ตึงเครียดจนเกินไปพอ แต่ต้องทำตัวให้เป็น ตัวอย่างที่ดี	ราบเรียบมีความฉลาด ทางอารมณ์	ความสามารถในการใช้ ความคิด และเข้าใจใน เหตุผล ในกรอบความเชื่อ เดียวกัน
ไม่ให้ความโลภโกรธหลง ครอบงำจนไปทำลายไม่เห็น แก่ความสนุกสนานบันเทิง มากเกินไป	เอาใจใส่ให้เกิดไมตรี ความ สามัคคี และสร้าง กฎเกณฑ์ให้กับครอบครัว	มั่นคง ไม่วอกแวก หวั่นไหว	เชื่อในความสามารถและ มองเห็นคุณค่าของ ครอบครัว
รู้จักเลือกกิจกรรมที่สามารถ ทำได้ร่วมกัน		มีกำลังตั้งมั่น มีสมาธิ	
สุขภาพร่างกาย		สุขภาพจิต	
ดูแลสุขภาพตนเองจัดเวลา ให้กับตัวเอง		จิตใจมีความร่าเริง แจ่มใส สดชื่นเบิกบาน	
รู้เท่าทันทางกายภาพ มองเห็นความเปลี่ยนแปลง		สุขจากการทำสิ่ง สร้างสรรค์	
เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ อย่างถูกต้องเหมาะสมกับ วัย		สุขจากจิตใจเป็นกุศล	

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นการพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่น “ครอบครัวที่อบอุ่นถือเป็นเสาหลักของสังคม” ครอบครัวจึงมีหน้าที่อบรมขัดเกลาค่านิยมและถ่ายทอดระเบียบของครอบครัวหล่อหลอมบุคลิกภาพ และคุณลักษณะของสมาชิกของครอบครัว ความรู้สึกนึกคิด ทักษะคติความเชื่อ ความศรัทธาและวัฒนธรรมจากสมาชิกรุ่นหนึ่ง สิ่งเหล่านี้มีผลต่อพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ ปัจจุบันมักเกิดปัญหาสัมพันธภาพครอบครัว ครอบครัวมักใช้ชีวิตในลักษณะต่างคนต่างอยู่ ปัญหาด้านปัจจัย 4 และการทำงาน มีส่วนเรื่องปัญหาของชีวิตคู่ ไม่ค่อยจะมีปฏิสัมพันธ์กัน

ครอบครัวต้องได้รับการตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานของการดำรงชีวิตมนุษย์อยู่อาศัยเพื่อดำรงชีวิต การบริโภคอย่างพอเหมาะพอควรด้วยอาหารที่ดีมีประโยชน์มีคุณค่าแท้ทางโภชนาการ และการแสดงออกความซื่อสัตย์ รวมถึงความสามารถในการทำหน้าที่ของครอบครัวต่อสมาชิกของครอบครัวและสังคม สร้างกิจกรรมร่วมกัน เช่น การออกกำลังกาย สวดมนต์ ไหว้พระ ดูแลสุขภาพตนเอง จัดเวลาให้กับตัวเอง รู้เท่าทันทางกายภาพมองเห็นความเปลี่ยนแปลงอย่างถูกต้องเหมาะสมกับวัย ทำให้ครอบครัวสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี และพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ และการปรับตัวให้เกิดสมดุลในการดำเนินชีวิตครอบครัว

การที่คนในครอบครัวมีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ เป็นต้นทุนที่ดีในการพัฒนาศักยภาพของคนและครอบครัว ตลอดจนสังคมโดยรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของสมาน ศิริเจริญสุข ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สุขภาวะเชิงพุทธกับการพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า สุขภาวะเป็นการดูแลรักษา การป้องกัน และการเยียวยาทั้งทางด้านร่างกาย สังคม และจิตใจ มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องปฏิบัติประยุกต์ใช้หลักธรรม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการดูแล การป้องกันและการเยียวยาชีวิต เนื่องจากเป็นหลักแห่งความจริงของธรรมชาติ โดยพิจารณาถึงองค์ประกอบในร่างกาย คือ ร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตปัญญา ความสัมพันธ์ดังกล่าวต้องอยู่ในภาวะสมดุลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการมีสุขภาวะที่ดี (สมาน ศิริเจริญสุข, 2565)

การสื่อสารที่ทำให้ครอบครัวอบอุ่นก็คือ การสื่อสารสร้างปฏิสัมพันธ์และการสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน ได้แก่ สื่อสารอย่างสร้างสรรค์มีกิจกรรมที่สุภาพดีงาม มีความเป็นกัลยาณมิตรเอื้อเพื่อเกื้อกูลประโยชน์ของครอบครัว และชี้แนะบอกกล่าวสอนในทางที่เป็นกุศล กล่าวแสดงออก รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ตึงเครียดจนเกินไปพ่อแม่ต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดี เอาใจใส่ให้เกิดไมตรี ความสามัคคี และสร้างกฎเกณฑ์ให้กับครอบครัว ซึ่งการสื่อสารทางบวกจะทำให้เกิดความรู้สึกและความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฬาลักษณ์ ประจะเนย์ ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัว รูปแบบการดำเนินชีวิต รูปแบบความผูกพันภายในครอบครัว กับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และการติดเกมของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่ารูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการดำเนินชีวิตของสมาชิกครอบครัว (จุฬาลักษณ์ ประจะเนย์, 2557) จะเห็นได้ว่าการสื่อสารมีประโยชน์อย่างยิ่งทั้งต่อครอบครัว บุคคลในครอบครัวสามารถรับรู้ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของผู้อื่น ก่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือมิตรร่วมกัน ปฏิบัติ

ร่วมกันในครอบครัว หรือมีวินัยในครอบครัว โดยที่พ่อแม่ต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีให้ลูกเห็น เพื่อที่สมาชิกในครอบครัวจะได้ปฏิบัติตาม

การสร้าง ความเข้าใจที่ตรงกัน สัมพันธภาพที่ดีที่อบอุ่นเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการอยู่ร่วมกันในครอบครัวจะส่งผลให้สุขภาพใจของทุกคนในบ้านแข็งแรงอีกด้วย มีวิธีการที่หลากหลายในการสร้างความอบอุ่นและสัมพันธภาพในครอบครัว เช่น เอาใจใส่กันเสมอ ความเข้าใจ การพูด และใช้เวลา ร่วมกัน ไม่ตึงเครียดจนเกินไปพ่อแม่ต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดี เอาใจใส่ให้เกิดไมตรี ความสามัคคี ละสร้างกฎเกณฑ์ให้กับครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเกรียงศักดิ์ โสภากุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพุทธวิธีแก้ไขปัญหาคติความขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน พบว่า บริบทครอบครัวไทยในปัจจุบัน เปลี่ยนแปลงไปอันเป็นผลมาจากปัจจัยภายในครอบครัว และปัจจัยแวดล้อมในชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจซึ่งเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ สรุปปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวไทย ได้ดังนี้ 1) นิยัตินคติส่วนตัว 2) บุคคลในครอบครัวไม่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง 3) ปัญหาการนอกใจ และ 4) ปัญหาความยากจน (พระมหาเกรียงศักดิ์ โสภากุล, 2562) ซึ่งเป้าหมายของการที่เป็นครอบครัวที่ดีคือการที่มีความสุขและมีความเข้าใจกันในครอบครัวไม่จำเป็นต้องวัดกันด้วยสิ่งภายนอก แต่ว่าเป็นเรื่องของความสุขและความสมัคสมานสามัคคีกันในครอบครัว

การพัฒนาคุณลักษณะจิต ได้แก่ จิตมีความเข้มแข็งสามารถควบคุมตนเอง มีความระลึกรู้ชอบ และมีแนวทางดำเนินชีวิต และคิดในทางที่ดี มีพรหมวิหาร 4 มีความเพียรและอารมณ์มั่นคง การพัฒนาศักยภาพจิต ได้แก่ ราบเรียบมีความฉลาดทางอารมณ์ มั่นคง ไม่อวดแวดหัวั่นไหว และมีกำลัง ตั้งมั่น มีสมาธิและการพัฒนาสุขภาพจิต ได้แก่ จิตใจมีความร่าเริง แจ่มใส สดชื่นเบิกบาน และสุขจากการทำสิ่งสร้างสรรค์ สุขจากจิตใจเป็นกุศล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรทิพย์ ช่วยเพล และอภิษฎา ศรีเครือดัง ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวกับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย พบว่า มีความสอดคล้องกันวัยรุ่นไทยมีคะแนนสุขภาพจิตเฉลี่ยอยู่ที่ 33.27 คะแนน ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่มีผลต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่นในเชิงบวก ได้แก่ ด้านการใช้เวลา ทำกิจกรรมร่วมกันนอกบ้านกับสมาชิกครอบครัวอย่างมีความสุข (พรทิพย์ ช่วยเพล และอภิษฎา ศรีเครือดัง, 2562)

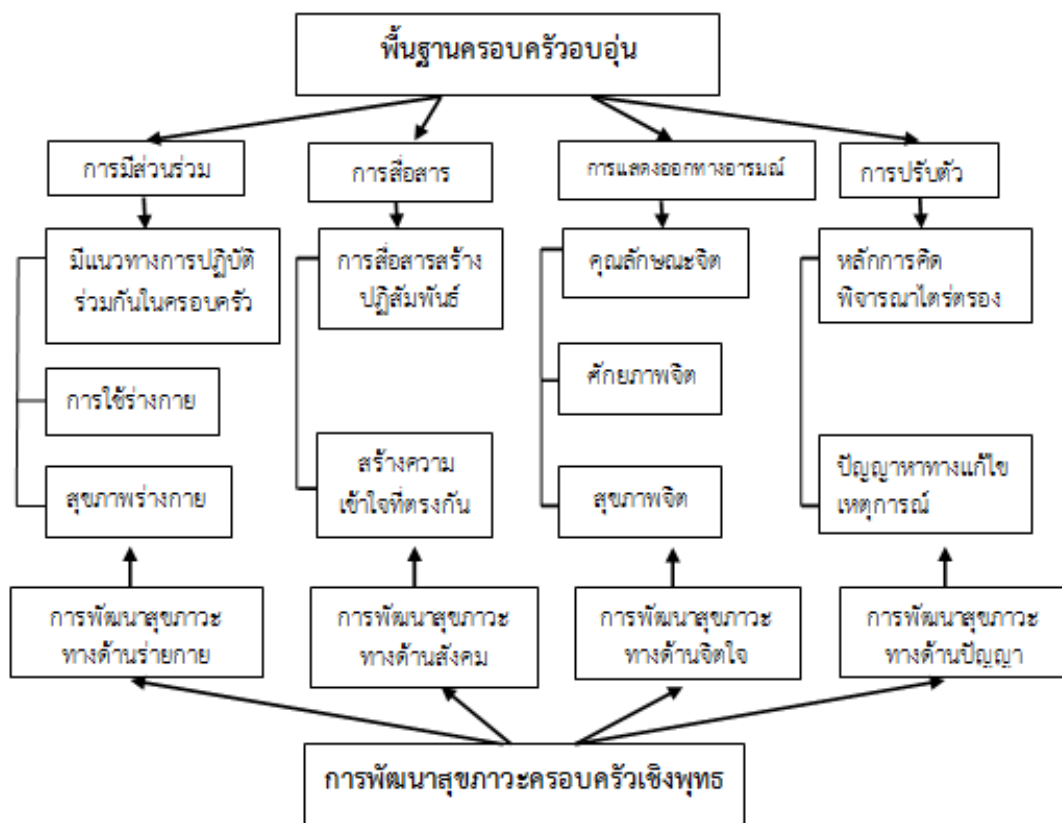
ในปัจจุบันนี้ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัวนั้นวันจะทวีความรุนแรง เนื่องจากการครองรักของคู่สมรส ที่มักเกิดความขัดแย้งทางด้านความคิดและการกระทำที่ไม่สามารถปรับตัวเข้าหากันให้เป็นที่ยอมรับร่วมกันระหว่างคู่สมรส โดยเฉพาะอย่างยิ่งความไม่พร้อมในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันทำให้เกิดความขัดแย้งจนนำไปสู่การแก้ปัญหาด้วยการหย่าร้างในที่สุด การหย่าร้างเป็นการสิ้นสุดความสัมพันธ์ของคู่สมรสที่เคยผูกพันใกล้ชิดกัน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการหย่าร้างของคู่สมรสมากที่สุด คือ การไม่สามารถปรับตัวเข้าหากันได้จึงทำให้ไม่สามารถพูดคุยกันอย่างสร้างสรรค์ อันที่จริงควรต้องเผชิญหน้ากับปัญหาเหล่านั้นด้วยหลักการคิดพิจารณาไตร่ตรอง ศึกษาให้รู้ถึงเหตุเกิดที่มาของความยุ่งยากของครอบครัวและคำนึงถึงความสุขในครอบครัวเป็นหลัก มนุษย์เรามีความสามารถในการอยู่กับปัญหาความขัดแย้ง ศาสนาพุทธมีหลักธรรมหลายประการที่เป็นคำสอนใน เรื่องของการใช้ชีวิตคู่ แสดงว่าการครองรักที่ดีมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อสามีภรรยา หากคู่สมรสสามารถปฏิบัติตนให้เป็นไปตามหลักธรรมจะช่วยส่งผลให้เกิดกระบวนการคิดและลดปัญหา ความขัดแย้งจากการครองรัก ใช้ปัญญา

หาทางแก้ไขเหตุการณ์ให้ลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุเทพ สุทธิญาณ และ ประยูร สุยะใจ ได้ทำการศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์พฤติกรรมเชิงพุทธในการเสริมสร้างความสมดุลของชีวิตและครอบครัว พบว่าผู้นำครอบครัวต้องการความสมดุลชีวิตและครอบครัว จำเป็นอย่างยิ่งครอบครัวต้องให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสมเพื่อเข้าถึงความมั่นคงและยั่งยืนในความสมดุลของชีวิตและครอบครัว พึงแสวงหาหลักยึดทางใจโดยนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนศรัทธา นับถือ มาเป็นคติหรือหลักแห่งเหตุผล สำหรับการดำเนินชีวิต เพื่อให้เกิดปัญญา และสามารถปรับตัวปรับใจ รับกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นโดยมิได้คาดหมายได้อย่างมีสติและรู้เท่าทัน (พระมหาสุเทพ สุทธิญาณ และประยูร สุยะใจ, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

ลักษณะครอบครัวที่ดีตามหลักพระพุทธศาสนา ครอบครัวที่มีความอบอุ่นมั่นคง มีความสุข สมาชิกทุกคนในครอบครัวอาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความปรารถนาดีเอื้ออาทรต่อกัน คุณลักษณะดังกล่าวเป็นหัวใจสำคัญของครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา สุขภาวะครอบครัวมีลักษณะเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตรของครอบครัว ที่แสดงถึงความสามารถในการปรับสมดุลของครอบครัวซึ่งเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกครอบครัวกับสิ่งแวดล้อมภายนอกใช้เพื่อคงไว้รักษาพลิกพื้นสุขภาวะส่วนบุคคลของสมาชิกและครอบครัว

แผนภูมิที่ 3 รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่น

ครอบครัวจึงมีบทบาทต่อการส่งเสริมและการพัฒนาให้มนุษย์มีความสมบูรณ์ทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ หรือการพัฒนามนุษย์ให้มีลักษณะแบบองค์รวมที่บุคคลทั่วไปที่ใช้ชีวิต การครองเรือนทั้งหมด ยึดถือเป็นคุณธรรมพื้นฐานของจิตใจ ในการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีงามใน ครอบครัว รวมถึงบุคคลทั้งหลาย ที่จะอยู่ร่วมหรือติดต่อเกี่ยวข้องกันให้ เหมาะสมตามฐานะนั้นๆ เพื่อ ประโยชน์สุขทั้งแก่ชีวิตของตนเอง และแก่ชีวิตของคนอื่นๆ ใน สังคม

บทสรุป

รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่น มาจากการพัฒนา สุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่นด้านกาย เป็นการพัฒนาร่างกายและพฤติกรรม ทั้งหมดของกายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมภายนอก การพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐาน ครอบครัวอบอุ่นด้านสังคม คือการพัฒนาการสื่อสารอันมีประโยชน์อย่างยิ่งทั้งต่อครอบครัว บุคคลใน ครอบครัวสามารถรับรู้ความรู้สึก การพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธด้านจิตใจ เช่น พ่อแม่ปฏิบัติ ต่อลูกด้วยความมีเมตตา มีความกรุณาแล้วก็ยินดีเมื่อเห็นลูกที่มีความสุข ความสุขที่เกิดจากภายนอกมีความ เปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาจึงสัมพันธ์กับการแสดงออกทางอารมณ์ให้มั่นคง การฝึกฝน ตนเองให้ไม่หวั่นไหว และการพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธด้านปัญญา ประกอบด้วย ปัญญาเข้า มามีบทบาทที่สำคัญอันเป็นหลักคิดพิจารณาไตร่ตรอง และหาทางแก้ไขเหตุการณ์ที่ไม่สมปรารถนา ปัญญาจึงเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยศิลปะแห่งการลดทุกข์ เป็นคุณธรรมที่ประเสริฐอย่างหนึ่งของชีวิตมนุษย์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1) งานวิจัยนี้เป็นองค์ความรู้ในการศึกษารูปแบบการพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบน พื้นฐานครอบครัวอบอุ่น สามารถนำรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐาน ครอบครัวอบอุ่นไปใช้ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้
- 2) สามารถการนำองค์ประกอบพื้นฐานครอบครัวอบอุ่นและองค์ประกอบสุขภาวะครอบครัว เชิงพุทธในงานวิจัยนี้เป็นต้นแบบเพื่อพัฒนาต่อไป
- 3) ผู้ที่สนใจสามารถนำรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัว อบอุ่นในไปพัฒนาความอบอุ่นในครอบครัวหรือนำไปพัฒนาโปรแกรมสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบน พื้นฐานครอบครัวอบอุ่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ศึกษาวิจัยพัฒนาโปรแกรมสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่น
- 2) ควรศึกษาองค์ประกอบสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่นเพิ่มเติมให้ ครอบคลุมกับบริบทสังคมไทย
- 3) ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรเจาะกลุ่มครอบครัววัยใส เพื่อเป็นแนวทางการดำเนิน ครอบครัวและข้อมูลเสริมสร้างสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวให้อบอุ่น

เอกสารอ้างอิง

- จุฬาลักษณ์ ประจักษ์. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวรูปแบบการดำเนินชีวิต รูปแบบความผูกพันภายในครอบครัวกับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และการติดยาของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ธีระพงษ์ มาลัยทอง และคณะ. (2557). มุมมองต่อความสุขของคนไทย. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 51(2): 2-5.
- พรทิพย์ ช่วยเพล และอภิษฎา ศรีเครือคง. (2562). ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวกับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย. *วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ*, 1(3): 207-220.
- พระมหาเกรียงศักดิ์ โสภากุล. (2562). พุทธวิธีแก้ไขปัญหาคติขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา*, 1(2): 25-32.
- พระมหาสุเทพ สุทธิญาณ และประยูร สุขะใจ. (2560). ยุทธศาสตร์พฤติกรรมเชิงพุทธในการเสริมสร้างความสมดุลของชีวิตและครอบครัว. *รายงานการวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- พิมพ์ร่ำไพ สุนทรารชุน. (2549). แนวทางการสร้างเสริมศักยภาพของแม่คนเดียวที่เลี้ยงลูก. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร. สาขาสตรีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรเวศม์ สุวรรณระดา. (2559). *ชาญชรา: ก้าวสู่สังคมสูงวัยด้วยความรู้และปัญญา*. กรุงเทพมหานคร: สกว.
- สมาน ศิริเจริญสุข. (2565). สุขภาวะเชิงพุทธกับการพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์. *The Journal of Research and Academics*, 5(5): 331-342.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). *ดัชนีครอบครัวอบอุ่น พ.ศ. 2558*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2560). *กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาครอบครัว พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.

กระบวนการนิเทศของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษา
ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง
The Supervision Process of The Administrator and Educational
Quality of District Learning Encouragement Centers in The
Central Region

¹ปิยะนุช สรณวัตร Piyanuch Sornnuwat

²วรกาญจน์ สุขสดเขียว Vorakarn Suksodkiew

¹²คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹²Faculty of Education, Silpakorn University

¹Corresponding author, e-mail: sornnuwat@gmail.com

Received June 28, 2023; Revised February 12, 2024; Accepted: March 11, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) กระบวนการนิเทศของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ในเขตภาคกลาง 2) คุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการนิเทศของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง จำนวน 132 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอละ 2 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน และ ครู กศน. จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 264 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศของผู้บริหารตามที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกำหนด กับคุณภาพการศึกษาตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการนิเทศของผู้บริหารของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านวางแผนการนิเทศและกำหนดทางเลือก ด้านศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ด้านปฏิบัติการนิเทศ ด้านสรุปผลการนิเทศ และด้านสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ ตามลำดับ 2) คุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านคุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา ด้านคุณภาพการจัดการศึกษา และด้านคุณภาพของ

ผู้เรียนหรือผู้รับบริการ ตามลำดับ และ 3) กระบวนการนิเทศของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเป็นความสัมพันธ์ เชิงบวกในระดับสูง

คำสำคัญ: กระบวนการนิเทศของผู้บริหาร; คุณภาพการศึกษา; ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้

Abstract

The objectives of this research were to determine 1) administrator's supervision process of district learning encouragement centers in the central region 2) educational quality of district learning encouragement centers in the central region and 3) the relationship between administrator's supervision process and educational quality of district learning encouragement centers in the central region. The sample of this research consists 132 of district learning encouragement centers in the central region. The two respondents from each district learning encouragement centers consists of a director or acting director and a teacher, with the total of 264. The research instrument was a questionnaire regarding administrator's supervision process, based on the concept of Office of the Non-Formal and Informal Education and educational quality, based on the concept of Announcement of the Ministry of Education, Thailand. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and Pearson's product-moment correlation coefficient. The research findings revealed that: 1) Administrator's supervision process for district learning encouragement centers in the central region as a whole was at the high level. The arithmetic mean ranking for each factor from the highest to the lowest were as follows; the plans of supervision and options defining, the study of current problems and needs, the process of supervision, the conclusion of supervision and the creation of supervision tools, respectively 2) Educational quality of district learning encouragement centers in the central region as a whole was at the high level. The arithmetic mean ranking for each factor from the highest to the lowest were as follows; quality of centers management, quality of education management and the quality of learners/service receiver, respectively and 3) The relationship between administrator's supervision process and educational quality of district learning encouragement centers were in a high correlation with a significance level at .01.

Keywords: Supervision Process; Educational Quality; Learning Encouragement

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแส

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศ เพื่อให้สามารถแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษา เพื่อเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถรู้เท่าทันและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สถานศึกษาจะจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษาที่ชัดเจน การกำกับติดตามงานสม่ำเสมอ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน การมีความเป็นผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้ทั้งครูและผู้บริหาร มีการสร้างโอกาสในการเรียนรู้และให้เวลาผู้เรียน มีการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สะอาด และปลอดภัย มีการจัดหลักสูตรที่ชัดเจนสอดคล้องกับเป้าหมาย มีการใช้กลวิธีในการประเมินที่หลากหลาย มีการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นในการเรียนรู้ พัฒนางานอยู่บนพื้นฐานของงานวิชาการและการวิจัย ใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างเต็มที่และมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561)

ประเทศไทยประสบความสำเร็จในหลายด้าน และมีอีกหลายด้านยังเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนในระยะต่อไป เช่น ด้านคุณภาพการศึกษา ผลการพัฒนายังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาก และต่ำกว่าหลายประเทศในแถบเอเชีย ส่วนประเด็นคุณธรรม จริยธรรมของเด็กและเยาวชนยังต้องมีการพัฒนาเพิ่มขึ้น ด้านประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา การบริหารจัดการ และการใช้จ่ายงบประมาณทางการศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการปรับปรุงเป็นลำดับแรก โดยเฉพาะการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กซึ่งมีอยู่จำนวนมาก เพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาและลดภาระงบประมาณ ซึ่งการใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อการศึกษาค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ แต่การใช้จ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการจัดการศึกษา และพัฒนาครูค่อนข้างน้อย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ปัจจุบันสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความแตกต่างกันทั้งในลักษณะของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้เรียน ผู้รับบริการ งบประมาณ และบุคลากรที่ปฏิบัติงาน รวมถึงปัจจัยในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ความพร้อมด้านเทคโนโลยี สื่อ สารสนเทศ ศักยภาพของคณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงาน และภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมในการจัดการศึกษา เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการจัดการศึกษาทั้งสิ้น ประกอบกับสภาพบริบท ความต้องการของสถานศึกษา และชุมชน ท้องถิ่น ส่งผลทำให้คุณภาพของการบริหารจัดการสถานศึกษา และคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษาแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2561)

นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน จากการรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน (N-NET) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 พบว่า ระดับคะแนนเฉลี่ยการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน (N-NET) ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรุงเทพมหานคร/จังหวัดในเขตภาคกลาง ผ่านเป้าหมายขั้นสูง (คะแนนเฉลี่ย 39.90 ขึ้นไป) จำนวน 8 แห่ง และไม่ผ่านเป้าหมาย (คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 39.28) จำนวน 10 แห่ง ในภาคเรียนที่ 1 ปี

การศึกษา 2564 พบว่า ระดับคะแนนเฉลี่ยการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน (N-NET) ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรุงเทพมหานคร/จังหวัดในเขตภาคกลาง ผ่านเป้าหมายขั้นสูง (คะแนนเฉลี่ย 39.90 ขึ้นไป) จำนวน 8 แห่ง และไม่ผ่านเป้าหมาย (คะแนนเฉลี่ย ต่ำกว่า 39.28) จำนวน 10 แห่ง (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2564)

นอกจากนี้ สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคกลาง ได้สรุปผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขตในเขตภาคกลาง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 และพบปัญหาว่าร้อยละของผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขตในเขตภาคกลาง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน มาตรฐานที่ 1.1 ผู้เรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา, มาตรฐานที่ 1.3 ผู้เรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น และมาตรฐานที่ 1.4 ผู้เรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสามารถในการสร้างสรรค์งาน ชิ้นงาน หรือนวัตกรรม มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับยอดเยี่ยม ต่ำกว่าร้อยละ 50 และพบว่า มาตรฐานที่ 3 คุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา มาตรฐานที่ 3.5 การกำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา, มาตรฐานที่ 3.8 การส่งเสริม สนับสนุน การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และมาตรฐานที่ 3.9 การวิจัยเพื่อการบริหารจัดการศึกษาสถานศึกษา มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับยอดเยี่ยม ต่ำกว่าร้อยละ 50 (สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคกลาง, 2564)

บทความวิจัยนี้นำเสนอ กระบวนการนิเทศของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง ว่าอยู่ในระดับใด และมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลางต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบกระบวนการนิเทศของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง
2. เพื่อทราบคุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการนิเทศของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ที่มีแผนแบบการวิจัยในลักษณะของกลุ่มตัวอย่างเดียว ศึกษาสภาพการณ์ไม่มีการทดลอง (The One Shot, Non-Experimental Case Study Design) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง จำนวน 192 แห่ง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเปิดตารางประมาณการขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (Krejcie & Morgan, 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 132 แห่ง โดยใช้

วิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภท (Stratified Random Sampling) จำแนกตามจังหวัด ผู้ให้ข้อมูลศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอละ 2 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน และ ครู กศน. 1 คน จากจำนวนศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 132 แห่ง รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 264 คน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ความถี่ ค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีระบบ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดเตรียมโครงการวิจัย เป็นขั้นตอนการเตรียมโครงการอย่างเป็นระบบ โดยศึกษาปัญหา อุปสรรคต่างๆ การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สืบค้นจากตำราเอกสาร ข้อมูลทางสถิติ เอกสารทางวิชาการ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลในการจัดทำโครงร่างงานวิจัย ขอความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเสนอขออนุมัติโครงร่างงานวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการวิจัย เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือโดยมีพื้นฐานมาจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งการตรวจสอบคุณภาพโดยวิธีหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์หาข้อมูลทางสถิติ ตลอดจนแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 รายงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนการจัดทำรายงานผลการวิจัยเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามที่คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เสนอแนะ จัดพิมพ์รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรเพื่อขออนุมัติจบการศึกษา

ผลการวิจัย

1. กระบวนการนิเทศของผู้บริหารของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านวางแผนการนิเทศและกำหนดทางเลือก ด้านศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ด้านปฏิบัติการนิเทศ ด้านสรุปผลการนิเทศ และด้านสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับกระบวนการนิเทศของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง โดยภาพรวม (X_{tot})

ด้าน	กระบวนการนิเทศของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอ ในเขตภาคกลาง โดยภาพรวม (X_{tot})	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ (X_1)	4.48	0.55	มาก

2	วางแผนการนิเทศและกำหนดทางเลือก (X_2)	4.49	0.53	มาก
3	สร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ (X_3)	4.29	0.66	มาก
4	ปฏิบัติการนิเทศ (X_4)	4.42	0.51	มาก
5	สรุปผลการนิเทศ (X_5)	4.37	0.58	มาก
รวม (X_{tot})		4.42	0.50	มาก

2. คุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านคุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา ด้านคุณภาพการจัดการศึกษา และด้านคุณภาพของผู้เรียนหรือผู้รับบริการ ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง โดยภาพรวม (Y_{tot})

ด้าน	คุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ในเขตภาคกลางโดยภาพรวม (Y_{tot})	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	คุณภาพของผู้เรียนหรือผู้รับบริการ (Y_1)	4.29	0.48	มาก
2	คุณภาพการจัดการศึกษา (Y_2)	4.36	0.50	มาก
3	คุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา (Y_3)	4.48	0.46	มาก
รวม (Y_{tot})		4.38	0.44	มาก

3. กระบวนการนิเทศของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ($r_{xy} = 0.761$) และมีลักษณะคล้ายตามกัน

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการนิเทศของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง

คุณภาพการศึกษา ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ	คุณภาพของผู้เรียนหรือผู้รับบริการ (Y_1)	คุณภาพการจัดการศึกษา (Y_2)	คุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา (Y_3)	ภาพรวม (Y_{tot})
กระบวนการนิเทศ ของผู้บริหาร				
ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ (X_1)	.501**	.637**	.638**	.638**
วางแผนการนิเทศและกำหนดทางเลือก (X_2)	.589**	.698**	.659**	.711**

สร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ (X ₃)	.531**	.602**	.582**	.626**
ปฏิบัติการนิเทศ (X ₄)	.581**	.671**	.663**	.702**
สรุปผลการนิเทศ (X ₅)	.608**	.723**	.700**	.745**
ภาพรวม (X _{tot})	.624**	.734**	.721**	.761**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า กระบวนการนิเทศของผู้บริหารของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า กระบวนการนิเทศของผู้บริหารของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการนิเทศของผู้บริหารเป็นนโยบายและจุดเน้นของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยให้สถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล เพื่อให้การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีคุณภาพ สามารถสนองความต้องการของประชาชน อีกทั้งผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอส่วนใหญ่ยังเป็น ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ ตลอดจนมีพฤติกรรมที่จะสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภิชาวิชัย ยางงาม ที่ได้ศึกษากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 อยู่ในระดับมากทุกด้าน (ภิชาวิชัย ยางงาม, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของกำชัย ยุกติชาติ ที่ได้ศึกษาการดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานของโรงเรียนอนุบาลวัดลูกแกประชา ชนุทิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานของโรงเรียนอนุบาลวัดลูกแกประชาชนุทิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานของโรงเรียนอนุบาลวัดลูกแกประชาชนุทิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 2 อยู่ในระดับมากทุกด้าน (กำชัย ยุกติชาติ, 2564)

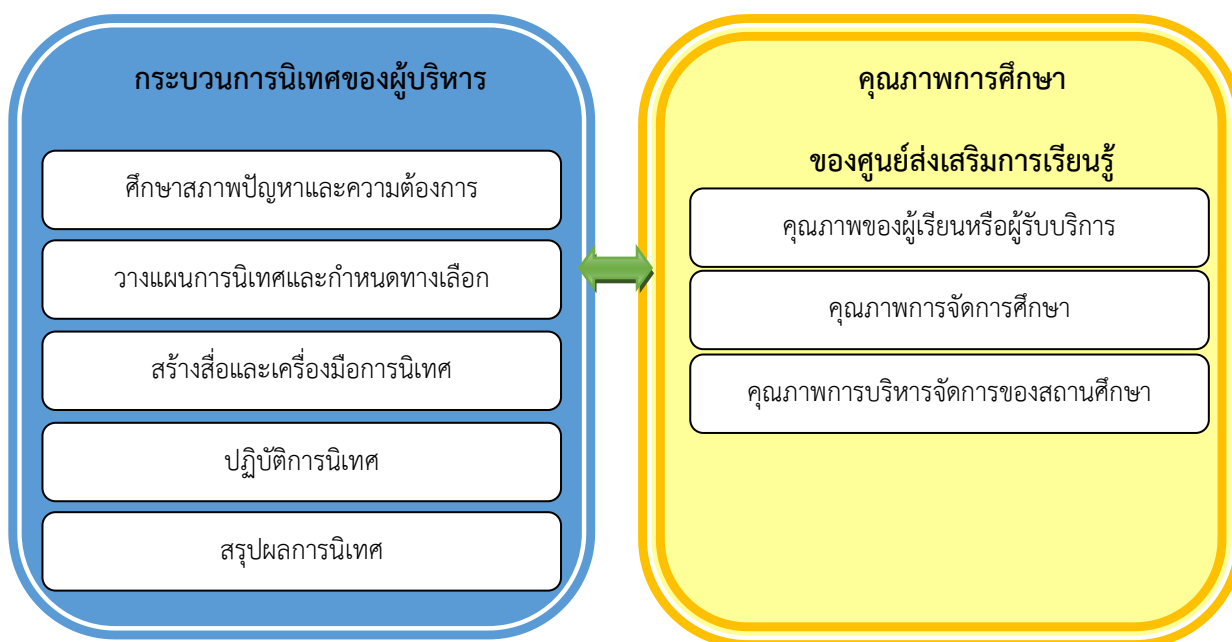
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า คุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า คุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง ได้ตระหนักถึงการดำเนินการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ กำหนดภารกิจของสถานศึกษาที่ชัดเจน การกำกับติดตามงานสม่ำเสมอ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน มีความเป็นผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้ ทั้งครูและผู้บริหาร สร้างโอกาสในการเรียนรู้และใช้เวลาผู้เรียน จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สะอาด และปลอดภัย จัดหลักสูตรที่ชัดเจนสอดคล้องกับเป้าหมาย ใช้กลวิธีในการประเมินที่หลากหลาย จัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นในการเรียนรู้ พัฒนางานอยู่บนพื้นฐานของงานวิชาการและการวิจัย ใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างเต็มที่และมีการวางแผนการ

ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของนัยนัปร แก้วจิราสิน ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัด นครปฐม ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัด นครปฐม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (นัยนัปร แก้วจิราสิน, 2562)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า กระบวนการนิเทศของผู้บริหารกับคุณภาพ การศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย ที่ตั้งไว้ว่า กระบวนการนิเทศของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอใน เขตภาคกลาง มีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาค กลาง เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นนักวางแผนพัฒนา สามารถนำกระบวนการนิเทศ ไปสู่การปฏิบัติ เกิดกระบวนการนิเทศที่เป็นระบบ ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาประสบผลสำเร็จ จาก ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการนิเทศของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาค กลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากตามไปด้วย ในขณะเดียวกัน หากกระบวนการนิเทศของผู้บริหาร ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขต ภาคกลาง อยู่ในระดับต่ำ ย่อมส่งผลให้คุณภาพการศึกษาของ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลางอยู่ในระดับต่ำด้วยเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัย ของเรื่องกิตติ ะชุม ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่าง การดำเนินงานตามกระบวนการนิเทศ ภายในกับประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินงานตามกระบวนการนิเทศภายในโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพการสอนของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) การดำเนินงานตามกระบวนการนิเทศ ภายในกับประสิทธิภาพการสอนของครู โดยภาพรวมสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 (เรื่องกิตติ ะชุม, 2555)

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการนิเทศของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการ เรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง พบว่า กระบวนการนิเทศของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอใน เขตภาคกลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอในเขตภาคกลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากตามไปด้วย ในขณะเดียวกัน หากกระบวนการ นิเทศของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขต ภาคกลาง อยู่ในระดับต่ำ ย่อมส่งผลให้ คุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลางอยู่ในระดับต่ำด้วยเช่นเดียวกัน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

กระบวนการนิเทศของผู้บริหาร เป็นการทำงานที่มีลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบต่อเนื่องของ ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคุณภาพการศึกษา ได้แก่ ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ วาง แผนการนิเทศและกำหนดทางเลือก สร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ ปฏิบัติการนิเทศ และสรุปผล การนิเทศ เพื่อให้สถานศึกษามีผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ เกิดการ พัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชน ได้แก่ คุณภาพของผู้เรียน หรือผู้รับบริการ คุณภาพการจัดการศึกษา และคุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา

บทสรุป

กระบวนการนิเทศของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ส่วนคุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และกระบวนการนิเทศของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริม การเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเป็น ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง และมีลักษณะคล้ายตามกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง จึงควรมีการกำหนดนโยบายหรือแนวทาง ในการพัฒนากระบวนการนิเทศของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ด้านสร้างสื่อและเครื่องมือ การนิเทศ โดยควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาความรู้ ความสามารถของผู้บริหารศูนย์ ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง ให้ร่วมกันสร้างสื่อ และเครื่องมือการนิเทศที่หลากหลาย

อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งทดลองใช้เครื่องมือการนิเทศให้สามารถสะท้อนการดำเนินงานได้จริง จะทำให้ด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง จึงควรมีการกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง ด้านคุณภาพของผู้เรียนหรือผู้รับบริการ ควรมีมาตรการในการเร่งรัดคุณภาพผู้เรียนให้มากขึ้น ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถ โดยจัดโครงการ/กิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออก เสริมทักษะการอ่าน การเขียน การสร้างสรรค์ผลงาน ชิ้นงาน หรือนวัตกรรม เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้

3. ผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง จึงควรให้ความสำคัญกับกระบวนการนิเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการนิเทศของผู้บริหาร ด้านสรุปผลการนิเทศ ที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ด้านคุณภาพการจัดการศึกษา มากที่สุด โดยการส่งเสริมให้ผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลางดำเนินงานตามกระบวนการนิเทศ จัดให้มีการประชุมตามระยะเวลาที่กำหนด ตรวจสอบการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสรุปผลการนิเทศ ซึ่งทำให้สามารถกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนของงาน และสามารถพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยเน้นที่คุณภาพการศึกษาเป็นสำคัญ เพื่อนำสถานศึกษาไปสู่การดำเนินงานที่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคกลาง

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในเขตภาคใต้ และในพื้นที่ อื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กำชัย ยุกติชาติ. (2564). การดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานของโรงเรียนอนุบาลวัดลูกแกประชาชนูปถัมภ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 2. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 12(2): 17-34.
- นัยนัปพร แก้วจิราสิน. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครปฐม. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(1): 610-624.
- ภิชาวิชัย ยางงาม. (2564). กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- เรืองกิตติ์ วะชุม. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามกระบวนการนิเทศภายในกับประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนมเขต 2. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 2(3): 41-55.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560–2579. กรุงเทพฯ: พรินทวาทกราฟฟิค.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2561). แนวทางการประกันคุณภาพภายในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต. กรุงเทพฯ: โรงสีการพิมพ์.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2564) หนังสือที่ ศธ 0210.130/2304 เรื่องแจ้งผลการดำเนินงานตามคำรับรองการปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: โรงสีการพิมพ์.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

การศึกษาสติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท A Study of Sati in Theravāda Buddhist Scriptures

¹พระครูใบฎีกาณัฐกิต มหิสสโร (อนุรักษ์ตระกูล)

Phrakrubaidika Natthakit Mahissaro (Anuruktrakoon)

²พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม (กลางพนม)

Phramaha Mongkhokan Thitadhammo (Klangphanorm)

³พระมหาไธ้ ธมฺมเมธี (แซ่ฉั่ว)

Phramaha Hai Dhammamedhi (Saechua)

¹²³ศูนย์บัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

¹²³Center of Graduate Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya

University Nakhon Sawan Campus

¹Corresponding author, e-mail: Natthakit_liang@hotmail.com

Received July 3, 2023; Revised January 8, 2024; Accepted: March 11, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาสติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ (1) ศึกษาและวิเคราะห์สติที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และ (2) เสนอการประยุกต์ใช้สติในการดำเนินชีวิตประจำวัน การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก วรรณกรรมพระพุทธศาสนา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง “สติ” โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำเสนอเรื่อง “สติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า (1) สติเป็นการระลึก นึกถึง ในการควบคุมจิตใจโดยไม่เผลอ โดยตั้ง ตริ้ง จับ กำกับ เรื่องราวต่างๆ ในการปฏิบัติธรรมอีกด้วย สติเป็นคำกลางๆ ที่จะต้องอยู่ร่วมกับหมวดธรรมอื่น สติในแต่ละหมวดธรรมเป็นบริบทไปเพื่อการเป็นคนดี และเพื่อการปฏิบัติธรรม และมีคุณค่าทางจริยธรรม การวิเคราะห์เรื่องสติในคัมภีร์พระไตรปิฎก และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า สติเป็นการตัดสินใจในเรื่องการต้องอาบัติของภิกษุ ภิกษุณี เป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ เป็นหลักในการปฏิบัติธรรม เป็นองค์ธรรมของภิกษุ เป็นธรรมที่มีในพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก และพระโพธิสัตว์ เป็นผลของการศึกษาและปฏิบัติ เป็นส่วนหนึ่งแห่งคำสอน เป็นสภาวะธรรม และเป็นข้ออ้างเรื่องอาบัติ และพบว่า (2) การประยุกต์ใช้สติในการดำเนินชีวิตประจำวัน จากกรณีศึกษาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา อธิบายการประยุกต์ใช้ตามคุณค่าของทางจริยธรรมมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายและจิตใจ ด้านการพัฒนาชีวิต และด้านการยกระดับจิตใจ จึงพิจารณาได้ว่า สติเป็นเครื่องควบคุมจิตใจ

และเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจ จึงถือได้ว่า สติยังเป็นหลักธรรมสำคัญที่สุดในนำมาปรับประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตของมนุษย์

คำสำคัญ: สติ; คัมภีร์พระพุทธศาสนา; ธรรมะประยุกต์

Abstract

This research article examines Sati in Theravāda Buddhist Scriptures with two primary objectives: (1) to scrutinize and analyze the portrayal of Sati in the Tripiṭaka scriptures and Buddhist literature, and (2) to propose its application in daily life. This qualitative research involves analyzing data from the Tripiṭaka, Buddhist literature, and research on "Sati" using content analysis techniques to present "Sati in Theravāda Buddhist scriptures." The research findings reveal that (1) mindfulness is the remembrance of mind control without accidents, achieved by pulling, pinning, grasping, and directing various thoughts during meditation practice. Mindfulness, being a neutral term, must coexist with other Dharma categories. Mindfulness within each category of Dhamma provides the context for being a morally upright person and for practicing Dhamma with ethical values. The analysis of mindfulness in the Tripiṭaka scriptures and Buddhist literature demonstrates that mindfulness involves the judgment of the necessity for a nun to suspend the adjutant as a fundamental principle of practicing Dhamma. It serves as a body of the Dhamma for a monk, a Dhamma existing in the Buddha, the Arhant- disciples, and the Bodhisattva. Additionally, it emerges as a result of study and practice, as part of the teachings, as a Dharma council, and as an excuse for an accident. Moreover, (2) the application of mindfulness in daily life is explored. Drawing from a case study in Buddhist scriptures, the application is elucidated based on ethical values, encompassing three aspects: physical and mental well-being, life development, and mental upliftment. Consequently, it can be asserted that mindfulness functions as a tool for mind control and a device for Dharma practice to cultivate the mind.

Keywords: Mindfulness, Buddhist scriptures; Dhamma applied

บทนำ

แม้ว่าสังคมจะเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีอย่างไม่รู้จบ แต่ปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นแต่ละวันล้วนเป็นภาพสะท้อนให้เห็นว่าผู้คนในสังคมเริ่มมีแต่จะใช้ชีวิตไม่เป็นปกติสุขมากขึ้น เกิดการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน ทำร้ายซึ่งกันและกัน เอาไรต์เอาเปรียบซึ่งกันและกัน เกิดความโลภจนต้องตกเป็นเหยื่อเสียเอง (ไทยรัฐ ออนไลน์, 2560) แสดงให้เห็นว่าสภาพสังคมปัจจุบันกำลังขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจอย่างแท้จริง ปัญหาหลายอย่างจึงเกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง หากจะคลี่คลายสถานการณ์ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องฟื้นฟูเรื่องของการพัฒนาจิตใจอย่างเร่งด่วน เพราะจะพัฒนาอะไรก็ติดขัด ถ้า

จิตและสติไม่ได้รับพัฒนา ฉะนั้นการพัฒนาจิตใจเป็นเรื่องการมีสติ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญมากที่คนในสังคมต้องศึกษา ตระหนักรู้ และเอาใจใส่กับเรื่องนี้

เรื่องการมีสติเป็นคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงเกื้อหนุนสัตว์โลกทั้งหลาย ซึ่งมีข้อความแสดงถึงความสำคัญของการมีสติที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก เป็นต้นว่า “ภิกษุ เมื่อฉันอาหารสดก็ตาม แห้งก็ตาม ไม่พึงฉันให้อิ่มเกินไป ไม่พึงฉันให้น้อยเกินไป พึงฉันแต่พอประมาณ พึงมีสติอยู่” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 26 ข้อที่ 982 หน้าที่ 500 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) แสดงให้เห็นว่าการมีสติแม้ในการใช้ชีวิตก็ยังเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง เพื่อให้การใช้ชีวิตนี้เป็นไปอย่างปกติ มีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง

แม้พระขทิวนิยเรวตเถระผู้เป็นสาวกของพระพุทธเจ้าก็ได้แสดงถึง เรื่อง ความสำคัญของการมีสติ แก่ภิกษุทั้งหลายว่า “สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าทุติยฌานที่ไม่มีวิตก เป็นผู้ประกอบด้วยความเป็นผู้นิ่งอย่างประเสริฐโดยแท้จริง ภูเขาศิลาล้วนตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว แม้นฉันใด ภิกษุก็ฉันนั้น เพราะสิ้นโมหะ ย่อมไม่หวั่นไหวดุจภูเขา ฉะนั้น” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 26 ข้อที่ 650-651 หน้าที่ 451 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) สติในที่นี้หมายถึงความตั้งมั่นของจิตที่ทนทานต่ออารมณ์ต่างๆ เพราะเป็นสมาธิในระดับขององค์ฌาน จึงไม่เพเล็ดเพเลินไปตามกิเลส สมกับเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า แสดงให้เห็นว่าเรื่องการมีสติเป็นคำสอนของพระอริยสาวกเช่นกัน

ในปัจจุบันเรื่องการมีสติที่เป็นคำอธิบายของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา ว่า เป็นการฝึกปฏิบัติให้มีสติ จะทำให้ไม่เกิดความเผอเรอ เลินเล่อ ฟั่นเฟือนเลื่อนลอย จะแต่มีความระมัดระวัง มีความตื่นตัวต่อหน้าที่ มีภาวะที่พร้อมเสมอต่อการคอยรับรู้สิ่งต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยตระหนักว่าควรปฏิบัติต่อสิ่งนั้นอย่างไร (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549) มีสติกำกับในทุกเรื่องที่รับรู้

โดยภาพรวมทางพระพุทธศาสนานั้น ระบุว่า สติเป็นธรรมเครื่องตั้งอยู่ในโลก (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 15 ข้อที่ 80 หน้าที่ 85 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) แสดงถึงการตื่นตัวต่อการรับรู้ความเป็นไปและความเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่เสมอ สามารถปรับตัวและพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ สติเป็นเครื่องรักษาจิต (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 18 ข้อที่ 117 หน้าที่ 135 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) แสดงถึงการสำรวมในทางอินทรีย์ ทั้ง ๖ ได้แก่ สำรวม ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เมื่อมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากระทบกับอารมณ์ภายนอกแล้วสติจึงหน้าที่กำกับไม่ให้จิตใจไปยินดียินร้ายในการรับรู้สิ่งนั้น ๆ เพราะฉะนั้นเราจะเห็นได้ว่าเรื่องการมีสติเป็นส่วนที่สำคัญมากต่อการดำเนินชีวิต เราจึงควรที่จะศึกษาเรื่องสติให้เกิดความเข้าใจที่ถ่องแท้

จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า สติในทางพระพุทธศาสนา ย่อมต้องมีความละเอียดลึกซึ้งอย่างแน่นอน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในแง่ของการศึกษาเพื่อให้เกิดเข้าใจในหลักธรรมนี้มากขึ้น และจะเป็นประโยชน์ในแง่ของการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป บทความวิจัยนี้จึงได้นำเสนอการศึกษาและวิเคราะห์สติที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และเสนอการประยุกต์ใช้สติในการดำเนินชีวิตประจำวันตามลำดับ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สติที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

2. เพื่อเสนอการประยุกต์ใช้สติในการดำเนินชีวิตประจำวัน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน (Documentary Research) ทั้งในส่วนของที่เป็นหลักการ แนวคิด มีวิธีการและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ ข้อมูลจากพระไตรปิฎก และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (มิลินทปัญหา วิมุตติมรรค วิสุทธิมรรค มงคลทีปนี และพุทธธรรม) ฉบับภาษาไทย

2. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ ส่วนที่เป็นคำอธิบายจากเอกสาร หนังสือ และตำราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสติ

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) โดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เกี่ยวกับการศึกษาเรื่อง สติ ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก และวรรณกรรมพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) และเสนอการประยุกต์ใช้สติในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อนำเสนอเรื่อง “สติในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท”

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สติในทางพระพุทธศาสนา ความหมายตามรากศัพท์เป็นการนึกถึง และเป็นการควบคุมจิตใจโดยการไม่ปล่อย และตามทฤษฎีของนักปราชญ์เป็นการตั้ง ตริัง จับ กำกับเรื่องราวต่างๆ และเป็นการควบคุมจิตใจ โดยมีความระมัดระวัง และตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ สติยังเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติธรรมอีกด้วย สติในทางพระพุทธศาสนาเป็นค่ากลางๆ ที่จะต้องอยู่ร่วมกับหมวดธรรมอื่น ๆ รายละเอียดของสติแต่ละหมวดธรรมเป็นบริบทไปเพื่อการเป็นคนดี และเพื่อการปฏิบัติธรรม สติที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา มีดังนี้

สติในคัมภีร์พระวินัยปิฎกเป็นการตัดสินใจในเรื่องการต้องอาบัติของภิกษุ ภิกษุณี เป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ เป็นหลักในการปฏิบัติธรรม เป็นองค์ธรรมของภิกษุ เป็นธรรมที่มีในพระพุทธเจ้า เป็นผลของการศึกษาและปฏิบัติ มีการอธิบายบริบทสติเป็นการตัดสินใจในเรื่องการต้องอาบัติของภิกษุ ภิกษุณีไว้มากที่สุด เช่น การต้องอาบัติด้วยการลืมสติ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 8 ข้อที่ 448 หน้าที่ 631 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

สติในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎกเป็นธรรมที่มีในพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก และพระโฬิสัตว์ เป็นหลักในการปฏิบัติธรรม เป็นองค์ธรรมของภิกษุ เป็นส่วนหนึ่งแห่งคำสอนเป็นผลของปฏิบัติ เป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ และเป็นสภาวะธรรม มีการอธิบายบริบทสติเป็นธรรมที่มีในพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก และพระโฬิสัตว์ไว้มากที่สุด เช่น สติเป็นองค์ธรรมที่มีของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 32 ข้อที่ 77 หน้าที่ 177 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

สติในคัมภีร์พระอภิธรรมปิฎกเป็นสภาวะธรรม เป็นองค์ธรรมของภิกษุ เป็นผลของปฏิบัติ และเป็นข้ออ้างเรื่องอาบัติ มีการอธิบายบริบทสติเป็นสภาวะธรรม ไว้มากที่สุด เช่น สติเป็นสภาวะธรรมที่เป็นกุศล (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 34 ข้อที่ 1 หน้าที่ 27 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

สติที่ปรากฏในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย มิติด้านปัญหา เช่น อธิบายอาการของสติ 17 ประการ (พระปิฎกจุฬารายเถระ, 2556) วิมุติมรรค เช่น อธิบายความหมายของสติ (พระอุปัชฌายเถระ, 2557) วิสุทธิมรรค เช่น อธิบายหลักการปฏิบัติของสติ (พระพุทธโฆสาจารย์, 2553) มงคลที่ปณี เช่น อธิบาย สติเป็นส่วนแห่งคำสอนปรากฏในมงคลที่ 21 (พระสิริมงคลอาจารย์, 2553) และพุทธธรรม เช่น อธิบายความหมายของสติ (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2538) ทุกคัมภีร์ล้วนอธิบายถึงความหมาย โดยภาพรวมมี 3 บริบท คือ เป็นสภาวะธรรม เป็นหลักในการปฏิบัติ เป็นส่วนแห่งคำสอน ซึ่งมีการอธิบายบริบทสติเป็นหลักในการปฏิบัติ ไว้มากที่สุด ดังนั้น สติที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาโดยสติเป็นการควบคุมจิตใจ และเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจ

นอกจากนี้สติยังมีคุณค่าทางจริยธรรม 3 ด้านคือ

(1) คุณค่าด้านร่างกายและจิตใจ ประกอบด้วย กาย วาจา ใจ มีความประพฤติดีเป็นพื้นฐาน มีความระมัดระวัง ป้องกันความชั่วที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง สามารถควบคุมอารมณ์ต่างๆ ที่เข้ามากระทบไม่ว่าจะเกิดขึ้นกับทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจได้ก็สามารถควบคุมไว้ได้ ระลึกถึงสิ่งต่างๆ ที่ได้กระทำลงไปแม้ล่วงเลยมานานแล้ว และเป็นผู้ที่มีความคิดพิจารณาได้ว่า สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ

(2) คุณค่าด้านการพัฒนาชีวิต ประกอบด้วย จิตใจได้รับความสงบสุขจากการปฏิบัติ มีแนวทางในการไปสู่เป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา และทำหน้าที่ของความเป็นพุทธบริษัทได้สมบูรณ์พร้อม

(3) คุณค่าด้านการยกระดับจิต ประกอบด้วย จิตจากความเป็นปุถุชนคนธรรมดาได้ทำกิเลสให้เบาบางไปสู่องค์ฌาน หากมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องย่อมยกระดับถึงขั้นสูงสุดเป็นโลกุตระพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด และเป็นคุณสมบัติประจำตัวสำหรับการเป็นพระพุทธเจ้า รวมถึงพระอรหันต์

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การประยุกต์ใช้สติในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดคุณค่า 3 ด้าน โดยมีกรณีศึกษาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา และนำมาปรับประยุกต์ใช้ ดังนี้

(1) ด้านร่างกายและจิตใจ กรณีศึกษา ประวัติพระกัสาโคตมีเถรี (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 33 ข้อที่ 79 หน้าที่ 466 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ก่อนจะนางกัสาโคตมีจะได้บวชและบรรลุนิพพานนั้น นางได้แต่งงานกับลูกเศรษฐีและมีบุตรชายหนึ่งคน ครั้นพอบุตรของนางอยู่ในวัยพอเดินได้ก็ถึงแก่ความตายลง นางห้ามมิให้นำศพบุตรของนางไปเผาหรือทิ้งไว้ในป่าช้า เพราะนางไม่เคยเห็นคนตายมาก่อน จึงอุ้มร่างบุตรของนางที่ตายแล้วเดินไปถามบ้านเรือนต่างๆ ว่ามียาที่จะรักษาบุตรของนางได้บ้างหรือไม่ คนทั้งหลายพากันคิดว่า นางคงจะบ้าไปแล้ว จึงเที่ยวหาหมอรักษาคนตายให้ฟื้น ระหว่างทางนั้นนางได้พบกับอุบาสกที่มีปัญญาแนะนำให้ไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า เพื่อถามถึงยารักษา นางรู้สึกดีใจมาก เริ่มที่จะมีความหวัง จึงอุ้มศพบุตรของนางไปยังพระวิหารเชตวัน พระพุทธเจ้าจึงทรงบอกกับนางให้ไปหาเมล็ดผักกาดเพื่อใช้เป็นเครื่องปรุงยา แต่มีข้อแม้ต้องเป็นเมล็ดพันธุ์ผักกาดจากบ้านที่ไม่เคยมีคนตายมาก่อน ในใจของนางคิดว่าคงเป็นเรื่องที่ไม่ยาก นางก็เริ่มแสวงหาไปแต่ละ

บ้าน ซึ่งในทุกๆ บ้านนั้นก็บอกเป็นเสียงเดียวกันว่า ล้วนแต่มีคนตายมาแล้วทั้งสิ้น ทำให้นางเกิดความเข้าใจขึ้นมาว่า คนที่ตายไม่ใช่จะตายเฉพาะบุตรของนางเท่านั้น ทุกคนเกิดมาก็ต้องตายเหมือนกันหมด นางจึงวางศพบุตรไว้ในป่า แล้วกลับไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อบอกว่า ไม่สามารถหาเครื่องปรุงยามาได้ พระพุทธเจ้าก็ได้ตรัสสอนนางว่า อันความตายนั้นเป็นของธรรมดาที่มีคู่กับสัตว์ทั้งหลาย และนางก็ได้กราบทูลขอบรรพชาเป็นภิกษุณีในพระพุทธศาสนาจนได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ในที่สุด

เรื่องประวัติพระกสิณโคตมิเถรี เป็นส่วนหนึ่งแห่งคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงใช้อุบายในการทำให้สติของนางกสิณโคตมิให้เกิดขึ้นเป็นการนึกถึง และเป็นการควบคุมจิตใจ ซึ่งในขณะที่ประสบกับภาวะจิตใจที่ย่ำแย่ สติยังไม่สามารถเกิดขึ้นมาได้ แต่เมื่อได้รับแนวทางที่ถูกต้อง สติก็เกิดขึ้นช่วยประคับประคองจิตใจของนางกสิณโคตมิ ทำให้ร่างกายและจิตใจมีความสมบูรณ์ขึ้นมา

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้สติในสังคมไทย เช่น บุคคลผู้เป็นพ่อที่ยังมีชีวิตอยู่เมื่อสูญเสียลูกสาวอันเป็นที่รัก ทำให้ขาดสติ จึงมีความคิดสั้นชั่วขณะ เป็นผลทำให้เกิดฆ่าตัวตายในที่สุด หากเราจะนำเรื่องของสติมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทย เพื่อบรรเทาปัญหาต่างๆ โดยการทำให้สติเกิดขึ้น ก็จะต้องสร้างความเข้าใจ ความจริงของชีวิต ให้กับคนในสังคม ว่าความตายนั้นเป็นสิ่งที่เที่ยงแท้แน่นอน ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงไปได้ ในสถานการณ์ปัจจุบันมีการเผยแพร่ตัวเลขผู้เสียชีวิตจาก COVID-19 อยู่ทุกวัน เราสามารถมีหลักคิด มีหลักในการพิจารณาว่าท้ายที่สุดก็ไม่มีใครที่จะหนีความตายไปพ้น เมื่อเรามองและเข้าใจตามความเป็นจริงในตัวเลขของผู้เสียชีวิต สภาพจิตใจของเราก็จะไม่หดหู่ เพราะสอดคล้องกับคัมภีร์มิลินทปัญหา ที่อธิบายอาการ 17 อย่าง สติเกิดเพราะมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นคล้ายคลึงกับเรื่องของตน อีกทั้งยังต้องแสวงหาภิกษุผู้มีศีลที่ดีในการแนะนำ พิจารณาถึงความสมเหตุสมผลการทำร้ายตนเองไม่สามารถหนีความทุกข์ไปได้ ทำให้เป็นกลางๆ ชีวิตต้องอยู่ให้ได้ เพราะหลังจากสิ้นสุดความเป็นบุคคลนี้จะเกิดภพภูมิใดก็ไม่อาจคาดได้ได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำสติให้เกิดขึ้นก็จะมีกำลังใจในการใช้ชีวิตอยู่ต่อเพื่อทำความดี

(2) ด้านการพัฒนาชีวิต กรณีศึกษา พระมหากัสสปะเถระ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 16 ข้อที่ 154 หน้าที่ 259 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ภิกษุสาวกที่ได้รับการบวชแบบโอวาท ปุจฉาวิสัชนา เป็นการบวชโดยพระพุทธเจ้าประทานพระโอวาท 3 ข้อ ดังนี้ (1) เราจักเข้าไปตั้งความละอายและยำเกรงไว้ในภิกษุทั้งที่เป็น ผู้เฒ่า ผู้ปานกลาง และผู้ใหม่อย่างแรงกล้า (2) ธรรมใดก็ตาม ที่ประกอบไปด้วยกุศล เราจักเจริญหวั่นพรั่น และพิจารณาเนื้อความแห่งธรรมนั้น (3) เราจักไม่ละสติที่เป็นไปในกาย คือ พิจารณาร่างกายเป็นอารมณ์ (กายคตาสติ) จากนั้นไม่นานพระมหากัสสปะก็ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ มีบทบาทสำคัญในการทำสังคายนาพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นบุคคลที่เป็นแบบอย่างไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของข้อวัตรปฏิบัติ หรือคุณธรรม

เรื่องพระมหากัสสปะเถระ จากเดิมที่ท่านเป็นพราหมณ์ แต่ด้วยความที่ท่านไม่ปรารถนาจะอยู่ครองเรือนจึงได้ออกบวชในสำนักของพระพุทธเจ้า และได้ปฏิบัติตามคำสั่งสอน โดยถือกายคตาสติเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ทำให้ท่านได้ประสบความสำเร็จขั้นสูงสุด เพราะชีวิตของท่านได้รับการพัฒนาอย่างสมบูรณ์พร้อม จนเป็นพระอรหันต์ และเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้สติในสังคมไทย เช่น บุคคลมีคุณภาพชีวิตกำลังย่ำแย่ สภาพจิตใจก็ไม่พร้อม อีกทั้งยังอาศัยอบายมุข ในการคลายเครียด ถือว่าเป็นวิธีการที่ผิดที่ไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาได้

ตรงจุด หากเราจะนำเรื่องของสติมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทย โดยเน้นในเรื่องของกายคตาสติ โดยการให้คำแนะนำสำหรับผู้ป่วยโรคร้าย และสร้างกำลังใจ ตามแนวทางแห่งคัมภีร์วิมุตติมรรค ด้วยการอุปมาถึงโรคบางชนิด ว่าเพราะอาศัยสระ ดอกไม้จึงเกิดขึ้น เพราะอาศัยสวน ผลไม้จึงเกิดขึ้น ในทำนองเดียวกันนี้ ตัวอาศัยกาย ความสกปรกต่างๆ และโรคต่างๆ จึงเกิดขึ้น ให้นึกถึงลักษณะความเนรคุณแห่งกายนี้ เพราะทุกๆ วันเราจะต้องสรรหาอาหารที่มีรสอร่อย เครื่องดื่ม เสื้อผ้า เพื่อให้ร่างกายนี้ แต่กายนี้กลับเนรคุณดำเนินไปสู่ความแก่ ความเจ็บ ความตาย เมื่อเข้าใจความเป็นจริงของกายนี้ สติก็จะเกิดขึ้นไถ่ถอนความยึดมั่นในส่วนแห่งกาย รู้จักควบคุมจิตใจของตน และไม่คิดสั้น เพราะเข้าใจถึงความเป็นจริงของชีวิต เมื่อรู้ว่าชีวิตของตนประสบกับโรคร้ายก็จะแสวงหาแนวทางที่เป็นประโยชน์กับตนโดยการเข้าวัดปฏิบัติธรรมทำให้ชีวิตได้รับการพัฒนาขึ้นกว่าเดิม

(3) ด้านการยกระดับจิต กรณีศึกษา พระมหาโกฏิฐิตเถระ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 23 ข้อที่ 13 หน้าที่ 259 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ผู้เกิดในตระกูลพราหมณ์ และยึดมั่นในลัทธิศาสนาพราหมณ์อย่างมั่นคง เรียนจบไตรเพท แต่เมื่อพระพุทธเจ้าได้มาเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทำให้บิดาของโกฏิฐิตะลดทูลิमानะ และแสดงตนยอมรับนับถือพระพุทธศาสนา ทำให้โกฏิฐิตะเห็นบิดาของตนยอมรับนับถือพระรัตนตรัยจึงเกิดศรัทธาเลื่อมใสเมื่อได้ฟังธรรมก็มีจิตน้อมไปที่จะออกบวชตามพระพุทธเจ้า เมื่อออกบวชก็ได้เจริญกรรมฐานจนถึงพร้อมด้วยปฏิสัมภิทา ญาณ 4 วิชชา 3 วิโมกข์ 3 (พระครูกลียาณสิทธิวิวัฒน์ (สมาน กลียาณธมโม), 2557)

เรื่องพระมหาโกฏิฐิตเถระ เป็นผลที่เกิดจากการปฏิบัติธรรมของท่านทำให้เสร็จปุพเพนิวาสานุสสติ หนึ่งในวิชา 3 ย่อมทำให้ท่านข้ามพ้นจากมิจฉาทิฐิไปสู่สัมมาทิฐิได้รับการยกระดับจิตจากคนธรรมดาสู่พระอรหันต์

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้สติในสังคมไทย เช่น คนที่กำลังเต็มไปด้วยอกุศลจิต ซึ่งก็แสดงว่ากำลังขาดสติ เพราะสติจะเกิดขึ้นได้เมื่อจิตเป็นกุศลเท่านั้น การจะทำให้คนเรายกระดับจิตได้ก็ต้องอาศัยการสร้างความเข้าใจเป็นพื้นฐานก่อนว่า สัตว์โลกนั้นล้วนเป็นเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกันทั้งสิ้น การสร้างความเข้าใจยังไม่เพียงพอต้องอาศัยการเทียบเคียงเหตุการณ์ว่าหากบุคคลนั้นเป็นคนที่เรารัก เราจะทำอย่างไร เป็นการปรับความคิด เมื่อปรับความคิด เพราะทุกคนไม่มีใครอยากเป็นโรค ความรังเกียจก็จะลดลงและอาศัยการเจริญพรหมวิหาร ด้วยการทำหน้าที่ของความเป็นมนุษย์ที่สามารถจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันได้ และปิดช่องทางในการเสพข่าวที่ทำให้เกิดความสับสน ความหวาดระแวง ความแตกแยก ตั้มนั่นในการทำหน้าที่ของเราด้วยความไม่ประมาท สติก็จะเกิดขึ้นมาตามลำดับจิตของเราก็จะถูกยกระดับในที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สติในทางพระพุทธศาสนา เป็นการนึกถึง เป็นการควบคุมจิตใจโดยการไม่เผลอ เป็นการตั้ง ตริ้ง จับ กำกับเรื่องราวต่างๆ และเป็นการควบคุมจิตใจโดยมีความระมัดระวัง และตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้สติยังเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติธรรม เพื่อการเป็นคนดี และเพื่อการปฏิบัติธรรม และมีคุณค่าทางจริยธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสติ เป็นคำที่คุ้นเคยกับภาษาของคนในยุคปัจจุบัน บ้างก็ให้ความหมายมุ่งตรงถึงเรื่องการทำงาน เรื่องการใช้ชีวิต เช่น

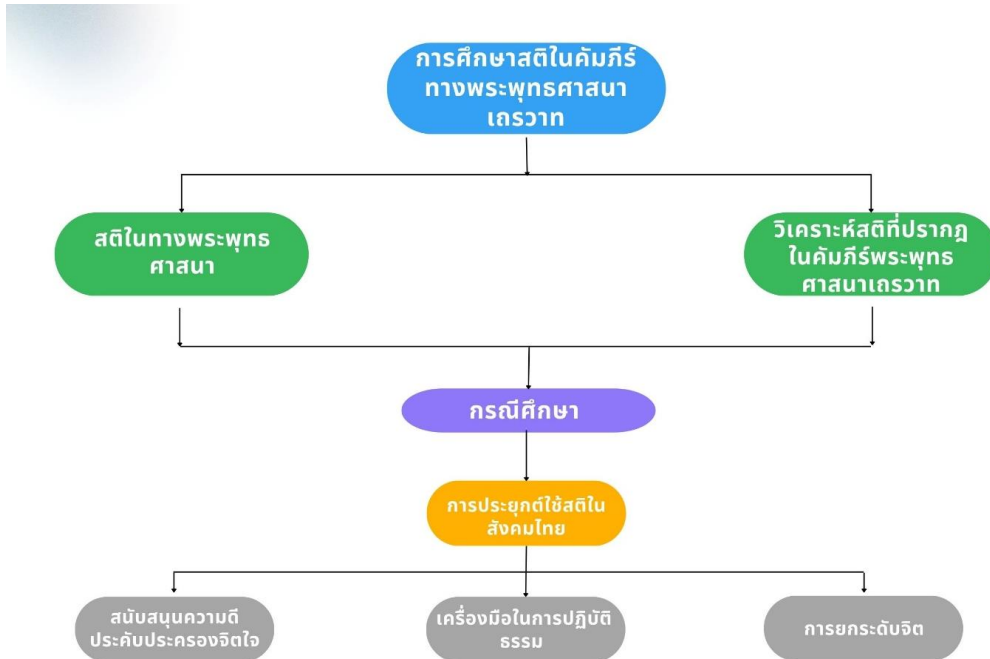
ทำงานต้องมีสติ ใช้ชีวิตอย่างมีสติ สื่อความหมายไปสอดรับกับคำว่า รอบคอบ ระมัดระวัง การควบคุมตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่องกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูเชิงพุทธบูรณาการของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า สติเป็นหลักการฝึกจิตของมนุษย์ให้มีคุณภาพ และสมรรถภาพเพื่อให้จิตเข้มแข็ง แน่วแน่ และสงบผ่องใสบริสุทธิ์ ปราศจากสิ่งรบกวนให้เศร้าหมอง สามารถควบคุมตนเองได้ดี คือการฝึกเรียนรู้ที่จะควบคุมใจไม่ให้ตกอยู่ในอำนาจแห่ง โลภะ โทสะ โมหะ เพื่อให้เกิดความรู้เท่าทันอยู่เสมอ (หิวน จำปานิน, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ สติเป็นตัวควบคุมเพื่อให้ใช้ปัญญาได้อย่างฉลาดในการประกอบอาชีพและดำรงชีพอยู่ในสังคมได้อย่างยั่งยืน เพราะความรู้ความสามารถในการเข้าใจในตัวบุคคลถึงกระบวนการภายในกายและจิตที่สร้างสรรค์ให้ปัญญาเกิดความสมดุล (เอี่ยมอร ชลวร, 2554)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การประยุกต์ใช้สติในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยสติเป็นการควบคุมจิตใจ และเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจ ซึ่งทำให้เกิดคุณค่าด้านร่างกายและจิตใจ เช่นกรณีศึกษาเรื่อง ประวัติพระภิกษุโคตมิเถรี ด้านการพัฒนาชีวิต เช่นกรณีศึกษาเรื่องพระมหากัสสปเถระ และด้านการยกระดับจิต เช่นกรณีศึกษาเรื่องพระมหาโกฏิฐิตเถระ จากนั้นสามารถนำหลักของสติที่ปรากฏในกรณีศึกษามาประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสติ ถือเป็นคำสอนที่เป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมที่เกื้อกูลในการประกอบการทำงานต่างๆ ให้เป็นไปในทางที่ดี การมีสติถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ที่มีชีวิตอยู่อย่างแท้จริงเพราะเหตุว่า ปราศจากความประมาท ปราศจากความมัวเมา ปราศจากความหลงลืม มีความยับยั้งชั่งใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องรูปแบบการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการสำหรับนักเรียนประถมศึกษา พบว่า สติสัมพันธ์กับปัญญาเป็นส่วนประกอบของสมาธิ โดยเริ่มต้นจากผู้เรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติศีลจนมีความประพฤติดี จากนั้นเรียนรู้และปฏิบัติสมณะภาวนาจนมีสมาธิ หากผู้เรียนยังสามารถประคองใจเป็นสมาธิที่แน่วแน่ต่อไปอีก สามารถใช้ปัญญาในการเจริญภาวนาให้ก้าวหน้าสามารถกำจัดกิเลสอย่างหยาบ ไปจนถึงอย่างละเอียดและดับกิเลสในที่สุด (เตือนใจ สุกใส, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดระยอง พบว่า สติเป็นหลักธรรมทางศาสนาที่จะสร้างภูมิคุ้มกัน ชีวิต ให้มีสำนึกผิดชอบชั่วดี มีการพิจารณาอย่างคิด มีจิตใจใฝ่ดีและมีพลังใจที่เข้มแข็ง เป็นตัวขับเคลื่อนในการแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน จึงทำให้โครงการ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ถือกำเนิดขึ้นและเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 โดย ข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่าง กระทรวงวัฒนธรรมกับกระทรวงศึกษาธิการ ในการสนับสนุน ให้พระภิกษุสงฆ์เข้าไปสอนในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา (พระปลัดปรีชา นนทโก (จุลเจือ), 2560)

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาสติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า สติเป็นหลักธรรมสำคัญที่สุดในการดำรงชีวิต และเห็นถึงความสอดคล้องกันในการอธิบายระหว่างสติที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมสติเป็นการนึกถึง เป็นการตั้ง ตริึง จับ กำกับเรื่องราว

ต่างๆ เป็นการควบคุมจิตใจ โดยมีความระมัดระวัง เป็นธรรมที่มีอุปการะมาก เพราะเป็นธรรมที่คอยสนับสนุนในการสร้างความคิดต่างๆ เนื่องด้วยความคิดนั้นจะเกิดได้ต้องอาศัยการมีสติ อีกทั้งยังคอยระคับประครองจิตใจ เป็นส่วนหนึ่งแห่งคำสอน ที่พระพุทธเจ้าได้แสดงไว้ว่าเป็นส่วนที่สำคัญยิ่ง ทำให้ร่างกายและจิตใจของผู้มีสติมีความเข้มแข็งสามารถผ่านอุปสรรคต่างๆ รู้จักควบคุมตนเอง และมีหลักในการพิจารณา และเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติธรรมที่ทำให้เกิดผลอย่างเห็นได้ชัด สามารถทำให้เกิดคุณค่าด้านการพัฒนาชีวิต เพราะนำไปสู่ในเรื่องของการปฏิบัติธรรม ชีวิตหนึ่งที่เกิดขึ้นเมื่อมีโอกาสได้ศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วก็นำไปปฏิบัติฝึกหัดจิตใจทำให้ชีวิตได้รับการพัฒนาในขั้นที่สูงขึ้น รวมถึงสามารถทำให้เกิดคุณค่าด้านการยกระดับจิต เพราะเมื่อมีการปฏิบัติย่อมเกิดผล ซึ่งเป็นความรู้แจ้งอันเกิดขึ้นแก่จิตใจ จากจิตที่เป็นโลกียะก็สามารถยกขึ้นสู่จิตที่เป็นโลกุตระได้ ทำให้เห็นถึงคุณของพระพุทธเจ้าที่ได้เมตตา อนุเคราะห์ต่อสัตว์โลกให้ได้รับรู้ เข้าใจ และนำไปสู่การปฏิบัติ นอกจากนี้เมื่อศึกษา ภาวนา ศึกษา ยังสามารถนำหลักการของสติมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

บทสรุป

สติเป็นการระลึก นึกถึง ในการควบคุมจิตใจโดยไม่ปล่อย โดยตั้ง ตริ้ง จับ กำกับเรื่องราวต่างๆ ในการปฏิบัติธรรมอีกด้วย สติเป็นคำกลางๆ ที่จะต้องอยู่ร่วมกับหมวดธรรมอื่น สติในแต่ละหมวดธรรมเป็นบริบทไปเพื่อการเป็นคนดี และเพื่อการปฏิบัติธรรม และมีคุณค่าทางจริยธรรม ในคัมภีร์พระไตรปิฎก และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา สติเป็นการตัดสินใจในเรื่องการต้องอาบัติของภิกษุ ภิกษุณี เป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ เป็นหลักในการปฏิบัติธรรม เป็นองค์ธรรมของภิกษุ เป็นธรรมที่มีในพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก และพระโพธิสัตว์ เป็นผลของการศึกษาและปฏิบัติ เป็นส่วนหนึ่งแห่งคำสอน เป็นสภาวะธรรม และเป็นข้ออ้างเรื่องอาบัติ

การประยุกต์ใช้สติในการดำเนินชีวิตประจำวัน จากกรณีศึกษาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา อธิบายการประยุกต์ใช้ตามคุณค่าของทางจริยธรรมมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายและจิตใจ ด้านการพัฒนาชีวิต และด้านการยกระดับจิตใจ จึงพิจารณาได้ว่า สติเป็นเครื่องควบคุมจิตใจ และเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจ จึงถือได้ว่า สติยังเป็นหลักธรรมสำคัญที่สุดในนำมาปรับประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตของมนุษย์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยที่เกิดขึ้นสถาบันการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้รับผลอย่างแท้จริง ดังนี้

1. จัดเผยแพร่องค์ความรู้เรื่องของสติให้กับคนในชุมชน
2. ประมวลผลองค์ความรู้ที่ได้ และแปลเป็นภาษาอื่นเพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาเรื่องของสติให้มากขึ้น
3. จัดทำคู่มือการพัฒนาสติในระดับต่าง ๆ
4. กำหนดนโยบายให้ความสำคัญการพัฒนาสติในทุกระดับชั้น
5. มีแผนการพัฒนาสติอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยที่เกิดขึ้นสถาบันการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้รับผลอย่างแท้จริง ดังนี้

1. ศึกษาเปรียบเทียบสติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับมหายาน
2. ศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาสติในคัมภีร์พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่

เอกสารอ้างอิง

- เตือนใจ สุกใส. (2559). “รูปแบบการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการสำหรับนักเรียนประถมศึกษา”. *คุณวินิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยุธยาออนไลน์. (2560, 5 พฤษภาคม) *สู่ยุคสังคมเสื่อม สูดท้ายก็ลงที่เด็ก*. สพฐ. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 4 เมษายน 2565 จาก <https://www.thairath.co.th/newspaper/columns/931002>
- พระครูกลียาณสิทธิวัฒน์ (สมาน กลยาณธมโม). (2557). *เอตทัคคะในพระพุทธศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2538). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดปรีชา นนทโก (จุลเจือ). (2560). “การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดระยอง”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระปัญญกัญหาภัยเถระ. (2556). *มลินทปัญหา เล่ม 1 ฉบับ มุลินธิปราณี สำเร็จราชย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 5).
ประจวบคีรีขันธ์: มุลินธิปราณี สำเร็จราชย์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2549). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ*. (พิมพ์ครั้งที่ 11).
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- พระพุทฺธโฆสจารย์. (2553). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค ฉบับ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ)*.
(พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: บริษัทธนาเพรส จำกัด.
- พระสิริมงคลจารย์. (2553). *คัมภีร์มิ่งมงคลที่ปณีแปล ฉบับ พระครูศรีปัญญาโมณี (อ่อน)*. (พิมพ์ครั้งที่ 9).
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง.
- พระอุปติสเถระ. (2557). *วิมุตติมรรค ฉบับ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ*. (พิมพ์
ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- หวิน จำปานิน. (2561). “กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูเชิงพุทธบูรณาการของข้าราชการครู สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี
บัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- เอี่ยมอร ชลวร. (2554). “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี
บัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

องค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาใน
โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2
Factors of Parents' Decision to Enroll their Children in Schools
under the Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2

¹พัชรินทร์ อโลปะตานนท์ Patcharin Alopatanon

²ดวงใจ ชนะสิทธิ์ Duangjai Chanasid

³อรพรรณ ตูจจินดา Orphan Toujinda

¹²³คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

¹²³Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University

¹Corresponding author, e-mail: ppad317@gmail.com

Received July 4, 2023; Revised January 20, 2024; Accepted: March 12, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน 2) เปรียบเทียบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนตามขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 รวม 426 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วนกระจายตามขนาดสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 มีจำนวน 5 องค์ประกอบ 32 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) บทบาทของครูและผู้บริหาร 2) การมีส่วนร่วมของชุมชน 3) การจัดการเรียนการสอน 4) การพัฒนานักเรียนตามความสามารถ และ 5) การพัฒนาอาคารสถานที่ 2. ผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน ภาพรวมของการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีองค์ประกอบที่มีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนานักเรียนตามความสามารถ การพัฒนาอาคารสถานที่ และการจัดการเรียนการสอน แตกต่างกันตามขนาดของโรงเรียน

คำสำคัญ: องค์ประกอบ; การตัดสินใจของผู้ปกครอง; การเข้าศึกษาในโรงเรียน

Abstract

This research article aims to 1) to analyze the factors of parents' decision to send their children to study in schools, 2) to compare parents' decision to send their children to study in schools according to the size of the school. The sample group consisted of 426 parents of students in schools under the Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2, drawn by stratified random sampling according to school size. The research tools were questionnaires and interview forms. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation. Exploratory component analysis and one-way analysis of variance. The findings of this research were as follows: 1. The result of the factors of parents' decision to enroll their children in school under the Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2 consisted of 5 factors with 32 variables, including 1) The roles of teachers and administrators, 2) Community participation, 3) Teaching and learning management, 4) Student development according to their abilities, and 5) Building facilities' development. 2. In the comparison of the factors of parents' decisions to enroll their children in small, medium, and large schools under the Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2, schools of different sizes were found. There is an overview of the elements that influence parents' decisions about sending their children to school. The difference was statistically significant at .05 when considering each component. There is an element of community participation, student development according to their abilities, building facilities' development, and teaching and learning management vary according to the size of the school.

Keywords: Factors; Parents' Decision; School Enrollment

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้ให้ความหมายโดยสรุปของ "การศึกษา" เป็นกระบวนการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเจริญงอกงามให้เกิดขึ้นในของบุคคล โดยอาศัยการถ่ายทอดความรู้ ฝึกฝนอบรม สืบสานวัฒนธรรม เพื่อสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการและสร้างองค์ความรู้ การศึกษาจึงเปรียบเสมือนรากฐานของชีวิตเป็นสิ่งที่ช่วยขัดเกลาจิตใจของมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และมีความสามารถในการปรับตัว ให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม และเชื่อว่าการศึกษาในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมกับ สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศ จะสามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมไทย (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2553)

โรงเรียนมีหน้าที่ให้การศึกษาและอบรมให้เยาวชนมีความรู้ทางวิชาการ สนับสนุนและส่งเสริมให้มีความเป็นพลเมืองดีและมีความสามารถในการประกอบอาชีพสุจริต โรงเรียนจึงต้องสร้าง

มาตรฐานทางวิชาการและพัฒนาศักยภาพของการเรียนการสอน รวมถึงพัฒนาคุณภาพของนักเรียนด้วย เพื่อสร้างความเชื่อถือศรัทธาของผู้ปกครอง (นิศาชล สืบแจ้ง, 2560) การจัดการศึกษาในโรงเรียนให้มีคุณภาพจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน การเข้าเรียนในโรงเรียนแต่ละแห่ง ผู้ปกครองนักเรียนจะมี ารตัดสินใจเลือกโรงเรียนให้กับเด็ก เพื่อหาแนวทางในการบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพและสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้าเรียนได้ นอกจากนี้เปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน ส่งผลให้ผู้ปกครองนักเรียนเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษา และตระหนักถึงสิทธิของบุตรหลานที่ต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ทำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษามากขึ้น รวมทั้งมีส่วนร่วมในการตรวจสอบคุณภาพ การจัดการศึกษามากขึ้น เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยเฉพาะโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ซึ่งมีค่านิยมในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชนจำนวนมาก เนื่องจากผู้ปกครองมีความเชื่อถือในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนมากกว่าโรงเรียนรัฐ จึงเห็นได้ว่าการตัดสินใจของผู้ปกครองมีความสำคัญต่อการเลือกโรงเรียน เนื่องจากก่อนที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจเลือกโรงเรียนให้บุตรหลานนั้น จะมีการศึกษาข้อมูลโรงเรียนจากแหล่งต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพสังคมปัจจุบัน มีปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย ไม่ว่าจะเป็นสภาพสังคม เศรษฐกิจ ภาระค่าใช้จ่าย ความเชื่อถือศรัทธา ค่านิยม ครู ผู้บริหาร และปัจจัยด้านอื่นๆ อีกจำนวนมาก ดังนั้นข้อมูลจากผู้ปกครองจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับ เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการศึกษา การกำหนดนโยบายการจัดการศึกษา เพื่อสร้างโรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่ององค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ซึ่งจะเป็แนวทางในการวางแผน การพัฒนา การจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการที่จะเป็นโรงเรียนตัวเลือกของผู้ปกครองนักเรียน รวมถึงเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพและมาตรฐานในทุกๆ ด้าน รวมทั้งผลการวิจัยในครั้งนี้อาจเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำเอาองค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองไปใช้บริหารงานในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “องค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ราชบุรี เขต 2 จำนวน 147 โรงเรียน แบ่งตามประเภทของโรงเรียน ได้จำนวนผู้ปกครองทั้งสิ้น 21,097 คน (ผู้ปกครอง 1 คน: จำนวนนักเรียน 1 คน) (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2565) ซึ่งแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (สัมภาษณ์) คือ ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนจากคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 3 คน จากโรงเรียนขนาดเล็ก 1 คน โรงเรียนขนาดกลาง 1 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่ 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured or guided interviews) จากนั้นนำผลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ในทุกประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็น เพื่อสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (proportional stratified random sampling) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างกระจายไปตามขนาดโรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 440 คน เนื่องจากงานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งมีข้อตกลงเบื้องต้นว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับใช้กับสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเท่ากับ 10 เท่าของจำนวนข้อคำถามที่ใช้ (Stevens, 1992) เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ วุฒิการศึกษา และประเภทของโรงเรียนของนักเรียน และแบบสอบถามองค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิเคราะห์สถิติเชิงบรรยาย (descriptive statistic) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อบรรยายคุณลักษณะตัวแปรพื้นฐาน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) และวิเคราะห์การเปรียบเทียบขนาดของโรงเรียนโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) ของการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง องค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 มีผลการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการสัมภาษณ์องค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จากการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนจากคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับการองค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน ด้านวิชาการ ด้านชื่อเสียงของ

โรงเรียน ด้านอาคารสถานที่ ด้านบุคลากร และด้านความสัมพันธ์ สามารถสรุปผลการวิจัยจากแสดงความคิดเห็นออกเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. ด้านวิชาการ พบว่า โรงเรียนที่ส่งเสริมด้านวิชาการ ด้านการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งในหลักสูตร และกิจกรรมเพิ่มเติมจากหลักสูตร เช่น การส่งเสริมทักษะด้านอาชีพให้กับนักเรียน สามารถกระตุ้นความสนใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนได้

2. ด้านชื่อเสียงของโรงเรียน พบว่า ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่นในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง มีภาพลักษณ์ที่ดี สภาพแวดล้อมดี มีครูที่เข้าใจและเอาใจใส่นักเรียน มีการจัดการเรียนการสอนที่ดี นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก โรงเรียนทำประโยชน์แก่ส่วนร่วม และยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลภายนอก

3. ด้านอาคารสถานที่ พบว่า ผู้ปกครองให้ความสนใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนที่มีความร่มรื่น เป็นระเบียบเรียบร้อย บรรยากาศดี มีความปลอดภัย มีจุดพักผ่อนให้นักเรียน มีการจัดห้องเรียนหรือพื้นที่ภายในโรงเรียนให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมเพิ่มเติมนอกหลักสูตรด้วย

4. ด้านบุคลากร พบว่า โรงเรียนที่มีผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย มีครูและบุคลากรในโรงเรียน ที่มีความเข้าใจและเอาใจใส่นักเรียน ดูแลนักเรียนเสมือนเป็นลูกหลานของตนเอง ผู้ปกครองจะมีความมั่นใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนมากขึ้น

5. ด้านความสัมพันธ์ พบว่า เมื่อผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนและโรงเรียน ทำให้ผู้ปกครองได้รับรู้พัฒนาการของนักเรียน รวมทั้งถ้าผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาในทุกชั้นเรียน ผู้ปกครองจะมีความเชื่อมั่นในโรงเรียนมากขึ้น

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 พบว่า จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ด้วยวิธีสกัดปัจจัยเพื่อให้ได้ตัวแปรสำคัญขององค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 มีจำนวน 5 องค์ประกอบ คือ

องค์ประกอบที่ 1 บทบาทของครูและผู้บริหาร พบว่า มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 11 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.541 ถึง 0.806 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร เท่ากับ 6.387 และค่าร้อยละของความแปรปรวน เท่ากับ 14.516 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 11 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบาย ความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 14.516 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปรกับตัวประกอบอื่น ๆ

องค์ประกอบที่ 2 การมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 7 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.538 ถึง 0.754 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร เท่ากับ 5.711 และค่าร้อยละของความแปรปรวน เท่ากับ 12.979 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 12.979 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปรกับตัวประกอบอื่น ๆ

องค์ประกอบที่ 3 การจัดการเรียนการสอน พบว่า มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.543 ถึง 0.716 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร เท่ากับ

3.962 และค่าร้อยละของความแปรปรวน เท่ากับ 9.005 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 9.005 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปรกับตัวประกอบอื่น ๆ

องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนานักเรียนตามความสามารถ พบว่า มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.521 ถึง 0.707 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร เท่ากับ 3.409 และค่าร้อยละของความแปรปรวน เท่ากับ 7.748 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบาย ความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 7.748 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร กับตัวประกอบอื่น ๆ

องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาอาคารสถานที่ พบว่า มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 4 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.514 ถึง 0.712 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร เท่ากับ 3.406 และค่าร้อยละของความแปรปรวน เท่ากับ 7.741 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบาย ความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 7.741 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปรกับตัวประกอบอื่น ๆ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบดังนี้

ตารางที่ 1 ความแตกต่างขององค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดโรงเรียน

n = 426

องค์ประกอบการตัดสินใจ	ขนาดโรงเรียน					
	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
บทบาทของครูและผู้บริหาร	4.31	0.61	4.27	0.53	4.52	0.55
การมีส่วนร่วมของชุมชน	4.25	0.65	4.13	0.59	4.48	0.49
การจัดการเรียนการสอน	4.35	0.54	4.22	0.52	4.41	0.56
การพัฒนานักเรียนตามความสามารถ	3.94	0.66	3.97	0.56	4.34	0.58
การพัฒนาอาคารสถานที่	4.18	0.70	4.09	0.54	4.44	0.55
รวม	4.20	0.54	4.14	0.44	4.44	0.47

จากตารางที่ 1 ความแตกต่างของการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีภาพรวมการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมเท่ากับ 4.44 รองลงมา คือ โรงเรียนขนาดเล็ก มีค่าเฉลี่ยภาพรวมเท่ากับ 4.20 และโรงเรียนขนาดกลาง มีค่าเฉลี่ยภาพรวมเท่ากับ 4.14 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ความแปรปรวนขององค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในโรงเรียน สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดโรงเรียน
n = 426

องค์ประกอบการตัดสินใจ	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
บทบาทของครูและผู้บริหาร	ระหว่างกลุ่ม	1.362	2	.681	2.199	.112
	ภายในกลุ่ม	130.953	423	.310		
	รวม	132.315	425			
การมีส่วนร่วมของชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	3.457	2	1.728	4.830	.008*
	ภายในกลุ่ม	151.371	423	.358		
	รวม	154.828	425			
การจัดการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	1.821	2	.911	3.265	.039*
	ภายในกลุ่ม	117.974	423	.279		
	รวม	119.795	425			
การพัฒนานักเรียนตามความสามารถ	ระหว่างกลุ่ม	3.336	2	1.668	4.777	.009*
	ภายในกลุ่ม	147.722	423	.349		
	รวม	151.058	425			
การพัฒนาอาคารสถานที่	ระหว่างกลุ่ม	2.946	2	1.473	4.217	.015*
	ภายในกลุ่ม	147.782	423	.349		
	รวม	150.728	425			
ภาพรวมองค์ประกอบ การตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	2.139	2	1.069	4.775	.009*
	ภายในกลุ่ม	94.743	423	.224		
	รวม	96.881	425			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ความแปรปรวนขององค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในโรงเรียน สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีภาพรวมขององค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในโรงเรียน สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการพัฒนานักเรียนตามความสามารถ ด้านการพัฒนาอาคารสถานที่ และด้านการจัดการเรียนการสอน แตกต่างกันตามขนาดของโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า องค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ สามารถอภิปรายผลในแต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 บทบาทของครูและผู้บริหาร พบว่า อาจเป็นเพราะครูที่ดูแลเอาใจใส่ให้ความรัก ความเมตตาแก่นักเรียนอย่างเท่าเทียม ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ครูทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง ผู้บริหาร ครูมีการ ประเมินและพัฒนาการเรียนเป็นรายบุคคล สาเหตุจากผู้ปกครองมีความใกล้ชิดกับครูในการติดตาม พัฒนาการของนักเรียน ทำให้ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับบทบาทของครูที่มีต่อนักเรียนเป็นสำคัญ รวมทั้ง การที่ผู้บริหารมีการรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งผู้ปกครองนักเรียน ครู และ บุคลากรในโรงเรียน เสริมสร้างให้ครูมีความเข้าใจและเอาใจใส่ ดูแลนักเรียนเสมือนเป็นลูกหลานของ ตนเอง สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุนิต ดวงใจ ที่ศึกษาสภาพปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของ ผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บุรีรัมย์ เขต 2 และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อสภาพปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของ ผู้ปกครอง โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษาและรายได้ พบว่า สภาพปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของ ผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนอยู่ในระดับมากถึง 5 ด้าน คือ ด้านบทบาทของครู ด้านการเรียน การสอน ด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ด้านการบริการและงานสัมพันธ์ชุมชน และด้านอาคารสถานที่และ สภาพแวดล้อม (สุนิต ดวงใจ, 2557) ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษากาญจนา มักเขียว ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนโชติกาญจน์ เขต ทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือก ศึกษา ผู้ปกครอง ให้ความสำคัญในด้านอาจารย์และบุคลากรมากที่สุด (กาญจนา มักเขียว, 2558)

องค์ประกอบที่ 2 การมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า โรงเรียนร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้ โรงเรียนยังดูแลความเป็นอยู่ที่ดีของนักเรียนด้วยการ ให้บริการด้านสุขภาพและสุขอนามัยที่เพียงพอ ประกันอุบัติเหตุ และความคุ้มครองค่ารักษาพยาบาล ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการพัฒนาแนวทางการศึกษาของโรงเรียน และ คงไว้ซึ่งช่องทางการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ผู้ปกครองทราบเกี่ยวกับข่าวสารและการปรับปรุง ของโรงเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของมะลิวัลย์ สุริวัน ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ ของผู้ปกครองคือองค์ประกอบความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ งานที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินการ เพื่อให้โรงเรียนสามารถแสดงบทบาทของการให้และการรับความร่วมมือ โรงเรียนจะต้อง สร้างเจตคติที่ดีต่อผู้ปกครอง แจ้งข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้าของโรงเรียน และ นักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง (มะลิวัลย์ สุริวัน, 2561)

องค์ประกอบที่ 3 การจัดการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่ ช่วยให้นักเรียนบรรลุศักยภาพสูงสุดและจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อกิจกรรมทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม มีการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการเพื่อเสริมทักษะ สาระ และระเบียบวินัย โรงเรียนเน้นทักษะทางวิชาการและพฤติกรรม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับแหล่งการ เรียนรู้และสื่อต่างๆ มีการออกแบบหลักสูตรและแผนการศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของมะลิวัลย์ สุริวัน กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองมีองค์ประกอบ ด้านการจัดการเรียนการสอน คือ การกิจสำคัญที่ผู้บริหารจะต้องเตรียมการสิ่งต่างๆ ไว้อย่างถูกต้อง เหมาะสม เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่จุดหมาย เป็นคนดีมีคุณภาพตามที่สังคมต้องการ จะเห็นได้ว่าปัจจัย

ด้านการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนมีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน (มะลิวัลย์ สุริวัน, 2561)

องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนานักเรียนตามความสามารถ พบว่า โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองตามความสามารถและความถนัดของแต่ละคน โรงเรียนมีทรัพยากรทางการศึกษา วัสดุ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียน นอกจากนี้ยังเน้นการเตรียมความพร้อมเพื่อให้นักเรียนสอบเข้าโรงเรียนที่มีชื่อเสียงและดูแลให้หลักสูตรและแผนการเรียนมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบัน ผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนี้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในสังคม สอดคล้องกับผลการวิจัยของนิจกาญจน์ นามมาลา ได้ศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนสาธิตล่ออุทิศ จำแนกตามสถานภาพส่วนตัวของผู้ปกครอง พบว่า ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนล่ออุทิศ ในภาพรวมมีน้ำหนักการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก โดยผู้ปกครองให้น้ำหนักการตัดสินใจระดับมาก 5 ด้าน คือ ด้านวิชาการเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ ด้านบุคลากรของโรงเรียน ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการตามลำดับ และให้น้ำหนักด้านค่าธรรมเนียมการเรียนเป็นอันดับสุดท้าย (นิจกาญจน์ นามมาลา, 2558)

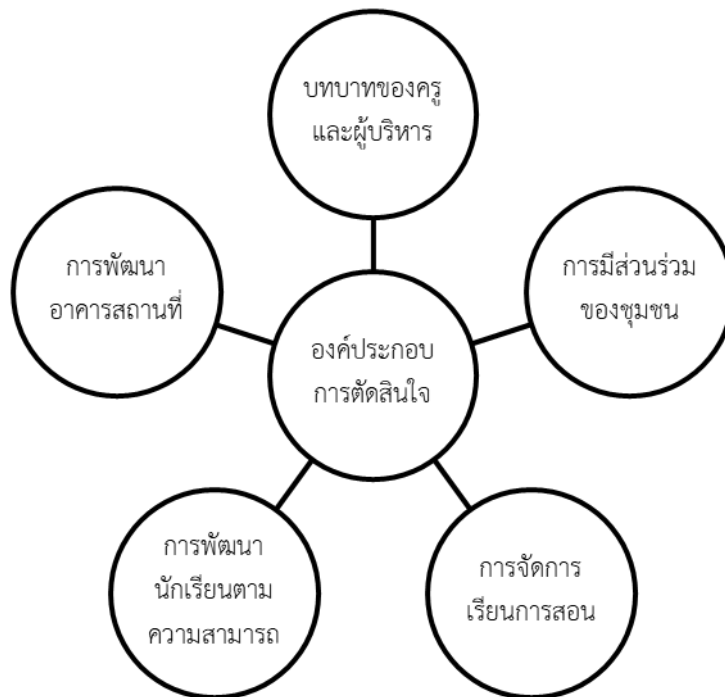
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาอาคารสถานที่ พบว่า โรงเรียนเน้นสิ่งอำนวยความสะดวกและคุณสมบัติต่างๆ ที่เอื้อให้เกิดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดี โรงเรียนได้รับการดูแลอย่างดีด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น โรงอาหาร ห้องน้ำ และเครื่องเรือนที่มีขนาดเหมาะสม บรรยากาศห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวก และสวยงาม นอกจากนี้โรงเรียนยังตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนที่มีการคมนาคมสะดวกมีสภาพแวดล้อม น่าอยู่และปลอดภัยสำหรับนักเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของวรรณรัตน์ กลิ่นอุทัย ที่ศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนราชวตริวิทยา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านอาคารเรียนและสภาพแวดล้อม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน ด้านการอำนวยความสะดวกและการบริการ และด้านค่าธรรมเนียมการเรียน จำแนกตามภูมิหลังของผู้ปกครอง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนราชวตริวิทยา ในภาพรวมผู้ปกครองมีการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก โดยน้ำหนักด้านการจัดการเรียนการสอนเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ ด้านการอำนวยความสะดวกและบริการ ด้านอาคารเรียนและสภาพแวดล้อม ด้านค่าธรรมเนียมการเรียน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชนเป็นอันดับสาม (วรรณรัตน์ กลิ่นอุทัย, 2558)

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 เมื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีภาพรวมของการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบพบว่า โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการพัฒนา นักเรียนตามความสามารถ ด้านการพัฒนาอาคารสถานที่ และด้านการจัดการเรียนการสอน แตกต่าง

กันตามขนาดของโรงเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของเชษฐา เถาว์วัลย์ ได้ศึกษาและเปรียบเทียบระดับองค์ประกอบในการตัดสินใจของผู้ปกครองมุสลิมที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสตูล แยกตามลักษณะของผู้ปกครอง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัวต่อเดือน และประเภทโรงเรียน พบว่าองค์ประกอบในการตัดสินใจของผู้ปกครองมุสลิมที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดสตูล พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบองค์ประกอบในการตัดสินใจของผู้ปกครองมุสลิมที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดสตูล โดยจำแนกตามตัวแปรอายุ อาชีพ และระดับการศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ (เชษฐา เถาว์วัลย์, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัย ทำให้ได้องค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จำนวน 5 องค์ประกอบ ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

จากการวิจัย องค์ประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบด้าน บทบาทของครูและผู้บริหาร เป็นองค์ประกอบที่มีตัวแปรร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด ทำให้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้ปกครองได้ดีที่สุด รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนานักเรียนตามความสามารถ และด้านการพัฒนาอาคารสถานที่ ตามลำดับ

บทสรุป

จากการวิจัย องค์กรประกอบการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่าประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ บทบาทของครูและผู้บริหาร การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการเรียนการสอน การพัฒนานักเรียนตามความสามารถ และการพัฒนาอาคารสถานที่ ตามลำดับ และพบว่าการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ในภาพรวมของการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนานักเรียนตามความสามารถ การพัฒนาอาคารสถานที่ และการจัดการเรียนการสอน แตกต่างกันตามขนาดของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ด้านบทบาทของครูและผู้บริหาร ครูควรมีมนุษยสัมพันธ์และมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย โรงเรียนควรมีจำนวนครูที่ดูแลนักเรียนเหมาะสม ผู้ปกครองเห็นว่าควรมีครูผู้ช่วยในแต่ละห้อง เพื่อครูประจำชั้นจะได้ทำการสอนได้เต็มที่ ต้องการให้มีครูต่างประเทศเข้ามาสอนภาษาให้นักเรียน

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามาใช้บริการสถานที่และอุปกรณ์ของโรงเรียน และโรงเรียนควรจัดทำประกันอุบัติเหตุ และค่ารักษาพยาบาลให้กับนักเรียนทุกคน รวมทั้งโรงเรียนควรมีการส่งข่าวสารประชาสัมพันธ์ถึงผู้ปกครองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

1.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนควรใช้สื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียน อย่างทั่วถึงและเพียงพอ มีการพัฒนาครูให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับการสอนทุกระดับ ผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนเพิ่มความรู้ด้านจริยธรรมให้มากขึ้น เพิ่มทักษะการแก้ปัญหา เสริมเชาว์ปัญญาให้มากขึ้น

1.4 ด้านการพัฒนานักเรียนตามความสามารถ โรงเรียนควรส่งเสริมและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองตามความสามารถและความถนัด รวมทั้งโรงเรียนควรจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ทันสมัยและเพียงพอต่อความต้องการของนักเรียนทุกคนอย่างทั่วถึง

1.5 ด้านการพัฒนาอาคารสถานที่ โรงเรียนควรมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดอายุ ผู้ปกครองเห็นว่าสถานที่ในการจัดกิจกรรมกลางแจ้งค่อนข้างแคบทำให้การจัดกิจกรรมไม่เต็มที่เครื่องเล่นสนามมีน้อย ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

2.1 ควรมีการประชาสัมพันธ์เรื่องทุนการศึกษาให้กับผู้ปกครอง เพื่อเป็นข้อมูลเพิ่มเติมในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อ

2.2 ควรนำผลการวิจัยนี้มาวิเคราะห์และอภิปรายร่วมกัน โดยเปิดโอกาสให้สมาคมครูและผู้ปกครองร่วมกับโรงเรียนร่วมรับฟังความคิดเห็น เพื่อกำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนในการเปิดรับสมัครนักเรียนในปีการศึกษาต่อไป

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองที่ต้องการให้บุตรหลานมีความรู้ ความสามารถในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

3.2 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเปรียบเทียบกับ การวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับความต้องการของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

3.3 ควรศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่เป็นปัจจัยในการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 เพื่อที่จะได้ทราบข้อมูลอย่างรอบด้าน

3.4 ควรศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองทั้งที่ก่อนนำบุตรหลานเข้าเรียนที่กำลังเรียนอยู่ และศิษย์เก่าที่เรียนจบไปแล้ว เพื่อที่จะทราบความคิดเห็นของผู้ปกครอง ในแต่ละกลุ่มซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา มักเขียว. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนโชติกาญจน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เชษฐา เถาว์ลย์. (2557). องค์ประกอบในการตัดสินใจของผู้ปกครองมุสลิมที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดสตูล. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นิจกาญจน์ นามมาลา. (2558). ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนสาธิตละอออุทิศ. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- นิศาชล สืบแจ้ง. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนพระราม 9 กาญจนาภิเษก สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. (2553, 22 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 127 ตอนที่ 45 ก, หน้า 125-130.
- มะลิวัลย์ สุริวัน. (2561). แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อให้ผู้ปกครองตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

- วรรณรัตน์ กลิ่นอุทัย. (2558). ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนราชวັตรวิทยา เขตดุสิต จังหวัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สุนิต ดวงใจ. (2557). การศึกษาสภาพปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- Stevens, J. (1992). *Applied multivariate statistics for the social sciences*. (2nd ed.). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

บูรณาการคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
ในสังกัดกรุงเทพมหานครด้วยหลักสัปบุริธรรม
The Desirable Characteristics Model of the Heads of Preschool
Child Development Centers Under the Bangkok Metropolitan
Administration with Sappurisdhamma Principles

¹จุฑามาศ แสงดงหาญ Juthamas Sadanghan

²ชวนชม ชินะดังกูร Chuanchom Chinatangkul

³กมลมาลย์ ไชยศิริธัญญา Kamolmal Chaisirithanya

¹²³คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

¹²³Faculty of Education, Bangkokthonburi University

¹Corresponding author, e-mail: juthamas2619eternity@gmail.com

Received July 11, 2023; Revised January 21, 2024; Accepted: March 12, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร (2) เพื่อพัฒนาและยืนยันคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร และ (3) เพื่อบูรณาการคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครกับหลักสัปบุริธรรม 7 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ผลการวิจัย (1) ความต้องการจำเป็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านสติปัญญา ด้านความตระหนักในความปลอดภัย ด้านคุณลักษณะทางสังคม ด้านคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ ด้านคุณลักษณะทางภูมิหลังและสังคม ด้านคุณลักษณะทางกาย และด้านคุณลักษณะที่เกี่ยวกับงาน ตามลำดับ (2) การพัฒนาและยืนยันคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าค่าเฉลี่ยรวมสภาพที่คาดหวัง ($I = 4.68$) มากกว่า ค่าเฉลี่ยรวมสภาพปัจจุบัน ($D = 4.22$) คือ 0.46 และมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นรวม ($PNI_{modified}$) คือ 0.108 และ (3) การบูรณาการคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครกับหลักสัปบุริธรรม 7 พบว่า ด้านสติปัญญาสอดคล้องกับธัมมัญญตา ด้านความตระหนักในความปลอดภัยสอดคล้องกับอตัลัญญตา ด้านคุณลักษณะทางสังคมและด้านคุณลักษณะทางภูมิหลังและสังคมสอดคล้องกับปรัสญญตาและ

บุคคลัญญาตา ด้านคุณลักษณะทางบุคลิกภาพและด้านทางกายสอดคล้องกับอัตตัญญาตา ด้านคุณลักษณะที่เกี่ยวกับงานสอดคล้องกับมัตตัญญาตา

คำสำคัญ: คุณลักษณะที่พึงประสงค์; หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน; สัปปุริสธรรม

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the priority needs for the desirable characteristics of the Heads of Preschool Child Development Centers in Bangkok Metropolitan Administration (BMA); (2) to develop and confirm the desirable characteristics of the Heads of Preschool Child Development Centers in BMA; and (3) to integrate the desirable characteristics of the Heads of Preschool Child Development Centers under the BMA with Sappurisdhamma 7 Principles. This research was a mixed methodology research between quantitative research and qualitative research. The sample in this research were Heads of the Preschool Child Development Center, Deputy Heads, Volunteers, mentors and parents, totally 297 people. The instrument used for data collection this study were a five-point rating scale questionnaire and in-depth interview from. Statistics used for data analysis consisted of frequency, percentage, mean, Standard Deviation, and Priority Needs Index Modified. Research results: (1) priority needs for the desirable characteristics of the Heads of Preschool Child Development Centers under the BMA, were namely intelligence, safety awareness, social attributes, personality traits, background and social characteristics, physical attributes and job-related characteristics respectively; (2) the development and confirmation of desirable characteristics of Heads of Preschool Child Development Centers under the BMA, It was found that the mean combined expected condition ($I = 4.68$) was greater than the mean combined current condition ($D = 4.22$) was 0.46 and had the total needs index 0.108 ($PNI_{modified} = 0.108$); and (3) integration of the desirable characteristics of the Heads of Preschool Child Development Centers under BMA with the Sappurisdhamma 7 principles, it was found that the intelligence was consistent with Dhammaññutā, safety awareness was in line with Attaññutā, social characteristics and background and social characteristics were in line with Parisaññutā and Puggalaññutā, personality and physical attributes were consistent with Attaññutā, and job-related characteristics was in line with Mattaññutā.

Keywords: Desirable Characteristics; Heads of the Preschool Child Development Centers; Sappurisdhamma Principles

บทนำ

พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย (เด็กก่อนวัยเรียน) พ.ศ. 2562 ได้ให้ความหมายของเด็กปฐมวัยว่า เป็นเด็กซึ่งมีอายุต่ำกว่าหกปีบริบูรณ์ (Thai Government Gazette, 2019) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยไว้หลายมาตรา คือ มาตรา 54 วรรคสอง ได้กำหนดว่า “...รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาจนเข้ารับการศึกษา เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์สังคม และสติปัญญา โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (Thai Government Gazette, 2019) สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยได้มุ่งพัฒนาเด็กทุกคนให้ได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาอย่างมีคุณภาพ และต่อเนื่อง ได้รับการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้อย่างมีความสุขและเหมาะสมตามวัยมีทักษะชีวิต และปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นคนดีมีวินัยและสำนึกความเป็นไทย (Ministry of Education, 2018)

จากแผนแม่บทรัฐธรรมนูญ 2560 ได้แสดงเจตนารมณ์ดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ พบว่า การศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีต้องพัฒนาด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา” ขาดด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จำเป็นต้องพัฒนาทุกด้านให้ไปพร้อมกัน อนึ่งหากสถาบันการศึกษาหรือศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนใดที่ขาดความรับผิดชอบด้านใดด้านหนึ่งแล้ว ถือว่าทำผิดกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ

ด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เรื่อง “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร” โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีของสตอกดิลล์ (Stogdill) เป็นกรอบของการวิจัยซึ่งมีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านลักษณะทางกาย (Physical Characteristics) (2) ด้านภูมิหลังทางสังคม (Social Background) (3) ด้านสติปัญญา (Intelligence) (4) ด้านบุคลิกภาพ (Personality) (5) ด้านลักษณะที่เกี่ยวกับงาน (Task-Related Characteristics) และ (6) ด้านลักษณะทางสังคม (Social Characteristics) (Stogdill, 1950) และผู้วิจัยได้เพิ่มมาอีก 1 ด้าน คือ ด้านลักษณะความปลอดภัย (Security Characteristics) ทั้งนี้เพื่อนำผลวิจัยเป็นแนวทางในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวังต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์ พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนใน สังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเชิงสำรวจ (Survey Questionnaires) กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และการเสวนากลุ่ม (Focus Group)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน รองหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ผู้ช่วยหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนและ อาสาสมัครครูพี่เลี้ยง ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 297 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Random Sampling) เพื่อตอบแบบสอบถามเชิงสำรวจ แล้วนำผลมาวิเคราะห์ประมวลผลใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำผลที่ได้มาสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน รองหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ผู้ช่วยหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนและ อาสาสมัครครูพี่เลี้ยง ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยวิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คัดเลือกจากศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนวชิราภวิทยายน (วัดพรหมสุวรรณสามัคคี) เขตบางแค จำนวน 6 คน ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนวัดโกมุตพุทธรังสี เขตทวีวัฒนา จำนวน 5 คน รวมจำนวน และ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดศาลาแดง จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเสวนากลุ่ม ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน รองหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ผู้ช่วยหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนและ อาสาสมัครครูพี่เลี้ยง ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Random Sampling) คัดเลือกจากศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดศาลาแดง, ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนวชิราภวิทยายน (วัดพรหมสุวรรณสามัคคี) เขตบางแค และศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนวัดโกมุตพุทธรังสี เขตทวีวัฒนา โดยคัดเลือกบุคลากรทางการศึกษาศูนย์ละ 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามเชิงสำรวจ แบบสัมภาษณ์ (แบบไม่มีโครงสร้าง หรือ คำถามปลายเปิด) และแบบเสวนากลุ่ม

ผลการวิจัย

1. การสำรวจสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวังต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยการใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยการสำรวจสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวังต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยการใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อให้ได้คำตอบของสภาพปัญหาและสภาพความคาดหวังอย่างชัดเจน แล้วนำมาเป็นประเด็นสำคัญเพื่อทำแบบทั้ง 7 ด้าน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

ตารางที่ 1 สถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n = 297)

สถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (n = 297)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	2	2
หญิง	293	96
ความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ)	2	2
รวม	297	100
ประสบการณ์การทำงาน		
ต่ำกว่า 10 ปี	19	6.40
11 - 15 ปี	24	8.07
16-20 ปี	16	5.39
21-25 ปี	7	2.36
มากกว่า 25 ปีขึ้นไป	231	77.78
รวม	297	100
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	20	6.73
ปริญญาตรี	267	89.90
ปริญญาโท	9	3.04
สถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง		
ปริญญาเอก	1	0.33
รวม	297	100
ตำแหน่ง		
หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	10	3.38
รองหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	1	0.33
ผู้ช่วยหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	1	0.33
อาสาสมัครครูพี่เลี้ยง	285	95.96
รวม	297	100
ขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน		
ขนาด S จำนวนนักเรียน น้อยกว่า 50 คน	280	94.28
ขนาด M จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 51-100 คน	14	4.71
ขนาด L จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 101คนขึ้นไป	3	1.01

รวม

297

100

ตารางที่ 2 สภาพปัจจุบัน ความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยเรียงรายด้าน (n = 297)

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)			ความคาดหวัง (I)			PNI modified	ลำดับความ ต้องการ จำเป็น
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านคุณลักษณะทางกาย	4.37	.78	มาก	4.71	.58	มากที่สุด	0.078	6
2. ด้านคุณลักษณะทางภูมิหลัง และสังคม	4.27	.88	มาก	4.61	.69	มากที่สุด	0.080	5
3. คุณลักษณะด้านสติปัญญา	3.77	.81	มาก	4.67	.63	มากที่สุด	0.239	1
4. ด้านคุณลักษณะทาง บุคลิกภาพ	4.31	.86	มาก	4.71	.56	มากที่สุด	0.093	4
5. ด้านคุณลักษณะที่เกี่ยวกับงาน	4.37	.82	มาก	4.72	.56	มากที่สุด	0.074	7
6. ด้านคุณลักษณะทางสังคม	4.30	.89	มาก	4.71	.58	มากที่สุด	0.095	3
7. ด้านความปลอดภัย	4.24	.94	มาก	4.66	.67	มากที่สุด	0.099	2
ภาพรวม	4.22	.86	มาก	4.68	.61	มากที่สุด	0.108	-

หมายเหตุ : D = Degree of Success (สภาพปัจจุบัน), I= Importance (ความคาดหวัง) , PNI modified = Modified Priority Need Index (ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เห็นควรความต้องการความจำเป็นสอดคล้องกับการวิจัยเชิงสำรวจแบบสอบถาม คือ คุณลักษณะด้านสติปัญญา โดยให้ กศจ. ครูสภา ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ร่วมกับมหาวิทยาลัยในพื้นที่รับผิดชอบบริการวิชาการเครือข่ายสังคมชุมชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ปัจจุบันสถานภาพทางอาชีพ “อาสาสมัคร” เป็นคำที่สำคัญมากเพราะในกฎหมายรัฐธรรมนูญ 2561 และราชกิจจานุเบกษา 2562 ว่าด้วยการศึกษาปฐมวัย ให้อาสาสมัครอยู่ภายใต้การปกครองของกรุงเทพมหานคร ค่าตอบแทนเป็นรายวันต่อวัน ประกันสุขภาพขึ้นอยู่กับประกันสังคมไม่ได้ขึ้นอยู่กับกระทรวงแรงงาน ไม่เหมือนข้าราชการ ไม่มีความมั่นคงทางด้านอาชีพ เป็นต้น (Thai Government Gazette, 2019) เพราะฉะนั้น หัวหน้าศูนย์ฯ ทุกๆ เขตในกรุงเทพมหานคร ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องควรสานพลังสามัคคีร่วมกัน แล้วยื่นหนังสือถึงรัฐบาลให้เปลี่ยนในร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญ เปลี่ยนจากคำว่า “อาสาสมัคร” เป็น “ข้าราชการครูศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร” และต้องเปลี่ยนคุณสมบัติในราชกิจจานุเบกษาในหมวดที่ 7 และ 8 ของส่วนที่ 2 ใหม่ทั้งหมด อย่างน้อยให้เสมอภาคเท่าเทียมกับ ข้าราชการครูกรุงเทพมหานคร ส่วนอีก 6 ด้านที่เหลือสอดคล้องกับหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำ และประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรมนำในศูนย์ฯ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและนึ่งในหัวใจของลูกน้อง ทั้งนี้หัวหน้าศูนย์ฯ จะสมบูรณ์แบบได้ดังกล่าวควรนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาบูรณาการกับการทำงานในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนดังต่อไปนี้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สามารถบูรณาการกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ได้ดังนี้ ด้านคุณลักษณะด้านสติปัญญา มีความสอดคล้องกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ข้อที่ว่า “ธัมมัญญูตา”, ด้านคุณลักษณะทางกายและด้านคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ มีความสอดคล้องกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ข้อที่ว่า “อตัลัญญูตา”, ด้านคุณลักษณะทางภูมิหลังและสังคมและด้านคุณลักษณะทางสังคม มีความสอดคล้องกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ข้อที่ว่า “ปริสัณญูตา และ ปุคคัลลัญญูตา”, ด้านความปลอดภัย มีความสอดคล้องกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ข้อที่ว่า “อตัลัญญูตา”, ด้านคุณลักษณะที่เกี่ยวกับงาน มีความสอดคล้องกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ข้อที่ว่า “มัตตัญญูตา” คุณลักษณะที่ดีของหัวหน้าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าหน้าที่ของผู้นำจำเป็นต้องมีคุณสมบัติตามหลักสัปปุริสธรรมทั้ง 7 ประการ ได้แก่ (1) อตัลัญญูตา ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ รู้จักผล (2) ธัมมัญญูตา ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ (3) อตัลัญญูตา ความรู้จักตน (4) มัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณ (5) กาลัญญูตา ความรู้จักกาล (6) ปริสัณญูตา ความรู้จักบริษัท รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม และ (7) ปุคคัลลัญญูตา หรือ ปุคคัลโปรปริญญูตา ความรู้จักบุคคล รู้ความแตกต่างแห่งบุคคล ตามลำดับ ทั้งนี้หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นฝ่ายปัญญา เป็นคุณธรรมของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนจำเป็นต้องมีหลักธรรมนี้ภายในตัวผู้นำ/หัวหน้าศูนย์ฯ

ดังนั้นองค์ความรู้ใหม่พบว่า ข้อแรก คือ อตัลัญญูตา ก่อน ธัมมัญญูตา เพราะ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายแห่งประโยชน์ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนให้ชัดเจนก่อน เมื่อเห็นหรือได้ยินได้ฟังอะไรก็เข้าใจความหมาย ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ อันเป็นธงชัยแห่งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ลำดับถัดมาทำให้ ธัมมัญญูตา ให้เกิดขึ้น คือเมื่อเห็นหรือได้ยินได้ฟังอะไร ก็จับหลักจับสาระมองเห็นเนื้อแท้ของสิ่งหรือเรื่องราวนั้นได้ ซึ่งทั้ง “อตัลัญญูตา และธัมมัญญูตา” ล้วนเป็นแกนกลางสำคัญที่ขาดไม่ได้ในหลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ ส่วนองค์แห่งธรรมทั้ง 5 ประการนำมาประกอบเหตุปัจจัยแห่งศักยภาพและสมรรถภาพรองรับให้กับศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนให้มีความการที่รอบด้านทั้งทางร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้สมกับวัย เพื่อให้เกิดทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับหลักการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลและความต้องการจำเป็นพิเศษหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้ อนึ่งผู้นำหรือหัวหน้าศูนย์ฯ จะประกอบด้วยสัปปุริสธรรม 7 ได้ครบถ้วนสมบูรณ์จำเป็นต้องอาศัยเหตุปัจจัยดังต่อไปนี้ประกอบ ได้แก่ เป็นผู้มีความศรัทธา เป็นผู้มีความละเอียดรอบคอบ เป็นผู้มีความเกรงกลัวต่อภัยของบาปที่จะมาสู่ตน เป็นผู้เรียนรู้มากมีประสบการณ์มาก เป็นผู้ปรารถนาความเพียรอยู่เสมอ และเป็นผู้มีสติปัญญา ทั้งนี้เพื่อเกิดประสิทธิภาพในศูนย์ฯ นั้นๆ อนึ่งทำให้เกิดการทำงานร่วมกับผู้ใต้บังคับบัญชาในศูนย์ฯ ให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้คนตระหนักในเหตุผลรู้จักการวางตัวให้เหมาะสมกับหน้าที่การงานอันทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองตลอดไป ดังนั้นรูปแบบองค์ความรู้ใหม่สำหรับหัวหน้าศูนย์ฯ คือ “MERIT MODEL” ประกอบด้วย จำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์ด้วยศีลธรรมความดีงาม (Moral) โดยแรกเริ่มต้องตั้งเป้าประสงค์ให้บรรลุพันธกิจของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (Enlightenment) มีความรับผิดชอบทุก

มิติ (Responsibility) การตัดสินใจปัญหาตามหลักโยนิโสมนสิการด้วยปัญญา (Insight Attention) และพร้อมตรวจสอบตามระบบธรรมภิบาลด้วยความโปร่งใส (Transparency)

อภิปรายผลการวิจัย

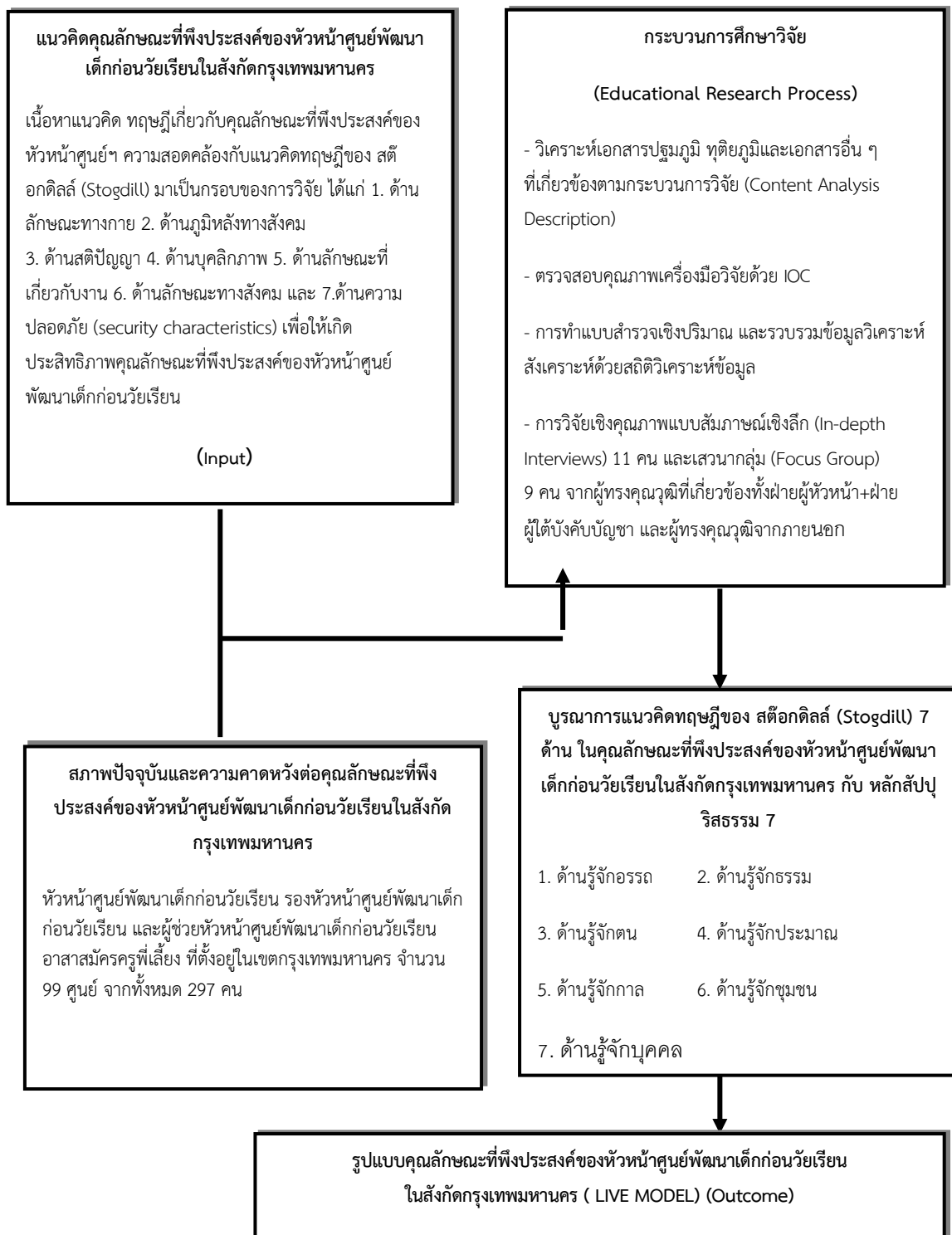
จากผลการวิจัยของวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าค่าเฉลี่ยรวมของความคาดหวัง (I รวม) มากกว่าค่าเฉลี่ยรวมของสภาพปัจจุบัน (D รวม) เท่ากับ 0.46 (4.68-4.22) และมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นหรือ PNImodified มากที่สุด คือ คุณลักษณะด้านสติปัญญา รองลงมา ด้านความปลอดภัย ด้านคุณลักษณะทางสังคม ด้านคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ ด้านคุณลักษณะทางภูมิหลังและสังคม ด้านคุณลักษณะทางกาย และ ด้านคุณลักษณะที่เกี่ยวกับงาน ตามลำดับ ส่วนสภาพปัจจุบัน ความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาทุกด้านซึ่งมีทั้งหมด 7 ด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมแต่ละด้าน ค่าเฉลี่ยรวมความคาดหวัง (I รวม) ในที่นี้มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.68 ซึ่งมากกว่า ค่าเฉลี่ยรวมสภาพปัจจุบัน (D รวม) ในที่นี้มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.22 เมื่อคำนวณค่าเฉลี่ยรวมทั้งสองแตกต่างกัน เท่ากับ 0.46 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sribunruang (2013) ทำการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการวิจัยพบว่าคุณลักษณะของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนั้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าทางสถิติต่อไปนี้ $X^2 = 0.643$ $p = 0.725$ $df = 2$ $GFI = 1.000$ $AGFI = 0.992$ $CMIN/DF = 0.322$ $RMSEA = 0.00$ ส่วนสภาพปัจจุบันของพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (Dรวม) = 4.22, S.D. = 0.86) (Sribunruang, 2013) ไม่สอดคล้องกับ Jerajaturapornkul ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงดาว ตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ในภาพรวมสภาพปัจจุบันมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด อันดับรายด้านของความต้องการจำเป็น หรือค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ความจำเป็นมากที่สุดที่ต้องรีบเร่งในการพัฒนา คือ คุณลักษณะด้านสติปัญญา (Jerajaturapornkul, 2017) และสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Oplinger et al. (2016) ให้แนวคิดว่า ลักษณะส่วนตัว (ทางสติปัญญา) เป็นคุณลักษณะที่ทำให้บุคคลบรรลุถึงความเป็นผู้นำ และเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดได้ (Oplinger et al., 2016) นอกจากนี้ยังสอดคล้องแนวคิดของ Trewatha & Newport ที่กล่าวว่าผู้นำประสบผลสำเร็จและเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพได้เพราะด้วยมีทักษะทางปัญญา (Trewatha & Newport, 2012) ทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Yukl & Michel (2006) ได้สรุปคุณลักษณะสำคัญ ความสามารถของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบุคคลหรือกลุ่มมีความสามารถในการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการจูงใจให้คนอื่นคล้อยตามผู้นำได้อย่างสะดวกใจ (Yukl & Michel, 2006)

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าคุณลักษณะหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนสำคัญสูงสุดต้องมีคุณลักษณะด้านสติปัญญา สอดคล้องกับแนวคิดของ Yukl & Michel ได้สรุปคุณลักษณะสำคัญ ความสามารถของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบุคคลหรือกลุ่มมีความสามารถในการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการจูงใจให้คนอื่นคล้อยตาม ทำตาม จำเป็นต้องมีคุณลักษณะที่เหมาะสมทั้งด้านความรู้ สติปัญญา มองการณ์ไกล มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบในการบริหารจัดการองค์การ จึงเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลงที่ทรงความรู้ สามารถขับเคลื่อนองค์การให้ปฏิบัติตามภารกิจตามแผนงานเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ขององค์การตามเป้าประสงค์ของสถานศึกษา (Yukl & Michel, 2006) และสอดคล้องกับแนวคิดของสต็อกดิลล์ (Stogdill) ที่กล่าวว่าคุณลักษณะของผู้นำที่ดี สติปัญญาและความสามารถ เป็นผู้ที่มีสติปัญญา เฉลียวฉลาด มีการตัดสินใจดี (Stogdill, 1950) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของมุสซาอาซี (Musaazi) ที่กล่าวว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าสถานศึกษาหรือผู้บริหารโรงเรียน สติปัญญาดี (Musaazi, 1982) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phonsom ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามเจตคติของครูศูนย์เครือข่ายโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.30) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามเจตคติของครูอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านความรู้ สติปัญญา (Mean = 4.08) (Phonsom, 2017)

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่ารูปแบบองค์ความรู้ใหม่สำหรับหัวหน้าศูนย์ฯ คือ “MERIT MODEL” ประกอบด้วย จำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์ด้วยศีลธรรมความดีงาม (Moral) โดยแรกเริ่มต้องตั้งเป้าประสงค์ให้บรรลุพันธกิจของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (Enlightenment) มีความรับผิดชอบทุกมิติ (Responsibility) การตัดสินใจปัญหาตามหลักโยนิโส มนสิการด้วยปัญญา (Insight Attention) และพร้อมตรวจสอบตามระบบธรรมภิบาลด้วยความโปร่งใส (Transparency) สอดคล้องกับ Boonchuay Siriked ที่กล่าวถึงความจำเป็นต้องมีสติปัญญา โดยเฉพาะสามารถเข้าใจลูกน้อง ถ่ายทอดคำสั่งแล้วสามารถนำไปใช้ได้ทันที สามารถวิเคราะห์แก้ปัญหาได้ สอดคล้องกับ หลักสัปปุริสธรรม 7 มีความคิดสร้างสรรค์ แก้ปัญหาได้ และมีภาวะผู้นำ ดังนั้นการตัดสินใจในทางการบริหารส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการบริหารองค์การ เพราะการตัดสินใจเป็นกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อสร้างทางเลือก ประเมินทางเลือก และเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ที่จะใช้เป็นแนวทางปฏิบัติหรือดำเนินการเพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ (Boonchuay Siriked, 2022)

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาเรื่อง “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร” สร้างกรอบความรู้ ดังนี้

บทสรุป

ค่าเฉลี่ยรวมของความคาดหวัง ($\bar{X}_{I \text{ รวม}}$) มากกว่าค่าเฉลี่ยรวมของสภาพปัจจุบัน ($\bar{X}_{D \text{ รวม}}$) เท่ากับ 0.46 (4.68-4.22) และมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นหรือ PNI_{modified} มากที่สุด คือ คุณลักษณะด้านสติปัญญา รองลงมา ด้านความปลอดภัย ด้านคุณลักษณะทางสังคม ด้านคุณลักษณะ

ทางบุคลิกภาพ ด้านคุณลักษณะทางภูมิหลังและสังคม ด้านคุณลักษณะทางกาย และ ด้านคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงาน ตามลำดับ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึกและการเสวนากลุ่ม ส่วนองค์ความรู้ใหม่ คือ รูปแบบคุณลักษณะของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ “LIVE MODEL”

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กรุงเทพมหานคร กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษาและศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ควรมีนโยบายกำหนดสถานะภาพทางด้านอาชีพให้ปรับเหมือนกันทั่วประเทศ โดยเฉพาะสวัสดิการแห่งวิชาชีพครู เพื่อลดการเลื่อมล้ำเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม

2. ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ควรนำผลลัพธ์จากการวัดและประเมินผลหลักสูตร สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรภายในศูนย์ฯ มีนโยบายให้ขึ้นลิสด์เผยแพร่ต่อสาธารณชน ผ่านแพลตฟอร์มของราชการ กรุงเทพมหานคร และทุกศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครองที่จะได้ตัดสินใจเลือกศูนย์ฯ นำมาฝากลูกหลานเข้ารับการดูแลของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร อนึ่งเพื่อเป็นประโยชน์ต่อตัวศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เองที่จะได้ปรับปรุงแก้ไขและปรับตัวให้เข้ากับสังคมยุคดิจิทัล

3. ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ควรนำผลลัพธ์จากการวัดและประเมินผลหลักสูตร สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรภายในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ได้เกณฑ์มาตรฐานจากการวัดและประเมินผลของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ระดับดีเยี่ยมนี้ให้รางวัลเพื่อเป็นขวัญกำลังใจและจงใจให้แต่ละศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อจะได้พัฒนาให้เจริญรุ่งเรืองอย่างต่อเนื่องในแต่ละภาคการศึกษา

4. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ควรนำผลจากการวิจัยนี้ นำมาเป็นหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือเสริมทักษะคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้จักเป็นประโยชน์ให้ทุกศูนย์ฯ ได้ปรับตัว เพิ่มศักยภาพและเสริมสร้าง/บูรณาการกับศูนย์ฯ เพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการdisruption ของสังคมยุคดิจิทัล

5. ทุกศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ควรมีสมาคมผู้ปกครอง และสมาคมศิษย์เก่าของศูนย์ฯ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการเติมเต็มและเครือข่ายที่มั่นของศูนย์ฯ นั้น อันจักเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเจริญรุ่งเรือง ความเชื่อมโยงระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ควบรวมกับ บ้าน วัด และ ชุมชน เป็นเอกภาพสานความสัมพันธ์ช่วยเหลือกันและกัน และสร้างสรรค์สังคมให้เป็นรมณีสถานเหมาะกับเด็กก่อนวัยเรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการส่งเสริมแนวทางและแก้ปัญหาเกี่ยวกับหัวหน้าศูนย์ฯ และเป็นประโยชน์ทั้งบุคลากรในศูนย์ ผู้ปกครอง ชุมชน สมาคมศิษย์เก่าและผู้ปกครอง และสังคมภายนอก ได้พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนให้ครบทั้ง 4 ด้าน ดังรูปแบบใหม่ที่ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่นี้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะเพื่อให้เกิดงานวิจัยมุมมองที่แตกต่างกันออกไป

1. การประยุกต์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครกับหลักพรหมวิหารธรรม
2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ด้วยพุทธบูรณาการ
3. ศึกษาเปรียบเทียบสวัสดิการของบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนระหว่าง ส่วนปกครองท้องถิ่น กับ กรุงเทพมหานคร
4. ศึกษาความจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
5. ศึกษาความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนสถานะของอาสาสมัครเปลี่ยนเป็นข้าราชการครู ภายในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

- Boonchuay Siriket et al. (2022). Sappurisdham 7 and organizational management. *MCU Hariphunchai Journal. Periscope*, (6)(2): 204-220.
- Jerajaturapornkul, P. (2017). Guidelines for Education Development in Early Childhood Level of Child Development Center attach to Chiang Dao Sub-District Administration Organization to the Standards of the National Child. *Master of Educational Administration Graduate Chaimai Rajabhat University*. (In Thai).
- Ministry of Education. (2018). *Educational management of the Child Development Center*. Bangkok: Ministry of Education. (In Thai)
- Musaazi, J. C. S. (1982). *The theory and practice of educational administration*. Macmillan Nigeria Publishers, Limited.
- Oplinger, J. et al. (2016). Making leaders: Leadership characteristics of makers and engineers in the maker community. *American Journal of Engineering Education (AJEE)*, (7)(2): 65-82.
- Phonsom, W. (2017). *Desirable Characteristics of School Administrators According to Teachers' Attitude School Network for Educational Quality Development 1, under the Office of Educational Service Area Nakhon Ratchasima Primary Education Area 7*. Bangkok: North Bangkok University.

- Sribunruang, N. (2013). Characteristics of administrators of child development centers under sub-district administrative organizations. *PhetchabunRajabhat Journal*, (15)(2): 41-48. (In Thai).
- Stogdill, R. M. (1950). Leadership membership and organization. *Psychological Bulletin*, (47)(1): 1-14.
- Trewatha, R.L. & Newport, M.G. (2012). *Management functions and behaviour*. Dallas: Business publications. (In Thai).
- Thai government gazette. (2019). *Early Childhood Development Act B.E. 2562*. Page 5. Volume 136. Section .56. n 30 April 2019. (In Thai).
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introduction analysis*. New York: Harper & Row.
- Yukl, G., & Michel, J. W. (2006). Proactive influence tactics and leader member exchange. *Journal of Power and influence in organizations*, (5)(2): 87-103.

การศึกษาแนวคิดในการพัฒนางานดนตรีไทยสู่วงดนตรีไทยร่วมสมัย กรณีศึกษาวงเกตรา

A Study on Development Behaviors of Thai Music to Contemporary Thai Music: a Case Study of Petra Band

¹ปนิดา บุญนาคแก้ว Panida Boonnakkaew

²วีระ พันธุ์เสือ Veera Phansue

¹²คณะศิลปกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹²Faculty of fine art, Srinakharinwirot University

¹Corresponding author, e-mail: panidapple@gmail.com

Received July 11, 2023; Revised August 11, 2023; Accepted: March 12, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวคิดในการพัฒนางานดนตรีไทยสู่วงดนตรีไทยร่วมสมัย กรณีศึกษาวงเกตรา มีจุดมุ่งหมายของการค้นคว้าวิจัยเพื่อศึกษาแนวคิดในการพัฒนางานดนตรีไทยสู่วงดนตรีไทยร่วมสมัยของวงเกตรา และศึกษาการนำเทคนิคทางดนตรีตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับดนตรีไทย โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนาวิเคราะห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการบันทึกข้อมูลภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า วงเกตราพัฒนารูปแบบวงดนตรีไทยเดิม ให้เป็นวงดนตรีไทยร่วมสมัย โดยการนำบทเพลงมาเรียบเรียงใหม่เป็นโน้ตเพลงไทย ซึ่งมีความแตกต่างกับโน้ตเพลงของดนตรีตะวันตก (ต้นฉบับ) วงเกตราได้นำจุดเด่นของการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยและเครื่องดนตรีตะวันตกมาเรียบเรียงในบทเพลง โดยให้เครื่องดนตรีไทยแต่ละชิ้นทำหน้าที่บรรเลงแทนเครื่องดนตรีตะวันตกที่ตัดออกไป แต่นำเทคนิคการบรรเลงเครื่องดนตรีตะวันตกมาผสมผสานในบทเพลง ทำให้เกิดเป็นแนวเพลงรูปแบบใหม่ ซึ่งวงเกตรามีแนวคิดที่ต้องการปรับเปลี่ยนให้ดนตรีไทยได้รับที่นิยมมากขึ้น จากการที่เครื่องดนตรีไทยสามารถบรรเลงบทเพลงที่เป็นที่นิยมได้ ซึ่งตรงกับแนวคิดการผสมผสานข้ามสายพันธุ์ทางวัฒนธรรมที่ว่าวัฒนธรรมต้องมีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลาถึงจะยั่งยืนอยู่ได้ และยังคงตรงกับสัมพันธ์ภาพของวัฒนธรรมที่ก่อรูปลักษณะได้หลายรูปแบบ ในกรณีของวงเกตรา คือ การผสมผสานซึ่งเกิดจากการผสมผสานระหว่างดนตรีไทยและดนตรีตะวันตกที่มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ด้วยเหตุนี้วงดนตรีไทยร่วมสมัย วงเกตรา จึงอยู่บนพื้นฐานของการผสมผสานข้ามสายพันธุ์ทางวัฒนธรรม ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ และประสบความสำเร็จด้วยการมีชื่อเสียงในวงกว้าง

คำสำคัญ: ดนตรีไทยร่วมสมัย; การผสมผสานข้ามสายพันธุ์; วงเกตรา

Abstract

This article constitutes a component of a research endeavor entitled "A Study on the Development Behaviors of Thai Music Towards Contemporary Music: A Case Study of the PETRA Band." The primary objective of this research is to investigate the concepts underlying the developmental behaviors of Thai music within the contemporary context as exemplified by the PETRA Band. Furthermore, the study aims to explore the incorporation of Western music techniques into Thai music. The research methodology employed in this study is descriptive and analytical, with a qualitative approach. The research tools utilized include interview forms, participatory observation, and information recording. The findings of the study reveal that the PETRA Band has effectively transformed the developmental behaviors of Thai music into a contemporary form by reimagining songs as Thai music scores. It is worth noting that Thai music scores differ from Western music scores. The PETRA ensemble showcases the distinctive aspects of playing both Thai and Western musical instruments, thereby composing songs where each piece of Thai instrument playing replaces the omission of Western instruments, while still incorporating techniques of playing Western instruments within the composition. This innovative approach has resulted in the emergence of a new music style. The Petra Band intends to promote the popularity of Thai music by demonstrating that Thai musical instruments can be used to play popular songs. This perspective aligns with the concept of Cultural Hybridization, which asserts that cultures must constantly adapt in order to remain sustainable. It also corresponds to the notion of cultural associations that can assume diverse forms. In the case of the Petra Band, this process is articulated as a result of the fusion of Thai and Western music, despite their fundamental differences. Consequently, the Petra Band exemplifies a cultural amalgamation, characterized by the integration of different cultural species, ultimately giving rise to a novel cultural identity and garnering widespread acclaim.

Keywords: Contemporary Thai Music; Cultural Hybridization; Petra Band

บทนำ

วัฒนธรรมคือวิถีชีวิต พฤติกรรม และแนวทางการปฏิบัติของผู้คนในสังคมที่มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานเป็นแนวทางเฉพาะของสังคมนั้นๆ ที่มีความลงตัว เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ และความสงบสุขกับผู้คนในสังคม โดยเป็นการถ่ายทอดจากบุคคลไปสู่บุคคล และจากชุมชนไปสู่อีกชุมชน ศิลปะวัฒนธรรมด้านหนึ่งซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทยอย่างเห็นได้ชัดคือดนตรีไทย ซึ่งเกิดขึ้นมาจากการสั่งสมภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยในอดีต และมีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ศิลปวัฒนธรรมดนตรีไทยจัดเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสาขาศิลปะการแสดง ซึ่งเป็นหนึ่งในเจ็ดสาขาของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่กระทรวงวัฒนธรรมให้ความสำคัญ เนื่องจากเอกลักษณ์ทางดนตรีในแต่ละชาติมีความแตกต่างกันออกไป กระบวนการสืบทอดและอนุรักษ์ดนตรีจึงมีความสำคัญเพื่อดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ประจำชาติ (กนกวรรณ เฟื่องสว่าง, 2560) ซึ่งการดำเนินกิจกรรมเพื่อสืบทอดดนตรีไทยนั้นก็เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ดนตรีไทยเป็นมรดกอันล้ำค่าของคนไทยสืบต่อไป กิจกรรมเพื่อสืบทอดดนตรีไทยในสมัยก่อนนั้นครูอาจารย์ได้ฝึกหัดไว้แล้วถ่ายทอดให้แก่ศิษยานุศิษย์สืบทอดกันมา ทำให้ดนตรีไทยมีวิวัฒนาการการมาอย่างต่อเนื่อง มีอัตลักษณ์เฉพาะของดนตรีไทยและยึดถือแบบแผนในการบรรเลง ดนตรีไทยยังนับได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อ เพราะเสียงดนตรีสามารถสร้างความรู้สึกล้อมเกล้า และน้อมนำอารมณ์ของผู้ฟังให้เคลิบเคลิ้ม ร่าเริง ชื่นบาน อาจหาญ หรือเศร้าสร้อยไปตามแต่ท่วงทำนองของบทเพลงที่บรรเลง ซึ่งดนตรีไทยนั้นสะท้อนถึงความงามในจิตใจ และสะท้อนอารมณ์ของมนุษย์ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย นอกจากนี้ดนตรีไทยยังช่วยสร้างความบรรเทิงในสังคมด้วย

การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยทำให้การดนตรีไทยได้เกิดการพัฒนาขึ้น อารยธรรมตะวันตกเข้ามามีบทบาทสำคัญมากในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในสมัยนั้นมีการนำเครื่องดนตรีตะวันตกเข้ามาผสมผสาน โดยทหารชาวอังกฤษได้นำแตรฝรั่งเข้ามาเป่าแตรสัญญาณและบรรเลงถวายความเคารพพระมหากษัตริย์ ต่อมาคนไทยได้นำเอาแตรวงของทหารนั้นมาบรรเลงเพลงไทย ในรัชกาลที่ 5 ได้มีวงแตรฝรั่ง ซึ่งเรียกกันว่า วงโยธวาทิต สมเด็จพระเจ้าฟ้าปิพัตรฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ได้ทรงนำหลักวิชาการประสานเสียงเข้ามาใช้ รวมทั้งเริ่มมีการสอนโน้ตสากลในกองทัพอาว วงโยธวาทิตของทหารเรือจึงเจริญรุ่งเรืองขึ้น และท่านได้นิพนธ์เพลงสากลขึ้นตามแบบตะวันตกเป็นครั้งแรกจนได้ชื่อว่า ทรงเป็นพระบิดาแห่งเพลงไทยสากล (พูนพิศ อมาตยกุล, 2554)

อิทธิพลของดนตรีตะวันตกส่งผลต่อการเปลี่ยนไปของดนตรีไทยและกลุ่มคนฟังดนตรีไทยมากจากนโยบายของรัฐมีนโยบายที่เรียกว่า รัฐนิยม ที่ต้องการพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมนานาชาติ ทำให้เกิดผลกระทบต่อดนตรีไทยโดยให้ดนตรีไทยมีความเป็นตะวันตกมากขึ้น เนื่องจากวิถีชีวิตและสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม วัฒนธรรมดนตรีของต่างชาติ ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนไทยเป็นอันมาก ดนตรีที่มักได้ยินได้ฟัง และบรรเลงตามงานต่างๆ โดยมากก็มักเป็นดนตรีต่างชาติ ซึ่งถ้าหากดนตรีไทยถูกทอดทิ้ง และไม่มีใครเห็นคุณค่า ก็นับว่าน่าเสียดายที่ต้องสูญเสียสิ่งที่ดีงามซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาติไป จึงทำให้เกิดดนตรีรูปแบบใหม่ที่เป็นที่นิยมในสมัยนั้นเรียกว่า “เพลงลูกกรุง” เป็นรูปแบบเพลงและวงดนตรีที่มีเครื่องสายตะวันตกบรรเลงประกอบนักร้องที่ถ่ายทอด และบรรยายความรู้สึกของคนกรุง หรือสังคมเมือง ดนตรีไทยเป็นส่วนหนึ่งในการบรรเลงสร้างเอกลักษณ์ของวงดนตรีนี้ทั้งการนำเครื่องดนตรีไทยไปร่วมบรรเลงประกอบในวง และการนำเพลงไทยเดิมไปเรียบเรียงใหม่ และเปลี่ยนชื่อใหม่สำหรับการบรรเลงในวง เช่น เพลงนกเขาคู่รัก และเพลงจูบเย้ยจันทร์ มาจากเพลงไทยเดิม คือเพลงนกเขาเซ่แม่ และเพลงแขกมอญบางขุนพรหม ขึ้นเดี่ยว

จากการที่สังคมไทยได้พัฒนาตามยุคสมัยใหม่ การเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตกและชาติอื่นๆ รวมถึงการพัฒนาของเทคโนโลยีในด้านดนตรีทำให้คนดนตรีไทยบางกลุ่มได้เรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับโลกปัจจุบัน โดยนักดนตรีเหล่านี้พยายามคิดค้นปรับตัวเพื่อให้ดนตรีไทยสามารถเป็นที่ยอมรับ

เข้าถึงประชาชนมากขึ้น โดยมีการผสมผสานดนตรีไทยเข้ากับดนตรีตะวันตก และดนตรีชาติพันธุ์ต่างๆ รวมถึงการประพันธ์เพลงที่มีแนวคิดหลากหลายที่อธิบายสังคม ปรัชญาและความเป็นไปของสังคมสมัยใหม่ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องต่อสู้กับเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากรัฐและนักดนตรีไทยแบบแผนราชสำนักถึงการไม่อนุรักษ์หรือทำลายวัฒนธรรมไทย และด้วยเหตุนี้จึงทำให้คำว่า “ดนตรีไทยประยุกต์” หรือ “ดนตรีไทยร่วมสมัย” ได้ถือกำเนิดขึ้น (วิทวัส พลช่วย, 2563)

วงดนตรีไทยร่วมสมัยที่ประสบความสำเร็จอย่างยิ่งในการสร้างกระแสของดนตรีร่วมสมัยได้อย่างชัดเจน คือ วงดนตรีฟองน้ำ เกิดเพลงแนวปรัชญาร่วมสมัยตะวันออกและตะวันตก ก่อตั้งโดยครูบุญยงค์ เกตุคง, บรูซ แกสตัน และจิรพรรณ อังศวานนท์ เกิดเป็นวงดนตรีแนวทดลองขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2523 มีผลงานเพลงที่ประพันธ์และเรียบเรียงใหม่ออกเผยแพร่มากมาย อาทิ เจ้าพระยาคอนแวนต์ (2525) เมืองไทยเมืองทอง (2529) Thailand the golden paradise (2530) สุดถนนคอนกรีต (2532) ฯลฯ แนวการทำงานของวงฟองน้ำส่งอิทธิพลให้เกิดวงดนตรีร่วมสมัยรุ่นต่อมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งปัจจุบันมีวงดนตรีไทยประยุกต์เกิดขึ้นมากมาย หนึ่งในนั้นคือ “วงเกตุรา” วงดนตรีไทยร่วมสมัยที่มีเอกลักษณ์แตกต่างจากวงดนตรีอื่นๆ และมีเอกลักษณ์เฉพาะต่างๆ ที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก

วงเกตุราเป็นการรวมตัวกันของนิสิตในคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีความสามารถในการเล่นดนตรีไทย และได้จัดตั้งเป็นชุมนุมดนตรีไทยภายในคณะขึ้นมา แต่เดิมการแสดงของวงเกตุรามีหลายรูปแบบ ทั้งบรรเลงไทยเดิมและบรรเลงร่วมกับวงดนตรีตะวันตก ในช่วงแรกมีการแสดงที่บรรเลงร่วมกับวงดนตรีตะวันตกบ่อยครั้ง จึงได้มีการนำเครื่องดนตรีไทยมาเทียบเสียงใหม่เป็นโดยใช้ระบบเสียงของดนตรีตะวันตกในบันไดเสียง Bb Major เพื่อให้เล่นกับวงดนตรีตะวันตกได้สะดวกมากยิ่งขึ้น หลังจากนั้นวงเกตุราจึงมีความคิดในการนำเครื่องดนตรีไทยที่ได้เทียบเสียงแล้ว มาประยุกต์เพื่อบรรเลงเพลงสากลด้วยวงดนตรีไทย ส่งผลให้วงเกตุราเริ่มมีผลงานด้านดนตรีไทยร่วมสมัยเพิ่มขึ้น ปัจจุบันวงเกตุราเป็นวงดนตรีไทยร่วมสมัยที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์และมีความน่าสนใจทั้งรูปแบบการบรรเลง และการเรียบเรียงบทเพลง ทำให้วงเกตุราเริ่มมีผลงานการแสดงที่หลากหลาย มีทั้งการแสดงภายในคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี และงานที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัย นอกจากนี้วงเกตุรายังได้รับเชิญไปออกรายการต่างๆ อาทิเช่น รายการศิลปสโมสร ช่อง Thai PBS ออกอากาศเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2559 รายการคุณพระช่วย ออกอากาศเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2560 และรายการอื่นๆ ซึ่งทำให้วงเกตุรามีชื่อเสียงมากขึ้น และได้รับความสนใจจากผู้คนมากมาย

บทความวิจัยนี้นำเสนอถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ดนตรีไทยในรูปแบบดนตรีไทยร่วมสมัย ด้วยความเป็นมาดังกล่าวข้างต้นที่ว่าดนตรีไทยได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำชาติที่ควรอนุรักษ์นั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวงเกตุรา วงดนตรีไทยร่วมสมัยที่ประสบความสำเร็จในปัจจุบัน ในด้านแนวคิดการพัฒนางานดนตรีไทยสู่วงดนตรีไทยร่วมสมัยของวงเกตุรา การเรียบเรียงบทเพลง การจัดรูปแบบวงดนตรีไทยร่วมสมัย และการนำเทคนิคทางดนตรีตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับดนตรีไทย เพื่อวิเคราะห์การผสมผสานวัฒนธรรมทางด้านดนตรี อันจะสร้างมูลค่าให้แก่วงการดนตรีไทย รวมถึงเพื่อต้นแบบและแนวทางในการอนุรักษ์ดนตรีไทยให้อยู่เคียงคู่ประเทศไทยสืบต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนาวัฒนธรรมไทยสู่สังคมไทยร่วมสมัยของวงเกตรา
2. เพื่อศึกษาการนำเทคนิคทางดนตรีตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับดนตรีไทย
3. เพื่อศึกษาแนวคิดการผสมผสานข้ามสายพันธุ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Hybridization)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบในการพัฒนาวัฒนธรรมไทยสู่สังคมไทยร่วมสมัยของวงเกตรา โดยใช้วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากที่ต่างๆ ทั้งเอกสารงานวิจัย ตลอดจน ตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้อง และออกปฏิบัติการภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูล โดยได้ศึกษาบรรยากาศ ในการฝึกซ้อม และการบรรเลงในงานต่างๆ ของวงเกตรา พร้อมทั้งนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เรียบเรียงรายงานจากการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1) การศึกษาในเชิงคุณภาพจากหนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดในการพัฒนาวัฒนธรรมไทยสู่สังคมไทยร่วมสมัย ดังนี้ (1) หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (2) สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (หอสมุดกลาง) (3) ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร และ (4) เอกสารวิชาการอื่นๆ ผ่านสื่อออนไลน์

2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) โดยกำหนดหัวข้อในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า

2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) โดยผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการต่อเพลง ซ้อมดนตรี และการบรรเลงดนตรีของวงเกตราเพื่อเก็บประเด็นและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

2.3 การบันทึกข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยบันทึกด้วยการจดแบบย่อลงในสมุดบันทึก แล้วนำข้อมูลมาเรียบเรียงให้ข้อความขยายมากขึ้น เพื่อสะดวกในการตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องอำนวยความสะดวกในการบันทึกข้อมูล ระหว่างการเก็บข้อมูลขณะสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและครบถ้วนมากยิ่งขึ้น โดยใช้กล้องถ่ายวิดีโอ กล้องถ่ายรูป และเครื่องบันทึกเสียง

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ นักดนตรีของวงดนตรีเกตรา จำนวน 5 คนมีคุณสมบัติดังนี้ 1) เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวงเกตราตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน 2) เป็นสมาชิกของวงเกตราในปัจจุบัน

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวงดนตรีไทยร่วมสมัย และศึกษาข้อมูลของวงเกตราที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานวงดนตรีไทยเดิมสู่สังคมไทยร่วมสมัย การจัดรูปแบบวงดนตรี การเรียบเรียงบทเพลง และการนำ

เทคนิคทางดนตรีตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับและดนตรีไทย และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยการเก็บข้อมูลภาคสนามมาประมวลและเรียบเรียงลำดับเนื้อหาตามความสำคัญและสาระ ดังนี้

4.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวงดนตรีไทยร่วมสมัยจากเอกสาร ข้อมูลรายงานการวิจัย ตำรา และหนังสือต่างๆ ศึกษาข้อมูลของวงเกตรา ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางวงจาก วงดนตรีไทยเดิมสู่วงดนตรีไทยร่วมสมัย การจัดรูปแบบวงดนตรี การเรียบเรียงบทเพลง การใส่คอร์ดและการเลือกแนวประสาน และการผสมผสานเทคนิคทางดนตรีไทย และดนตรีสากล

4.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและจากการเก็บข้อมูลภาคสนามมาประมวล และเรียบเรียงเนื้อหาโดยจัดลำดับให้สัมพันธ์กัน

6) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์จากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร และสรุปสาระสำคัญที่ได้จากคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาแนวความคิดการพัฒนางวงดนตรีไทยสู่วงดนตรีไทยร่วมสมัยของวงเกตรา ศึกษาการนำเทคนิคทางดนตรีตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับดนตรีไทย และแนวความคิดผสมผสานข้ามสายพันธ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Hybridization)

7) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงใช้การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิจัยด้วยการทำสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ แล้วนำมาเรียบเรียงในรูปแบบของ การบรรยาย หรือพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Descriptive) เขียนบรรยายข้อมูลอย่างเป็นระเบียบ มีการใช้แผนภาพ หรือรูปภาพประกอบเพื่อให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น จากนั้นจึงทำการสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลไว้ในบทสุดท้าย

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อ 1 แนวความคิดพัฒนางวงดนตรีไทยสู่วงดนตรีไทยร่วมสมัยของวงเกตราพบว่า แต่เดิมวงเกตราเป็นชมรมวงดนตรีไทยเดิม ที่ก่อตั้งขึ้นในปี 2551 จากการรวมตัวกันของนิสิตคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาวงเกตราได้แสดงร่วมกับวงดนตรีตะวันตกบ่อยครั้ง จึงทำให้สมาชิกในวงมีความคิดเห็นที่จะปรับเปลี่ยนเครื่องดนตรีไทยให้สามารถบรรเลงร่วมกับดนตรีตะวันตกได้สะดวกมากยิ่งขึ้น จึงได้นำเครื่องดนตรีไทยของชมรมมาเทียบเสียงใหม่ โดยเทียบเสียงในระบบเสียงของดนตรีตะวันตกในบันไดเสียง BbMajor เมื่อเครื่องดนตรีไทยสามารถบรรเลงบทเพลงได้หลากหลายขึ้น สมาชิกในวงจึงมีความคิดริเริ่มที่จะพัฒนางวงดนตรีไทยเดิมที่เคยบรรเลงตามแบบแผน ให้เป็นวงดนตรีไทยร่วมสมัยที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ต้องการให้วงดนตรีไทยสามารถบรรเลงบทเพลงที่ผู้ฟังรู้จักหรือเป็นเพลงที่กำลังได้รับความนิยมได้ ซึ่งเอกลักษณ์ของวงเกตรา คือการใช้เครื่องดนตรีไทยในการบรรเลงเท่านั้น สมาชิกวงเกตราได้มีการนำบทเพลงที่กำลังได้รับความนิยมในแต่ละช่วงมาเรียบเรียงใหม่ โดยปรับให้เครื่องดนตรีไทย ทำหน้าที่บรรเลงแทนเครื่องดนตรีสากลที่ติดออกไป และแบ่งแนวเสียงในการบรรเลงที่แตกต่างกันแบบเครื่องดนตรีตะวันตก แต่ก็ใส่รูปแบบการบรรเลงอย่างดนตรีไทยเข้าไปในบางส่วนของบทเพลงด้วย ดังนั้น ผู้เรียบเรียงบทเพลงและผู้บรรเลงจะต้องใช้ทั้งองค์ความรู้ทั้งดนตรีไทยและดนตรีตะวันตก เพื่อพัฒนางวงดนตรีไทยให้ตรงตามแนวคิด ในช่วงแรกผู้เรียบเรียงมีการแบ่งแนวเสียงในการบรรเลงตามบทเพลงต้นฉบับ โดยแบ่งแนวเสียงต่างๆ ของเครื่องดนตรีตะวันตก แล้วนำมาให้เครื่องดนตรีไทยแต่ละเครื่อง

บรรเลงแทนที่เท่านั้น ทำให้บทเพลงที่บรรเลงออกมามีแนวเสียงที่ธรรมดา ไม่มีมิติ ต่อมาได้ศึกษาหาความรู้ทางด้านดนตรีตะวันตกเพิ่มเติม จากเพื่อนที่เรียนทางด้านดนตรี จึงสามารถพัฒนาบทเพลงที่นำมาเรียบเรียงใหม่ให้มีแนวเสียงที่มีมิติมากขึ้น ตามที่ผู้เรียบเรียงต้องการ

จากการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การนำเทคนิคทางดนตรีตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับดนตรีไทย พบว่า วงเกตรา นำบทเพลงที่ได้รับความนิยมในแต่ละช่วงเวลา มาเรียบเรียงใหม่ โดยมีการเพิ่มทำนองของบทเพลงไทยเดิมเข้าไป และมีการบรรเลงโดยใช้เทคนิคของการบรรเลงดนตรีไทย คือ การกรอ การสะบัด และการขยี้ ผสมผสานกับการบรรเลงในรูปแบบของดนตรีตะวันตก คือ การดำเนินทำนองหลัก การดำเนินคอร์ด และมีการสอดประสานในบทเพลงอยู่ตลอด ทำให้บทเพลงที่วงเกตรานำมาเรียบเรียงใหม่มีเอกลักษณ์เฉพาะของวงเกตรา โดยมีการเรียบเรียงให้เครื่องดนตรีแต่ละชิ้นทำหน้าที่แตกต่างกันและสามารถบรรเลงได้หลากหลายรูปแบบตามที่ผู้เรียบเรียงต้องการ ซึ่งดนตรีร่วมสมัยจะมีอิสระในการเลือกระบบหรือแนวทางในการประพันธ์แบบต่างๆ ได้เอง คีตกวีปัจจุบัน อาจเลือกระบบการจัดอันดับ (Serialism) ซึ่งหมายถึง การจัดโน้ตทั้ง 12 ตัว ความสั้นยาวของโน้ต (เสียง) และความค่อนดังเข้าเป็นอันดับที่แน่นอนในแต่ละองค์ประกอบหรือจะแต่งแบบอิสระ ไม่ต้องใช้ระบบใดๆ ก็ได้ โดยประดิษฐ์แนวทางของตนเองขึ้นมาใหม่ เขาอาจจะแต่งแบบอาศัยโอกาส (Aleatory Music) ซึ่งเป็นระบบที่ปล่อยบางสิ่งบางอย่างให้หลวมพอที่นักดนตรีจะใช้จินตนาการ และความเข้าใจของตนเองในการเล่นอย่างอิสระหรือดนตรีคอมพิวเตอร์เล็กทรอนิกส์ และดนตรีอื่นๆ ที่มีความสำคัญมิได้อยู่ในตัวโน้ต แต่อยู่ที่สีสันหรือเนื้อหาของเนื้อสัมผัส (Texture)

จากการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวคิดการผสมผสานข้ามสายพันธุ์ทางวัฒนธรรม พบว่า “Production variety ของดนตรีไทยมีจำกัด เลยต้องการนำดนตรีไทยผสมผสานกับวัฒนธรรมดนตรีสากลเพื่อสร้างเป็นวัฒนธรรมใหม่ ซึ่งตรงกับแนวคิดทฤษฎีการผสมผสานข้ามสายพันธุ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Hybridization) ผสมผสานองค์ประกอบจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน โดยการเลือกบางสิ่งบางส่วน (Co-optation) ของแต่ละวัฒนธรรมมาผสมผสานกัน และสร้างสรรค์เป็นสิ่งใหม่ ๆ” ซึ่งการผสมผสานระหว่างดนตรีไทยและดนตรีสากลเป็นสร้างทางเลือกการเสพดนตรีไทย และช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมทางด้านดนตรีไทยให้คงอยู่

จากการศึกษา สรุปได้ว่า การพัฒนางานดนตรีไทยสู่วงดนตรีไทยร่วมสมัยของวงเกตราก่อให้เกิดรูปลักษณะของการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมด้านดนตรีไทยและและวัฒนธรรมดนตรีตะวันตก โดยการเลือกบางสิ่งบางส่วนของวัฒนธรรมภายนอก เข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากบทสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า วงเกตราได้เรียบเรียงบทเพลงเป็นโน้ตเพลงไทย ซึ่งมีความแตกต่างกันกับโน้ตเพลงสากล (ต้นฉบับ) วงเกตราได้นำจุดเด่นของการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยและเครื่องดนตรีสากลมาเรียบเรียงใหม่โดยให้เครื่องดนตรีไทยแต่ละชิ้นทำหน้าที่บรรเลงแทนเครื่องดนตรีสากลที่ตัดออกไป แต่ยังคงใช้เทคนิคของการบรรเลงเครื่องดนตรีสากลผสมผสานในบทเพลง ทำให้เกิดเป็นแนวเพลงรูปแบบใหม่ ซึ่งวงเกตรามีแนวคิดที่ต้องการปรับเปลี่ยนให้ดนตรีไทยได้รับที่นิยมมากขึ้นจากการที่เครื่องดนตรีไทยสามารถบรรเลงบทเพลงที่เป็นที่นิยมได้ ซึ่งตรงกับแนวคิดการผสมผสาน

ทางวัฒนธรรมที่ว่า วัฒนธรรมต้องมีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลา ถึงจะยั่งยืนอยู่ได้ และยังคงตรงกับสัมพันธภาพของวัฒนธรรมที่ก่อรูปลักษณะได้หลายรูปแบบ ในกรณีของวงเกตรา คือ การผสมผสาน (Articulation) ซึ่งเกิดจากการผสมผสานระหว่างดนตรีไทยและดนตรีสากลที่มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ด้วยเหตุนี้วงดนตรีไทยร่วมสมัยจึงอยู่บนพื้นฐานของการผสมผสานข้ามสายพันธุ์ ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ และประสบผลสำเร็จด้วยการมีชื่อเสียงในวงกว้าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของภควดี ศรีพูนพิน ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารความเป็นไทยผ่านวัฒนธรรมไอศอลญี่ปุ่น กรณีศึกษา วง BNK48 ซึ่งกล่าวไว้ว่า การผสมผสานข้ามสายพันธุ์ทางวัฒนธรรม เป็นหนึ่งในเหตุผลของการประสบความสำเร็จที่นำมาใช้ในกระบวนการสร้างวง BNK48 เพราะมีการผสมผสานระหว่างสองวัฒนธรรมอยู่ไม่มากนักน้อย ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษารูปแบบการผสมผสานทางวัฒนธรรมในการสร้างวง BNK48 ซึ่งในปัจจุบันนั้น บทบาทและอำนาจของเพลงญี่ปุ่นในประเทศไทยเริ่มลดทอนลงไปเพราะถูกแทนที่ด้วยเพลงเกาหลี แต่ BNK48 สามารถกลับมาสร้างกระแสในประเทศได้อีกครั้งโดยการผสมผสานวัฒนธรรมความเป็นไทยลงไป ส่งผลให้เกิดการยอมรับวัฒนธรรมในอุตสาหกรรมเพลงแนวญี่ปุ่นอีกครั้ง (ภควดี ศรีพูนพิน, 2562) และยังสอดคล้องกับณัฐชา นัจจนาวากุล ที่ได้ศึกษาพลวัตของการเปลี่ยนแปลงแบบแผนดนตรีไทยสู่ดนตรีไทยร่วมสมัย ซึ่งกล่าวไว้ว่า พลวัตของการเปลี่ยนแปลงแบบแผนดนตรีไทยเป็นผลมาจากการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ทางสังคม ค่านิยม และความชื่นชมในดนตรีตะวันตก นับตั้งแต่ในอดีตเป็นต้นมาพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางดนตรีที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity) ในสังคมไทย ซึ่งปรากฏมาแต่อดีต และถือเป็นทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ที่สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องการรับ และปรับตัวภายใต้กระแสวัฒนธรรมจากภายนอกและการเกิดขึ้นของค่านิยมจากภายใน พลวัตของการเปลี่ยนแปลงแบบแผนดนตรีไทยเป็นผลมาจากการกระบวนการคิด การสร้างสรรค์งานลักษณะใหม่ที่ปรากฏเป็นความร่วมมือ (ณัฐชา นัจจนาวากุล, 2563) นอกจากนี้ยังสอดคล้องวิวัฒน์ เสนจันทร์มิไชย ซึ่งกล่าวไว้ว่า การสร้างสรรค์ดนตรีร่วมสมัยของกลุ่มชาติพันธุ์ครั้งนี้จึงเป็นแนวทางใหม่ที่ผสมผสานความเป็นดนตรีตะวันตกภายใต้กรอบเงื่อนไขความคงเดิมของบทเพลงกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังไว้ซึ่งความเดิม (Original) ผนวกกับดนตรีใหม่ หรือเรียกว่า “ดนตรีร่วมสมัย” ที่ทำให้เกิดแนวทางเลือกใหม่ๆ ที่จะผลิตงานดนตรีสร้างสรรค์ทำให้เกิดแรงกระตุ้นทางด้านงานประชาสัมพันธ์ (Mass) สู่อุตสาหกรรมปัจจุบัน (วิวัฒน์ เสนจันทร์มิไชย, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาแนวคิดในการพัฒนางานดนตรีไทยสู่วงดนตรีไทยร่วมสมัย กรณีศึกษา วงเกตรา จะเสนอรูปแบบการผสมผสานข้ามสายพันธุ์ทางวัฒนธรรมทางด้านดนตรี ดังนี้

1. วัฒนธรรมจากภายนอก เป็นวัฒนธรรมจากต่างชาติที่เข้ามาครอบงำวัฒนธรรมในท้องถิ่น ส่งผลให้วัฒนธรรมมีการผสมผสานกันมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันหากมีการรับวัฒนธรรมภายนอกมากเกินไปก็อาจส่งผลเสียทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของชาติสูญหายไป

2. วัฒนธรรมท้องถิ่น จะยั่งยืนอยู่ได้ก็ด้วยลักษณะของความเป็นพลวัต (Dynamic) วัฒนธรรมต้องมีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสองทางหรือแบบ “ซึ่งกันและกัน”

แนวคิดนี้ถือเป็นแนวทางการพัฒนาที่ส่งเสริมให้วัฒนธรรมทางด้านดนตรีไทยได้รับความนิยมมากขึ้น ผ่านรูปแบบการผสมผสานข้ามสายพันธุ์ทางวัฒนธรรม อันเนื่อง มาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการได้รับอิทธิพลทางดนตรีตะวันตก ทำให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจสิ่งใหม่ๆ หันมาฟังเพลงสากลมากขึ้น จึงเกิดแนวคิดในการพัฒนาดนตรีไทยให้ทันสมัย ซึ่งเกิดจากการผสมผสานระหว่างดนตรีไทยและดนตรีสากลที่มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ด้วยเหตุนี้วงดนตรีไทยร่วมสมัยจึงอยู่บนพื้นฐานของการผสมผสานข้ามสายพันธุ์ ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ และประสบผลสำเร็จด้วยการมีชื่อเสียงในวงกว้าง อีกทั้งการพบกันของวัฒนธรรมจากภายนอกและวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ได้มีเพียงลักษณะของการครอบงำความเป็นโลกเข้าสู่ความเป็นท้องถิ่นเท่านั้นที่เป็นลักษณะแบบบนลงล่าง แต่ยังมีรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์กันในแบบอื่นๆ อีกด้วย เช่น การผสมผสาน การแลกเปลี่ยน การขัดแย้ง การเลือกบางเสียบบางส่วน การต่อรอง เป็นต้น ในวัฒนธรรมทางด้านดนตรีอาจไม่ได้ถูกครอบงำจากวัฒนธรรมดนตรีจากต่างชาติเสมอไป แต่มักเป็นไปในแนวทางของการผสมข้ามสายพันธุ์ทางวัฒนธรรม โดยนำความเป็นโลกของวัฒนธรรมดนตรีต่างชาติมาผสมร่วมกับความเป็นท้องถิ่นของดนตรี เกิดเป็นดนตรีไทยประยุกต์ หรือดนตรีไทยร่วมสมัยขึ้นมา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bhabha นักทฤษฎีสาย Post-colonialism ที่ได้ตั้งข้อสังเกตเอาไว้ว่า “ทุกวัฒนธรรมล้วนมีการข้ามสายพันธุ์ทั้งสิ้น” (all cultural are hybrid) ที่ออกมาเป็น “ลูกผสม” (hybrid) แทบทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะโดยธรรมชาติแล้วไม่มีวัฒนธรรมใดที่เป็นหนึ่งเดียว แต่ทุกวัฒนธรรม นั้นจะมีความหลากหลาย (diverse) และแตกต่าง (different) ที่สำคัญไม่เคยปรากฏว่ามีวัฒนธรรมใดๆ ที่สมบูรณ์ในตัวมันเอง หากแต่ทุกวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงอย่างสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่นๆ ตลอดเวลา เพราะฉะนั้นวัฒนธรรมต่างๆ ที่ดูเหมือนจะมีเพียงหนึ่งเดียว แต่หากมองให้ลึกไปในรายละเอียดจะพบว่ามีความแตกต่างหลากหลายอยู่ในนั้น

บทสรุป

วงเกตราได้พัฒนางานดนตรีไทยให้เป็นวงดนตรีไทยร่วมสมัย เพื่อให้ดนตรีไทยสามารถบรรเลงบทเพลงได้หลากหลายตรงตามความต้องการของผู้ฟังตามยุคสมัย โดยการผสมผสานองค์ความรู้ระหว่างวัฒนธรรมด้านดนตรีไทยและวัฒนธรรมดนตรีตะวันตก วงเกตราได้นำจุดเด่นของการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยและเครื่องดนตรีตะวันตกมาเรียบเรียงในบทเพลงใหม่ โดยจัดให้เครื่องดนตรีไทยแต่ละชิ้นทำหน้าที่บรรเลงแทนเครื่องดนตรีตะวันตกที่ตัดออกไป แต่ยังคงใช้เทคนิคของการบรรเลงเครื่องดนตรีตะวันตกผสมผสานในบทเพลงด้วย ทำให้เกิดเป็นแนวเพลงรูปแบบใหม่ ซึ่งตรงกับแนวคิดการผสมผสานข้ามสายพันธุ์ทางวัฒนธรรมที่ว่าวัฒนธรรมต้องมีการปรับเปลี่ยน ตลอดเวลาถึงจะยั่งยืนอยู่ได้ และยังตรงกันกับสัมพันธภาพของวัฒนธรรมที่ก่อรูปลักษณะได้หลายรูปแบบ ในกรณีของวงเกตรา คือ การผสมผสาน (articulation) ซึ่งเกิดจากการผสมผสานระหว่างดนตรีไทยและดนตรีตะวันตกที่มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ด้วยเหตุนี้วงดนตรีไทยร่วมสมัย วงเกตรา จึงอยู่บนพื้นฐานของการผสมผสานข้ามสายพันธุ์ทางวัฒนธรรม ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ และประสบผลสำเร็จด้วยการมีชื่อเสียงในวงกว้าง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและข้อจำกัดในการศึกษาดังกล่าวในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการทำงานวิจัยในอนาคต ดังนี้

1. ควรเพิ่มการวิเคราะห์ในด้านของผู้ฟังเพิ่มเติมเพื่อประกอบงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเพื่อเน้นย้ำถึงความสำเร็จอย่างแท้จริงของการพัฒนาวงดนตรีไทยสู่วงดนตรีไทยร่วมสมัย
2. ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยหรือพฤติกรรมอื่นๆ ของคนแต่ละยุคสมัยเพื่อนำมาเปรียบเทียบวิเคราะห์และช่วยให้สามารถพัฒนางานวิจัยได้ตรงประเด็นและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ เฟื่องสว่าง. (2560). ศิลปะการแสดงดนตรีไทยในธุรกิจโฮมสเตย์: กรณีศึกษาบ้านพิมานโฮมสเตย์และดนตรีไทย. วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารงานวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- ณัฐชา นัจจนาวากุล. (2563). พลวัตของการเปลี่ยนแปลงแบบแผนดนตรีไทยสู่ดนตรีไทยร่วมสมัย. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 7(2): 25-40.
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2554). การก่อเกิดเพลงไทยสากล: แนวคิดด้านดนตรีวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ภควดี ศรีพูนพันธ์. (2562). การสื่อสารความเป็นไทยผ่านวัฒนธรรมไอศดอลญี่ปุ่น: กรณีศึกษาวง BNK48. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- วิทวัส พลช่วย. (2563). การศึกษาองค์ประกอบของดนตรีไทยในภาพยนตร์เชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย. วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต สังคีตวิจัยและพัฒนา. มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ.
- วีรวัฒน์ เสนจันทร์ไชย. (2563). กลวิธีการใช้ระบบโน้ตเพื่อบรรเลงขลุ่ยสำหรับวงดนตรีไทยร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

อนาคตภาพการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนคุณภาพประจำ
ตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 ในยุค
แห่งการพลิกผัน

Scenario of Competency-Based Curriculum Management in Sub-
District Quality School Under the Ratchaburi Primary
Educational Service Area Office 2 in the Disruption Era

¹ทีปกร อาริภู Theepakorn Arriphu

²พิชญภา ยืนยาว Pitchayapa Yuenyaw

³ณภาพรณ ยอดสิน Napaporn Yodsin

¹²³คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

¹²³Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University

¹Corresponding author, e-mail: pakorntee17@gmail.com

Received July 17, 2023; Revised January 29, 2024; Accepted: March 12, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาอนาคตภาพการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ในยุคแห่งการพลิกผัน เป็นการวิจัยเชิงอนาคตแบบเดลฟายและชาติพันธุ์วรรณา ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เน้นการวางแผน การเตรียมการเกี่ยวกับหลักสูตรและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ 2) การพัฒนาหลักสูตร เน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะแก่ครู และบุคลากรทางการศึกษา พัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของผู้เรียน และบริบทของสถานศึกษา นำหลักสูตรไปใช้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม และนำผลการใช้หลักสูตรมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3) หลักสูตรฐานสมรรถนะ เน้นหลักสูตรที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวมมุ่งทักษะและการลงมือปฏิบัติจริง 4) ความสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ คำนึงถึงความสนใจ ความถนัด ความสามารถ และความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการปฏิบัติจริงของผู้เรียน เป็นเครื่องมือทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพระดับสากล ปรับตัวและเรียนรู้ที่ทันสมัย ก้าวทันเทคโนโลยีและโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 5) วิธีการประเมินผลแบบฐานสมรรถนะ เน้นกำหนดวิธีการประเมินสมรรถนะที่สำคัญ และบูรณาการสมรรถนะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน และกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอนปกติ 6) การบริหาร

หลักสูตรฐานสมรรถนะ เน้นการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร โดยศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจหลักสูตร ชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องหลักสูตรมีความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรอย่างชัดเจน เตรียมผู้เรียนให้พร้อมในการแข่งขันเพื่อมีงานทำ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมโลก และ 7) แนวทางการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะในยุคแห่งการพลิกผัน เน้นเตรียมความพร้อมให้หน่วยงานทางการศึกษามีแนวทางและคู่มือการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะเพื่อให้สถานศึกษาบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: อนาคตภาพ; การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ; โรงเรียนคุณภาพประจำตำบล; ยุคแห่งการพลิกผัน

Abstract

This research aimed to study the scenario of competency-based curriculum management for sub-district quality schools under the Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2 in the disruption era. The research methodology employed was Ethnographic Delphi Future Research (EDFR). The research result was as follows: 1) school curriculum management that focuses on planning, preparation, and implementation of curriculum development, as well as the systematic appointment of a board of school curriculum administration; 2) curriculum development that prioritizes the construction of knowledge and understanding in competency-based curriculum development for both teachers and educational personnel. It also involves curriculum improvement in response to learners' needs and school contexts, appropriate curriculum implementation, and the application of the results for continuous curriculum improvement; 3) competency-based curriculum that focuses on holistic learning and orients to skills and practice; 4) the importance of a competency-based curriculum that concentrates on learners' interest, aptitude, ability, and needs and enhances knowledge exchange and learners' practical experience as a key to improving learner quality in order to meet universal standards and enable them to adapt and update themselves to technology and a rapidly changing world; 5) the competency-based assessment that emphasizes determining methods for assessing core competencies, integrates related competencies, and specifies learning assessment as part of the teaching process; 6) the competency-based curriculum management that emphasizes curriculum development through the analysis and understanding of the curriculum, informs curriculum users about the goals, principles, structure, learning management outlines, and clear measurement and evaluation in accordance with the curriculum, and prepares learners for job competition and the changes in the global society; and 7) the guidelines for competency-based curriculum management in the disruption era that focuses on

preparing educational agencies with a guideline and handbook for competency-based curriculum management to promote effective administration in educational institutions.

Keywords: Scenario; Competency-based curriculum; Sub-district quality school; Disruption era

บทนำ

หัวใจของการศึกษาคือ “การเรียนรู้ของผู้เรียน” ในการปฏิรูปการศึกษาให้ประสบความสำเร็จจึงมีความจำเป็นต้องปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งในการปฏิรูปการเรียนรู้นั้นองค์ประกอบที่สำคัญเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันหลายประการ ได้แก่ ครูผู้สอน หลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล องค์ประกอบทั้ง 4 ประการดังกล่าวจะสนับสนุน และเอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และเกิดสมรรถนะสำคัญที่สามารถใช้ได้ในชีวิตจริง ในปัจจุบันและอนาคตโลกจะเปลี่ยนแปลงเติบโตและเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วในทุกมิติ และเป็นไปในทิศทางที่หลายคนอาจคาดไม่ถึงซึ่งเกิดจากหลายเหตุผล โดยเฉพาะจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และที่สำคัญคือส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาและข้อมูลได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว การเรียนรู้เนื้อหาจากครุมีความจำเป็นน้อยลง แต่สิ่งที่ผู้เรียนต้องการมากขึ้น คือ การพัฒนาทักษะกระบวนการที่จะต้องใช้ในการจัดการกระทำกับข้อมูลมหาศาลให้มีความหมายและไปใช้ประโยชน์แก่ชีวิตของตนเอง เมื่อเทคโนโลยีก้าวหน้าการเชื่อมโยงผ่านโลกออนไลน์ จึงเกิดขึ้นอย่างมากมาย คุณลักษณะใหม่ที่ต้องพัฒนาผู้เรียน คือ ความเป็นพลเมืองโลก ทักษะข้ามวัฒนธรรม (cross cultural understanding) การเป็นพลเมืองดิจิทัล (digital citizen) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

ปัญหาที่แสดงถึงความด้อยคุณภาพของการศึกษาและระบบการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ ความด้อยคุณภาพของผู้เรียนในระดับชาติและนานาชาติที่มีคุณภาพต่ำลงจนน่าวิตก รวมทั้งขีดความสามารถในการแข่งขันที่อยู่ในระดับต่ำไม่ได้มาตรฐานสากล แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนจากข้อมูลสำคัญคือ 1) ผลการทดสอบ O-NET ของผู้เรียนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และมีแนวโน้มต่ำลงทุกปี 2) ผลการทดสอบ PISA ที่ประเมินเด็กอายุ 15 ปี ทั่วโลกกว่ามีความพร้อมที่จะอยู่ร่วมสังคมโลกเพียงใด โดยมุ่งทดสอบว่านักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนในห้องไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิต หรือสถานการณ์จริงได้หรือไม่ ผลการประเมิน พบว่า เด็กไทยมีคุณภาพต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้งในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และด้านการอ่าน แสดงให้เห็นว่าคุณภาพของนักเรียนไทยยังไม่ได้มาตรฐานสากล และคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอย่างต่อเนื่อง 3) ระดับความสามารถของนักเรียนไทยเมื่อเทียบกับชาติต่าง ๆ อยู่ในระดับต่ำมาก เมื่อเทียบกับชาติอื่นๆ พบว่า มีนักเรียนถึงร้อยละ 64.75 มีผลการศึกษาดำ และมีเพียงร้อยละ 0.46 เท่านั้น ที่มีผลการเรียนอยู่ในระดับสูง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

สาเหตุที่ทำให้เด็กไทยด้อยคุณภาพ ผู้ที่ตกเป็นจำเลยที่ถูกกล่าวหามากที่สุดก็คือ ครู เพราะครูเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด การเรียนรู้ทั้งหลายที่เด็กได้รับมาจากครูเป็นส่วนใหญ่ การที่

เด็กจะเรียนรู้ได้ดีหรือไม่เพียงใดขึ้นกับความสามารถของครู ทั้งตัวครูและการสอนของครูต่างก็มีอิทธิพลต่อเด็กในทุกๆ ด้าน ดังนั้น ความด้อยคุณภาพของเด็กก็น่าจะมาจากครูและการสอนของครูเป็นสำคัญ แต่ในอีกคำตอบหนึ่งจะกล่าวว่า ความด้อยคุณภาพของนักเรียนเป็นความรับผิดชอบของครูเพียงฝ่ายเดียวจึงไม่ได้ เพราะมีสาเหตุอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมากที่มีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อทั้งครูและนักเรียน ผู้บริหารและนโยบาย การบริหารจัดการทั้งด้านกายภาพ งบประมาณ บุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวก และสวัสดิการ อีกทั้งผู้ปกครอง ชุมชน และนโยบายและการบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่นต่างส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู และไกลออกไปจากครูและโรงเรียน สังคม ชุมชน ก็คือ รัฐ และนโยบายระดับชาติซึ่งเป็นระบบใหญ่ที่ดูเหมือนห่างไกลจากตัวครูและนักเรียน แต่ผลกระทบจากระบบใหญ่ ส่งผลโดยตรงต่อครู และนักเรียนเช่นเดียวกัน ดังนั้น ความด้อยคุณภาพของนักเรียน จึงมีผลมาจากความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างบริบทต่างๆ ที่อยู่แวดล้อม ปัญหาจึงไม่ได้อยู่ที่ตัวครูเพียงคนเดียว ขึ้นอยู่ที่สิ่งที่มาสัมพันธ์กับตัวครูทั้งหมด (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562)

การบริหารสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง จำเป็นในการปรับกระบวนทัศน์ใหม่ในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา กำลังเผชิญโลกที่มาถึงยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกโฉม (disruptive change) คือ การเปลี่ยนแปลงที่คาดไม่ถึง (พลutti ศิริบรรณพิทักษ์, 2561) หลักสูตรสถานศึกษาเป็นเครื่องมือที่ทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปในทิศทางที่กำหนดไว้ การบริหารหลักสูตรเป็นการวางแผนการจัดการส่งเสริมสนับสนุน เพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนาผู้เรียน และมีการติดตามประเมินผลหลักสูตร โดยการบริหารทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (กษมา ชนวงษ์, 2564)

จากความจำเป็นและสภาพปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้น การศึกษาจะพัฒนาได้มากน้อยเพียงใดนั้นย่อมขึ้นกับหลักสูตรสถานศึกษาเป็นสำคัญ เนื่องจากหลักสูตรสถานศึกษาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนและดำเนินการจัดการศึกษาให้เกิดผลลัพธ์บรรลุตามความมุ่งหวังหรือจุดเน้นของโรงเรียน (school concept) หากโรงเรียนมีจุดเน้นในการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญแก่ผู้เรียน การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนย่อมต้องออกแบบให้สอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะ (competency-based curriculum) โดยการพิจารณากำหนดสมรรถนะในหลักสูตรสถานศึกษา และกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) จะเห็นได้ว่าหลักสูตรระดับชาติจะส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของครู ความสามารถของผู้เรียนรวมไปถึงความสามารถของประชาชนในอนาคต การบริหารหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคของการเปลี่ยนแปลงพลิกผันจึงเป็นปัจจัยที่จะสนับสนุนการใช้หลักสูตรให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอนาคตภาพการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ 2 ในยุคแห่งการพลิกผัน เพื่อให้สถานศึกษาได้เตรียมรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยจะเป็นทิศทางให้หน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปกำหนดนโยบาย เป้าหมาย กลยุทธ์ และเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพและเหมาะสม

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาอนาคตภาพการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 ในยุคแห่งการพลิกผัน

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 4 กลุ่ม จำนวน 17 คน ได้แก่ นักวิชาการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 5 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 4 คน ผู้บริหารสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 จำนวน 4 คน และครูวิชาการหรือครูหัวหน้าโครงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 จำนวน 4 คน โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนด (criteria sampling) เครื่องมือในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ในครั้งที่ 1 เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ในครั้งที่ 2 โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในประเด็นต่างๆ ในครั้งที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating Scale) 5 ระดับ และนำข้อกระทงคำถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (content validity) ของข้อกระทงคำถาม แล้วหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.67 และ 1.00 ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 17 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 17 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูลใช้การคำนวณหาค่าเฉลี่ย (mean) ค่าฐานนิยม (mode) ค่ามัธยฐาน (median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาอนาคตภาพการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 ในยุคแห่งการพลิกผัน มีรายละเอียดแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าฐานนิยม ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ อนาคตภาพการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 ในยุคแห่งการพลิกผัน

(n = 17)

อนาคตภาพการบริหาร หลักสูตรฐานสมรรถนะ	ค่าเฉลี่ย (mean)	ฐานนิยม (mode)	มัธยฐาน (median)	มัธยฐาน - ฐานนิยม	ควอไทล์ที่ 1	ควอไทล์ที่ 3	พิสัยระหว่างควอไทล์	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
1. การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา	4.71	5	5	0	4.50	5	0.50	มากที่สุด	สอดคล้อง
2. การพัฒนาหลักสูตร	4.68	5	5	0	4.50	5	0.50	มากที่สุด	สอดคล้อง
3. หลักสูตรฐานสมรรถนะ	4.62	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
4. ความสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ	4.68	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
5. การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะในยุคแห่งการพลิกผัน	4.74	5	5	0	4.50	5	0.50	มากที่สุด	สอดคล้อง

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์อนาคตภาพการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ในยุคแห่งการพลิกผัน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากที่สุดทุกด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา (ค่าสถิติ Mdn = 5, Mdn - Mo = 0, IQR = 0.50) ด้านที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร (ค่าสถิติ Mdn = 5, Mdn - Mo = 0, IQR = 0.50) ด้านที่ 3 หลักสูตรฐานสมรรถนะ (ค่าสถิติ Mdn = 5, Mdn - Mo = 0, IQR = 1) ด้านที่ 4 ความสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ (ค่าสถิติ Mdn = 5, Mdn - Mo = 0, IQR = 1) ด้านที่ 5 การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะในยุคแห่งการพลิกผัน (ค่าสถิติ Mdn = 5 , Mdn - Mo = 0 , IQR = 0.50)

อภิปรายผลการวิจัย

อนาคตภาพการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ในยุคแห่งการพลิกผันมี 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) หลักสูตรฐานสมรรถนะ 4) ความสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ 5) วิธีการประเมินผลแบบฐานสมรรถนะ 6) การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ และ 7) การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะในยุคแห่งการพลิกผัน ซึ่งจะเห็นว่าทั้ง 7 ด้านนั้นมีความสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้า สถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จึงต้องจัดการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทและจุดเน้นของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพตรงตามที่หลักสูตร

แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และกระทรวงศึกษาธิการกำลังดำเนินการพัฒนาหลักสูตรระดับชาติ ซึ่งเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะขึ้น ใช้แทนหลักสูตรฉบับเดิม ซึ่งเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐานในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาตินี้ รัฐเปิดโอกาสให้สถานศึกษาทุกสังกัดในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะให้เหมาะสมกับบริบทของตน โดยมีการทดลองใช้หลักสูตรและเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะนำผลไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรระดับชาติ ความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าของการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาติดังกล่าว ส่งผลให้สถานศึกษาทั่วประเทศเกิดความตื่นตัว สนใจที่จะเรียนรู้และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาของตนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงต้องการความรู้และแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางการศึกษาของประเทศ สอดคล้องกับมนสิข สิริธินันท์ ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอนในทุกระดับ จะเป็นกระบวนการจัดการการสนับสนุนส่งเสริมในเรื่องเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร การวางแผนการใช้หลักสูตร การใช้หลักสูตร และการประเมินหลักสูตรเพื่อให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายที่กำหนดได้ การบริหารหลักสูตรจึงมีความสำคัญต่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้การนำหลักสูตร ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในยุคที่มีการขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาให้ชัดเจนในทุกขั้นตอน เพื่อให้ได้หลักสูตรสถานศึกษาที่มีความเหมาะสม มีคุณภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน (มนสิข สิริธินันท์ 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของนริศรา มากมี และธีรศักดิ์ อุปไมยอิชัย ได้ศึกษาการเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 พบว่า 1) แนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 มีทั้งหมด 17 แนวทาง แบ่งออกเป็นด้านการจัดทำหลักสูตร 4 แนวทาง ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร 5 แนวทาง ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ 3 แนวทาง และด้านการประเมินหลักสูตร 5 แนวทาง และ 2) ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการจัดทำหลักสูตร และด้านที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการประเมินหลักสูตร (นริศรา มากมี และธีรศักดิ์ อุปไมยอิชัย, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ พบว่า อนาคตภาพการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 ในยุคแห่งการพลิกผันประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนาหลักสูตร

3) หลักสูตรฐานสมรรถนะ 4) ความสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ 5) วิธีการประเมินผลแบบฐานสมรรถนะ 6) การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ และ 7) การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะในยุคแห่งการพลิกผัน ดังภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

อนาคตภาพการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะในยุคแห่งการพลิกผัน จะประกอบด้วย การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรฐานสมรรถนะ ความสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ วิธีการประเมินผลแบบฐานสมรรถนะ การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ และการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะในยุคแห่งการพลิกผัน

บทสรุป

จากข้อค้นพบผลการวิจัยเรื่อง อนาคตภาพการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 ในยุคแห่งการพลิกผันสรุปได้ว่า

อนาคตภาพการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 ในยุคแห่งการพลิกผัน ด้านการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านหลักสูตรฐานสมรรถนะ ด้านความสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ ด้านวิธีการประเมินผลแบบฐานสมรรถนะ ด้านการบริหารหลักสูตรฐาน

สมรรถนะ และด้านการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะในยุคแห่งการพลิกผัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมด้านการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา การจัดสรรงบประมาณในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเพียงพอ โดยพิจารณาจัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการ กิจกรรมต่างๆ อย่างเพียงพอทั่วถึง และผลักดันให้มี การดำเนินงานบริหารหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมด้านการพัฒนาหลักสูตร มีการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร จากหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานต่างๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับนโยบาย และแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพื่อเตรียมการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในทุกรูปแบบ

1.3 ควรส่งเสริมด้านหลักสูตรฐานสมรรถนะที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัดและก้าวหน้าไปตามความสามารถ โดยจัดทำหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งพัฒนาในด้านทักษะ ความสามารถ เจตคติ และค่านิยม อันจะมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันและอนาคตของผู้เรียนในอนาคต

1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมด้านความสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงรุก และการเรียนรู้แบบองค์รวม ลดเนื้อหา และเพิ่มสมรรถนะ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของผู้เรียน โดยเป็นหลักสูตรที่มีลักษณะเปิดกว้างและขยายโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและเลือกรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำตนเองและกำกับกับการเรียนรู้ของตนเองตอบสนองสมรรถนะหลักที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในโลกแห่งศตวรรษที่ 21

1.5 ควรส่งเสริมด้านวิธีการประเมินผลแบบฐานสมรรถนะ กำหนดวิธีการประเมินควบคู่กับการเรียนการสอน โดยวัดทั้งความรู้ ทักษะ และการนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดวิธีการประเมินผลโดยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการทดสอบและบันทึกผล โดยการประเมินผลการเรียนรู้ให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนตามปกติ เพื่อให้ความช่วยเหลือตามปัญหาและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเรียนการสอนและการประเมินผล

1.6 ควรส่งเสริมด้านการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ กำกับ ติดตาม และประเมินผล การบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยนำแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะไปวางแผนในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในปีการศึกษาที่มีการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อใช้ในสถานศึกษา

1.7 ควรส่งเสริมด้านการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะในยุคแห่งการพลิกผัน การเตรียมความพร้อมศึกษานโยบาย และแนวทางการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ เพื่อพร้อมรับการ

เปลี่ยนแปลง ส่งเสริมให้หน่วยงานต้นสังกัด มีการจัดอบรมถอดบทเรียนหรือสร้างครูแกนนำเกี่ยวกับ หลักสูตรฐานสมรรถนะ ส่งเสริมให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและมหาวิทยาลัยในพื้นที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและพัฒนาครู และมีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสมรรถนะที่กำหนด โดยเป็นฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะในยุคแห่งการพลิกผันของ สถานศึกษาในสังกัด

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

2.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

2.3 ควรศึกษาอนาคตภาพการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

เอกสารอ้างอิง

- กษมา ชนะวงศ์. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะใน ศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนเอกชน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). รายงานเฉพาะเรื่องที่ 12 หลักสูตรและการ เรียนการสอนฐานสมรรถนะ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการอิสระเพื่อการ ปฏิรูปการศึกษา.
- นริศรา มากมีและ อีรศักดิ์ อุปไมยอิชัย. (2565). การเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐาน สมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2561). กระบวนทัศน์ใหม่ของการบริหารการศึกษา. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2566 จาก <https://www.sammajivasil.net/news11.htm>.
- มนสิข สิริสมบุญ. (2563). การพัฒนาหลักสูตรมโนทัศน์และการประยุกต์ใช้. (พิมพ์ครั้งที่ 2). พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). รายงานผลการวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะผู้เรียน ระดับประถมศึกษาตอนต้น สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: สกศ.

คุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของ เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Characteristics of Administrators Affecting to the Morale and Support in the Performance of University Officials, Mahamakut Buddhist University

ธำรงค์ ฐิตบุญโย (สมาธิ) Thamrong Thitapunyo (Samathi)

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Education Mahamakut Buddhist University

Corresponding author, e-mail: rongsamathi@gmail.com

Received August 11, 2023; Revised February 12, 2024; Accepted: March 12, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหาร 2) เพื่อศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ 3) เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยส่วนกลาง จำนวน 127 รูป/คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ซึ่งหน่วยวิเคราะห์ ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยส่วนกลาง ซึ่งเป็นฝ่ายสนับสนุนวิชาการของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านการสื่อสารตามลำดับ ขณะที่ ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อยคือ ด้านบรรยากาศ ด้านการยอมรับนับถือ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านค่าตอบแทนตามลำดับ คุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้แก่ ด้านความเป็นผู้นำ และด้านความรู้ความสามารถ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.698 ค่าสัมประสิทธิ์สภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.487 โดยทั้งสองด้านร่วมกันส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้ร้อยละ 49 มีความคลาดเคลื่อนในการทำนาย เท่ากับ 0.51

คำสำคัญ: ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน; คุณลักษณะของผู้บริหาร; เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัย

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the characteristics of administrators, 2) to study the morale and support in the performance of university officials, and 3) to study the characteristics of administrators that affected the morale and support in the performance of university officials, Mahamakut Buddhist University. The sample group of this research consisted of 127 officers in main campus of Mahamakut Buddhist University. This research is descriptive research. The unit of analysis in this research is the staff of the main campus of Mahamakut Buddhist University which is the academic support department of Mahamakut Buddhist University. The results showed that characteristics of Administrators in Mahamakut Buddhist University, overall, the average was at a high level. When considering each aspect, it was found that all aspects are at the same high level. It can be ranked by the average from descending as follows: personality, morality, knowledge, Leadership, and communication respectively. While, the morale and support of officials in Mahamakut Buddhist University, overall, it was at a high level. When considering each aspect, it was found that morale and supports of officials in Mahamakut Buddhist University are high level. The average rating can be ranked from high to low as follows: Atmosphere, Respect, Performance, and Compensation respectively. The characteristics of administrators that affecting the morale and support of officials in Mahamakut Buddhist University: Leadership and knowledge. The multiple correlation coefficient (R) was 0.698 and the prediction efficiency (R²) was 0.487. The two aspects affected the morale of the officers at 49 percent with the error in prediction (Standard Error) equal to 0.51.

Keywords: Characteristics of Administrator; Morale and Support; University Officials

บทนำ

ความสำเร็จของการบริหารไม่ว่ายุคใดสมัยใด ปัจจัยที่สำคัญที่สุดได้แก่คนซึ่งเป็นผู้มีชีวิต วิญญาณ ความต้องการ ความคาดหวัง และอารมณ์ และเป็นทรัพยากรที่ควบคุมได้ยากที่สุด ซึ่งถ้าผู้บริหารสามารถควบคุมให้บุคลากรภายในองค์การของตนให้มีขวัญกำลังใจดีแล้ว องค์การนั้นจะเติบโตใหญ่ และกลายเป็นองค์การที่แข็งแกร่งที่สุด สามารถดำเนินกิจการก้าวหน้า เพราะบุคลากรในองค์การนั้นจะช่วยกันพยายามคิดค้นหาวิธีการมาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (อัญชลี โพธิ์ทอง, 2551) ขวัญและกำลังใจมีความสำคัญต่อบุคลากรในองค์การเป็นอย่างมาก เพราะถ้าบุคคลในองค์การมีขวัญกำลังใจดีแล้ว จะก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของบุคลากรในองค์การ ร่วมมือร่วมใจทำงานด้วยความเต็มใจ และมีสัมพันธภาพอันดีต่อกัน มีความรัก ความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ต่อองค์การ ทำให้การทำงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (จิรัชชาติ เชื้อภักดี, 2550) ถ้าบุคลากรในองค์กรมีขวัญและกำลังใจที่ไม่ดี อาจจะแสดงออกมาในรูปแบบละทิ้งหน้าที่ ไม่

ตั้งใจทำงาน มาทำงานสาย ย่อมนำมาซึ่งความหย่อนสมรรถภาพในการทำงานได้ (วัฒน์ มหิพันธ์, 2544)

ในการบริหารงานผู้บริหารต้องใช้ความเป็นหัวหน้าในการใช้อำนาจและตำแหน่งที่มีในการบริหารจัดการให้องค์การได้บรรลุเป้าหมาย แต่การบริหารองค์การผู้บริหารไม่สามารถทำให้บรรลุเป้าหมายได้เพียงผู้เดียว ต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรและเจ้าหน้าที่ทุกๆ ฝ่าย ผู้บริหารที่สามารถนำองค์การไปสู่ความสำเร็จ และยืนหยัดท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงได้อย่างสง่างาม ต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรที่เสมือนพลังขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพ (สกุรัตน์ กมฺพาคม, 2550) ซึ่งการที่จะทำให้บุคลากรในองค์การปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีความมุ่งมั่นหรือขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งในการบริหารงาน ทำให้บุคลากรทำงานด้วยความกระตือรือร้น และด้วยความสมัครใจ หรือมีขวัญกำลังใจในการทำงาน ทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในที่สุด จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าขวัญและกำลังใจของบุคคลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ การเสริมสร้างให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีขวัญและกำลังใจที่ดีเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของทุกองค์การ เพราะช่วยก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานหลายประการ ช่วยให้ผู้บุคลากรทำงานด้วยความสามัคคี มีความมุ่งมั่นถึงวัตถุประสงค์อย่างแรงกล้าและมีความพยายามที่จะชำระไว้ซึ่งสัมพันธภาพอันดีระหว่างกัน และมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้ภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็โดยการที่องค์การได้สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้เกิดขึ้น กำลังใจที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารงานอย่างยิ่ง เพราะขวัญและกำลังใจดีย่อมก่อให้เกิดการเพิ่มศักยภาพให้สูงขึ้น องค์การใดที่มีบุคคลที่มีขวัญกำลังใจดี ก็ย่อมสามารถสร้างผลงานที่มีคุณภาพให้กับหน่วยงานได้ ขวัญและกำลังใจยังก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทำให้บุคลากรมีระเบียบวินัยยอมรับและปฏิบัติตามกฎกติกาขององค์การ มีความเข้าใจต่อจุดมุ่งหมายขององค์การ มีความคิดริเริ่มที่พัฒนากิจการงานให้ดีขึ้น (พัชร คงดี, 2556) คุณลักษณะของผู้บริหารนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสามารถสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร หากผู้บริหารมีคุณลักษณะและความสามารถที่เหมาะสม ก็จะได้รับความร่วมมือ ร่วมใจจากผู้ร่วมงานในองค์การ ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ (ศุภมาส วิสัชนาม, 2560) ในการสร้างขวัญกำลังใจ คุณลักษณะของผู้บริหารมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นผลต่อความสำเร็จหรือประสิทธิภาพของการบริหารงาน คุณลักษณะดังกล่าว อาจประกอบไปด้วย การมีวิสัยทัศน์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง การเห็นคุณค่าของตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชา ซื่อสัตย์ จริงใจ มีความสามารถ กระตือรือร้นและมุ่งมั่นให้เกิดความรักความผูกพันในองค์การ มีลักษณะเป็นผู้บริหาร แบบประชาธิปไตย การให้ความสำคัญ ให้เกียรติและเคารพในศักดิ์ศรีของผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นต้น ศุภมนต์ จรณะเลิศ กล่าวว่าคุณลักษณะของผู้บริหารที่ดีต้องมีความรอบคอบรู้ในวิชาชีพเป็นอย่างดี รอบรู้ในงานที่เกี่ยวกับการบริหาร เป็นผู้มองการณ์ไกล สามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารที่ดีต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ ซึ่งต้องฝึกฝนและปฏิบัติด้วยตนเองเท่านั้น ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะที่ดีย่อมส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ทำให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะสามารถพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยให้เป็นไปตามแผนกล

ยุทธ์ที่ดีขึ้นได้ จากคำกล่าวที่ว่า “เจตคติก่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานก่อให้เกิดขวัญกำลังใจ” (ศุภมนต์ จรณะเลิศ, 2552)

ดังนั้น แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจควรเริ่มต้นที่การเปลี่ยนแปลงเจตคติของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรเสียก่อน เมื่อผู้ปฏิบัติงานมีเจตคติที่ดีแล้วย่อมที่จะนำไปสู่ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และจะปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลในที่สุด วิธีการหนึ่งที่ได้และนิยมกัน คือ การจูงใจ หรือสิ่งจูงใจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดขวัญกำลังใจของบุคคลในหน่วยงาน สำหรับปัจจัยที่ก่อให้เกิดขวัญกำลังใจนั้น ผู้บริหารมีบทบาทเป็นผู้สร้างและดำรงรักษาขวัญกำลังใจ เพราะผู้บริหารเกี่ยวข้องกับการออกคำสั่งให้ผู้อื่นปฏิบัติตามภารกิจที่กำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นนโยบายระเบียบ กฎเกณฑ์ เทคนิคการบริหารจะต้องเป็นหลักสากลที่ทำให้ผู้อื่นยอมรับ บทบาทของผู้บริหารจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องแสดงในฐานะของการบริหารในด้านการชี้แนะ กระตุ้น ออกคำสั่ง นิเทศ เพราะหากเป็นคำชี้แนะ การกระตุ้น หรือการออกคำสั่ง นิเทศ ที่ก่อให้เกิดการจูงใจและโน้มน้าวให้เกิดการยอมรับ ก็จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดขวัญและกำลังใจในการทำงาน (อัญชลี โพธิ์ทอง, 2551)

จากผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมแผนพัฒนาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (พ.ศ. 2564 - 2568) ได้พบ จุดอ่อน (Weakness) จำนวน 6 เรื่อง คือ 1) นักศึกษาเข้าใหม่มีจำนวนลดลง เนื่องจากการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของมหาวิทยาลัยในช่องทางต่างๆ ยังมีไม่มากพอ 2) การดำเนินการจัดทำหลักสูตรนานาชาติสำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศยังขาดความหลากหลาย และกระบวนการรับนักศึกษาชาวต่างประเทศยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ เช่น ความรู้พื้นฐานหรือความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน ทำให้เป็นปัญหาในด้านจัดการเรียนการสอน 3) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านการบริการวิชาการ และด้านงานวิจัยทางพระพุทธศาสนาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศยังไม่ครอบคลุมทุกแขนงที่มีการเปิดสอนในมหาวิทยาลัย 4) งานวิจัยที่มีการบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาต่อยอดและสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อถ่ายทอดสู่สังคมยังมีปริมาณไม่เพียงพอ 5) การสื่อสารภายในมหาวิทยาลัย เพื่อให้มีความเข้าใจ และความร่วมมือในการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ยังขาดประสิทธิภาพ และ 6) อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาระบบการศึกษาแบบดิจิทัล ยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากร (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2564) ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงจุดอ่อนที่พบทั้ง 6 ข้อ ล้วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานของสถาบันทั้งสิ้น องค์กรทางการศึกษา (Educational Organizations) ถือว่าเป็นอีกหนึ่งองค์กรที่มีบุคลากรรับผิดชอบในหลายหน้าที่แตกต่างกัน แต่มีวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินการเพื่อพัฒนาความรู้ สติปัญญา ทักษะจำเป็นต่างๆ ความเป็นพลเมือง ตลอดจนคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา ถือได้ว่าเป็นองค์กรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีผู้บริหารหรือผู้นำเพื่อทำหน้าที่วางแผน จัดองค์กร ควบคุมดูแล และจูงใจหรือนำผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานบรรลุตามเป้าหมาย โดยการแสดงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน ดลบันดาลให้คนที่อยู่รอบข้างรู้สึกว่ามีคุณค่าและมีความหมายต่อการทุ่มเท ทำทวายให้ทุกคนสามารถแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ก่อให้เกิดการมองโลกในแง่ดี มีความหวัง และสามารถเป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดความมานะพยายามเพื่อบรรลุเป้าหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารสถาบันอุดมศึกษาไทยปัจจุบัน

ผู้บริหารสถาบันการศึกษาแม้จะเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนให้องค์กรมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นแต่ก็เป็นเพียงปัจจัยหนึ่งเท่านั้น เพราะถ้าหากว่าผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ให้ความร่วมมือหรือมีจุดมุ่งหมายของการดำเนินงานที่แตกต่างกันแล้ว องค์กรนั้นก็อาจจะไม่อาจบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ กล่าวได้ว่าองค์กรจะประสบความสำเร็จได้นั้นบุคคลผู้ปฏิบัติงานต้องมีความทุ่มเทในการทำงาน (Dedication) ซึ่งความทุ่มเทในการทำงานของแต่ละบุคคลจะมี 2 ระดับ ได้แก่ ความทุ่มเทที่เป็นการแสดงออกอย่างเต็มกำลังเพื่อให้ตนเองได้รับการยกย่องและความทุ่มเทในการทำงานที่เป็นความมุ่งมั่นต่อภาพลักษณ์ของตนเอง จากเหตุผลดังกล่าว ผู้บริหารจึงควรกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงพฤติกรรมการปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทเต็มกำลังความสามารถเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายและมุ่งสู่ความเจริญก้าวหน้าสูงสุด แต่ในทางตรงกันข้าม หากบุคลากรภายในองค์กรไม่มีความทุ่มเทในการทำงานก็จะส่งผลเสียต่อองค์กรได้เช่นกัน ดังนั้นคุณภาพขององค์กรจึงมีความสัมพันธ์กับความทุ่มเทในการทำงานของบุคลากร กล่าวคือ ผู้บังคับบัญชาเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความทุ่มเทในการทำงาน เพราะผู้นำหรือผู้บริหารเปรียบประดุจดังประทีปขององค์กร เป็นสัญลักษณ์เป็นตัวแทน และเป็นจุดรวมพลังของทุกคนในองค์กร คุณภาพและคุณลักษณะของผู้นำย่อมจะมีผลสะท้อนต่อวิธีปฏิบัติงานและผลงานขององค์กรหรือหน่วยงานแต่ละแห่งอย่างชัดเจน (Kouzes and Posner, 2012)

จุดอ่อนที่พบทั้ง 6 ข้อ ที่พบในแผนพัฒนาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (พ.ศ. 2564 - 2568) มีความเกี่ยวข้องกับบุคลากรทุกระดับทั้งผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ผู้บริหารมีหน้าที่หลักในการบริหารงานต่างๆ ของหน่วยงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ผู้บริหารที่จะบริหารงานให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จำเป็นจะต้องมีคุณลักษณะที่เหมาะสมสำหรับการที่จะเป็นผู้บริหารอย่างครบถ้วน (พัชรินทร์ สายขุน, 2559) ในส่วนของขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่นับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหาเช่นกัน เนื่องจาก การที่องค์กรใดๆ จะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้น ส่วนหนึ่งมาจากการที่เจ้าหน้าที่มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับจิรนนท์ เนื่องนรา ที่กล่าวว่า ขวัญกำลังใจมีความสำคัญต่อการบริหารงานบุคคลขององค์กรมาก เพราะงานบริหารงานบุคคลจะต้องเสริมสร้างขวัญกำลังใจของบุคคลหรือพนักงาน ถ้าหากขวัญกำลังใจดี การปฏิบัติงานก็จะเกิดประสิทธิภาพ ถ้าหากขวัญไม่ดีก็จะทำให้เกิดผลกระทบต่องค์กรในหลายๆ ด้านด้วยกัน คือ ผลกระทบต่องานต่อความร่วมมือ รวมถึงผลผลิตที่ออกจากองค์กร ความกระตือรือร้นในการทำงาน วินัย ความสัมพันธ์ในหน่วยงานผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงผู้มารับบริการจากองค์กรด้วย (จิรนนท์ เนื่องนรา, 2556)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เนื่องจากยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยมาก่อน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงาน เป็นข้อมูลให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานสามารถนำไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้การบริหารงาน และจัดทำแผนงานเกี่ยวกับการพัฒนาผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูงขึ้น เพื่อประโยชน์ของมหาวิทยาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
3. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ประชากรคือเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยส่วนกลาง จำนวน 185 รูป/คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิธีการเปิดตาราง ตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้จำนวน 127 รูป/คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหาร และขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ สถานภาพ ตำแหน่งงาน สถานะของตำแหน่งงาน เงินเดือนปัจจุบัน อายุการทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close ended Question) เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) มี 5 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถ ด้านความเป็นผู้นำ และด้านการสื่อสาร

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close ended Question) เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบรรยากาศด้านการยอมรับนับถือ ด้านค่าตอบแทน และด้านการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และผลงานที่เกี่ยวข้อง มาสร้าง ปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือ

ขั้นที่ 2 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้าง ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลอง ใช้ (Try Out) กับเจ้าหน้าที่ของวิทยาเขตสิรินธร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย คือ ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ รวมทั้งสิ้น 30 ฉบับ ค่า IOC แต่ละข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามที่ได้เก็บจากกลุ่มทดลองมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach' Alpha) ได้ค่า เท่ากับ 0.97

ขั้นที่ 5 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ นำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมกับผู้ช่วยวิจัย เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ผู้วิจัยรวบรวมและตรวจสอบ ความสมบูรณ์ของแบบ สอบถามทั้งหมด จากนั้นนำมาจัดระบบ ลงรหัสข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย สถานะภาพ ตำแหน่งงาน สถานะของตำแหน่งงาน เงินเดือนปัจจุบัน อายุการทำงาน และตำแหน่งในปัจจุบัน โดยใช้ความถี่ (Frequency: f) และค่าร้อยละ (Percentage: %)

2. การวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้บริหาร และขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คือ ใช้ค่ามัธยิมเลขคณิต (Arithmetic Mean: $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) โดยนำค่ามัธยิมเลขคณิตที่คำนวณได้ไปวิเคราะห์เทียบกับคะแนนเฉลี่ยตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1997)

3. การวิเคราะห์ คุณลักษณะของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ทุกด้านอยู่ในระดับมาก สามารถจัดอันดับด้วยค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านการสื่อสาร ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านบรรยากาศ ด้านการยอมรับนับถือ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านค่าตอบแทน ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้แก่ ด้านความเป็นผู้นำ และด้านความรู้ความสามารถ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.698 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.487 โดยทั้งสองด้านร่วมกันส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้ร้อยละ 49 มีค่าความคลาดเคลื่อนในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับ 0.51 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการการถดถอยได้ดังนี้

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ } \hat{Y} = 1.511 + 0.279(X_4) + 0.268(X_3) \quad (R^2 = .487)$$

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน คือ } \hat{Z} = 0.371(X_4) + 0.342(X_3) \quad (R^2 = .487)$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยความรู้ ทั้งทางโลกและทางธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนุชา แก้วลิ้ม และคณะ ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 พบว่า ระดับคุณลักษณะของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (นุชา แก้วลิ้ม และคณะ, 2566) และสอดคล้องกับสิทธิณี ประภัสร์ และคณะ ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารมีอาชีพที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารมีอาชีพ โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน (สิทธิณี ประภัสร์ และคณะ, 2565) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหารแต่งกายสุภาพเรียบร้อยเหมาะสม และมีศัลยกรรมที่งดงาม รู้ระเบียบกฎเกณฑ์ของมหาวิทยาลัยเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของณัฐธัญพงศ์ กลิพันธุ์ ได้ศึกษาภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในทัศนะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี พบว่า นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ ทั้งการปฏิบัติตนในวัด การปฏิบัติตนในที่สาธารณะ และการปฏิบัติตนต่อฆราวาส โดยมีค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับทัศนคติต่อพระสงฆ์อยู่ในระดับมากในทุกด้าน (ณัฐธัญพงศ์ กลิพันธุ์, 2557) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนมากจะเป็นพระสงฆ์ ซึ่งพระสงฆ์จะต้องมีระเบียบวินัยทั้งด้านการพูด กิริยามารยาทต่างๆ ก็ต้องเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

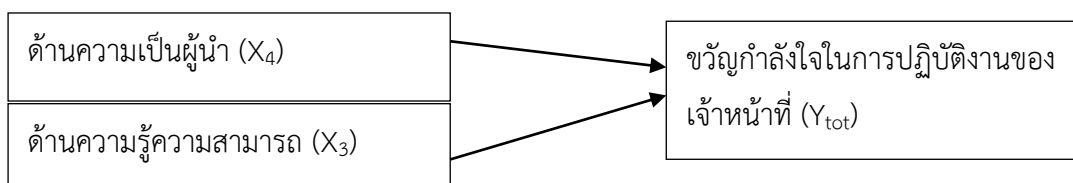
2. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีความพึงพอใจต่อบรรยากาศในการทำงาน และการยอมรับนับถือของเพื่อนร่วมงาน ซึ่งสถานที่ในการทำงานของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีความเป็นสัดส่วนชัดเจน มีโต๊ะเก้าอี้ในการทำงานที่เหมาะสมต่อการทำงาน นอกจากนี้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มหาวิทยาลัยมีค่าตอบแทนที่ดี และในการปฏิบัติงานผู้บริหารก็ได้ให้คำแนะนำที่ดี จึงทำให้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปริญญา นันทา และคณะ ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า สภาพขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยภาพรวมมีขวัญกำลังใจอยู่ในระดับมาก (ปริญญา นันทา และคณะ, 2566) ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของจรรยา คุ่มคง และสาทิส ฮวบเจริญ ได้ศึกษาเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจภูธรด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง (จรรยา คุ่มคง และสาทิส ฮวบเจริญ, 2561) และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจวรรณ ยืนยง ได้ศึกษาเรื่อง ขวัญและกำลังใจของครูในการปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า ขวัญและกำลังใจของครูในการปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 อยู่ในระดับปานกลาง (เบญจวรรณ ยืนยง, 2566)

3. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สำหรับด้านที่ส่งผลมากที่สุดคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ทั้งนี้เพราะผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ เป็นอย่างดี ทำให้การตัดสินใจอยู่บนพื้นฐานของความเป็นธรรมจึงทำให้คุณลักษณะของผู้บริหารส่งผลต่อขวัญกำลังใจ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของชนกชนม์ กรรมการ และคณะ ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลทางบวกต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู (ชนกชนม์ กรรมการ และคณะ, 2566) และสอดคล้องกับการศึกษาของเบญจมาภรณ์ สอนวัฒนา และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู มีความสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 60 (เบญจมาภรณ์ สอนวัฒนา และคณะ, 2562) ซึ่งจากการศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมขวัญกำลังใจให้กับเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นฝ่ายสนับสนุนวิชาการของมหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพวงเพชร บรรลุ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัทพุกาเรียลเอสเต จำกัด (มหาชน) พบว่าภาวะผู้นำทั้ง 4 แบบ คือ แบบชี้แนะ แบบสนับสนุน แบบมีส่วนร่วม และแบบเน้นความสำเร็จ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับขวัญกำลังใจในการทำงานของพนักงาน (พวงเพชร บรรลุ, 2557) และสอดคล้องกับการศึกษาของ มูฮำหมัด ตาเห ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้างขวัญกำลังใจของครูท่ามกลางเหตุการณ์ความไม่สงบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดยะลา พบว่า บทบาทของผู้บริหารกับขวัญกำลังใจของครูมีความสัมพันธ์กัน (มูฮำหมัด ตาเห, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่าคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้แก่ ด้านความเป็นผู้นำ และด้านความรู้ความสามารถ ซึ่งสามารถนำเสนอเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า ความเป็นผู้นำ และความรู้ความสามารถของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.698 มีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.487 ซึ่งแสดงว่าคุณลักษณะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยสองด้าน สามารถทำนายการส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้ร้อยละ 49 มีค่าความคลาดเคลื่อนในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับ 0.51 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการการถดถอยได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $\hat{Y}_{tot} = 1.511 + 0.279(X_4) + 0.268(X_3)$ ($R^2 = .487$) สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z}_{tot} = 0.371(X_4) + 0.342(X_3)$ ($R^2 = .487$)

จากสมการคะแนนดิบ หมายถึง เมื่อคุณลักษณะของผู้บริหารด้านภาวะผู้นำเพิ่มขึ้น 1 คะแนน ทำให้คะแนนขวัญกำลังใจของเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้น 0.28 คะแนน และเมื่อคุณลักษณะของผู้บริหารด้านความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น 1 คะแนน ทำให้คะแนนขวัญกำลังใจของเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้น 0.27 คะแนน

จากสมการคะแนนมาตรฐาน หมายถึง เมื่อคุณลักษณะของผู้บริหารด้านภาวะผู้นำเพิ่มขึ้น 1 คะแนน ทำให้คะแนนขวัญกำลังใจของเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้น 0.37 คะแนน และเมื่อคุณลักษณะของผู้บริหารด้านความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น 1 คะแนน ทำให้คะแนนขวัญกำลังใจของเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้น 0.34 คะแนน

บทสรุป

ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นผู้ที่มีศิลาจารวัตรที่งดงาม มีความรู้ความสามารถทั้งทางโลกและทางธรรม ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยควรมีระเบียบเกี่ยวกับความก้าวหน้าในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ชัดเจนเพื่อให้เจ้าหน้าที่มีช่องทางในการเลื่อนตำแหน่ง
- 2) มหาวิทยาลัยควรมีระบบการบันทึกความสำเร็จของการปฏิบัติงานแต่ละคนและนำผลการดำเนินงานไปใช้เพื่อพิจารณาเงินเดือนหรือรางวัล

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1) ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ และนำข้อเสนอแนะไปประกอบการตัดสินใจในการดำเนินการต่างๆ ของสถานศึกษา
- 2) ผู้บริหารควรจัดทำแผนพัฒนาตนเองให้เจ้าหน้าที่ได้ใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มสมรรถนะของการทำงานตามที่สถานศึกษามุ่งหวัง
- 3) ผู้บริหารควรจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับการทำงานมีความเป็นสัดส่วนเพื่อลดการรบกวนสมาธิในการทำงานของเจ้าหน้าที่

เอกสารอ้างอิง

- จรรุญ คุ่มคง และสาทิส ฮวบเจริญ. (2561). ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานกับคุณภาพชีวิตของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจภูธรด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารการบริหารและพัฒนาวิทยาลัยพิษณุพนธ์*, 1(1-2): 1-14.
- จิรัชชาติ เชื้อภักดี. (2550). “ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญในการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์ ในโรงพยาบาล ชุมชน จังหวัดอุดรธานี”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- จิรนนท์ เนื่องนรา. (2556). “ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร”. *ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป*. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชนกชนม์ ธรรมการ และคณะ. (2566). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 10(2): 401-417.
- ณัฐธัญพงศ์ กลีพันธ์. (2557). “ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในทัศนะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- นุชา แก้วลิ้ม และคณะ. (2566). คุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 6(1): 172-181.
- เบญจมาภรณ์ สอนวัฒนา และคณะ. (2562). ภาวะผู้นำที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 6(16): 154-167.
- เบญจวรรณ ยืนยง. (2566) ขวัญและกำลังใจของครูในการปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, 3(1): 339-352.
- ปริญญานันท์ นันทา และคณะ. (2566) การศึกษาสภาพขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 17(1): 132-146.
- พวงเพชร บรรลุ. (2557). “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัทพฤษภาคมเรียลเอสเตจ จำกัด (มหาชน)”. *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์*. วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

- พัชรินทร์ สายขุน. (2559). “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มกาญจนาภิเษกวิทยาลัย”. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัชร คงดี. (2556). “ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครสวรรค์”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2564). *แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2564-2568*. (2565). *แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. กองนโยบายและแผน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มูฮำหมัด ตาเห. (2562). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้างขวัญกำลังใจของครูท่ามกลางเหตุการณ์ความไม่สงบสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดยะลา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 14(3): 379-388.
- วัฒนะ มหิพันธ์. (2544). “ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของราชการสารวัตรทหารบกชั้นประทวนสังกัดกองร้อยทหารสารวัตร มณฑลทหารบกที่ 14”. *ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศุภมนต์ จระณะเลิศ. (2552). “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็น ของครูในเขตอำเภอโคกสูง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2”. *งานนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศุภมาส วิสัยนาม. (2560). “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สกุรัตน์ กุมพมาศ. (2550). *หลักการบริหารโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: มิสมเนศ.
- สิทธิณี ประภัศร และคณะ. (2565). คุณลักษณะของผู้บริหารมีอาชีพที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 19(86): 89-105.
- อัญชลี โพธิ์ทอง. (2551). *การบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน*. ภาควิชาการบริหารการศึกษาและอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Best W. John. (1997). *Research in Education*. Boston MA.: Allyn and Bacon.
- Kouzes, J.M., and Posner, B.Z. (2012). *Leadership the Challenge Workbook*. California: Jossey-Bass.

Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.
Educational and Psychological Measurement, (30): 607-610.

การประเมินโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตาม
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนแห่งหนึ่ง
ในกรุงเทพมหานคร

The Project Evaluation of Business Incubation Center in
Education Institutions through Sufficiency Economy Philosophy in
a Private Vocational Education Institution in Bangkok

¹กันยารัตน์ เทพสำราญ Gunyarat Thepsamran

²สรียา โชติธรรม Sareeya Chotitham

³ธนันท์ ธนารัชตะภูมิ Thananun Thanarachataphoom

¹²³ภาควิชาการศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹²³Education Administration, Kasetsart University

¹Corresponding author, e-mail: kun.mitt104@gmail.com

Received July 22, 2023; Revised November 25, 2023; Accepted: March 27, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย การประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ ด้านกระบวนการดำเนินงานของโครงการ และด้านผลผลิตของโครงการ ใช้ประเมินด้วยวิธีการเชิงระบบ (Systems approach) และเป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ (Summative Evaluation) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 5 คน ครู จำนวน 21 คน และนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 20 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร แบบสอบถามครู แบบสอบถามนักเรียน และแบบบันทึกข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1. การประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากขึ้นไป และผ่านเกณฑ์การประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนดทั้ง 4 ตัวบ่งชี้ 2. การประเมินด้านกระบวนการดำเนินงานของโครงการ มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 3 ตัวบ่งชี้ ผ่านเกณฑ์การประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนดจำนวน 2 ตัวบ่งชี้ และไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่กำหนดจำนวน 1 ตัวบ่งชี้คือ ความเพียงพอของช่องทางในการประชาสัมพันธ์โครงการ โดยพบว่า ช่องทางการประชาสัมพันธ์ของโครงการไม่เพียงพอต่อการแจ้งข่าวสารให้กับครู และนักเรียน 3. การประเมินด้านผลผลิตของโครงการ มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 5 ตัวบ่งชี้ ผ่านเกณฑ์การประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนดจำนวน 3 ตัวบ่งชี้ และไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดจำนวน 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การมีทักษะการเป็นผู้ประกอบการ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านเทคนิคการวางแผนธุรกิจ 2) ด้านบริหารจัดการ 3) ด้านการเงิน 4) ด้านการตลาด และ 5) ด้านการสื่อสาร โดยพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วม

โครงการศูนย์บ่มเพาะฯ ยังมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานในด้านต่างๆ ไม่มากเท่าที่ควร และความพึงพอใจในการดำเนินโครงการ โดยพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการศูนย์บ่มเพาะฯ ต้องการให้ทางโครงการสำรวจความต้องการให้สมาชิกในการเลือกกิจกรรม

คำสำคัญ: การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ; วิธีการเชิงระบบ; ศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจ

Abstract

This research aimed to conduct the project evaluation of Business Incubation Center in education institutions through the sufficiency economy philosophy, consisting of input evaluation, operational process evaluation, and outcome evaluation. The evaluation was conducted through systems approach and summative evaluation. Key informants were 5 educational administrators, 21 teachers and 20 students. Data were collected using an interview for administrators, questionnaires for teachers and students and data recording form. The results indicated as follows: 1. For Input, overall, the evaluation result was at a high level or above and passed the evaluation criteria according to the criteria specified for all 4 indicators. 2. For Operational Process, there were 3 indicators in total, 2 of which passed the evaluation criteria according to the specified criteria and one indicator did not pass the evaluation criteria, which was the sufficiency of the project public relations channels. The channels of public relations of the project were not enough to inform teachers and students. 3. For Outcome, there were 5 indicators in total, 3 indicators passed the evaluation criteria according to the specified criteria and 2 indicators did not pass the criteria, namely having entrepreneurial skills in 5 areas, consisting of 1) Business planning techniques, 2) Management, 3) Finance, 4) Marketing, and 5) Communication. In addition, participating students did not have as many operational experiences. For satisfaction with the project implementation, students needed the project to explore member needs to choose activities.

Keywords: Summative evaluation; Systems approach; Business Incubation Center

บทนำ

ศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษา เป็นโครงการที่ส่งเสริม สนับสนุนพัฒนาขีดความสามารถนักเรียนในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ให้ประกอบธุรกิจของตนเองหรือพัฒนาต่อยอดธุรกิจเดิม โดยมุ่งให้องค์ความรู้ด้านธุรกิจแก่นักเรียน และส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการแก่นักเรียนผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมภายใต้ศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา ตลอดจนพัฒนาทักษะในการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative thinking) ด้วยการสร้างชิ้นงานสิ่งประดิษฐ์ หรือนวัตกรรมใหม่ตามสาขาวิชาชีพ และนำมาต่อยอดเชิงพาณิชย์ รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ให้สามารถสร้างช่องทางการเข้าถึงแหล่งทุน และองค์ความรู้

ทางธุรกิจ เพื่อเพิ่มช่องทางอาชีพ (Career path) ให้กับนักเรียน (สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ, 2562) รวมทั้งนำความรู้ตามหลักวิชาการมาใช้ในการวางแผน และดำเนินงาน พิจารณาเชื่อมโยงด้วยความรอบคอบ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ด้วยความระมัดระวังในการปฏิบัติ และพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ รวมทั้งมีจิตสำนึก ตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ ไม่คดโกง มีความอดทนและความเพียร บนความพอประมาณ ที่เป็นความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีการตัดสินใจที่มีเหตุผล ซึ่งพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ ทำงานอย่างมีแบบแผน ทำเป็นขั้นตอนจากน้อยไปมาก คิดได้คิดเป็น และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ที่ต้องเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้และไกล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่ส่งเสริมให้มีการกำหนดหลักสูตรที่เกี่ยวกับทักษะการเป็นผู้ประกอบการทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอุดมศึกษา และสายอาชีพ ให้มีความรู้ความเข้าใจในการเริ่มต้นธุรกิจ และตระหนักถึงแนวโน้มการทำธุรกิจสีเขียว ตลอดจนการสร้างสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้และกระตุ้นการเป็นผู้ประกอบการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) อีกทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่มีแนวทางในการผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในสาขาที่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และส่งเสริมพัฒนาระบบการแนะแนวในสถานศึกษา เพื่อสร้างทางเลือกในตัดสินใจศึกษาด้านอาชีพ และประกอบอาชีพในสาขาที่ตนถนัดและสนใจ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติ การอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ในการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพ เพื่อผลิตและพัฒนาากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระได้ (พระราชบัญญัติ การอาชีวศึกษา, 2551)

สถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนได้รับนโยบายจากทางสำนักงานมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่กำหนดให้มีการจัดตั้งศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนจึงได้ดำเนินการจัดทำโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมและพัฒนากลายเป็นผู้ประกอบการแก่นักเรียนผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมภายใต้ศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา เช่น การเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นผู้ประกอบการใหม่ การเขียนแผนธุรกิจ การศึกษาดูงาน แล้วย้นำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมต่าง ๆ มาเป็นแนวทางในการทำธุรกิจของตนเอง รวมทั้งยังส่งเสริมให้นักเรียนเสนอแผนธุรกิจเพื่อขอดำเนินธุรกิจที่ตนเองสนใจ และยังเป็นการหารายได้ระหว่างเรียน อีกทั้งมีครูภายในศูนย์บ่มเพาะฯ ค่อยให้

คำแนะนำในการนำองค์ความรู้ไปใช้ในการประกอบธุรกิจได้ด้วยตนเอง รวมไปถึงการสร้างเครือข่าย เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการหน้าใหม่ของกลุ่มเป้าหมาย สร้างช่องทางการเข้าถึงแหล่งทุนและองค์ความรู้ทางธุรกิจ เพื่อเพิ่มช่องทางอาชีพให้กับนักเรียนสายอาชีวศึกษา นอกเหนือจากการเป็นลูกจ้างในสถานประกอบการ

ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการประเมินโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงต้องการที่จะประเมินโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ดำเนินการอยู่ เพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการบริหารโครงการให้กับผู้บริหารและผู้รับผิดชอบโครงการ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวทางการประเมินเชิงระบบ (Systematic Evaluation) มาใช้เพื่อจัดหาข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งการประเมินเชิงระบบ ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการดำเนินการ (Process) และผลผลิตที่เกิดจากการดำเนินงาน (Output) ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตั้งไว้หรือไม่ ผลการประเมินที่ได้จะทำให้ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบโครงการทราบถึงข้อมูลสารสนเทศ เพื่อนำไปสู่การดำเนินโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อประเมินกระบวนการดำเนินงานของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อประเมินผลผลิตของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากประชากรของโครงการ 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร 2) ครูที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานตามโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้วิจัยประเมินโครงการเพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับตัดสินใจในการดำเนินการโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยดำเนินการประเมินโครงการใน 3 ประเด็นคือ 1) ปัจจัยนำเข้าของโครงการ (input) 2) กระบวนการดำเนินงานของโครงการ (process) และ 3) ผลผลิตของโครงการ (output) ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินการประเมินโครงการดังต่อไปนี้

1. กำหนดกรอบแนวทางประเมินโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย วัตถุประสงค์การประเมิน คำถามการประเมิน ตัวบ่งชี้ แหล่งข้อมูล เครื่องมือ การวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การประเมิน

2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินโครงการ ผู้วิจัยทำการออกแบบเครื่องมือการประเมิน โดยกำหนดเป้าหมาย และรูปแบบการประเมิน ระบุเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร แบบสอบถามครู แบบสอบถามนักเรียน และแบบบันทึกข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้าง และพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และทำการปรับแก้เครื่องมือก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรเป้าหมาย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะของข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) จากนั้นทำการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล และอภิปรายผล

ประเด็นการประเมิน การประเมินโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการประเมินด้วยวิธีการเชิงระบบ (Systems approach) เพื่อให้ผู้บริหาร และผู้รับผิดชอบโครงการได้ข้อมูลสารสนเทศในการนำมาใช้ในการตัดสินใจโครงการว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการคือ 1) เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ 2) เพื่อประเมินกระบวนการดำเนินงานของโครงการ และ 3) เพื่อประเมินผลผลิตของโครงการ มีรายละเอียดการประเมินโครงการดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้าของโครงการ (input) ประกอบด้วย ความพร้อมของอาคาร สถานที่ในการใช้งาน ความเหมาะสมของผู้รับผิดชอบในโครงการ ความเพียงพอของงบประมาณ และการประชุมชี้แจงหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินงาน

2. กระบวนการดำเนินงานของโครงการ ประกอบด้วย ความเพียงพอของช่องทางในการประชาสัมพันธ์โครงการ กิจกรรมของโครงการศูนย์บ่มเพาะ ฯ ดำเนินงานได้ตามแผนที่วางไว้ และการติดตามการทำงาน

3. ด้านผลผลิตของโครงการ ประกอบด้วย 1) ผลผลิตที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ได้แก่ ความสนใจเป็นผู้ประกอบการ การมีโอกาสเป็นผู้ประกอบการ ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ 5 ด้าน คือ 1) ด้านเทคนิคการวางแผนธุรกิจ 2) ด้านบริหารจัดการ 3) ด้านการเงิน 4) ด้านการตลาด 5) ด้านการสื่อสาร และความพึงพอใจในการดำเนินโครงการ 2) ผลผลิตที่เกิดขึ้นกับครู ได้แก่ ความพึงพอใจในการดำเนินโครงการ และ 3) ผลผลิตที่เกิดขึ้นกับผู้บริหาร ได้แก่ ความพึงพอใจในการดำเนินโครงการ

ประชากร ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการประเมินโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งหมดจำนวน 46 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารจำนวน 5 คน โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ 2) ครูที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานตามโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 21 คน โดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และแบบบันทึกข้อมูล และ 3) นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 20 คน โดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการประเมินโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตอนที่ 2 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินการของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และตอนที่ 3 ผลการประเมินผลผลิตของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ (input) จากการตอบแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารเกี่ยวกับโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (input) พบว่า ปัจจัยนำเข้าของโครงการทั้ง 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความพร้อมของอาคาร สถานที่ในการใช้งาน ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความเหมาะสมของผู้รับผิดชอบในโครงการ ตัวบ่งชี้ที่ 3 ความเพียงพอของงบประมาณ และตัวบ่งชี้ที่ 4 การประชุมชี้แจงหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินงานมีความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม

จากการตอบแบบสอบถาม และแบบบันทึกข้อมูลของครูเกี่ยวกับโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (input) ทั้ง 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความพร้อมของอาคาร สถานที่ในการใช้งาน พบว่า โดยภาพรวม มีความเหมาะสมในระดับมากขึ้นไป เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากขึ้นไปในทุกข้อ โดยเรียงลำดับร้อยละจากมากไปน้อยดังนี้คือ รองรับการสมาชิกที่เข้าใช้งานห้องศูนย์บ่มเพาะ ฯ ห้องศูนย์บ่มเพาะ ฯ ตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสม และติดต่อได้สะดวก และมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการทำกิจกรรม และเพียงพอต่อการใช้งาน ตามลำดับ ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความเพียงพอของงบประมาณ พบว่า งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการมีความเพียงพอในระดับมากขึ้นไป และตัวบ่งชี้ที่ 3 การประชุมชี้แจงหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินงาน พบว่า ผู้บริหารมีการจัดประชุมชี้แจงหน้าที่ของคณะกรรมการในระดับมากขึ้นไป

จากการตอบแบบสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (input) ตัวบ่งชี้ความพร้อมของอาคาร สถานที่ในการใช้งาน พบว่า โดยภาพรวม มีความเหมาะสมในระดับมากขึ้นไป เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีความเหมาะสมในระดับมากขึ้นไปในทุกข้อ โดยเรียงลำดับร้อยละจากมากไปน้อยดังนี้คือ ห้องศูนย์บ่มเพาะ ฯ ตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสม และติดต่อได้สะดวก และมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการทำกิจกรรม และเพียงพอต่อการใช้งาน รวมทั้งรองรับการสมาชิกที่เข้าใช้งานห้องศูนย์บ่มเพาะ ฯ ห้องศูนย์บ่มเพาะ ฯ ตามลำดับ

ตาราง 1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวม

รายการประเมินปัจจัยนำเข้า	ร้อยละการประเมินตามตัวบ่งชี้			
	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน	แปลผล
ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความพร้อมของอาคาร สถานที่ในการใช้งาน	100.00	96.00	100.00	มากขึ้นไป
ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความเหมาะสมของผู้รับผิดชอบในโครงการ	100.00	-	-	มากขึ้นไป
ตัวบ่งชี้ที่ 3 ความเพียงพอของงบประมาณ	100.00	80.95	-	มากขึ้นไป
ตัวบ่งชี้ที่ 4 การประชุมชี้แจงหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินงานมีความเหมาะสม	100.00	100.00	-	มากขึ้นไป

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ในภาพรวมตัวบ่งชี้ทั้ง 4 ตัวบ่งชี้พบว่า ผู้บริหาร ครู และนักเรียนให้ทุกตัวบ่งชี้อยู่ในระดับมากขึ้นไป (ร้อยละ 80-100)

ตอนที่ 2 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินการของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการประเมินกระบวนการดำเนินการของโครงการ (process) จากการตอบแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารเกี่ยวกับโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านกระบวนการดำเนินการของโครงการ (process) ตัวบ่งชี้ การติดตามการทำงาน พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากขึ้นไป โดยผู้บริหารมีการติดตามการทำงานในการดำเนินโครงการ สอบถามปัญหา ให้คำปรึกษาในด้านต่างๆ รวมทั้งให้ผู้รับผิดชอบโครงการรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานด้านต่างๆ เป็นระยะ

จากการตอบแบบสอบถาม และแบบบันทึกข้อมูลของครูเกี่ยวกับโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านกระบวนการดำเนินการของโครงการ (process) ทั้ง 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความเพียงพอของช่องทางในการประชาสัมพันธ์โครงการ พบว่า โดยภาพรวม ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน เนื่องจากช่องทางแจ้งข่าวสารในการประชาสัมพันธ์ทุกช่องทางของโครงการไม่เพียงพอ ตัวบ่งชี้ที่ 2 กิจกรรมศูนย์บ่มเพาะ ฯ ดำเนินงานได้ตามแผนที่วางไว้ พบว่า โดยภาพรวม มีความเหมาะสมในระดับมากขึ้นไป เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากขึ้นไปทุกข้อ โดยเรียงลำดับร้อยละจากมากไปน้อยดังนี้ กิจกรรมส่งเสริมความพร้อมสำหรับการเป็นผู้ประกอบการใหม่ กิจกรรมอบรมการเขียนแผนธุรกิจ กิจกรรมศึกษาดูงานของศูนย์บ่มเพาะ ฯ และกิจกรรมอบรมครูในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการเข้าสู่การจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ และตัวบ่งชี้ที่ 3 การติดตามการทำงาน พบว่า ผู้บริหารมีการติดตามการทำงานในการดำเนินโครงการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากขึ้นไป

จากการตอบแบบสอบถามของนักเรียนเกี่ยวกับโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านกระบวนการดำเนินการของโครงการ (process) ตัวบ่งชี้ ความเพียงพอของช่องทางในการประชาสัมพันธ์โครงการ พบว่า ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน เนื่องจากช่องทางแจ้งข่าวสารในการประชาสัมพันธ์ทุกช่องทางของโครงการไม่เพียงพอ

ตาราง 2 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินการของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสากรรมเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวม

รายการประเมินกระบวนการดำเนินการ	ร้อยละการประเมินตามตัวบ่งชี้			
	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน	แปลผล
ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความเพียงพอของช่องทางในการประชาสัมพันธ์โครงการ	-	32.45	20.00	น้อยที่สุด
ตัวบ่งชี้ที่ 2 กิจกรรมศูนย์บ่มเพาะ ฯ ดำเนินงานได้ตามแผนที่วางไว้	-	100.00	-	มากขึ้นไป
ตัวบ่งชี้ที่ 3 การติดตามการทำงาน	100.00	100.00	-	มากขึ้นไป

ผลการประเมินกระบวนการดำเนินการของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสากรรมเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ในภาพรวมตัวบ่งชี้ที่ 2 กิจกรรมศูนย์บ่มเพาะ ฯ ดำเนินงานได้ตามแผนที่วางไว้และตัวบ่งชี้ที่ 3 การติดตามการทำงาน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากขึ้นไป (ร้อยละ 80-100) และตัวบ่งชี้ที่ 1 ความเพียงพอของช่องทางในการประชาสัมพันธ์โครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาตามผู้ให้ข้อมูลที่ทำการประเมินในแต่ละตัวบ่งชี้พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความเพียงพอของช่องทางในการประชาสัมพันธ์โครงการ ครู และนักเรียนให้ความเพียงพอของช่องทางในการประชาสัมพันธ์โครงการอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ร้อยละ 60) ตัวบ่งชี้ที่ 2 กิจกรรมศูนย์บ่มเพาะ ฯ ดำเนินงานได้ตามแผนที่วางไว้ ครู ให้ความเหมาะสมในการดำเนินงานกิจกรรมศูนย์บ่มเพาะ ฯ ดำเนินงานได้ตามแผนที่วางไว้อยู่ในระดับมากขึ้นไป (ร้อยละ 80-100) และตัวบ่งชี้ที่ 3 การติดตามการทำงาน ผู้บริหาร และครูให้ความเหมาะสมในการติดตามการทำงานอยู่ในระดับมากขึ้นไป (ร้อยละ 80-100)

ตอนที่ 3 ผลการประเมินผลผลิตของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสากรรมเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการประเมินผลผลิตของโครงการ (output) จากการตอบแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารเกี่ยวกับโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสากรรมเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านผลผลิตของโครงการ (output) ตัวบ่งชี้ ความพึงพอใจในการดำเนินโครงการ พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากขึ้นไป

จากการตอบแบบสอบถามของครูเกี่ยวกับโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสากรรมเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านผลผลิตของโครงการ (output) ทั้ง 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีการขยายโอกาสเป็นผู้ประกอบการ พบว่า นักเรียนได้รับการขยายโอกาสเป็นผู้ประกอบการในระดับมากขึ้นไป และตัวบ่งชี้ที่ 2 ความพึงพอใจในการดำเนินโครงการ พบว่า มีความพึงพอใจในการดำเนินโครงการในระดับมากขึ้นไป

จากการตอบแบบสอบถามของนักเรียนเกี่ยวกับโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสากรรมเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านผลผลิตของโครงการ (output) ทั้ง 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความสนใจเป็นผู้ประกอบการ พบว่า นักเรียนมีความสนใจในการเป็นผู้ประกอบการในระดับมากขึ้นไป ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีการขยายโอกาสเป็นผู้ประกอบการ พบว่า นักเรียนได้รับการขยายโอกาสในการเป็นผู้ประกอบการในระดับมากขึ้นไป ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีทักษะการเป็น

ผู้ประกอบการ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการวางแผนธุรกิจ 2) ด้านบริหารจัดการ 3) ด้านการเงิน 4) ด้านการตลาด และ 5) ด้านการสื่อสาร พบว่า ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกด้าน เนื่องจากนักเรียนมีประสบการณ์ในการเป็นผู้ประกอบการไม่มากเท่าที่ควร และตัวบ่งชี้ที่ 4 ความพึงพอใจในการดำเนินโครงการ พบว่า ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน เนื่องจากนักเรียนต้องการให้มีการสำรวจความต้องการในการดำเนินกิจกรรม

ตาราง 3 ผลการประเมินผลผลิตของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวม

รายการประเมินกระบวนการดำเนินการ	ร้อยละการประเมินตามตัวบ่งชี้			
	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน	แปลผล
ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความสนใจเป็นผู้ประกอบการ	-	-	100.00	มากขึ้นไป
ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีการขยายโอกาสเป็นผู้ประกอบการ	-	100.00	100.00	มากขึ้นไป
ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีทักษะการเป็นผู้ประกอบการ 5 ด้าน	-	-	75.4	มาก
ตัวบ่งชี้ที่ 4 ความพึงพอใจในการดำเนินโครงการ	100.00	85.00	75.00	มาก-มากขึ้นไป

ผลการประเมินผลผลิตของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ในภาพรวมตัวบ่งชี้ที่ 1 ความสนใจเป็นผู้ประกอบการ และตัวบ่งชี้ที่ 2 มีการขยายโอกาสเป็นผู้ประกอบการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากขึ้นไป (ร้อยละ 80-100) ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีทักษะการเป็นผู้ประกอบการ 5 ด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 70 – 79.99) และตัวบ่งชี้ที่ 4 ความพึงพอใจในการดำเนินโครงการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากขึ้นไป เมื่อพิจารณาตามผู้ให้ข้อมูลที่ทำการประเมินในแต่ละตัวบ่งชี้พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 1 นักเรียนมีความสนใจเป็นผู้ประกอบการอยู่ในระดับมากขึ้นไป (ร้อยละ 80-100) ตัวบ่งชี้ที่ 2 ครู และนักเรียนมีการขยายโอกาสในการเป็นผู้ประกอบการอยู่ในระดับมากขึ้นไป (ร้อยละ 80-100) ตัวบ่งชี้ที่ 3 นักเรียนมีทักษะการเป็นผู้ประกอบการ 5 ด้านอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 70-79.00) และตัวบ่งชี้ที่ 4 ความพึงพอใจในการดำเนินโครงการ ผู้บริหาร ครูมีความพึงพอใจในการดำเนินโครงการอยู่ในระดับมากขึ้นไป (ร้อยละ 80-100) และนักเรียนมีความพึงพอใจในการดำเนินโครงการอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 70-79.00)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการประเมินโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความพร้อมของอาคาร สถานที่ในการใช้งาน จากการตอบแบบสัมภาษณ์ของผู้บริหาร แบบสอบถามครู แบบสอบถามนักเรียน และแบบบันทึกข้อมูล พบว่า ผ่านเกณฑ์การ

ประเมินอยู่ในระดับมากขึ้นไป โดยห้องศูนย์บ่มเพาะฯ ตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสม และติดต่อได้สะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการทำกิจกรรม และเพียงพอต่อการใช้งาน รวมทั้งรองรับสมาชิกที่เข้าใช้งานห้องศูนย์บ่มเพาะฯ ซึ่งทางสถานศึกษามีการหาสถานที่ที่จะนำมาใช้เป็นห้องศูนย์บ่มเพาะฯ โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าในการใช้งานกับห้องที่มีอยู่แล้ว สอดคล้องผลการวิจัยของจักรปรุฬห์ วิชาอัครวิทย์ ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่กล่าวไว้ว่า “...สถานศึกษามีการใช้อาคาร สถานที่อย่างประหยัด คุ้มค่า ในส่วนที่จำเป็นต่อการใช้งาน ตลอดจนมีการบำรุงรักษา ดูแล และพัฒนาอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้อยู่ในสภาพที่มั่นคง ปลอดภัย เหมาะสมที่จะใช้ประโยชน์ มีการสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนในสถานศึกษามีส่วนรับผิดชอบในการดูแลรักษาอาคาร สถานที่ และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เป็นไปตามหลักแห่งความประหยัด และความคุ้มค่า” (จักรปรุฬห์ วิชาอัครวิทย์, 2555)

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความเหมาะสมของผู้รับผิดชอบในโครงการ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับมากขึ้นไป ผู้รับผิดชอบในโครงการแต่ละฝ่ายในโครงการมีวุฒิ การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี และประสบการณ์ก่อนเข้ามาทำงาน หรือระหว่างที่ทำงานอยู่ในวิทยาลัยฯ เหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของนพพัชญ์ ฉิดจันทร์ ได้วิจัย เรื่องการบริหารงานบุคคลกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ที่กล่าวไว้ว่า “...บุคลากรเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อ ความสำเร็จขององค์กร การบริหารองค์กรให้บรรลุเป้าหมายจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพ มี สมรรถนะที่เหมาะสมกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายขององค์กร...” (นพพัชญ์ ฉิดจันทร์, 2564)

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ความเพียงพอของงบประมาณ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร แบบสอบถามครู และ แบบบันทึกข้อมูล พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินในระดับมากขึ้นไป งบประมาณที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม ของโครงการศูนย์บ่มเพาะฯ มีการจ่ายไม่เกินงบที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของพัฒน์นรี อัฐวงศ์ และฐิตารีย์ วงศ์สูง ได้วิจัยเรื่องประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารจัดการ งบประมาณของผู้บริหารเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการงบประมาณให้เป็นไปตามกรอบและ แนวทาง ตามพันธกิจ ยุทธศาสตร์ รวมถึงการประกันคุณภาพ ผู้บริหารเป็นผู้กำหนด ขับเคลื่อน นโยบายทางด้านการบริหารจัดการงบประมาณของหน่วยงานให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ของมหาวิทยาลัยภายใต้การบริหารจัดการที่โปร่งใสตรวจสอบได้ (พัฒน์นรี อัฐวงศ์ และฐิตารีย์ วงศ์สูง , 2559)

ตัวบ่งชี้ที่ 4 การประชุมชี้แจงหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินงาน จากแบบสัมภาษณ์ ผู้บริหาร แบบสอบถามครู และแบบบันทึกข้อมูล พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน ผู้บริหาร และครูมี การประชุม เพื่อชี้แจงหน้าที่ และบทบาทของคณะกรรมการดำเนินงานแต่ละบุคคลให้ชัดเจนก่อนไป ดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย

ตอนที่ 2 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิชาธรรมเพื่อ การศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความเพียงพอของช่องทางในการประชาสัมพันธ์โครงการ จากแบบสอบถามครู และแบบสอบถามนักเรียน พบว่า ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยครู และนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้รับ

ข่าวสารจากช่องทางการประชาสัมพันธ์ของโครงการศูนย์บ่มเพาะฯ ทั้ง 4 ช่องทาง ทำให้ข้อมูลการทำกิจกรรมของโครงการศูนย์บ่มเพาะฯ ได้รับความสนใจไม่มากเท่าที่ควรซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของปรัชญาวรรณ จันทะขาน ได้วิจัยเรื่องการพัฒนากลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการใช้บริการสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ห้องสมุด ที่พบมากขึ้นไป คือการประชาสัมพันธ์ข่าวสารและกิจกรรมไม่ทั่วถึง แสดงให้เห็นว่าห้องสมุดมีการประชาสัมพันธ์น้อยเกินไป หรือช่องทางในการประชาสัมพันธ์ไม่หลากหลาย (ปรัชญาวรรณ จันทะขาน, 2564)

ตัวบ่งชี้ที่ 2 กิจกรรมศูนย์บ่มเพาะฯ ดำเนินงานได้ตามแผนที่วางไว้ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร จากแบบสอบถามครู และแบบบันทึกข้อมูล พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยกิจกรรมของโครงการศูนย์บ่มเพาะฯ ที่จัดขึ้นทั้ง 4 กิจกรรมได้แก่ 1) กิจกรรมส่งเสริมความพร้อมสำหรับการเป็นผู้ประกอบการใหม่ 2) กิจกรรมอบรมการเขียนแผนธุรกิจ 3) กิจกรรมศึกษาดูงานของศูนย์บ่มเพาะฯ และ 4) กิจกรรมอบรมครูในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการสู่การจัดการเรียนรู้ สามารถดำเนินงานได้ตามแผนที่วางไว้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Mario Vanhouck ได้วิจัยเรื่อง Project Management with Dynamix Scheduling: Baseline Scheduling, Risk Analysis and Project Control ที่กล่าวไว้ว่า “...การบริหารโครงการประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์กร การจัดการทรัพยากรที่นำไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายโครงการและวัตถุประสงค์โครงการ หลักการบริหารโครงการที่มีความสำคัญต่อวัตถุประสงค์ของโครงการคือ การจัดการขอบเขตของโครงการ การจัดการทรัพยากรบุคคล การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของผู้มีส่วนร่วม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการ...” (Mario Vanhouck, 2013)

ตัวบ่งชี้ที่ 3 การติดตามการทำงาน ผลการประเมินพบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน ผู้บริหารและครูมีการเข้าร่วมประชุม เพื่อหารือ และเห็นความสำคัญในการติดตาม สอบถามปัญหา ให้คำปรึกษาในด้านต่างๆ เดือนละ 1 ครั้ง มีการกำกับติดตามการทำงานอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งให้ผู้รับผิดชอบโครงการรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานด้านต่างๆ เป็นระยะ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Del Pico and Wayne J ได้ทำวิจัยเรื่อง Project Control: Integrating Cost and Schedule in Construction ที่กล่าวไว้ว่า “...หลักการที่สำคัญของการวางแผน การตรวจสอบ และการควบคุมทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโครงการ ทีมงานโครงการต้องกำหนดเป้าหมายเพียงครั้งเดียวด้วยเวลาและงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ลักษณะการบริหารมีการกำหนดระบบและกระบวนการไว้ล่วงหน้า ซึ่งได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป...” (Del Pico and Wayne J, 2013)

ตอนที่ 3 ผลการประเมินผลผลิตของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความสนใจเป็นผู้ประกอบการ จากแบบสอบถามนักเรียน พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน นักเรียนมีความสนใจในการเป็นผู้ประกอบการ โดยมีการเรียนรู้หลักการ ขั้นตอนในการทำธุรกิจผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการศูนย์บ่มเพาะฯ สอดคล้องผลการวิจัยของมนกนก ภาณุสิทธิกร ได้ทำวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้ของผู้ประกอบการสตาร์ทอัพ ที่กล่าวไว้ว่า “...การเรียนรู้คือการเก็บข้อมูลเพื่อหาคำตอบ เพื่อนำคำตอบไปตอบโจทย์ทางธุรกิจ โดยคำตอบสำหรับสตาร์ทอัพ

จะผ่านการเก็บข้อมูลจากหลายช่องทางการเรียนรู้ เช่น ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์ หรือการลงมือทดลองด้วยตัวเอง ..." (มนกนก ภาณุสิทธิกร, 2562)

ตัวบ่งชี้ที่ 2 การมีโอกาสเป็นผู้ประกอบการ จากแบบสอบถามครู แบบสอบถามนักเรียน และแบบบันทึกข้อมูล พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน จากการที่ครูได้นำทักษะการเป็นผู้ประกอบการเข้าไปสู่การจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้นักเรียนมีแนวคิดที่สร้างชิ้นงาน เพื่อนำมาแก้ปัญหาที่นักเรียนสนใจ และนำไปใช้งานได้จริง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ตามแผนพัฒนาการศึกษา พ.ศ. 2560-2579 ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่พบว่า สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพ และมาตรฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีทักษะการเป็นผู้ประกอบการ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคนิคการวางแผนธุรกิจ ด้านบริหารจัดการ ด้านการเงิน ด้านการตลาด และด้านการสื่อสาร จากแบบสอบถามนักเรียน พบว่า ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการศูนย์บ่มเพาะฯ ยังมีประสบการณ์ในการดำเนินงานในด้านต่างๆ ไม่มากเท่าที่ควร ซึ่งทางโครงการศูนย์บ่มเพาะฯ จึงมีการจัดให้นักเรียนไปศึกษาดูงานยังสถานประกอบการต่างๆ เพื่อนำความรู้ แนวคิดทางธุรกิจมาเพิ่มทักษะการเป็นผู้ประกอบการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของบุษกร วัฒนบุตร ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา Soft Skills ของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา Soft Skills ของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนา Soft Skills ของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะที่เป็นปัจจัยในการพัฒนาทั้งทางด้านกาย ด้านอารมณ์ ด้านปัญญา และด้านการบริหารจัดการ ให้รู้และเข้าใจตามความเป็นจริง เพื่อสร้างทักษะที่ติดตัวไปแม้จะเปลี่ยนไป ประกอบอาชีพอื่น ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่จะอยู่ในตัว เพื่อที่จะมั่นใจว่าสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีในสังคม และปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา Soft Skills ของเยาวชนไทยในศตวรรษที่จะเกิด จากการถ่ายทอดและพัฒนาของคณาจารย์ เยาวชนที่จะเข้ารับการพัฒนา Soft Skills ไม่ตระหนักสนใจ การสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน (บุษกร วัฒนบุตร, 2564)

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ความพึงพอใจในการดำเนินโครงการ จากแบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร แบบสอบถามครู และแบบสอบถามนักเรียน พบว่า ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการศูนย์บ่มเพาะฯ ต้องการให้ทางโครงการสำรวจความต้องการให้สมาชิกในการเลือกกิจกรรมให้ตรงกับความต้องการของนักเรียน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกรมเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกิดข้อค้นพบจากการประเมินโครงการดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ได้รับสารสนเทศเกี่ยวกับโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกรมเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจในการดำเนินปรับปรุงโครงการร่วมกับคณะกรรมการดำเนินการโครงการต่อไป

2. หัวหน้าโครงการ ได้รับสารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินการของโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาปรับปรุงภารกิจกรมให้ตอบสนองความต้องการของนักเรียนที่เป็นสมาชิกในโครงการ และพัฒนากิจกรรมเดิมให้ดีขึ้น

บทสรุป

โครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ผลการประเมินโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากขึ้นไป และผ่านเกณฑ์การประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนดทั้ง 4 ตัวบ่งชี้ ด้านกระบวนการดำเนินงานของโครงการ มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 3 ตัวบ่งชี้ ผ่านเกณฑ์การประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนดจำนวน 2 ตัวบ่งชี้ และไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่กำหนดจำนวน 1 ตัวบ่งชี้คือ ความเพียงพอของช่องทางในการประชาสัมพันธ์โครงการ โดยพบว่า ช่องทางการประชาสัมพันธ์ของโครงการไม่เพียงพอต่อการแจ้งข่าวสารให้กับครู และนักเรียน และด้านผลผลิตของโครงการ มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 5 ตัวบ่งชี้ ผ่านเกณฑ์การประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนดจำนวน 3 ตัวบ่งชี้ และไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดจำนวน 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การมีทักษะการเป็นผู้ประกอบการ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านเทคนิคการวางแผนธุรกิจ 2) ด้านบริหารจัดการ 3) ด้านการเงิน 4) ด้านการตลาด และ 5) ด้านการสื่อสาร โดยพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการศูนย์บ่มเพาะฯ ยังมีประสบการณ์ในการดำเนินงานในด้านต่างๆ ไม่มากเท่าที่ควร และความพึงพอใจในการดำเนินโครงการ โดยพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการศูนย์บ่มเพาะฯ ต้องการให้ทางโครงการสำรวจความต้องการให้สมาชิกในการเลือกกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

จากการประเมินโครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ประเมินด้วยวิธีการเชิงระบบ (Systems approach) และเป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ (Summative Evaluation) ซึ่งพิจารณาใน 3 ประเด็นคือ 1) ปัจจัยนำเข้าของโครงการ 2) กระบวนการดำเนินงานของโครงการ และ 3) ผลผลิตของโครงการ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะในการนำผลการประเมินไปใช้ได้ในการตัดสินใจในการดำเนินโครงการต่อ ปรับปรุงโครงการหรือยุติโครงการดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่างๆ ให้แพร่หลายและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น
2. สำรวจหาความต้องการของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ ในการเพิ่มพูนความรู้ เพื่อจะได้ทราบข้อมูลต่างๆ ที่เป็นข้อสรุปที่เป็นประโยชน์ในการจัดโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก
3. เพิ่มการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นกับโครงการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขโครงการให้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จักรปรุฬห์ วิชาอัครวิทย์. (2555). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่*, 13(2): 72-87.
- นวพัชญ์ ฉิดจันทร์. (2564). “การบริหารงานบุคคลกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8”. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุษกร วัฒนบุตร. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา Soft Skills ของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4(1): 87-94.
- ปรัชญารรณ จันทะขาน. (2564). “การพัฒนากลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการใช้บริการสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน”. *ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัฒน์นรี อัฐวงศ์ และฐิตารีย์ วงศ์สูง. (2559). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคเหนือ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 4(1): 73-89.
- มนกนก ภาณุสิทธิกร. (2562). “กระบวนการเรียนรู้ของผู้ประกอบการสตาร์ทอัพ”. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระราชบัญญัติ การอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551. (2551, 05 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 125 ตอนที่ 43 ก. หน้า 1-24.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560–2564*. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2563 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ. (2562). *คู่มือการปฏิบัติงานศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา (ปรับปรุงเมษายน 2562)*. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2563 จาก <https://online.pubhtml5.com/tmes/fpbj/#p=1>
- Del Pico and Wayne J. (2013). *Project Control: Integrating Cost and Schedule in Construction*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Mario Vanhoucke. (2013). *Project Management with Dynamix Scheduling: Baseline Scheduling, Risk Analysis and Project Control*. New Yonk: Springer-Verlag Berlin.

การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระ
เทคโนโลยีของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณภาพวิทยาสาสตร์
คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (SMT) ตามมาตรฐาน สสวท.
The Evaluation of Learning Necessities for Technology Teacher
Learning Management Were Found to Be Complete and up to
The Standard of SMT Under IPST

¹เพ็ญนิตี เป่าพันธุ์เสือ Penny Paopansuea

²พิกุล เอกวรังกูร Pikul Ekwarangkoon

³วารุณี ลัภนโชคดี Warunee Lapanachokdee

¹ภาควิชาการศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹Education Administration, Kasetsart University

¹Corresponding author, e-mail: noopenny.p@gmail.com

Received July 19, 2023; Revised February 20, 2024; Accepted: March 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ระบุและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยี 2) วิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยี และ 3) กำหนดแนวทางในการแก้ไขความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยี ของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณภาพวิทยาสาสตร์คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (SMT) ตามมาตรฐาน สสวท. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครูสาระเทคโนโลยีในสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณภาพวิทยาสาสตร์คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (SMT) ในปีการศึกษา 2566 จำนวนทั้งสิ้น 188 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสอบถามและประเด็นการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า PNI modified การวิเคราะห์แผนภูมิแก๊งปลา ผลการวิจัย พบว่า 1) ความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยี ได้แก่ การออกแบบการเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ การออกแบบการเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการออกแบบการเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์/ คณิตศาสตร์/ เทคโนโลยีในการแก้ปัญหา 2) สาเหตุของความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยี 1) ด้านการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้สาระเทคโนโลยีด้านการคิด

สร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา 2) ด้านการเลือกใช้หรือพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 3) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

คำสำคัญ: การประเมิน; การจัดการเรียนรู้; โรงเรียนคุณภาพ; มาตรฐาน สสวท

Abstract

The objectives of this research article are to 1) identify and prioritize the learning management needs of teachers with technology, 2) analyze the causes of the learning management needs of teachers with technology, and 3) determine guidelines. Solving the necessary needs in learning management for teachers in technology. of educational institutions participating in the Quality Schools in Science, Mathematics, and Technology (SMT) project according to IPST standards. A sample group in the study of technology teachers in educational institutions participating in the Quality Schools in Science, Mathematics, and Technology (SMT) project in the academic year 2023, number A total of 188 people. The tools used to collect data include: Questionnaire and focus group discussion points Data analysis used frequency analysis, percentage, mean, standard deviation, PNI modified value, fishbone chart analysis. The research results found that 1) necessary needs for learning management of technology subject teachers include learning design and preparation Learning plans that promote creative thinking Design learning and create learning plans that promote critical thinking. and designing learning and creating learning management plans that encourage students to apply knowledge in science/mathematics/technology to solve problems. 2) The reasons for the need for learning management for teachers in technology 1) in designing activities that promote learning management skills in creative technology. critical thinking and problem solving, 2) the selection or development of information technology media, and 3) the measurement and evaluation of learning outcomes.

Keywords: Assessment; Learning Management; Quality Schools; IPST Standards

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ มุ่งพัฒนาให้คนไทยมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ทั้งทักษะในด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม และเร่งรัดการเตรียมพร้อมกำลังคนให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และเอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ภาคการผลิตและบริการเป้าหมายที่มีศักยภาพและผลิตผลสูงขึ้น ประเทศไทยได้เริ่มพัฒนาอย่างจริงจังเกี่ยวกับเทคโนโลยีเพื่อเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจดิจิทัล โดยมีกรอบนโยบายด้านดิจิทัลของรัฐบาลที่ชัดเจนในการส่งเสริมการพัฒนาและการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้

ประเทศหลุดพ้นจากกับดักการพัฒนาทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 ซึ่งให้เห็นถึงประเด็นสำคัญในการส่งเสริมไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ทั้งในเรื่องของการส่งเสริมภาคอุตสาหกรรม นวัตกรรม การลงทุน และการนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งเชิงเศรษฐกิจและสังคม รวมไปถึงการพัฒนากำลังคนดิจิทัลของประเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมและวางรากฐานในการยกระดับประเทศที่พัฒนาแล้วให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ประเทศไทยจึงได้มีการพัฒนาการศึกษาภายใต้กรอบ Thailand 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งการขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยต้องการที่จะพัฒนาคนและสังคมให้มีทักษะในด้านการเรียนรู้ฝึกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีทักษะในการทำงาน ใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพเป็นประชากรที่ดีของสังคมและประเทศชาติได้ในอนาคต ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการคิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองสามารถที่จะเผชิญกับสถานการณ์และแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล

กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดนโยบายให้มีการจัดการเรียนรู้ สาระเทคโนโลยีขั้น โดยให้บรรจุอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ซึ่งสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) เป็นผู้จัดทำหลักสูตร และถูกเพิ่มเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่1, ประถมศึกษาปีที่ 4, มัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยเน้นให้ผู้เรียนนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันสามารถค้นหาข้อมูลและสร้างชิ้นงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีจริยธรรมและมีความรู้พื้นฐานด้านการเขียนโปรแกรมเพื่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเริ่มเข้ามามีบทบาทกับ การทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวันมากขึ้น (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดฯ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ในการก้าวสู่สังคมยุคเศรษฐกิจดิจิทัลและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วส่งผลให้ระบบการศึกษาไทยจะต้องยกระดับให้นักเรียนมีศักยภาพในการแข่งขันดำรงชีวิตอยู่รอดอย่างมีความสุขในยุคดิจิทัลจึงมีการปรับเปลี่ยนตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ให้สาระเทคโนโลยีเป็นสาระสำคัญในรายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีขอบเขตที่สำคัญในรายวิชาเทคโนโลยีก็คือการคิดเชิงคำนวณซึ่งเป็นกระบวนการในการแสดงความคิดการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนแต่เป็นขั้นเป็นตอนภายใต้แนวคิดวิทยาการคอมพิวเตอร์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560) ครูสาระเทคโนโลยีเป็นปัจจัยที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียนให้เกิดทักษะด้านการเรียนรู้โดยพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัยเน้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดริเริ่มสร้างสรรค์การคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เป็นขั้นเป็นตอนและเป็นระบบ รวมถึงการออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับบริบทและสภาพโรงเรียนเพื่อช่วยในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น ครูผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยควรมีการออกแบบสื่อการเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมและนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนจึงควรมีแนวทางที่เหมาะสมในการ

วางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดของหลักสูตร สามารถจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา

จากแนวคิดและสภาพปัญหาดังที่ผู้วิจัยกล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยีของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณภาพวิทยาสาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (SMT) ตามมาตรฐาน สสวท. โดยการระบุความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยี (Needs Identification) การวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยี (Needs Analysis) และการกำหนดแนวทางการแก้ไขความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อระบุและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยีของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณภาพวิทยาสาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (SMT) ตามมาตรฐาน สสวท.
2. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยีของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณภาพวิทยาสาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (SMT) ตามมาตรฐาน สสวท.
3. เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยีในสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณภาพวิทยาสาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (SMT) ตามมาตรฐาน สสวท.

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการโรงเรียนคุณภาพวิทยาสาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (SMT) ตามมาตรฐาน สสวท. ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ระบุและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยีของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณภาพวิทยาสาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (SMT) ตามมาตรฐาน สสวท.

ระยะที่ 2 วิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยีของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณภาพวิทยาสาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (SMT) ตามมาตรฐาน สสวท.

ระยะที่ 3 กำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยีของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณภาพวิทยาสาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (SMT) ตามมาตรฐาน สสวท.

ประชากร คือ ครูสาระเทคโนโลยีในสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณภาพวิทยาสาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (SMT) ในปีการศึกษา 2566 จำนวนทั้งสิ้น 188 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยทำการรวมข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มร่วมกับการทำแผนภูมิแกงปลาวิเคราะห์และสังเคราะห์พร้อมนำเสนอในรูปแบบวิธีการบรรยาย
2. การจำแนกของชนิดข้อมูล (Typological Analysis) โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาจัดหมวดหมู่ในข้อมูลที่มีผู้ตอบใกล้เคียงกัน
3. การเปรียบเทียบข้อมูล (Comparison) ผู้วิจัยทำการหาข้อสรุปความเหมือนและความต่างร่วมกับการทำแผนภูมิแกงปลาของข้อมูลในแต่ละคำถามที่ได้จากการสนทนากลุ่ม
4. การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้รวบรวมมาทำการเชื่อมโยงและความเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปสาเหตุของความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยี

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. ทำการติดต่อกลุ่มเป้าหมายและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการประชุมให้กลุ่มเป้าหมายรับรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประเมินและการจัดลำดับความสำคัญเพื่อใช้ในการวิเคราะห์สาเหตุความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยี
2. ทำการประชุมเพื่อระดมความคิดในการวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการเทคนิคแผนภูมิแกงปลา โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม
3. ผู้วิจัยแสดงโครงสร้างของแผนภูมิแกงปลาและวางตำแหน่งหัวปลาไว้ทางด้านขวามือในส่วนของก้างปลาหลักและก้างปลาย่อยอยู่ทางซ้ายมือ ผู้วิจัยทำการกำหนดก้างปลาแทนสาเหตุของปัญหาโดยขึ้นอยู่กับบริบทที่ต้องทำการแก้ไข
4. ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มเสนอสาเหตุของปัญหาโดยผู้วิจัยทำการบันทึกลงบนกระดานต้นแบบจนครบทุกสาเหตุ จากนั้นผู้วิจัยทำการทบทวนสาเหตุของปัญหา โดยให้ผู้ประชุมยกมือออกเสียงลงมติสาเหตุของความต้องการจำเป็น เพื่อสนับสนุนความสำคัญของสาเหตุนั้น ๆ ถูกสนับสนุนน้อยกว่า 5 คนข้อประเด็นสาเหตุนั้นจะถูกตัดทิ้ง
5. ผู้วิจัยทำการรวบรวมสาเหตุความต้องการจำเป็นจากการออกเสียงและทำการสรุปวิเคราะห์สาเหตุ ความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยีให้กับผู้เข้าร่วมประชุมได้ฟังพร้อมให้คะแนนความสำคัญของสาเหตุในแต่ละข้อ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยีของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณภาพวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (SMT) ตามมาตรฐานสสวท.โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็นในแต่ละด้านนั้นมีค่าอยู่ระหว่าง 0.168 – 0.211 และเมื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นผลปรากฏว่าความต้องการจำเป็น 3 ลำดับแรก คือ ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี (PNI modified = 0.211) รองลงมาคือด้านการเลือกใช้หรือพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่

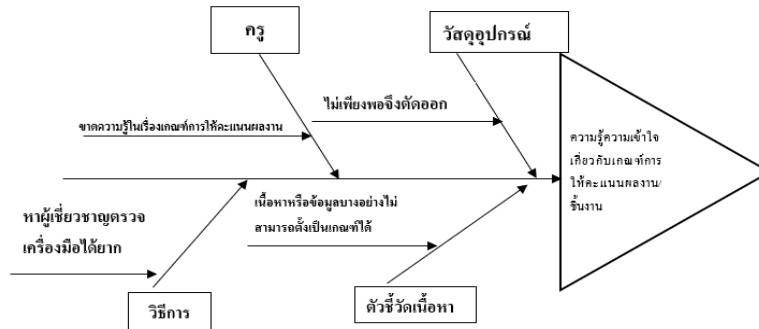

ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี (PNI modified = 0.185) ตาม
ด้วยด้านการวัดและประเมินการเรียนรู้ที่ช่วยให้ได้สารสนเทศที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทาง
วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี (PNI modified = 0.179)

ตารางที่ 1 สภาพการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยีของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ
โรงเรียนคุณภาพวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (SMT) ตามมาตรฐาน สสวท. จำแนกเป็น
รายด้านดังนี้

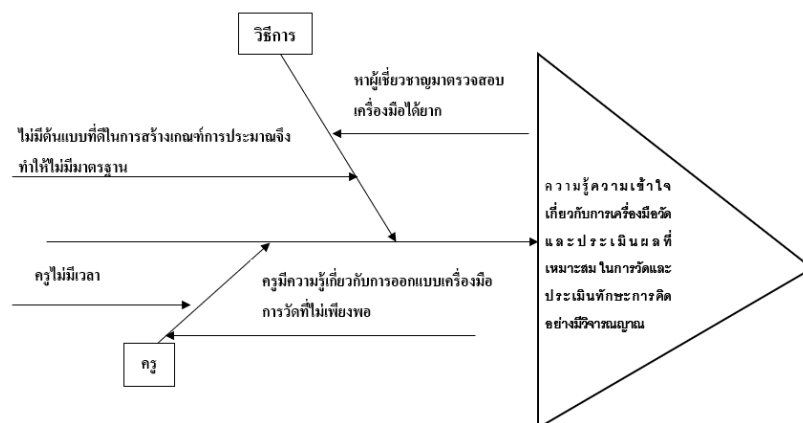
ด้านที่	ด้าน	สภาพที่ ควรจะเป็น	สภาพที่ เป็นจริง	PNI modified	ลำดับ
1	ด้านการออกแบบกิจกรรมการ เรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และ เทคโนโลยี	3.25	2.68	0.211	1
2	ด้านการเลือกใช้หรือพัฒนาสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อการ เรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริม ทักษะการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี	3.23	2.72	0.185	2
3	ด้านการวัดและประเมินการเรียนรู้ ที่ช่วยให้ได้สารสนเทศที่ส่งเสริม ทักษะการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี	3.24	2.75	0.179	3
4	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทาง วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และ เทคโนโลยี	3.21	2.75	0.168	4

1. ผลการวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นในการออกแบบการเรียนรู้และจัดทำ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ ที่ต้องทำการแก้ไขปรับปรุงด่วน ได้แก่ 1) ความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์
และ 2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐาน ตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางที่เกี่ยวกับการพัฒนาการ
คิดสร้างสรรค์ สาเหตุมาจากครูขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับการ
จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ และมาตรฐาน ตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางที่เกี่ยวกับการ
พัฒนาการคิดสร้างสรรค์ โดยแนวทางการแก้ไขปัญหาคือ 1) ส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์
การจัดการเรียนรู้ของตนเองที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ร่วมกับครู (ผู้รู้) ท่านอื่นและสามารถนำไป
ปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ และ 2) มีการส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้ความ
เข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการวัดและประเมินการคิดสร้างสรรค์

ภาพที่ 1 แผนภูมิกำงปลาการวิเคราะห์สาเหตุความต้องการจำเป็นด้านการออกแบบการเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ของครูสาระเทคโนโลยี

2. ผลการวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นในการออกแบบการเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ต้องทำการแก้ไขปรับปรุงด่วน ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกใช้ สร้าง หรือพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่เหมาะสม ในการดำเนินการวัดและประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ 2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีสาเหตุมาจากครูขาดเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกใช้ สร้าง หรือพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่เหมาะสม ในการดำเนินการวัดและประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยแนวทางการแก้ไขคือ 1) มีระบบพี่เลี้ยงหรือผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในการให้คำแนะนำการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในด้านการวัดและประเมิน และ 2) มีการส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลาง/มาตรฐานตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

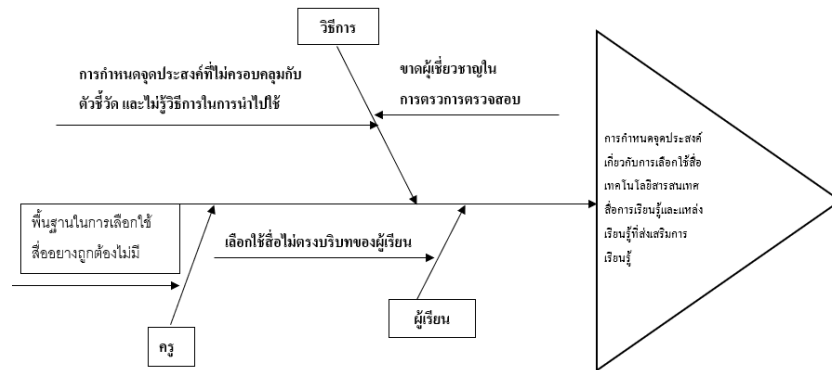

ภาพที่ 2 แผนภูมิกำงปลาการวิเคราะห์สาเหตุความต้องการจำเป็นด้านการออกแบบการเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของครูสาระเทคโนโลยี

```

graph LR
    A[ตัวชี้วัด/เนื้อหา] --> B[ความรู้ในการสอนไม่เพียงพอ  
จึงทำให้คัดลอกประสงคบางตัวชี้วัดไป]
    C[ครู] --> B
    B --> D[วัตถุประสงค์]
    E[ความรู้ความเข้าใจ  
เกี่ยวกับมาตรฐาน  
ตัวชี้วัดของหลักสูตร  
แกนกลางที่เกี่ยวกับ  
การพัฒนาการ  
แก้ปัญหา] --> B
  
```

4. ผลการวิเคราะห์สาเหตุของความจำเป็นด้านการเลือกใช้หรือพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทางเทคโนโลยีที่ต้องทำการแก้ไขปรับปรุงด่วน คือ การกำหนดจุดประสงค์เกี่ยวกับการเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้การคิดอย่างมีวิจารณญาณในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องมีสาเหตุมาจากครูขาดเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกใช้ สร้าง หรือพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่เหมาะสม ในการดำเนินการวัดและประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยแนวทางการแก้ไข ปัญหา ได้แก่ 1) มีการส่งเสริมให้ครูสามารถเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อการเรียนรู้ ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับหลักสูตรในด้านการส่งเสริมการเรียนรู้การคิดสร้างสรรค์ และ 2) มีการส่งเสริมให้ครูเกิดความรู้ความเข้าใจในการเลือกใช้สร้างหรือพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อการเรียนรู้ ที่ช่วยในการส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้อย่างถูกต้อง

ภาพที่ 4 แผนภูมิกำงปลาการวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นในการเลือกใช้ สร้างหรือพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อการเรียนรู้ หรือแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยีของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (SMT) ตามมาตรฐาน สสวท. ดังนี้

1. สาเหตุของความต้องการจำเป็นของครูสาระเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม การคิดสร้างสรรค์และแนวทางการแก้ไข พบว่า ความรู้ความเข้าใจกับเกณฑ์การให้คะแนนผลงาน/ ชิ้นงาน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริม การคิดสร้างสรรค์ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาการคิดสร้างสรรค์ โดยครูจะเน้นการสอนในด้านเนื้อหามากกว่าการทำกิจกรรม การจัดทำ แผนการสอนของครูยังขาดเทคนิคการสอนที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ แม้ว่า สสวท. จะมีการอบรม พัฒนาครู อย่างไรก็ตามที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ เทคโนโลยี การคิดสร้างสรรค์ มีเนื้อหาและกิจกรรมที่ค่อนข้างใช้เวลาาก กิจกรรมส่วนใหญ่เน้นให้ นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง อาจใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมที่ไม่พอต่อคาบสอน แนวทางการแก้ไข คือ ส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ของตนเองที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ ร่วมกับครู (ผู้รู้) ท่านอื่นและสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ ส่งเสริมให้ครูพัฒนา ตนเองในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการวัดและประเมินการคิดสร้างสรรค์และมี ระบบพี่เลี้ยงหรือผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในการให้คำแนะนำการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริม การคิดสร้างสรรค์ นอกจากนั้น ผลการติดตามและประเมินผลจาก สสวท. พบว่า การทำ PLC หรือมี การจัดกิจกรรมส่งเสริม เช่นการอบรมการให้ความรู้ด้านการออกแบบการวัดและการประเมิน จะเป็น แนวทางที่จะสามารถพัฒนาความสามารถของครู และทำให้ครูได้เกิดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ แผนการเรียนรู้และการออกแบบกิจกรรมได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมสกุล เทพ ประทุน และศักดิ์พันธ์์ ต้นนิมลรัตน์ ที่พบว่าในด้านของการออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการ เรียนรู้ของนักเรียน มุ่งเน้นให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตัวเองผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ เช่น การให้ นักเรียนศึกษาสถานการณ์การเรียนรู้ มีการระดมความคิดและการวางแผนร่วมกัน รวมกันอภิปราย

กลุ่มระหว่างครูและนักเรียนในการแก้ปัญหาจากนั้นจึงลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามที่วางแผนไว้เพื่อให้ เกิดการเรียนรู้ และครูทำการวัดประเมินตามสภาพจริงโดยต้องมีการพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียน บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในด้านของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีครูเป็นผู้คอยชี้แนะแนวทาง รวบ ถึงมีการสนับสนุนสื่อ เทคโนโลยีให้กับผู้เรียน ดังนั้นครูวิทยาศาสตร์จึงต้องอาศัยทักษะความชำนาญ การและมีความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และนวัตกรรมต่อไป (สมสกุล เทพประทุน และศักดิ์พันธ์์ ตันวิมลรัตน์, 2561)

2. สาเหตุของความต้องการจำเป็นของครูสาระเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการ คิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกใช้ สร้าง หรือพัฒนา เครื่องมือวัดและประเมินผลที่เหมาะสม ในการดำเนินการวัดและประเมินทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สะท้อนการคิดอย่างมี วิจารณญาณ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากครูบางส่วนไม่ได้เข้าร่วมอบรมกับหลักสูตรที่ สสวท. จัดขึ้น ทำให้ ขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดและประเมินการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนั้นยังพบว่าเนื้อหาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการแยกตัวชี้วัดที่มากเกินไป ทำ ให้ครูไม่สามารถที่จะออกแบบหรือดำเนินการวัดได้อย่างถูกต้อง แนวทางในการแก้ไข คือ การมีระบบ ที่เลี้ยงหรือผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในการให้คำแนะนำการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด อย่างมีวิจารณญาณ การส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร แกนกลาง/มาตรฐานตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการส่งเสริมให้ครู พัฒนาตนเองในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมี วิจารณญาณ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัลยา ทิมรณ และเอื้อมพร หลินเจริญ พบว่าการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จะต้องมีการวิเคราะห์ถึงตัวของ กิจกรรมที่จะต้องมีการดำเนินการควบคู่ไปพร้อมกับการประเมิน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู และนักเรียน สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ได้ (สุกัลยา ทิมรณ และเอื้อมพร หลินเจริญ, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีวรรณ ฉัตรสุริยวงศ์ และมาเรียม นิลพันธุ์ ที่กล่าวว่า ผู้เรียนมี ความสามารถในการแสวงหาความรู้ การสรุปความรู้ การตัดสินใจพร้อมทั้งมีการให้เหตุผลที่ชัดเจน และครูเองสามารถที่จะทำการประเมินนักเรียนได้ด้วยการสังเกตจากการตอบคำถามที่กำหนดขึ้น อย่างเป็นขั้นเป็นตอนและมีความชัดเจน (ศรีวรรณ ฉัตรสุริยวงศ์ และมาเรียม นิลพันธุ์, 2559)

3. สาเหตุของความต้องการจำเป็นในการออกแบบการเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดการ เรียนรู้ที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาของครูสาระเทคโนโลยี พบว่า ขาดความรู้ความเข้าใจในการเลือก กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการแก้ปัญหา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานตัวชี้วัดของหลักสูตร แกนกลางที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการแก้ปัญหา และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการ แก้ปัญหาของนักเรียนในระดับที่ตนเองสอน โดยผลจากการสนทนากลุ่มยังพบว่าสาเหตุที่ครูขาด ความรู้ความเข้าใจในการเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาและความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับมาตรฐานตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการแก้ปัญหา มาจาก ระยะเวลาไม่เพียงพอต่อการหาข้อมูล เนื้อหาตามตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน นั้นมากเกินไปอีกทั้งวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้การแก้ปัญหามีขั้นตอนที่

หลากหลายและบางขั้นตอนมีความซับซ้อนของเนื้อหา รวมถึงงบประมาณที่ได้รับจากทางโรงเรียนไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา โดยแนวทางการแก้ปัญหา คือควรมีการส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์สอนของตนเองที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา ร่วมกับครู (ผู้รู้) ท่านอื่นและสามารถนำไปปรับใช้ในการสอนได้หรือการส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการวัดและประเมินการแก้ปัญหามีการส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลาง/มาตรฐานตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับการพัฒนาการแก้ปัญหา และส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการ PLC เช่น การนิเทศการจัดการเรียนรู้ของครู เป็นต้นเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาให้กับครูได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งมีการสอดคล้องกับงานวิจัยของปาริชาติ ไทยเจริญ และคณะ พบว่าครูวิทยาศาสตร์ควรมีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีและการปฏิบัติของหลักสูตร และสามารถที่จะบูรณาการ วิธีการการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน ในด้านการเรียนรู้วิทยาศาสตร์นักเรียนจะต้องมีทักษะด้านต่างๆ เช่น ทักษะด้านการสังเกต ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ หรือทักษะการแก้ปัญหา ดังนั้นครูควรมีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะและนวัตกรรมการเรียนรู้ รวมถึงการวัดและประเมินผลที่ทันสมัยเหมาะสมกับช่วงชั้นของนักเรียน (ปาริชาติ ไทยเจริญ และคณะ, 2561)

4. สาเหตุของความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยีในด้านการสร้าง หรือพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อการเรียนรู้ หรือแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทางเทคโนโลยี พบว่า ครูขาดการพัฒนาด้านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการแก้ปัญหา การกำหนดจุดประสงค์เกี่ยวกับการเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้การคิดอย่างมีวิจารณญาณในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง และการวางแผนและการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับหลักสูตรในด้านการส่งเสริมการเรียนรู้การคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากครูสาระเทคโนโลยีมีภาระงานอื่นจำนวนมาก และไม่มีเวลาเพียงพอในการที่จะออกแบบหรือสร้างสื่อการเรียนรู้ และการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา รวมทั้งครูยังมีพื้นฐานความรู้ที่ยังไม่เพียงพอในการประยุกต์หรือนำสถานการณ์ต่างๆ เข้ามาใช้ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน โดยแนวทางการแก้ปัญหา คือ ควรมีการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณในการจัดทำพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หรือมีการส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในการสร้าง หรือพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อการเรียนรู้ หรือแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ทางเทคโนโลยีที่หลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ และมีการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณในการจัดทำพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่กล่าวไว้ว่า ครูได้รับการพัฒนาแต่ยังขาดการติดตามและการประเมินผลการนำความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้หลักสูตรในการพัฒนามีความซ้ำซ้อนและสาระในการพัฒนาครูไม่มีความชัดเจนตรงกับความต้องการของครูอีกทั้งวิธีการพัฒนาครูยังใช้รูปแบบเดิมๆ คือการอบรมพัฒนาความรู้แต่ยังขาดพัฒนาทักษะทำให้ไม่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมีการใช้สื่อและนวัตกรรมในการเรียนการสอนค่อนข้างน้อยส่งผล

ให้ครูขาดทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

5. สาเหตุของความต้องการจำเป็นในการวัดและประเมินการเรียนรู้ที่ช่วยให้ได้สารสนเทศที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทางเทคโนโลยี พบว่าครูขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubric) สำหรับการประเมินผลงานด้านเทคโนโลยีของผู้เรียน ขาดการใช้ข้อมูลย้อนกลับ (ผลจากการวัดและประเมิน) เพื่อช่วยในการส่งเสริมและพัฒนาการคิดสร้างสรรค์การเรียนรู้ทางด้านเทคโนโลยีของนักเรียนและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากโรงเรียนยังขาดครูที่มีความรู้ ความเข้าใจด้านการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัด ระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ไม่เพียงพอต่อการวัดและการประเมิน สอดคล้องกับผลการวิจัยของสิทธิเดช ชมจันทร์ และคณะ ที่พบว่า ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการวัดและการประเมิน โรงเรียนไม่มีผู้ที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้จึงทำให้ครูแต่ละคนต่างออกข้อสอบด้วยตนเองส่งผลต่อคุณภาพของข้อสอบและความตรงเชิงเนื้อหาความถูกต้องของการใช้ภาษา และไม่ได้มีการประเมินว่าข้อสอบนั้นยากหรือง่ายเกินไปหรือไม่ (สิทธิเดช ชมจันทร์ และคณะ, 2565) และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของประทีป คงเจริญ กล่าวว่า การนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆไปใช้ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ผลลัพธ์สุดท้ายจะสิ้นสุดอยู่ที่การวัดและการประเมินผลตามองค์ประกอบและพฤติกรรมตัวบ่งชี้ของทักษะการเรียนรู้ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและแก้ปัญหาการสื่อสารการร่วมมือและการสร้างสรรค์และนวัตกรรมซึ่งส่งผลให้ต้องประเมินทักษะต่างๆ เหล่านี้ได้อย่างครบถ้วน (ประทีป คงเจริญ, 2564)

บทสรุป

การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยีของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณภาพวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (SMT) ตามมาตรฐาน สสวท. มีดังนี้ 1) ความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยี ได้แก่ การออกแบบการเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ การออกแบบการเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการออกแบบการเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์/เทคโนโลยีในการแก้ปัญหา 2) สาเหตุของความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูสาระเทคโนโลยี มีดังนี้ 1) ด้านการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้สาระเทคโนโลยีด้านการคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา เกิดจากครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกเนื้อหาสาระที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ ด้านการคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา แนวทางการแก้ไขคือ ส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ของตนเองที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ร่วมกับครู (ผู้รู้) ท่านอื่น และสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ 2) ด้านการเลือกใช้หรือพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เกิดจากครูขาดความเข้าใจการกำหนดจุดประสงค์เกี่ยวกับการเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลของการประเมินไปใช้

1. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สสวท. ควรส่งเสริมและพัฒนาครูในเรื่องของการวัดและประเมินการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหา โดยการจัดอบรมในหลักสูตรการวัดและประเมินการเรียนรู้ที่ให้ผู้ได้ฝึกปฏิบัติจริงสามารถนำความรู้มาใช้ในการทำงานได้ และควรพัฒนาผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อเป็นพี่เลี้ยงคำแนะนำและช่วยเหลือครูได้ตรงกับความต้องการ

2. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สสวท. ควรรวบรวมแหล่งเรียนรู้ให้ครูได้มีช่องทางมีช่องทางในการปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ หรือการแลกเปลี่ยนความรู้จากผู้มีประสบการณ์ หรือแหล่งเรียนรู้ที่ครูสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง เพื่อให้ครูเกิดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาตนเองในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ SMT

3. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจัดสรรภาระงานให้ครูสาระเทคโนโลยีให้มีความเหมาะสม ไม่มากจนเกินไป และส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้เข้ารับการอบรมจาก สสวท. และควรรวบรวมหรือสร้างเครือข่ายทางวิชาการ เพื่อให้ครูผู้สอนเกิดการแลกเปลี่ยน การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดเพื่อนำมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในด้านของการคิดสร้างสรรค์ ได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง

4. ครูผู้สอนสาระเทคโนโลยีควรมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านการออกแบบและวางแผนการเรียนรู้ การเลือกใช้สื่อเทคโนโลยี และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมทั้งนำความรู้จากการอบรมมาปฏิบัติ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูและผู้เชี่ยวชาญจะทำให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยและพัฒนารูปแบบการส่งเสริมครูให้มีสมรรถนะในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทักษะการเรียนรู้ SMT

2. ครูควรทำวิจัยพัฒนาเครื่องมือวัดทักษะต่างๆ ตามระดับชั้นของนักเรียนเพื่อให้ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

ประทีป คงเจริญ. 2564. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม: คุณลักษณะสำคัญของพลโลกใน ยุคเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 15(3): 165-177.

ปาริชาติ ไทยเจริญ และคณะ. (2561). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะของครูวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. *สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(2): 2217-2235.

ศรียรรณ ฉัตรสุริยวงศ์ และมาเรียม นิลพันธุ์. (2559). กระบวนทัศน์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิง

- สร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 8(1): 183-197.
- สมสกุล เทพประทุน และ ศักดิพันธ์ ต้นวิมลรัตน์. 2561. แนวทางการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในสถานศึกษานำร่องลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในอำเภอบ้านโป่ง. *วารสารการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร*, 9(2): 124-138.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2560). *การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มวิทยาศาสตร์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สิทธิเดช ชมจันทร์ และคณะ. (2565). การประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับทักษะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยใช้แบบจำลองคาน. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 39(105): 216-226.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561)*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ.
- สุกัลยา ทิมรุณ และเอี่ยมพร หลินเจริญ. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่องชีวิตในสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารครูพิบูล*, 8(2): 240-252.

การพัฒนาแบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล A Development of Positive Psychological Capital in Learning Scale for Nursing Students

¹ทิพาพัชญ์ กลมปิ่น Tipapat Klompum

²สรียา โชติธรรม Sareeya Chotitham

³อุษณี ลลิตพसान Usanee Lalitpasan

¹²³กลุ่มงานแพทยศาสตรศึกษา โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์

¹²³Medical Education Group Charoenkrung Pracharak Hospital

¹Corresponding author, e-mail: Tipapat.k@ku.th

Received August 7, 2023; Revised February 20, 2024; Accepted: March 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพแบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ชั้นปีที่ 1- 4 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2565 จำนวน 75 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความตรงตามเนื้อหาด้วยค่าดัชนีความตรง (IOC) การวิเคราะห์อำนาจจำแนกด้วย t-test และ CITC การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค และการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ผลพัฒนาและตรวจสอบแบบวัดมีรายละเอียดดังนี้คือ การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของพฤติกรรมบ่งชี้และนิยาม พบว่า แบบวัดมีค่าดัชนีความตรง (IOC) มากกว่า 0.50 ขึ้นไปทุกพฤติกรรมบ่งชี้ ผลการวิเคราะห์อำนาจจำแนก พบว่า ข้อคำถามทุกข้อสามารถจำแนกกลุ่มสูง-ต่ำได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นโดยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ 0.99 และ ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างพบว่า ค่าสถิติ RMSEA และ RMR มีค่าน้อยกว่า 0.05 และ GFI AGFI CFI มีค่ามากกว่า 0.90 โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square = 674.90, df = 343, P-value = 0.00, RMSEA = 0.04)

คำสำคัญ: แบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวก; จิตวิทยาเชิงบวก; จิตวิทยาการเรียน

Abstract

The purpose of this research article is to develop and validate a positive psychology academic scholarship scale for nursing students. The research sample was 75 nursing students at a nursing college in Bangkok, years 1-4, second semester, academic year 2022. The research instrument was Measurement of Positive Psychology Academic Capital for Nursing Students Data analysis includes Average analysis standard deviation for the analysis to check the quality of the tool, it consisted of content validity analysis with the Oval Index (IOC), discriminant power analysis with t-test and CITC, confidence analysis with Cronbach's alpha coefficient. and analysis of construct validity using confirmatory factor analysis (CFA). The results of developing and validating the measure are as follows: Examining the content validity of the indicated behaviors and definitions found that the measure had an index of validity (IOC) greater than 0.50 for every indicated behavior. The results of the discriminant power analysis found that every question could be classified into high-low groups with statistical significance at the .05 level. The results of the confidence analysis using Cronbach's Alpha Coefficient found that there was the reliability value for the whole version is 0.99 and the results of the structural validity examination found that the RMSEA and RMR statistics values are less than 0.05 and the GFI AGFI CFI values are greater than 0.90. The model is consistent with the empirical data (Chi-square = 674.90, df = 343, P-value = 0.00, RMSEA = 0.04).

Keywords: Positive Psychological Capital Scale; positive psychology; Academic Psychology

บทนำ

องค์กรด้านสาธารณสุข พบว่างานด้านพยาบาลที่กำลังเป็นปัญหาขาดแคลนและส่งผลกระทบต่อระบบสาธารณสุขในประเทศไทยเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่าการที่พยาบาลวิชาชีพทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขรวมทั้งมีความคงอยู่ในองค์กรพยาบาลและสามารถเผชิญกับปัญหาต่างๆ ได้ดีและเหมาะสมนั้นขึ้นอยู่กับทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของบุคคล จากงานวิจัยของลูธานส์และเจนเซ่น (Luthans & Jensen, 2005) แสดงให้เห็นว่าทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่ส่งผลให้พยาบาลวิชาชีพมีการพัฒนาการบริการการพยาบาลวิชาชีพให้มีความสุขและรักในการทำงาน เกิดการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพ ดังนั้น การพัฒนาพยาบาลวิชาชีพให้มีทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกจำเป็นอย่างยิ่งต้องให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เมื่อยังเป็นนักศึกษาพยาบาล ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่ในวัยรุ่นตอนปลาย เป็นช่วงที่ต้องเผชิญกับการปรับตัวทางสังคมอย่างมาก เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทจากวัยรุ่นสู่ผู้ใหญ่ เป็นระยะที่มีการพัฒนาอัตลักษณ์ (identity) ไปสู่ความมั่นคง ความพร้อมในการแสดงบทบาท การมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นได้อย่างสมบูรณ์ (กนกพร เรื่องเพิ่มพูน และคณะ, 2558)

จากมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2561 กล่าวว่าการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์เป็นวิชาชีพที่ต้องปฏิบัติ ต่อชีวิต สุขภาพและอนามัยของประชาชนด้วยความเอาใจใส่ อย่างเอื้ออาทร โดยใช้ทั้งศาสตร์ทางการพยาบาลและศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถดูแลตนเองได้ในภาวะที่สุขภาพดีและภาวะเจ็บป่วย บัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์จำเป็นต้องมีความรู้ มีทักษะทางปัญญา มีความรับผิดชอบ มีความสามารถสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีทักษะการคิดวิเคราะห์ ตลอดจนจนปฏิบัติการพยาบาลอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ พ.ศ. 2560, 2561) ทั้งนี้มาตรฐานคุณภาพดังกล่าวแสดงถึงความคาดหวังของสังคมที่มีต่อวิชาชีพพยาบาล เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานดังกล่าว การจัดการเรียนการสอนจึงมีทั้งทฤษฎีที่มีความยากซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับโรคภัยไข้เจ็บและความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และการฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วยที่เพิ่มขึ้นมาพร้อมทั้งรูปแบบการจัดตารางการเรียนการสอนให้มีความใกล้เคียงกับการปฏิบัติงานจริงตามวิชาชีพ (อมราพร สุรการ, 2558) การเรียนภาคทฤษฎีควบคู่กับการฝึกปฏิบัติในชั้นคลินิก นักศึกษาจะต้องรับผิดชอบดูแลชีวิตผู้ป่วย พบกับสภาพบรรยากาศของหอปฏิบัติการผู้ป่วย ความเจ็บป่วย และความทุกข์ทรมานของคนไข้ การฝึกทักษะการพยาบาลในผู้ป่วยต่างๆ มีความยุ่งยากซับซ้อนบวกกับความคาดหวังของผู้ป่วยและญาติที่ต้องการรับบริการที่มีคุณภาพและปลอดภัย ลักษณะของอาจารย์นิเทศที่ทำให้นักศึกษารู้สึกวิตกกังวล กลัว ความไม่คุ้นเคยกับบุคลากรในหอผู้ป่วยหรือสถานที่ฝึกปฏิบัติงาน ประกอบกับนักศึกษาบางคนอาจไม่ได้ตัดสินใจเลือกเรียนพยาบาลด้วยตนเองทำให้ขาดแรงจูงใจในการศึกษา ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลต้องปรับตัวตลอดเวลา ทำให้เกิดความเครียดได้

การศึกษาที่ผ่านมาพบว่านักศึกษาพยาบาลเป็นกลุ่มที่มีระดับความเครียดสูง หดก่าลังใจ รู้สึกอยู่ในสภาวะกดดัน เกิดความคับข้องใจ ความวิตกกังวล นำไปสู่ปัญหาทางสุขภาพจิต ดังการศึกษาของ สิริทรัพย์ สีหะวงษ์ และคณะ พบว่านักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มีความเครียดระดับสูง (high stress) ร้อยละ 51.70 และมีความเครียดระดับรุนแรง (severe stress) ถึงร้อยละ 20.10 (สิริทรัพย์ สีหะวงษ์ และคณะ, 2561) การวิจัยด้านทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกในกลุ่มนักศึกษา พบว่าทุนทางจิตวิทยามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPA) (Luthans and Jensen, 2012 อ้างถึงใน กาญจนา สุทธิเนียม, 2561)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาแบบวัดต้นทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล ให้มีความเป็นมาตรฐานและสามารถใช้วัดทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนของนักศึกษาพยาบาลได้อย่างจำเพาะเจาะจง โดยอาศัยพื้นฐานของทุนจิตวิทยาเชิงบวกทั้ง 4 องค์ประกอบ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนและเสริมสร้างคุณลักษณะทางบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาลให้เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพแบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ นักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ชั้นปีที่ 1–4 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2565 จำนวน 315 คน

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการตรวจสอบความเชื่อมั่นและอำนาจจำแนกของเครื่องมือ คือ นักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ชั้นปีที่ 1–4 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2565 จำนวน 75 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามระดับชั้นปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบวัดทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียน ปรับมาจากแนวคิดและทฤษฎีของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก 4 คุณลักษณะ โดยให้สอดคล้องกับองค์ประกอบของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก ประกอบด้วย 1. การรับรู้ความสามารถด้านการเรียน (Self-Efficacy In Learning) 2. การมองโลกในแง่ดีด้านการเรียน (Optimism In Learning) 3. การมีความหวังด้านการเรียน (Hope In Learning) และ 4. การฟื้นพลังทางการเรียน (Resilience In Learning)

ขั้นตอนการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแบบวัด ผู้วิจัยทำการสร้างแบบวัดทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล ดังต่อไปนี้

1. รวบรวมข้อมูลจากวรรณกรรม เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อทราบถึงแนวความคิด ความหมาย และองค์ประกอบต่าง ๆ ของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกนำมาประยุกต์ให้เป็นทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล

2. นิยามตัวแปรที่ต้องการวัดโดยการสนทนากับอาจารย์พยาบาล จำนวน 3 ท่านโดยเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นแบบอย่างที่ดีแก้ไขอาชีพการพยาบาล มีความรักและคงอยู่ในวิชาชีพการพยาบาล เพื่อวิเคราะห์หาองค์ประกอบและสร้างข้อคำถามเกี่ยวกับทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล

3. สร้างผังข้อคำถาม องค์ประกอบ การรับรู้ความสามารถด้านการเรียน การมองโลกในแง่ดีด้านการเรียนการมีความหวังด้านการเรียน และการฟื้นพลังทางการเรียน

4. ออกแบบข้อคำถาม โดยดำเนินการดังนี้

4.1 เขียนนิยามศัพท์เฉพาะและองค์ประกอบของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของนักศึกษาพยาบาลที่สรุปจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเบื้องต้นในการสนทนาโดยแบ่งองค์ประกอบของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยปรับใช้กรอบแนวคิดเดิมของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การรับรู้ความสามารถด้านการเรียน (self-efficacy in learning) 2) การมองโลกในแง่ดีด้านการเรียน (optimism in learning) 3) การมีความหวังด้านการเรียน (hope in learning) และ 4) การฟื้นพลังทางการเรียน (resilience in learning)

4.2 กำหนดตัวบ่งชี้ของพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกทางการเรียนที่ผู้วิจัยต้องการวัด ซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาจำนวน 1 ท่าน

4.3 ผู้วิจัยกำหนดคะแนนและรูปแบบของมาตรประมาณ ตามนิยามศัพท์เฉพาะซึ่งลักษณะของแบบวัดทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตรประเมินค่า (Rating Scale) ตาม

แบบของลิเคิร์ต (Likert) เป็น 5 ระดับ โดยเริ่มจาก เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด

4.4 ตรวจสอบข้อคำถามเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับแก้

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา การทดสอบความตรง (Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบวัดที่เรียบเรียงมาให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้พิจารณาทดสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) ตลอดจนความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) รวมถึงความชัดเจนของคำถามเพื่อขอคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขให้ได้แบบสอบถามที่สื่อความหมายตรงกัน คำนวณจากความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ต้องการวัดกับคำถามที่สร้างขึ้น ดัชนีที่ใช้แสดงค่าความสอดคล้อง เรียกว่า ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) โดยพิจารณาตรวจสอบเกี่ยวกับการใช้ภาษา และความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ในแต่ละด้านเป็นรายข้อ และตรวจสอบความเชื่อมั่นและอำนาจจำแนกความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบวัดที่สร้างขึ้น โดยผู้วิจัยกำหนดระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบอำนาจจำแนก คือ การนำเครื่องมือที่ได้ไปทดลองให้นักศึกษาพยาบาลจำนวน 75 คน ทำแบบวัดคำนวณค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Analysis) ของข้อคำถามในแบบวัด โดยเรียงลำดับคะแนนรวมของข้อคำถามแต่ละด้านจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดแล้วคัดเลือกผู้ที่มีคะแนนสูงกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 73 เป็นกลุ่มสูงและผู้ที่มีคะแนนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 27 เป็นกลุ่มต่ำ เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรายข้อระหว่างกลุ่มสูงกับกลุ่มต่ำ โดยใช้ การทดสอบทีแบบเป็นอิสระจากกัน (Independent Samples T-Test) และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ .05 โดยใช้สูตรอำนาจการจำแนก เกณฑ์การพิจารณา ข้อคำถามค่า t ที่ยอมรับคือ 1.96 หรือสูงกว่า จึงถือว่า มีค่าอำนาจจำแนกใช้ได้ หรือมีนัยสำคัญทางสถิติ

ขั้นตอนที่ 4 ทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยการทดสอบความเชื่อมั่นชนิดความคงที่ภายในโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบกับผู้ที่มีคุณสมบัติตรงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยใช้เทคนิคการวัดความสอดคล้องภายในชุดเดียวกัน (Internal Consistency Method) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ที่มีค่าไม่น้อยกว่า 0.70

ขั้นตอนที่ 5 ตรวจสอบความตรงตามโครงสร้าง โดยใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ขององค์ประกอบในแต่ละตัวแปรที่อยู่ในโมเดลว่าเป็นองค์ประกอบที่แท้จริงตามทฤษฎีและแนวคิดที่ได้ตรวจสอบมา โดยทำการวิเคราะห์โมเดล การวัดด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปตามโมเดลการวัดของตัวแปร ด้านการรับรู้ความสามารถแห่งตนทางการเรียน การมองโลกแง่ดีทางการเรียน ความหวังทางการเรียน และการฟื้นฟูพลังทางการเรียน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ได้แบ่ง การวิเคราะห์ออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันด้วย เพื่อนำมาวิเคราะห์โมเดลลิสเรล (LISREL Model)

2. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง เพื่อวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงตามโครงสร้างของตัวแปรสังเกตได้ในแต่ละองค์ประกอบของการประเมินทุนจิตวิทยาเชิงบวกสำหรับนักศึกษาพยาบาล ทั้ง 4 ด้าน

การรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล (A Development of Positive Psychological Capital in Learning Scale for Nursing Students) โดยการพิจารณาโครงการวิจัยแบบยกเว้น (Exemption Review)

2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเข้าไปพบรองผู้อำนวยการกลุ่มงานวิชาการและกิจการนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร เพื่อขอความร่วมมือในการประสานงาน เก็บข้อมูลกับนักศึกษาพยาบาลภายในวิทยาลัยพยาบาลแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 160 คน

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสร้าง Google form แบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากได้รับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เลขที่ COE No. COE66/016 ซึ่งผู้วิจัยจะปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ทั้ง 3 ข้อ ได้แก่ หลักความเคารพในบุคคล (Respect For Person) โดยการให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนจนผู้ที่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมในการวิจัยเข้าใจเป็นอย่างดี และตัดสินใจ อย่างอิสระในการให้ความยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย ผู้วิจัยจะเคารพความเป็นส่วนตัวและการเก็บรักษาความลับ ของอาสาสมัครผู้รับการวิจัย โดยในแบบบันทึกข้อมูลจะไม่มีข้อมูลที่บ่งชี้ (Identifiers) ถึงอาสาสมัครผู้รับการวิจัย หลักการให้ประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิดอันตราย (Beneficence/Non-Maleficence) อาสาสมัครผู้รับการวิจัยจะไม่ได้รับประโยชน์ใดๆ อาจเกิดความเสียหายต่ออาสาสมัครผู้รับการวิจัยเพียงเล็กน้อย คือ ความลับของอาสาสมัคร ผู้รับการวิจัยอาจถูกเปิดเผย ผู้วิจัยจะเก็บรักษาความลับของอาสาสมัครผู้รับการวิจัยเป็นอย่างดีและหลักความยุติธรรม (Justice) คือ มีเกณฑ์การคัดเข้าและเกณฑ์การคัดออกชัดเจน มีการกระจายประโยชน์และความเสี่ยงอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีอคติ เมื่อพิจารณาถึงความเสี่ยงและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ผู้วิจัยจะขอยกเว้นการขอความยินยอมจากอาสาสมัคร

การวิเคราะห์และสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยการพัฒนาแบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียน ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าเฉลี่ย
2. วิเคราะห์ความตรงตามเนื้อหา โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้อง (Item – Objective Congruence)
3. สถิติวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดรายข้อโดยใช้สถิติ t-test dependent
4. สถิติวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของคะแนนแบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล การแสดงค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (α – Coefficient)
5. สถิติความตรงตามโครงสร้างของแบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล

ผลการวิจัย

1. สรุปผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพแบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล

1) การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของพฤติกรรมบ่งชี้และนิยาม พฤติกรรมบ่งชี้และนิยาม พบว่า มีค่าดัชนีความตรง (IOC) มากกว่า 0.50 ขึ้นไปทุกพฤติกรรมบ่งชี้ ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้แบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียน สามารถวัดคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ต้องการจะวัดได้ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

2) ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด

2.1) ผลการตรวจสอบอำนาจจำแนกของแบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาลผู้วิจัยนำแบบวัดไปทดลองใช้ (Try Out) กับ นักศึกษาพยาบาล จำนวน 75 คน วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกแบบสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม พบว่ามีค่าตั้งแต่ 0.26-0.92 ข้อคำถามที่มีคุณภาพ เมื่อพิจารณาจากความสามารถในการจำแนกตามสถิติที่ พบว่ามีจำนวน 28 ข้อ จากทั้งหมด 40 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 70.00 ที่มีอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์

2.2) ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาลจำนวน 28 ข้อโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ 0.99 เมื่อพิจารณาค่าความเชื่อมั่นรายองค์ประกอบ พบว่า ค่าความเชื่อมั่นขององค์ประกอบ 1) ด้านการรับรู้ความสามารถด้านการเรียน มีค่าเท่ากับ 0.93 2) ด้านการมองโลกในแง่ดีด้านการเรียน มีค่าเท่ากับ 0.96 3) ด้านการมีความคาดหวังทางการเรียน มีค่าเท่ากับ 0.96 และ 4) ด้านการฟื้นฟูพลังทางการเรียน มีค่าเท่ากับ 0.95

3) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียน มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน (S_Effica) ด้านการมองโลกในแง่ดีด้านการเรียน (Optimism) ด้านการมีความหวังด้านการเรียน (Hope) และด้านการฟื้นฟูพลังด้านการเรียน (Resilien) โดยแต่ละด้านประกอบด้วยข้อคำถามด้านละ 7 ข้อ ดังนี้ 1) ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน (S_Effica) ประกอบด้วย ข้อคำถาม S2, S3, S4, S5, S7, S8 และ S9 2) ด้านการมองโลกในแง่ดีด้านการเรียน (Optimism) ประกอบด้วย ข้อคำถาม O2, O4, O5, O7, O8, O9 และ O10 3) ด้านการมีความหวังด้านการเรียน (Hope) ประกอบด้วย ข้อคำถาม H1, H2, H3, H6, H7, H9 และ H10 และ 4) ด้านการฟื้นฟูพลังด้านการเรียน (Resilien) ประกอบด้วย ข้อคำถาม R2, R3, R7, R8, R9 และ R10

ผลการวิเคราะห์ พบว่า χ^2 มีค่าเท่ากับ 674.90 ค่า p มีค่าเท่ากับ .00 df เท่ากับ 343 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.97 ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดี (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.97 ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.92 ดัชนีความเหมาะสมพอดีเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 0.95 ดัชนีรากของกำลังสองของเศษ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.04 ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.04 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์การพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลพบว่า χ^2 มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าโมเดลไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้เนื่องจากค่า χ^2 จะมีค่าขึ้นอยู่กับขนาดกลุ่มตัวอย่าง

หากกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนมากอาจทำให้ χ^2 มีค่าสูงมากจนอาจทำให้สรุปผลได้ไม่ถูกต้อง จึงควรพิจารณาจากค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) Diamantopoulos and Siguaw โดยผลการวิเคราะห์พบว่าค่าเท่ากับ 1.97 ซึ่งควรมีค่าน้อยกว่า 2 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ค่าสถิติอื่นๆ เช่น RMSEA และ RMR มีค่าน้อยกว่า 0.05 และ GFI AGFI CFI มีค่ามากกว่า 0.90 จึงสรุปได้ว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล

ทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษา พยาบาล	ระดับทุนทาง จิตวิทยา		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D		
1. ด้านการรับรู้ความสามารถทางการเรียน	3.55	0.85	มาก	4
2. ด้านการมองโลกในแง่ดีด้านการเรียน	3.67	0.90	มาก	2
3. ด้านการมีความคาดหวังทางการเรียน	3.68	0.90	มาก	1
4. ด้านการฟื้นฟูพลังทางการเรียน	3.56	0.87	มาก	3
รวม	3.61	0.84	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบวัด ($\bar{X} = 3.61$, S.D = 0.84) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีระดับทุนทางจิตวิทยาสูงสุดคือ ในด้านการมีความคาดหวังทางการเรียน ($\bar{X} = 3.68$, S.D = 0.90) รองลงมาคือด้านการมองโลกในแง่ดีด้านการเรียน ($\bar{X} = 3.67$, S.D = 0.90) ต่อมาคือด้านการฟื้นฟูพลังทางการเรียน ($\bar{X} = 3.56$, S.D = 0.87) และด้านที่มีระดับทุนทางจิตวิทยาต่ำที่สุดคือด้านการรับรู้ความสามารถทางการเรียน ($\bar{X} = 3.55$, S.D = 0.85) ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบทั้ง 4 ค่า มีค่าใกล้เคียงกัน ทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยด้านการมีความหวังด้านการเรียน (Hope) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ($B=1.00$, $p= .00$) รองลงมาคือ การมองโลกในแง่ดีด้านการเรียน (Optimism) ($B=0.99$, $p= .00$) และ การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน (S_Effica) ($B=0.97$, $p= .00$) ส่วนด้านการฟื้นฟูพลังด้านการเรียน (Resilien) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด ($B=0.95$, $p= .00$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพแบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล พฤติกรรมบ่งชี้และนิยาม พบว่า มีค่าดัชนีความตรง (IOC) มากกว่า 0.50 ขึ้นไปทุกพฤติกรรมบ่งชี้ ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้แบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียน สามารถวัดคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ต้องการจะวัดได้ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสายสมร เฉลยกิตติ ที่ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของพยาบาลวิชาชีพ โดยการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ” ผลการวิจัย 1. การศึกษาองค์ประกอบของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของพยาบาลวิชาชีพ พบว่าองค์ประกอบของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การรับรู้ความสามารถ

ของตนเอง ความหวัง การมองโลกในแง่ดี และความหยุนตัว มีค่าความเหมาะสมพอดีกับข้อมูล เชิงประจักษ์ มีน้ำหนักองค์ ประกอบมาตรฐานอยู่ในเกณฑ์สูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถวัดองค์ประกอบของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของพยาบาลวิชาชีพได้ 2. โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาทุนทางจิตวิทยา เชิงบวกของพยาบาลวิชาชีพประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้นนั้น ขั้นดำเนินการ และขั้นยุติการให้ คำปรึกษา โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษา ตลอดทั้งเทคนิคทางจิตวิทยาใช้ในการพัฒนาทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของพยาบาลวิชาชีพ (สายสมร เฉลยกิตติ, 2554)

2. ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด ผลการตรวจสอบอำนาจจำแนกของแบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาลผู้วิจัยนำแบบวัดไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาพยาบาล จำนวน 75 คน วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกแบบสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม พบว่ามีค่าตั้งแต่ 0.26-0.92 ข้อคำถามที่มีคุณภาพ เมื่อพิจารณาจากความสามารถในการจำแนกตามสถิติที่ พบว่ามีจำนวน 28 ข้อ จากทั้งหมด 40 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 70.00 ที่มีอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์ และผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาลจำนวน 28 ข้อโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ 0.99 เมื่อพิจารณาค่าความเชื่อมั่นรายองค์ประกอบพบว่า ค่าความเชื่อมั่นขององค์ประกอบ 1) ด้านการรับรู้ความสามารถด้านการเรียน มีค่าเท่ากับ 0.93 2) ด้านการมองโลกในแง่ดีด้านการเรียน มีค่าเท่ากับ 0.96 3) ด้านการมีความคาดหวังทางการเรียน มีค่าเท่ากับ 0.96 และ 4) ด้านการฟื้นฟูพลังทางการเรียน มีค่าเท่ากับ 0.95 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา สุทธิเนียม ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของนิสิตครู กลุ่มทดลองได้รับการให้การปรึกษากลุ่มและกลุ่มควบคุมได้รับการดูแลปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบวัดทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก มีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ 0.92 และวิเคราะห์ความตรงตามโครงสร้างของแบบวัดด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และ 2) การให้การปรึกษากลุ่มที่นำไปใช้ในการพัฒนาทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของนิสิตครู มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (item objective congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.66 – 1.00 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์เปรียบเทียบโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated ANOVA) ดังนั้น การให้การปรึกษากลุ่มสามารถพัฒนาทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของนิสิตครูได้ (กาญจนา สุทธิเนียม, 2561)

3. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียน มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน (S_Effica) ด้านการมองโลกในแง่ดีด้านการเรียน (Optimism) ด้านการมีความหวังด้านการเรียน (Hope) และด้านการฟื้นฟูพลังด้านการเรียน (Resilien) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์ ทำการศึกษาหัวข้อ “การศึกษาและเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาของนิสิตและนักศึกษา โดยการให้คำปรึกษากลุ่ม” ผลการวิจัย พบว่า 1. การศึกษาองค์ประกอบของทุนทางจิตวิทยาของนิสิตและนักศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบได้แก่ ความหวัง ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี และความหยุนตัว ซึ่งมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ในเกณฑ์สูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถวัด

องค์ประกอบของทุนทางจิตวิทยาของนิสิตและนักศึกษาได้ และผลการศึกษากลุ่มประกอบของนิสิต นักศึกษา พบว่า นิสิตและนักศึกษามีทุนทางจิตวิทยาโดยรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย = 3.99 และ $SD = 0.43$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความหวัง การมองโลกในแง่ดี ความเชื่อในความสามารถของตนเองและความหย่อนตัวมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย = 4.01, 4.10, 3.97 และ 3.89; $SD = 0.50, 0.47, 0.53$, และ 0.52) 2. ทุนทางจิตวิทยาโดยรวมและรายองค์ประกอบของกลุ่มทดลองก่อนการทดลอง และหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยค่าเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่มสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่ม 3. ทุนทางจิตวิทยาโดยรวมและรายองค์ประกอบของกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มและกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่ม ก่อนการทดลอง และหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มทำให้ทุนทางจิตวิทยาของนิสิตและนักศึกษาเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น (พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

จิตวิทยาเชิงบวกเป็นประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์ในบริบทชีวิตวิถีใหม่โดยประเทศไทย เริ่มศึกษาค้นคว้าวิจัยประเด็นดังกล่าวตั้งแต่พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา จิตวิทยาเชิงบวกมีแนวคิดมุมมองเกี่ยวกับมนุษย์ในด้านคุณภาพของชีวิตและสุขนิยม โดยศึกษาจุดเด่นที่เอื้อให้บุคคล กลุ่ม และองค์กร ใช้ศักยภาพภายในตนให้เกิดประโยชน์สูงสุด บริหารจัดการคุณลักษณะภายในให้เกิดความเจริญอกงามเต็มตามศักยภาพใน 3 ระดับคือ 1) จิตวิทยาเชิงบวกระดับบุคคลเป็นคุณลักษณะส่วนบุคคลเชิงบวก เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ความรัก การฟื้นฟูทางใจ การมองโลกในแง่ดี และประสบการณ์ส่วนบุคคลเชิงบวก เช่น อารมณ์เชิงบวก ความพึงพอใจ ความสิ้นเปลือง ฯลฯ 2) จิตวิทยาเชิงบวกในระดับการจัดกระทำเป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลให้บุคคลเกิดความงอกงามเติบโตทางใจด้วยการแทรกแซงอย่างแยบคายในลักษณะกระตุ้นหนุนเสริมความคิด ความรู้สึก และ 3) จิตวิทยาเชิงบวกในระดับสังคมเป็นคุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับระบบทางสังคม ได้แก่ สำนักการเป็นพลเมืองที่ดี จริยธรรมการดำเนินชีวิต ความรับผิดชอบทางสังคม ความหลากหลายของมนุษย์ เป็นต้น จิตวิทยาเชิงบวกเป็นประเด็นที่สามารถพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพชีวิตและคุณภาพ

ความหลากหลายของมนุษย์ในมิติจิตวิทยาเชิงบวกที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลโดยตรง ประเด็นความหลากหลายของมนุษย์เป็นแนวคิดเกี่ยวกับความแตกต่างของมนุษย์ด้านสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ความหลากหลายของมนุษย์จึงมีประโยชน์และคุณค่าต่อการพัฒนาตน องค์การ และสังคม ความหลากหลายของมนุษย์เกิดขึ้นจากปัจจัยสำคัญสองประการคือพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม โดยจำแนกได้หลายประเภท ได้แก่ เพศ สติปัญญา รูปแบบการเรียนรู้บุคลิกภาพ เป็นต้น โดยแต่ละประเภทของความหลากหลายล้วนมีประโยชน์ต่อการจัดศึกษาทั้งสิ้น ความหลากหลายจึงเป็นความท้าทายศักยภาพของผู้ประกอบวิชาชีพครูต่อการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ผู้เรียน สถานศึกษา และประเทศ แต่อย่างไรก็ตามพื้นฐานสำคัญของการดำเนินการดังกล่าวคือการยอมรับ เข้าใจ เปิดใจรับความเหมือนและความต่างของมนุษย์ ปรับเปลี่ยนกรอบความคิดสู่แนวปฏิบัติที่ดี เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้นความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายของมนุษย์จึงเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียน

บทสรุป

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียน มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน (S_Effica) ด้านการมองโลกในแง่ดีด้านการเรียน (Optimism) ด้านการมีความหวังด้านการเรียน (Hope) และด้านการฟื้นพลังด้านการเรียน (Resilien) เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์การพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลพบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าโมเดลไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

แบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล สามารถนำไปใช้กับนักศึกษาพยาบาล เพื่อวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาลได้ ซึ่งทางสถานศึกษาสามารถนำผลการวัดไปใช้ในการติดตามผลการวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะและทรัพยากรทางจิตวิทยาที่มีอยู่ในตัวของนักศึกษาแต่ละคน สามารถนำไปเป็นแนวทางในการการเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของนักศึกษาพยาบาลต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาค้นคว้าสร้างแบบวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียน สำหรับนักศึกษาสาขาอื่นๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาให้นักศึกษาในทุกๆ สาขามีสุขภาวะที่ดีมากขึ้น เพราะทุนทางจิตวิทยาจึงเสมือนหนึ่งภูมิคุ้มกันที่ยอดเยี่ยมในการดำรงไว้ซึ่งสมรรถนะและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์
2. ควรมีการศึกษาค้นคว้าสร้างเครื่องมือวัดทุนจิตวิทยาเชิงบวกด้านการเรียนในรูปแบบอื่นๆ ที่หลากหลายมากขึ้น เช่น แบบสังเกตพฤติกรรม เป็นต้น
3. ควรจัดหลักสูตรหรือกิจกรรมเสริมที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ด้านทุนจิตวิทยาเชิงบวกให้กับครู อาจารย์ หรือผู้ปกครอง เพื่อให้เชื่อมโยงกับการแนะแนวให้คำปรึกษาและการช่วยเหลือผู้เรียนตลอดจนประยุกต์ใช้ในกระบวนการวัดประเมินผล ผู้เรียนที่มีเกณฑ์ที่ยืดหยุ่น สอดคล้องเหมาะสมกับผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร เรืองเพิ่มพูน และคณะ. (2558). ผลของโปรแกรมเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตต่อความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาล. *รามาสืบดีพยาบาลสาร*, 2(12): 259–274.
- กาญจนา สุทธิเนียม. (2561). การพัฒนาทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของนิสิตครูโดยการให้การปรึกษากลุ่ม. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*, 32(1): 17-32.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ พ.ศ. 2560. (2561, 16 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 135 ตอนพิเศษ 1 ง, หน้า 7-11.

- พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์. (2558). การศึกษาและเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาของนิสิต/นักศึกษาโดยการให้คำปรึกษากลุ่ม. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 9(2): 131-146.
- สายสมร เฉลยกิตติ. (2554). การพัฒนาทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของพยาบาลวิชาชีพ โดยการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ. *ปริญญาานิพนธ์ปริญญาเอก*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิริทรัพย์ สีหะวงษ์ และคณะ. (2561). “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี”. *วารสาร มฉก. วิชาการ*, 21(42): 93-106.
- อมรพร สุการ. (2558). การศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและผลของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่มีต่อความสุขที่แท้จริงและพฤติกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาพยาบาลในมหาวิทยาลัยของรัฐบาล. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Luthans, K. W., & Jensen, S. M. (2005). The Linkage Between Psychological Capital and Commitment to Organizational Mission: A Study of Nurses. *Journal of Nursing Administration*, (35)(6): 304-310.

ผลการใช้กิจกรรมการสื่อสารเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
The Effects of Using Communicative Activities to Develop
English Speaking Skills of 9th Grade Students

¹พบศร จันท์มีดี Phobsorn Chanmedee

²สุรตนา อติพัฒน์ Surattana Adipat

¹²คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹²Faculty Of Education, Ramkhamhaeng University

¹Corresponding author, e-mail: nongorm.pen@gmail.com

Received July 24, 2023; Revised March 8, 2024; Accepted: March 28, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการสื่อสารก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/6 จำนวน 44 คน ที่เรียนรายวิชาภาษาอังกฤษ 6 (อ23102) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงของกลุ่มห้องเรียนที่ได้คะแนนเฉลี่ยการทดสอบทักษะการพูดภาษาอังกฤษอยู่ในระดับต่ำของรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการสื่อสาร และ 2) แบบประเมินทักษะการพูดภาษาอังกฤษ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ t-test ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการสื่อสารมีทักษะการพูดภาษาอังกฤษ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

สำคัญ: กิจกรรมการสื่อสารทักษะ; การสอนภาษาอังกฤษ; การพูดภาษาอังกฤษ

Abstract

The purpose of this study was 1) compare English speaking skills before and after using communicative activities. The sample was selected using purposive sampling technique. It consisted of 44 students in Mathayomsuksa 3/6 studying the English 6 course (E23102) during the second semester of academic year 2022 at Satriwitthaya 2 School In the royal patronage of the princess mother, Srinagarindra. The research tools were lesson plans by using communicative activities and an

assessment rubric of english speaking skills. The data were analyzed by mean, standard deviation and t-test dependent. The result showed that: The students' english speaking skills after studying using the communicative activities was significantly higher than before studying.

Keywords: Communicative activities; English Language Teaching; Speaking English skills

บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่ใช้สื่อสารอย่างแพร่หลายมากที่สุดภาษาหนึ่งและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นทักษะสำคัญของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน นำไปใช้เชื่อมโยง บูรณาการความรู้ในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และการพัฒนาของประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ แม้ว่าช่วงที่ผ่านมาได้มีนโยบายต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนไทยใช้ภาษาอังกฤษ เช่นการเปิดโรงเรียนนานาชาติ และแผนการเรียนพิเศษ English Program แต่ผลการใช้ภาษาอังกฤษยังไม่ได้พัฒนาดีขึ้น (ชยานิน พันธ์ศรีสุวรรณ, 2559) ดังที่เห็นจากผลคะแนนการทดสอบแห่งชาติ (o-net) ปีการศึกษา 2564 สำหรับวิชาภาษาอังกฤษของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่ามีคะแนนอยู่ในระดับต่ำ กล่าวคือ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 31.11 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2564)

การเรียนการสอนในปัจจุบันจึงปรับให้เน้นการพูดเพื่อสื่อสารในสถานการณ์จริง โดยผลการวิจัยทั้งในและต่างประเทศ เป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าทักษะการใช้ภาษาอังกฤษทั้ง 4 ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่านและเขียนนั้นทักษะการพูดเป็นทักษะที่ต้องการใช้มากที่สุดทั้งในกลุ่มผู้เรียนภาษาและกลุ่มบุคคลทั่วไป โดยที่กิจกรรมการสื่อสารถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ช่วยพัฒนานักเรียนในการเรียนภาษาอังกฤษเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ไม่ได้มุ่งเน้นในด้านไวยากรณ์ หรือความถูกต้องมากเกินไป (ชยานิน พันธ์ศรีสุวรรณ, 2559) เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกพูด และใช้ภาษา ซึ่งกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษ สร้างโอกาสในการคิด และหากนักเรียนนำเอาทักษะเหล่านี้ไปใช้ ฝึกปฏิบัติบ่อย ก็จะสามารถได้อัตโนมัติ

สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารนั้น มีจุดเน้นที่จะพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการใช้ภาษาและมีความคล่องแคล่ว ในการสื่อสารตรงความหมาย ความต้องการที่จะสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ แต่ก็ยังให้ความสำคัญกับความถูกต้องของภาษา การจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้จึงเน้นการทำกิจกรรมเพื่อฝึกการใช้ภาษาที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงให้มากที่สุดโดยแบ่งการสอนออกเป็น 3 ขั้นตอนดังรายละเอียดต่อไปนี้ (นันทิยา แสงสิน, 2543) 1) ขั้นการนำเสนอเนื้อหา (presentation) เป็นขั้นที่ครูเป็นผู้ให้ข้อมูลทางภาษาแก่นักเรียน 2) ขั้นการฝึก (practice) นักเรียนฝึกการใช้ภาษาที่เริ่มเรียนรู้ใหม่ด้วยการฝึกแบบควบคุม (controlled practice) ผู้สอนเป็นผู้นำ ในการฝึกฝน เน้นให้นักเรียนจดจำรูปแบบของภาษา ความถูกต้องของภาษา 3)

ขั้นตอนการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (production) เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการเรียนภาษาเพื่อการสื่อสาร เพราะเป็นการนำเอาภาษาที่ได้เรียนในห้องเรียนไปประยุกต์ใช้จริงในชีวิตประจำวัน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษพบว่า กิจกรรมการสื่อสารเป็นแนวทางการสอนเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นแนวการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการพูด ผ่านการปฏิบัติจริงตามสถานการณ์ต่างๆ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นประโยชน์ในการนำกิจกรรมการสื่อสารมาพัฒนา ปรับใช้ในการพัฒนาทักษะการพูดของนักเรียนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น อีกทั้งยังเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนมีช่องทางที่หลากหลายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ให้นักเรียนได้ฝึก เพิ่มพูนและพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างคล่องแคล่วและเกิดประโยชน์ต่อตนเองด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคต

วัตถุประสงค์

เพื่อเปรียบเทียบทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการสื่อสารก่อนและหลังเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ดำเนินการวิจัยที่โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ในพระราชูปถัมภ์ฯ ประชากรคือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 598 คน กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/6 โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากคะแนนเฉลี่ยการทดสอบทักษะการพูดภาษาอังกฤษในระดับต่ำในรายวิชาภาษาอังกฤษที่จัดสอนโดยครูต่างชาติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการสื่อสาร 2) แบบประเมินทักษะการพูดภาษาอังกฤษ (ปรับใช้จากเกณฑ์ของ Henry Douglas Brown) ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องแล้วผู้วิจัยปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่าเท่ากับ 0.67-1 ซึ่งเป็นค่าที่แสดงถึงความตรงเชิงเนื้อหา มีการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำก่อนนำไปศึกษานำร่องเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นและใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเจาะจง 2) นักเรียนทดสอบทักษะการพูดภาษาอังกฤษก่อนเรียน (Pre-Test) โดยให้นักเรียนแต่ละคนจับสลาก 1 หัวข้อจาก 3 หัวข้อ ได้แก่ talking about environmental problems, making suggestions, accepting, refusing, sentence และมีเวลาพูดเพื่อทดสอบ 1-2 นาที ซึ่งในการประเมินนั้นผู้วิจัยยึดเกณฑ์การประเมินทักษะการพูดภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น 3) ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการสื่อสารจำนวน 1 บทเรียน 4) นักเรียนทดสอบทักษะการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียน (Post-Test) โดยให้นักเรียนแต่ละคนจับสลาก 1 หัวข้อจาก 3 หัวข้อเหมือนเดิม และมีเวลาพูดเพื่อทดสอบ 1-2 นาที ซึ่งในการประเมิน

นั้นผู้วิจัยยึดเกณฑ์การประเมินทักษะการพูดภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น 5) ผู้วิจัยนำผลคะแนนเฉลี่ยการสอบก่อนและหลังเรียนของนักเรียนมาเปรียบเทียบกัน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาเรื่อง ผลการใช้กิจกรรมการสื่อสารเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นตามตารางที่ 1 ดังนี้

คนที่	คะแนนทดสอบ 25 คะแนน		ผลต่างของ คะแนน	คนที่	คะแนนทดสอบ 25 คะแนน		ผลต่างของ คะแนน
	ก่อนเรียน	หลังเรียน			ก่อนเรียน	หลังเรียน	
1	8	13	5	23	10	17	7
2	7	14	7	24	7	16	9
3	9	16	7	25	12	19	7
4	11	18	7	26	10	17	7
5	15	20	5	27	9	16	7
6	7	15	8	28	5	14	9
7	9	17	8	29	8	16	8
8	8	16	8	30	7	15	8
9	10	18	8	31	11	19	8
10	8	17	9	32	9	16	7
11	10	19	9	33	12	19	7
12	7	16	9	34	10	18	8
13	9	18	9	35	9	17	8
14	12	17	5	36	8	16	8
15	8	16	8	37	13	21	8
16	12	19	7	38	7	15	8
17	10	17	7	39	9	17	8
18	11	18	7	40	11	22	11
19	14	20	6	41	8	17	9
20	6	15	9	42	10	18	8
21	9	18	9	43	12	20	8
22	11	19	8	44	9	17	8
เฉลี่ยคะแนน M					9.48	17.23	7.75
S.D.					2.13	1.90	1.16

จากตารางที่ 1 แสดงผลคะแนนทดสอบทักษะการพูดภาษาอังกฤษที่มีคะแนนเต็ม 25 คะแนน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 44 คน โดยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนจากการทดสอบการพูดภาษาอังกฤษก่อนเรียนเท่ากับ 9.48 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.13 และค่าเฉลี่ยจากการทดสอบการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนเท่ากับ 17.23 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.90 จากการเปรียบเทียบผลต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าค่าเฉลี่ยผลต่างของคะแนนทดสอบการพูดภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากับ 7.75 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.16

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการพูดภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการสื่อสารก่อนเรียนและหลังเรียนทดสอบด้วยค่าสถิติแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent) ตามตารางที่ 2 ดังนี้

การทดสอบ	ค่าเฉลี่ย M	S.D.	t	df	Sig
ก่อนเรียน	9.48	2.13	44.169*	43	.000
หลังเรียน	17.23	1.90			

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 (*p-value $\leq$.05)

นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการสื่อสารมีทักษะการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 44.169$, $df = 43$, $Sig = .000$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการสื่อสารมีทักษะการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการสื่อสารมีทักษะการพูดภาษาอังกฤษ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน จึงทำให้นักเรียนสนใจ และเข้าใจเรื่องราวที่จะพูดสื่อสารได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เนื้อหาที่สอดคล้องกับหนังสือเรียน ซึ่งสอดคล้องกับทศนา แคมมณี (2552) ได้กล่าวว่า วิธีสอนโดยการใช้สถานการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนลงไปในสถานการณ์ที่มีบทบาท ข้อมูล ที่สะท้อนความเป็นจริง ซึ่งเป็นไปตาม Marrow ได้กล่าวว่า ผู้สอนหรือผู้สร้างเนื้อหาหลักสูตร ควรคำนึงถึงจุดประสงค์ ความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ตระหนักและใช้ทักษะต่างๆ ในการทำกิจกรรมและตรงตามจุดประสงค์ (Marrow, 1981) สอดคล้องกับงานวิจัยของโชคชัย เตโช ที่พบว่าทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเพราะเป็นกระบวนการการจัดการเรียนรู้โดยใช้เรื่องใกล้ตัว หรือเรื่องที่อยู่ในความสนใจของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดความคุ้นชินและมีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรม (โชคชัย เตโช, 2563) 2) มาจากกิจกรรมการสื่อสาร เป็นรูปแบบบูรณาการความรู้และความสนุกสนานผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และสนุกสนานไปพร้อมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของเจนตา แก้วลาย พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยการนำเสนอเป็นภาษาอังกฤษด้วยวิธีการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารมีคะแนนเฉลี่ยของความกล้าพูดภาษาอังกฤษและคะแนนการนำเสนอเป็นภาษาอังกฤษที่สูงกว่าก่อนเรียน (เจนตา แก้วลาย, 2564) เนื่องจากนักศึกษาได้ใช้ภาษาในสถานการณ์ต่างๆ ที่คล้ายถึงกับประสบการณ์ในชีวิตจริง โดยการที่ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการพูดเพื่อการสื่อสารที่หลากหลายให้กับนักศึกษาได้แก่กิจกรรม Jigsaw, Spot the Differences, Information Gap, Mapped dialogue และ Role play ที่กล่าวไว้ถึง ความสัมพันธ์ระหว่าง Active Learning กับทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 รวมถึงทักษะการพูด ว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจมาก หากผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และ 3) อาจเนื่องมาจากหลักการสอนทักษะการพูด โดยผู้วิจัยนำมาปรับใช้ในการส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในการสื่อสาร สอดคล้องกับงานวิจัยของปริญญ์ บัวผัน พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกทักษะการ

พูดกับผู้อื่นหรือเพื่อนๆ เป็นกิจกรรมคู่ หรือกิจกรรมกลุ่ม จึงทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ทางภาษาด้านการออกเสียง คำศัพท์ และโครงสร้างหรือไวยากรณ์ มาเพื่อใช้ในการสื่อสารตรงตามที่อยู่ในชีวิตประจำวัน (ปริยานุช บัวผัน, 2564) ดังที่ชญาสินี พันธุ์ศรีสุวรรณ เสนอแนะในงานวิจัยว่า การสอนกิจกรรมการสื่อสารที่ทำให้นักเรียนชอบฟังพูดภาษาอังกฤษ และมีความมั่นใจมากขึ้น ควรจะหลีกเลี่ยงการวัดผลประเมินผลทุกๆ คาบหลังจากที่เรียน เพราะอาจส่งผลให้ผู้เรียนเขินอาย รู้สึกประหม่า และอาจทำให้ผู้เรียนไม่ชอบภาษาอังกฤษ (ชญาสินี พันธุ์ศรีสุวรรณ, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

การสอนภาษาเพื่อการสื่อสารมุ่งเน้นการใช้ภาษาหรือสื่อสารของผู้เรียนมากกว่าการยึดไวยากรณ์ แต่เมื่อนักเรียนใช้ภาษาหรือสื่อสารผิดโครงสร้างไวยากรณ์ครูต้องแก้ไขแต่ในขณะเดียวกันต้องไม่ให้ผู้เรียนเสียความมั่นใจ มุ่งเน้นให้ความสำคัญในความคล่องแคล่วการใช้ภาษา (fluency) และความถูกต้อง (accuracy) ไปพร้อมกันด้วย การจัดการเรียนการสอนจึงให้ความสำคัญการทำกิจกรรมเพื่อการฝึกฝนการใช้ภาษาสื่อสารให้ใกล้เคียงกับสถานการณ์เกิดขึ้นจริงในชีวิตที่สุด

รูปแบบการจัดกิจกรรมนั้นผู้สอนสามารถจัดให้มีความหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์ให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมหรือสถานการณ์นั้นๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ และควรเป็นสื่อการเรียนการสอนที่สร้างความบันเทิงทำให้ผู้เรียนมีความสนใจ มีแรงกระตุ้นต่อการเรียนมากขึ้น ดังภาพที่ 1

รูปแบบในการจัดการเรียนการสอนด้วย กิจกรรมการสื่อสาร

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การสอนภาษาเพื่อการสื่อสารสามารถส่งเสริมความสามารถด้านการฟังพูดของผู้เรียน เนื่องจากการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นความจำเป็นและความต้องการของผู้เรียนและมีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการใช้ภาษาอังกฤษซึ่งนำไปสู่การพัฒนาทักษะการพูดได้

การวัดและประเมินผลความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยได้ปรับจากเกณฑ์ประเมินของ Brown, H. D. ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ละเอียดครอบคลุมทุกด้าน (Brown, H. D., 2004) แต่ในการวิจัยครั้งนี้มีเวลาที่ค่อนข้างจำกัดและเป็นนักเรียนห้องที่มีปัญหาทักษะการพูดภาษาอังกฤษอยู่แล้วนั้น

ผู้วิจัยจึงได้นำมาปรับให้ยืดหยุ่นแต่ยังคงไว้ซึ่งส่วนสำคัญตามแบบฉบับเจ้าของแบบประเมิน เพื่อเป็นแบบประเมินที่เหมาะสมในการวัดและประเมินทักษะการพูดของนักเรียนมากที่สุด ดังภาพที่ 2

เกณฑ์การประเมินความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ Henry Douglas Brown (2000)

ไวยากรณ์ Grammar	ระดับ	เกณฑ์การประเมิน
ไวยากรณ์ Grammar	1	ปรับปรุง : ผู้พูดมีข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์เกิดขึ้นบ่อยครั้ง แต่สามารถเข้าใจผู้พูดได้
	2	ปานกลาง : ผู้พูดสามารถจัดการกับโครงสร้างพื้นฐานได้อย่างถูกต้อง แต่มีข้อผิดพลาดในการใช้ไวยากรณ์
	3	ดี : ผู้พูดควบคุมไวยากรณ์ได้ดี สามารถพูดภาษาโดยมีโครงสร้างเพียงพอสื่อสารได้
	4	ดีมาก : ผู้พูดสามารถใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง หากมีข้อผิดพลาดในไวยากรณ์ค่อนข้างหายาก
	5	ยอดเยี่ยม : ผู้พูดใช้ไวยากรณ์ได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน ตามหลักไวยากรณ์
คำศัพท์ Vocabulary	1	ปรับปรุง : ผู้พูดพูดคำศัพท์ที่ไม่เพียงพอที่จะแสดงและครอบคลุมความต้องการพื้นฐาน
	2	ปานกลาง : ผู้พูดมีคำศัพท์ที่พูดได้เพียงพอในการแสดงตัวอย่างง่าย ๆ ในบางสถานการณ์เท่านั้น
	3	ดี : ผู้พูดมีคำศัพท์เพียงพอที่จะสนทนา มีคำศัพท์กว้างพอที่จะหาพบไม่ต้องการความช่วยเหลือ
	4	ดีมาก : ผู้พูดมีความแม่นยำในการใช้คำศัพท์อย่างเพียงพอในการสนทนา
	5	ยอดเยี่ยม : ผู้พูดมีความแม่นยำในการใช้คำศัพท์อย่างเพียงพอในการสนทนา มีความสามารถในการใช้คำศัพท์และส่วนที่หลากหลาย และมีการอ้างอิงทางวัฒนธรรม
ความเข้าใจ Comprehension	1	ปรับปรุง : ผู้พูดเข้าใจคำถามและข้อความที่ง่ายได้หายากพูดซ้ำ พูดซ้ำ หรือลดทอนความ
	2	ปานกลาง : ผู้พูดสามารถเข้าใจส่วนที่สำคัญของบทสนทนาในหัวข้อที่ไม่ใช่ด้านเทคนิค (เช่น หัวข้อที่ไม่ต้องการความรู้เฉพาะทาง)
	3	ดี : ผู้พูดมีความเข้าใจค่อนข้างสมบูรณ์ในอัตราการพูดปกติ
	4	ดีมาก : ผู้พูดสามารถเข้าใจการสนทนาใด ๆ ที่อยู่ช่วงประมาณการของเขา
	5	ยอดเยี่ยม : สามารถพูดได้เทียบเท่ากับเจ้าของภาษาที่มีการศึกษา
ความคล่องแคล่ว Fluency	1	ปรับปรุง : การพูดหยุดชะงักซ้ำซากและไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
	2	ปานกลาง : ผู้พูดสื่อสารในสถานการณ์ทางสังคมส่วนใหญ่ เหตุการณ์ปัจจุบัน งานและ ครอบครัว ได้อย่างมั่นใจ
	3	ดี : ผู้พูดสามารถพูดได้อย่างง่ายดายพอสมควร พบไม่ต้องการความหาคำพูด
	4	ดีมาก : ผู้พูดสามารถใช้ภาษาได้อย่างคล่องแคล่วตามปกติ แต่ยังไม่เร็วอย่างสม่ำเสมอ
	5	ยอดเยี่ยม : ผู้พูดมีความคล่องแคล่วสมบูรณ์ในภาษาที่พูด ได้รับการยอมรับอย่างเต็มที่จากเจ้าของภาษา
การออกเสียง Pronunciation	1	ปรับปรุง : ผู้พูดมีข้อผิดพลาดในการออกเสียงบ่อย แต่เจ้าของภาษาสามารถเข้าใจได้
	2	ปานกลาง : สำเนียงสามารถเข้าใจได้แม้จะมีข้อผิดพลาด
	3	ดี : มีข้อผิดพลาด แต่ยังมีความเข้าใจและไม่ค่อยรบกวนเจ้าของภาษา สำเนียงอาจจะไม่เหมือนเจ้าของภาษา
	4	ดีมาก : มีข้อผิดพลาดในการออกเสียงค่อนข้างหายาก
	5	ยอดเยี่ยม : ข้อผิดพลาดในการออกเสียงค่อนข้างหายาก และพูดได้เหมือนเจ้าของภาษา

ภาพที่ 2 เกณฑ์ประเมินความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ

บทสรุป

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาเรื่อง ผลการใช้กิจกรรมการสื่อสารเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการสื่อสารมีทักษะการพูดภาษาอังกฤษ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก แผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน จึงทำให้นักเรียนสนใจและเข้าใจเรื่องราวที่จะพูดสื่อสารได้เป็นอย่างดี โดยการใช้กิจกรรมการสื่อสารซึ่งเป็นรูปแบบบูรณาการความรู้และความสนุกสนาน ผ่านกิจกรรมที่หลากหลายทำให้เกิดการเรียนรู้และผลิตผลไปพร้อมกัน อีกทั้งผู้วิจัยได้เน้นการสอนทักษะการพูดภาษาอังกฤษให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในการสื่อสาร

ข้อเสนอแนะ

จากการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการสื่อสารครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการสื่อสาร ดังนี้

1. ผู้สอนควรเพิ่มเวลาในการทำกิจกรรมการสื่อสารเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษมากขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีเวลาในการฝึกพูดได้อย่างเต็มที่
2. ผู้สอนมีลำดับในการสอนชัดเจน เช่น คำอธิบายการทำกิจกรรม กฎ กติกา ซึ่งควรสาธิตให้นักเรียนเข้าใจอย่างแท้จริงก่อนและไม่เกิดข้อสงสัยในการทำกิจกรรมเพื่อเกิดความร่วมมือ การเรียนรู้และความสนุกสนานได้เต็มที่
3. ผู้สอนควรนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียนมากขึ้น เช่น การนำเสนอข้อมูลสถานที่ วัดที่อยู่ในละแวกใกล้โรงเรียนหรือบ้านเกิดของผู้เรียนเพื่อกระตุ้นความสนใจ
4. ผู้สอนควรเตรียมสื่อการสอนให้เรียบร้อย ครบถ้วน เช่น หมวกคำศัพท์ ป้ายใบคำศัพท์ ถุงมือคำศัพท์ เป็นต้น รวมถึงสื่ออุปกรณ์การสอนพื้นฐาน ได้แก่ คอมพิวเตอร์ สายเชื่อมต่อต่างๆ และลำโพงในกรณีที่ลำโพงห้องไม่ดังมากพอหรือใช้งานไม่ได้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และเกิดการเรียนรู้ และไม่เป็นอุปสรรคในการเรียน
5. ควรวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้รัดกุมมากขึ้น เนื่องจากภาคเรียนที่ 2 โรงเรียนมีกิจกรรมรัดกุมตั้งแต่ต้นภาคเรียน ทำให้ผู้เรียนมีเวลาน้อยในการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้สอนควรวางแผนให้กระชับแต่ก็สามารถยืดหยุ่นได้เพื่อไม่กดดันนักเรียนให้ทำกิจกรรมในระยะเวลาที่จำกัด
6. ผู้สอนควรมีรางวัลหรือเกียรติบัตร หรือสิทธิพิเศษ มากขึ้นเพื่อเสริมแรงจูงใจให้กับนักเรียน เช่น เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมไม่ว่าจากการเล่นเกมหรือนำเสนองานแล้วได้แต้มซึ่งสะสมผ่าน Line official ของครูแล้วสามารถแลกรับขนม สิทธิพิเศษในห้องเรียน หรือเกียรติบัตรเพิ่มเติมได้ เพื่อเป็นการสนับสนุนการทำกิจกรรมของผู้เรียนและแสดงให้เห็นคุณค่าทุกการกระทำของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารายละเอียดของการใช้กิจกรรมการสื่อสารต่อผู้เรียนระดับชั้นเดียวกันหลายๆ ห้อง เพื่อยืนยันว่าการสอนโดยใช้กิจกรรมการสื่อสารพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนได้จริง แม้ว่าจะต่างกลุ่มตัวอย่าง
2. ควรจะมีการอัดคลิปวิดีโอสั้นๆ ขณะมีการนำเสนอหน้าชั้นเรียนหรือในขณะการทำกิจกรรมการพูด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดูย้อนหลังและแก้ไขข้อผิดพลาดให้ดียิ่งขึ้น
3. การเลือกใช้รูปแบบของกิจกรรมการสื่อสารเพื่อพัฒนาทักษะการพูดที่มีความหลากหลายยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาและต่อยอดรูปแบบการสอนเพื่อการสื่อสารให้ทันสมัย และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เจนตา แก้วลาย. (2564). การใช้เทคนิคการสอนแบบสแคฟโฟลด์พัฒนาทักษะ การเขียนความเรียง ภาษาอังกฤษของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลพระนคร. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(43): 69-83.
- ชญาสินี พันธุ์ศรีสุวรรณ. (2559). การใช้กิจกรรมการสื่อสารเพื่อพัฒนาทักษะการฟัง พูดภาษาอังกฤษ และความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- โชคชัย เตโซ. (2563). การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 18(2): 140-153.
- ทิตนา แหมมณี. (2552). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์จำกัด.
- นันทิยา แสงสิน. (2543). การเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศเชียงใหม่. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรียานุช บัวผัน. (2564). ผลการใช้กิจกรรมเกมกระดานเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2564). *ค่าสถิติพื้นฐานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564*. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://bit.ly/44ua8WT>
- Brown, H. D. (2004). *Language assessment: Principles and classroom practices*. White Plains, NY: Pearson Education.
- Marrow. (1981). *Communication in the Classroom*. London: Longman.

รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพ
ประจำตำบล สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

The Excellence of Strategies Administration Model for The Sub-District Quality School Under the Office of the Basic Education Commission

¹ศิวพร นววงศานันต์ Siwaporn Nawawongsanun

²พระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย Phramaha Kraiwan Jinadattiyo

¹²คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹²Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

¹Corresponding author, e-mail: Siwaporn2825@gmail.com

Received June 19, 2023; Revised March 11, 2024; Accepted: March 28, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 368 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูที่รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1,104 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง แบบสอบถาม และแบบประเมินและรับรอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศองค์การ และ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ แล้ววิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) พบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแต่ละตัว ตั้งแต่ 0.50 - 0.71 และได้ตัวแปรทั้งหมด 67 ตัวแปร ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 1) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล 2) ด้านการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ด้านการบริหารจัดการกำหนดทิศทาง 4) ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม 5) ด้านการบริหารจัดการพัฒนากลยุทธ์ 2. ผลการประเมินและรับรองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 โรงเรียน พบว่า รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่

ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ซึ่งมีความเหมาะสม ถูกต้อง เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์

คำสำคัญ: การบริหารเชิงกลยุทธ์; ความเป็นเลิศ; โรงเรียนคุณภาพ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the components of strategic management for excellence of the sub-district quality school 2) to assess and certify the strategic management for excellence model of the sub-district quality school. The mixed method research was used in the study. The data were collected from 1,104 samples of 368 sub-district quality school. The samples consisted of school directors, teachers, and basic education board. The research instruments were document analysis form, the unstructured interview, a questionnaire and Checklist. The data were analyzed by descriptive statistics including frequency distribution, percentage, arithmetic mean, standard deviation, exploratory factor analysis (EFA) through statistical computer package. The research's findings were as follows: 1. The components of the Excellence of Strategic Administration Model for the Sub - district quality School from concepts, theories, papers, texts, research works and related sources and then analyzed by Exploratory Factor Analysis (EFA) found that the factor loading was 0.50 - 0.71, in descending order of element weight could be consisted of 5 components; 1) Human Resource Management 2) Information technology system management 3) Directional management 4) Environment Management 5) Strategic Development Management. 2. The Excellence of Strategic Administration Model for the Sub - district quality School consisting of 5 important components was found possible, accurate, appropriate, and practical in compliance.

Keywords: Strategic Management; The Excellence; Quality School.

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การกำหนดความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งถือเป็นแรงกดดันจากภายในประเทศที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ที่ส่งผลให้ประเทศเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ รวมไปถึงกับต่างประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ทศวรรษความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ส่งผลต่อปัจจัยหลายส่วน รวมไปถึงส่งผลต่อระบบการศึกษาที่ส่งผลให้เกิดปัญหาหลายประการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้นโรงเรียนจึงถือเป็นองค์กรทางการศึกษาที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน แนวคิดการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน จึงเป็นความสำคัญสูงสุดในการปฏิบัติงานของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มุ่งเน้นให้เกิด

การพัฒนาโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนทุกคนในโรงเรียนทุกแห่งสามารถเข้าถึงโอกาสในการเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพ (สำนักงานศึกษาธิการภาค 2, 2562)

การพัฒนาให้เป็นโรงเรียนคุณภาพจะช่วยสร้างโอกาสในการเข้าเรียนกับโรงเรียนที่มีคุณภาพ ดังที่ได้มีข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) ได้กำหนดกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาโดยเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การเรียนรู้ การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และส่งเสริมการมีส่วนร่วม ประกอบกับนโยบายของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี “1 ตำบล 1 โรงเรียนคุณภาพ” ซึ่งเป็นนโยบายที่สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “จะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” โดยมุ่งเน้นการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามบริบทของตนเอง สร้างโอกาสให้นักเรียนในพื้นที่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ เกิดความเท่าเทียมและครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการจัดการศึกษาของประเทศ โดยให้บรรลุเป้าหมายโครงการ คือ โรงเรียนศูนย์กลางของชุมชนเป็นต้นแบบ มีความพร้อมในการให้บริการการศึกษาอย่างมีคุณภาพ สร้างโรงเรียนให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน มีอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้บริหารและครูที่มีประสิทธิภาพ ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพให้กับผู้เรียน ซึ่งถือเป็นหลักประกันกับชุมชนว่า โรงเรียนคุณภาพ ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนได้รับความรู้กระบวนการและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงตน ดำรงชีวิตในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ตลอดจนเป็นศูนย์รวมหรือเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน สร้างโอกาสให้นักเรียนในพื้นที่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ให้ชุมชนมีส่วนร่วม และเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ สร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในการพัฒนาภาพคุณภาพของโรงเรียน ที่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

โรงเรียนคุณภาพประจำตำบลที่มีความสำเร็จ สามารถพิจารณาได้จากปัจจัย 4 ประการ ดังนี้ 1) นักเรียน ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทั่วถึง ครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ มีสมรรถนะที่สำคัญในการแข่งขัน มีความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สามารถสื่อสารได้อย่างน้อย 3 ภาษา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ด้วยตัวเอง และใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้มีทักษะความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านทักษะในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการดำรงชีวิต และประกอบอาชีพได้มีอัตราการสำเร็จการศึกษา และมีงานทำเพิ่มขึ้น มีภูมิคุ้มกันในการดำรงตนอยู่ในสังคมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้อย่างมีความสุข เป็นพลเมืองดีและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ 2) ครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา มีความพร้อมในทุกด้าน ทั้งสมรรถนะ ศักยภาพ และความสามารถในการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมการบริหาร การจัดการเรียนการสอนคลังนวัตกรรมใหม่ๆ อย่างเป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืน เข้ากับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี และสามารถสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างน้อย 2 ภาษา 3) โรงเรียน มีความพร้อมในการให้บริการทางการศึกษา ทั้งวัสดุอุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ บุคลากร สถานที่ และสภาพแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอกให้มีความพร้อมในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน 4) เอกชน บ้าน วัด รัฐ โรงเรียน ให้การยอมรับในการจัดการศึกษาของโรงเรียน และมีความเชื่อมั่น ในการส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษารวมถึงเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุน ส่งเสริมงบประมาณ

สถานที่ องค์ความรู้ แหล่งเรียนรู้ และบุคลากร เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554)

จากการศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ที่ไม่สามารถจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศได้ เกิดจากปัญหาด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในด้านต่างๆ ดังนั้นจึงควรศึกษาสภาพสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ส่งต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน รวมไปถึงเป้าประสงค์ในการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล เพื่อนำสู่ผลสำเร็จที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้สามารถศึกษาค้นคว้าข้อมูลตามตัวแปรที่กำหนดในด้านต่างๆ โดยศึกษาจากองค์ประกอบในการศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ และการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method) ด้วยการศึกษารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปตามระเบียบวิธีวิจัย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขั้นตอนดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ตัวแปร

การดำเนินการวิจัยเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อ 1 ว่า องค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยอะไรบ้าง ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยในการวิเคราะห์ตัวแปรองค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1.1 ศึกษา วิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา และสรุปวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.2 วิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.3 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารระดับนโยบายและนักวิชาการชำนาญการพิเศษที่เกี่ยวข้องด้านการบริหารการจัดการศึกษา ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศ สำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล แล้วสรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศจากการ สัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

1.4 นำข้อสรุปที่ได้จากการสัมภาษณ์และข้อสรุปจากการศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎีเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่ได้มาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาและประเด็นสัมภาษณ์ที่มีความคิดเห็นตรงกันผนวกรวมตัวแปรขององค์ประกอบมาสังเคราะห์ (Content synthesis) เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire)

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบ

การดำเนินการวิจัยเพื่อตอบคำถามการวิจัย ข้อ 1 องค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 นำตัวแปรองค์ประกอบในการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล พัฒนาเป็นเครื่องมือการวิจัยในลักษณะแบบสอบถาม (Questionnaire)

2.2 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย (แบบสอบถาม) โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ด้วยดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาที่เรียกว่า IOC (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งพิจารณาค่า IOC ที่มากกว่า 0.5 ขึ้นไป โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนของสิ่งที่ต้องการวัดได้ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2560)

2.3 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเดียวกับการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 โรงเรียนผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 30 คน แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการคำนวณค่า สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค ด้วยสูตร สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1970 อ้างถึงใน ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2560) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.986 และค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามเป็นรายข้อ (Item analysis) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) ระหว่างคะแนนรายข้อกับ คะแนนรวม (Item-total correlation) ซึ่งข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไปถือว่าใช้ได้ ซึ่งผลการหาค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามมีค่าระหว่าง 0.277-0.833

2.4 นำแบบสอบถามที่จัดทำสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) คือโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ปีการศึกษา 2565 ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 368 โรงเรียน เป็นโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ให้ข้อมูล

ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 1,104 คน

2.5 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลฉบับสมบูรณ์แล้วนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis: EFA) เพื่อจัดกลุ่มตัวแปรว่าตัวแปรนั้นอยู่กลุ่มหรือองค์ประกอบใด และตัวแปรนั้นมีความสัมพันธ์กันในระหว่างกลุ่ม แล้วตั้งชื่อองค์ประกอบให้สอดคล้องกับกลุ่มตัวแปร เพื่อได้องค์ประกอบและร่างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยใน สร้างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ซึ่งได้รวบรวมและคัดเลือกตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินและรับรอง

การดำเนินการวิจัยในขั้นที่ 3 นี้เพื่อเป็นแนวทางให้การวิจัยดำเนินไปตามระเบียบวิธีวิจัย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 ของการวิจัยที่กำหนดไว้ เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรวจสอบและเพิ่มความเชื่อถือในการสร้างรูปแบบที่เหมาะสม นำองค์ประกอบรูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศ และการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล มายืนยันด้วยวิธีการตรวจสอบรายการ (Checklist) จากโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลที่มีแนวทางการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 7 โรงเรียน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีคุณสมบัติจบการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไปทางด้านการบริหารการศึกษา เป็นผู้บริหารโรงเรียน ไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาประเด็นความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์ โดยแบบประเมินมีโครงสร้างที่ให้เลือก พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมต่อไป

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากกลุ่มตัวอย่างมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล ได้บรรยายตัวแปรตัวสำคัญ จำนวน 19 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.537 ถึง 0.694 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 58.461 และค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 58.461 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 19 ตัว ที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบที่ดีที่สุด และอุปกรณ์ที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 58.461 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) กับตัวแปรอื่นๆ แล้ว พบว่าองค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 1 ผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล”

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งบรรยายตัวแปรตัวสำคัญ จำนวน 19 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.051 ถึง 0.691 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 3.510 และค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ

61.971 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 19 ตัว ที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบดีที่สุด และอุปกรณ์นี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 61.971 เมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) กับตัวแปรอื่นๆ แล้ว พบว่าองค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 1 ผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ”

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการบริหารจัดการกำหนดทิศทาง ซึ่งบรรยายตัวแปรตัวสำคัญ จำนวน 11 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.502 ถึง 0.714 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 2.154 และร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 64.125 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 11 ตัว ที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบดีที่สุด และอุปกรณ์นี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 64.125 เมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) กับตัวแปรอื่นๆ แล้ว พบว่าองค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 3 ผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การบริหารจัดการกำหนดทิศทาง”

องค์ประกอบที่ 4 ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม ซึ่งบรรยายตัวแปรตัวสำคัญ จำนวน 13 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.505 ถึง 0.645 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 1.830 และร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 69.812 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 13 ตัว ที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบดีที่สุด และอุปกรณ์นี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 69.812 เมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) กับตัวแปรอื่นๆ แล้ว พบว่าองค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 2 ผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การบริหารจัดการสภาพแวดล้อม”

องค์ประกอบที่ 5 ด้านการบริหารจัดการพัฒนากลยุทธ์ ซึ่งบรรยายตัวแปรตัวสำคัญ จำนวน 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.623 ถึง 0.679 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 1.434 และร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 68.672 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 5 ตัว ที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบดีที่สุด และอุปกรณ์นี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 68.672 เมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) กับตัวแปรอื่นๆ แล้ว พบว่าองค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 4 ผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การบริหารจัดการพัฒนากลยุทธ์”

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลที่มีแนวทางการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 โรงเรียน ผลการศึกษาสามารถแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 จำนวนความถี่และร้อยละการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และการใช้ประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

n = 7

รายการองค์ประกอบของ รูปแบบ	ความ เหมาะสม		ความเป็นไปได้		ความถูกต้อง		การใช้ประโยชน์	
	f	%	f	%	f	%	f	%
1. ด้านการบริหารจัดการ	7	100	7	100	7	100	7	100

ทรัพยากรบุคคล								
2. ด้านการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	7	100	7	100	7	100	7	100
3. ด้านการบริหารจัดการกำหนดทิศทาง	7	100	7	100	7	100	7	100
4. ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม	7	100	7	100	7	100	7	100
5. ด้านการบริหารจัดการพัฒนากลยุทธ์	7	100	7	100	7	100	7	100
รวมเฉลี่ย	7	100	7	100	7	100	7	100

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 โรงเรียนมีความคิดเห็นว่า รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความถูกต้อง และมีความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 100 ทั้งในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล ด้านการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการบริหารจัดการกำหนดทิศทาง ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม และด้านการบริหารจัดการพัฒนากลยุทธ์

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ไปทบทวน (Review) เอกสารงานวิจัย แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์, องค์ประกอบในการบริหารโรงเรียนคุณภาพสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล และหลักธรรมาภิบาลการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล พบว่า

1. องค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นว่าองค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล 2) การบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) การบริหารจัดการกำหนดทิศทาง 4) การบริหารจัดการสภาพแวดล้อม 5) การบริหารจัดการพัฒนากลยุทธ์ ทั้งนี้เพราะการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นงานที่สำคัญของผู้บริหารเพราะผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการบริหารงานต่างๆ ของโรงเรียนและต้องตระหนักถึงแนวโน้มการศึกษาในปัจจุบันที่ต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาโดยต้องพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนางาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจริยา เกื้อประโคน และสาริศา เจนเขว้า ที่เสนอให้เห็นว่าการบริหารงานบุคคลนั้นเป็นส่วนสำคัญในการบริหาร โดยผู้บริหารจะต้องมีการกำหนดถึงคุณลักษณะของครู การบริหารให้ตรงกับความถนัด อีกทั้งยังต้องให้ทุกคนได้เข้าถึงข้อมูลและเข้าใจถึงรูปแบบของโรงเรียน ขณะที่การบริหารด้านอื่นเป็นเรื่องที่รองลงมา (จริยา เกื้อประโคน และสาริศา เจนเขว้า, 2566)

ส่วนการบริหารเชิงกลยุทธ์จะช่วยให้องค์กรสามารถพัฒนาตนเองได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผู้บริหารสามารถปรับวิธีการบริหารให้ทันต่อสถานการณ์ในยุคปัจจุบันที่การสื่อสารไร้พรมแดน ดังนั้น ผู้บริหารจำเป็นจะต้องมีการกำหนด แนวทางหรือทิศทางในการดำเนินงาน และพิจารณา ออกแบบและเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับโรงเรียน หรือองค์กร เพื่อเป็นแนวทางวิธีการและกิจกรรม ต่างๆ ที่ทำให้โรงเรียนหรือองค์กรบรรลุถึงภารกิจ และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในงานที่จะตอบสนอง ต่อ การเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ดังผลการวิจัยที่ได้ 5 องค์ประกอบ ซึ่งมีความแตกต่างกันในเรื่องของลำดับความสำคัญขององค์ประกอบตามความ คิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปรีชา ดาวเรือง ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์การจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชน ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และสร้างกลยุทธ์การจัด การศึกษาสู่ความเป็นเลิศ และเพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การจัด การศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา เอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ผลการวิจัย พบว่า สภาพการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่างในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดโดยหมวดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ หมวดผลลัพธ์ และหมวดการนำองค์กร รองลงมาคือหมวดการวางแผนเชิงกลยุทธ์ และหมวดที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือหมวดการวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ และหมวดการมุ่งเน้นการปฏิบัติการ (ปรีชา ดาวเรือง, 2559)

2. การประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียน คุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลมีแนวทางการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 โรงเรียน มีความคิดเห็นว่า รูปแบบการ บริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ มีความถูกต้อง และมีความเหมาะสมในการ ใช้ประโยชน์ ทั้งในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล ด้านการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยี สารสนเทศ ด้านการบริหารจัดการกำหนดทิศทาง ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม และด้านการ บริหารจัดการพัฒนากลยุทธ์ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของการวิจัยการบริหารเชิงกลยุทธ์ จากการ ประเมินนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรภรณ์ ดวงชื่น ได้ศึกษาวิจัยเรื่ององค์ประกอบการบริหาร จัดการเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัด มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ผล การศึกษาพบว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิ แห่ง สภาคริสตจักรในประเทศไทยมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และ มี ความถูกต้อง ครอบคลุม สอดคล้องกับทฤษฎีหลักการแนวคิดตามกรอบการวิจัย (พัชรภรณ์ ดวงชื่น ,2558) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอร่าม วัฒนะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหาร สถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ผลการศึกษาพบว่า การ ประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความถูกต้อง 2) ด้านความเหมาะสม 3) ด้านความเป็นไปได้ และ 4) ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด (อร่าม วัฒนะ, 2561)

อีกทั้งในส่วนของการประเมินและจัดลำดับความสำคัญของการบริหารสู่ความเป็นเลิศจะพบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล ด้านการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการบริหารจัดการกำหนดทิศทาง ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม และด้านการบริหารจัดการพัฒนากลยุทธ์ ซึ่งอาจดูจากการความสำคัญและความเป็นไปได้ของการบริหาร การจัดการทรัพยากร และการวางแผน สอดคล้องกับบทความวิจัยของสุพล จุมพลน้อย และคณะ ที่เสนอให้เห็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการจัดการทรัพยากรและการวางแผนเพื่อกำหนดเป็นรูปแบบการบริหาร แต่จะต่างก็ตรงที่การวางแผนเนื้อหาที่มองถึงการวิเคราะห์สภาพต่างๆ ก่อนจะไปวางแผนแล้วกำหนดการบริหารอีกทีหนึ่ง (สุพล จุมพลน้อย และคณะ, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

วิจัยได้นำเสนอผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลการวิจัย สามารถนำเสนอรูปแบบผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากกลุ่มตัวอย่างมี 5 ประกอบ สรุปได้เป็นแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อธิบายภาพที่ 1 ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้สรุปนิยามแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล เป็นการมุ่งเน้นบุคลากรให้สามารถดำเนินงานตามหน้าที่ของตนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเกิดปัญหาให้น้อยที่สุด รวมถึงการพัฒนาให้บุคลากรมีศักยภาพเพิ่มขึ้น เพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อความสำเร็จของโรงเรียนที่เพิ่มขึ้นตามไปด้วย โดยผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมุ่งเน้นความเสมอภาค เพื่อลดความ

เหลื่อมล้ำของบุคลากรทุกคนในองค์กร ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนต้องมีวินัย ควบคู่กับการฝึกคิดนอกกรอบ และรู้จักสร้างนวัตกรรม และเทคโนโลยีใหม่ๆ มีการสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากร การส่งเสริมการสร้างแรงจูงใจ การเสริมแรงให้กับบุคลากร พัฒนาโรงเรียนให้มีความปลอดภัย สร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ สร้างสมรรถนะหลักให้บุคลากรได้พัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน สามารถใช้หลักการบริหารงาน โดยอาศัยภาวะผู้นำที่นำหลักการควบคุม มาใช้ในการประเมินผลตามแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากร การจัดสรรทรัพยากรบุคคลโดย ให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วน ให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วม มุ่งเน้นให้บุคลากรในองค์กรมีส่วนร่วมในการทำงาน กำหนดขั้นตอนในการนิเทศ การกำกับติดตามแบบมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนได้ และสามารถใช้วัดผลตามสภาพผู้เรียนได้ มุ่งเน้นการกระจายอำนาจ เพื่อเพิ่มอำนาจในการปฏิบัติงานให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน มีการวัดผลเพื่อใช้ในการตัดสินใจดำเนินการเพื่อนำโรงเรียนไปสู่เป้าหมาย มีภาวะความเป็นผู้นำมีอุดมการณ์ เน้นหลักธรรมาภิบาล มีการชี้แนะ กระตุ้น และส่งเสริมให้บุคลากรภายในโรงเรียนสามารถทำงานจนบรรลุเป้าหมายของโรงเรียนที่วางไว้ จนทำให้โรงเรียนมีความยั่งยืน มีการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการทำงาน และวิธีปฏิบัติของโรงเรียน มีการตรวจสอบ/ประเมินผลตามตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้ในแผนงาน มีการวัดผลผู้เรียนในหลากหลายมิติ มีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศทั้งในเชิงการบริหาร และผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหาร เพื่อมุ่งเน้นความเป็นเลิศ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดอบรมพัฒนางานด้านกิจการนักเรียน เช่น การนำขบวนการลูกเสือมาประยุกต์ใช้ในการกำหนด คุณลักษณะอันพึงประสงค์หรือการจัดกิจกรรมทำความดีด้วยควบคู่งานวิชาการ และคำนึงถึงการส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพตามความเหมาะสมและความสนใจของผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารในทุกกิจกรรม มีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและมีความเสถียร บุคลากรมีทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มุ่งสร้างนวัตกรรมโดยมุ่งเน้นการตอบโจทย์สังคม พัฒนาด้านภาษา เพื่อลดจุดอ่อนทางภาษาต่างประเทศในสถานศึกษา ปรับปรุงและพัฒนาระบบการทำงานโดยปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ และทันต่อเหตุการณ์ มีการใช้เครือข่าย/เป็นผู้นำสร้างภาคีเครือข่าย มุ่งเน้นให้บุคลากรมีทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม บุคลากรต้องมีความเข้าใจในความต่างของวัฒนธรรมและความต่างของกระบวนการทัศน์ มีการกำหนดขั้นตอนและวิธีการในการสร้างคุณค่ามาตรฐานทางวิชาการภายในโรงเรียน คำนึงถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี/นวัตกรรมที่จะนำมาใช้ประโยชน์กับโรงเรียนได้มากที่สุด มีการบริหารจัดการโดยขับเคลื่อนเชิงพื้นที่ในกระบวนการจัดการ การจัดขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆ มีการดำเนินการตามกระบวนการขององค์กร มุ่งเน้นให้บุคลากรมีทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อจัดการกระบวนการสนับสนุนกระบวนการทำงานตามสมรรถนะหลักของโรงเรียนอย่างชัดเจน มีการจัดเครือข่ายโรงเรียน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน มีการจัดงบประมาณจากจังหวัด ภายใต้ข้อจำกัดการใช้งบประมาณให้สอดคล้องกับจำนวนนักเรียน บุคลากรในทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/ทุกภาคส่วน มีทักษะด้านความร่วมมือ การมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม และมีการสรรหาฝ่ายสนับสนุนงาน เช่น ชุมนุม การเงิน พัสดุ มาช่วยที่โรงเรียน

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการบริหารจัดการกำหนดทิศทาง เป็นการวัดผลสำเร็จตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เกี่ยวกับกิจกรรม แผนงาน หรือโครงการไว้อย่างชัดเจน กำหนดกลยุทธ์สถานศึกษา เป็นแนวทางให้บุคลากรในโรงเรียนได้ปฏิบัติ มีกระบวนการหรือขั้นตอนในการทำงาน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย เป้าประสงค์ พันธกิจ และวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ กำหนดแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล กำหนดเป้าหมาย/วางแผน/ทิศทางสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน กำหนดวิถีทางในการดำเนินการหรือสิ่งที่โรงเรียนได้ เตรียมทำไว้เพื่อรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ กำหนดเป้าหมายทางการศึกษาให้ชัดเจน และมีความเหมาะสมกับทุกช่วงวัย กำหนดระยะผลผลิตในงานต่างๆ แบบยืดหยุ่น ซึ่งสามารถเพิ่มลดระยะเวลาได้ แต่มุ่งเน้นการทำงานนั้นต้องทำให้สำเร็จเพื่อบรรลุตามเป้าประสงค์เป็นสำคัญ มีการวางแผนงานสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชนการกำหนดตัวชี้วัดผลความสำเร็จที่มีความชัดเจนตรงกับแนวปฏิบัติ และมีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่สามารถปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นได้ แต่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาให้โรงเรียนมีคุณภาพ

องค์ประกอบที่ 4 ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม เป็นการที่ผู้บริหารโรงเรียนมีการตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายในของโรงเรียน เพื่อประเมินจุดอ่อน ในแก้ไขปรับปรุงที่ใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจว่าควรใช้กลยุทธ์ใดไปดำเนินการในโรงเรียน มีการพิจารณาภารกิจของผู้นำและสมาชิกในโรงเรียนในการพัฒนาการปฏิบัติงานตามภารกิจย่อย มีการตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนเพื่อประเมินอุปสรรคในการเตรียมรับผลเสียที่ส่งผลกระทบต่อโรงเรียน มีการตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อให้ในการประเมินโอกาสในการพัฒนาโรงเรียน มีการตรวจสอบเพื่อสภาพแวดล้อมภายในของโรงเรียน เพื่อประเมินจุดแข็งในการเตรียมพร้อมให้กับโรงเรียน มีการตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อเตรียมพร้อมที่ใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ต้องตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมภายนอก มีการตรวจสอบเพื่อสภาพแวดล้อมภายในของ โรงเรียน เพื่อประเมินจุดแข็งในการเตรียมพร้อมที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจว่าควรใช้กลยุทธ์ใดไปดำเนินการในโรงเรียน มีการตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายในของโรงเรียน เพื่อประเมินจุดอ่อนในการเตรียมพร้อมที่จะพัฒนาโรงเรียน มีการกำหนดการสร้างคุณค่าของโรงเรียน เพื่อการดำรงอยู่ และความเจริญเติบโตของโรงเรียน มีการพิจารณาภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษา และสมาชิกในโรงเรียนเพื่อกำหนดสิ่งที่ต้องทำให้สำเร็จในระยะกลางและระยะยาว และมุ่งเน้นการศึกษาวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

องค์ประกอบที่ 5 ด้านการบริหารจัดการพัฒนากลยุทธ์ เป็นการส่งเสริมให้บุคลากรของโรงเรียนทำความดีอยู่เสมอ บุคลากรของโรงเรียนมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม นำแนวคิด 3 R's มาใช้ ได้แก่ Reduce: ลดการใช้ (คิดก่อนใช้), Reuse: นำกลับมาใช้ซ้ำ (ใช้แล้วใช้อีก) และ Recycle: นำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งทั้ง 3 ประการนี้ จะช่วยลดปริมาณขยะในโรงเรียนได้ มีนโยบายหลักที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การลดปริมาณขยะในโรงเรียน และมีทักษะในการแก้ปัญหา

บทสรุป

จากการศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า องค์ประกอบของการบริหารเชิงกล

ยุทธศาสตร์ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 1) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล กลยุทธ์ และกระบวนการในการจัดการบุคลากรในโรงเรียนตามมิติต่างๆ เพื่อให้บุคลากรสามารถดำเนินการทำงานตามหน้าที่ของตนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเกิดปัญหาให้น้อยที่สุด รวมถึงการพัฒนาให้บุคลากรมีศักยภาพเพิ่มขึ้น 2) ด้านการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ กระบวนการวางแผน จัดทำ รวบรวม จัดเก็บ รักษาและส่งต่อแพร่กระจายสารสนเทศไปยังผู้ใช้ 3) ด้านการบริหารจัดการกำหนดทิศทาง กระบวนการระบุหรือกำหนดจุดหมายปลายทางของโรงเรียน ซึ่งถ้าหากโรงเรียนไม่สามารถกำหนดทิศทางหรือจุดหมายหรือรายละเอียดได้อย่างชัดเจน 4) ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม กระบวนการใช้สิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ โดยมีการวางแผน ดำเนินงาน ติดตามประเมินผลและปรับปรุง แก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น 5) ด้านการบริหารจัดการพัฒนากลยุทธ์ ความสามารถในการใช้กระบวนการคิดที่หลากหลาย เพื่อพัฒนากิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนมุ่งสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพได้ตามเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานต้นสังกัดที่มีส่วนเกี่ยวข้องและรับผิดชอบในส่วนของการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศ ควรนำรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล 2) การบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) การบริหารจัดการกำหนดทิศทาง 4) การบริหารจัดการสภาพแวดล้อม 5) การบริหารจัดการพัฒนากลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปพิจารณาประกอบการตัดสินใจเลือกรูปแบบที่ทำให้โรงเรียนได้นำไปใช้ในการบริหาร เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนต่อไปในระดับสากล

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล 2) การบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) การบริหารจัดการกำหนดทิศทาง 4) การบริหารจัดการสภาพแวดล้อม 5) การบริหารจัดการพัฒนากลยุทธ์ และแม้แต่โรงเรียนที่ไม่ใช่โรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ซึ่งจะช่วยให้การบริหารงานบุคคลและประสิทธิผลตามเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรและนำไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยการเข้ารับการอบรม สัมมนา เพิ่มเติมเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

3. ครูผู้สอน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเรียนการสอนในโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ควรนำรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปปรับปรุงพัฒนา แก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่ยังขาดตกบกพร่อง เพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพในทุกๆ ด้าน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. สาเหตุที่ส่งผลต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. การพัฒนาตัวชี้วัดการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

- จริยา เกื้อประโคน และสาริศา เจนเข้ว่า. (2566). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารในเครือข่ายการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ ศีขรภูมิ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 6(4): 208-220.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2560). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามัญ บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- ปรีชา ดาวเรือง. (2559). “กลยุทธ์การจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง”. *ดุชนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุชนิพนธ์บัณฑิต*. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- พัชราภรณ์ ดวงชื่น. (2558). “องค์ประกอบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัด มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย”. *ดุชนิพนธ์ปริญาปรัชญาดุชนิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อร่าม วัฒนนะ. (2561). “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด”. *ดุชนิพนธ์ครุศาสตรดุชนิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานศึกษาธิการภาค 2. (2562). *ศึกษาการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล (1ตำบล 1 โรงเรียนคุณภาพ) ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 2*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุพล จุมพลน้อย และคณะ. (2566). รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 6(4): 262-278.

ผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนพิกเจอร์เวิร์ดที่มีต่อความสามารถใน การเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียนไทย

The Effect of Using Picture Word Inductive Model for Vocabulary Learning of Thai EFL Students

ศศิรัญ บาลจบ Sasiran Banchob

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Master of Education Program, English Language Teaching, Ramkhamhaeng University
Corresponding author, e-mail: 6412590005@rumail.ru.ac.th

Received July 29, 2023; Revised March 11, 2024; Accepted: March 28, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบพิกเจอร์เวิร์ดก่อนและหลังเรียน เป็นการวิจัยเชิงทดลองเชิงทดลอง โดยใช้แผนการทำวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทำวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี จำนวน 40 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โดยการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แผนภูมิรูปภาพ 2) แผนการจัดการเรียนรู้ และ 3) แบบทดสอบสำหรับวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ก่อนเรียนและหลังเรียน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และทดสอบค่าสถิติที่แบบเป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนด้วยรูปแบบพิกเจอร์เวิร์ด หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; คำศัพท์; พิกเจอร์เวิร์ด; ผลสัมฤทธิ์

Abstract

The objective of this study was to compare learning achievement of before and after learning by using Picture Word Inductive Model for Mathayomsuksa 3 students. 40 students of Mathayomsuksa 3 who studied at Suankularb Wittayalai Chonburi school in 1st semester, academic year 2023 were the participants. In this research, the researcher used purposive sampling to choose the sample and One Group Pretest - Posttest Design. The tools used in the research include: 1) Picture Word Chart, 2) Lesson Plans and 3) Vocabulary Learning Achievement Test were the

instruments. Mean, Standard Deviation, and Dependent t-Test were the statistics. The results revealed that the learning achievement in learning English vocabulary of before and after by using Picture Word Inductive Model for Mathayomsuksa 3 students, after learning was higher than before learning with statistical significance at the .05 level.

Keywords: Learning; Learning vocabulary; Picture Word Inductive Model; Achievement Learning

บทนำ

จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเชื่อมต่อกันทั่วโลก ส่งผลให้ประชากรในสังคมสามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น (อรรชนิดา หวานคง, 2559) การใช้ภาษาการสื่อสารจึงมีความจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ของมนุษย์ เพราะเป็นสิ่งที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และความคิดของบุคคล ตลอดจนการถ่ายทอดไปยังบุคคลอื่น สรุปให้เห็นถึงความสำคัญหรือประโยชน์เชื่อมโยงที่สำคัญ ภาษายังเป็นเครื่องมือสื่อสารที่มนุษย์ใช้ในการทำความเข้าใจกันและกัน ซึ่งได้ผลลัพธ์รวดเร็วและแม่นยำ มีประสิทธิภาพมากกว่าเครื่องมือสื่อสารประเภทอื่น การเรียนรู้ภาษาเป็นการฝึกทักษะ โดยเฉพาะทักษะภาษาอังกฤษ เนื่องจากปัจจุบัน มีการติดต่อสื่อสารกันทั่วโลก ภาษาอังกฤษจึงเข้ามามีบทบาทในการเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการติดต่อสื่อสาร สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และช่วยส่งเสริมการสร้างมิตรไมตรีและความร่วมมือระดับประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

สำหรับประเทศไทย การเรียนภาษาอังกฤษ มีความสำคัญต่อผู้เรียนอย่างมาก เพราะทำให้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและสื่อสารกับชาวต่างประเทศได้อย่างมั่นใจ (กรมวิชาการ, 2545) Bromley ได้กล่าวถึง คำศัพท์ ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสื่อสารและเป็นตัวช่วยหลักที่สามารถสร้างความเข้าใจระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร คำศัพท์มีความจำเป็นและมีประโยชน์ในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้คำศัพท์จำนวนมากเพราะเป็นองค์ประกอบสำคัญของทุกทักษะการเรียนภาษา จะต้องมีความรู้หรือความสามารถการใช้คำศัพท์ ถือเป็นสิ่งที่แสดงถึงการศึกษาที่บุคคลนั้น มีความสามารถในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากเพียงใด (Bromley, 2007) ดังนั้นจึงควรเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี (พรสวรรค์ สีปอง, 2550)

จากการศึกษาความสำคัญของคำศัพท์ที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า การสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียนเป็นพื้นฐานสำคัญและมีความจำเป็น ทว่าปัญหาที่พบคือ นักเรียนไม่สามารถจดจำคำศัพท์และนำไปใช้ได้ดีเท่าที่ควร (ปารณีย์ ไชยรา, 2553) และยังต้องอาศัยเวลาในการเรียนรู้ (ปัญจลักษณ์ ถวาย, 2556) โดยทั่วไปครูภาษาอังกฤษจะสอนคำศัพท์ให้นักเรียนด้วยวิธีการให้ท่องจำ และแปลความหมายคำศัพท์เป็นภาษาไทยเพื่อให้เข้าใจมากขึ้น แต่ก็ยังไม่สามารถนำคำศัพท์ไปใช้ในบริบทที่ต่างกันได้ จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนการสอนแบบพิกเจอร์เวิร์ด (Picture Word Inductive Model) จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ทั้งในการเรียนรู้คำศัพท์ การอ่านและการเขียน ผู้เรียนสามารถนำคำศัพท์ที่ได้จากการเรียนรู้ไปพัฒนาในเรื่องของการเขียนคำศัพท์รูปประโยค และการเขียนเพื่อเล่าเรื่องราวได้ กระบวนการสอนคำศัพท์ในรูปแบบเดิมที่นักเรียนเป็น

ผู้ฟังเพียงอย่างเดียว และไม่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ นั้น ส่งผลให้ผลการทดสอบขั้นพื้นฐานของนักเรียนในด้านที่ควรได้รับการพัฒนาเป็นอย่างยิ่งคือ ด้านคำศัพท์ จากประสบการณ์สอนของผู้ทำการวิจัยในฐานะครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยชลบุรี อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี พบปัญหาในการเรียนรู้ด้านภาษา และคำศัพท์ของนักเรียน จากการเก็บรวบรวมคะแนนผลการเรียนวิชาภาษาอังกฤษในด้านคำศัพท์ ปีการศึกษา 2565 ของงานวัดและประเมินผลโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี พบว่า นักเรียนไม่สามารถจดจำคำศัพท์ที่เรียนไปแล้วได้ ซึ่งจากการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบพิกเจอร์เวิร์ด (Picture Word Inductive Model) ที่ได้แนวคิดมาจาก Calhoun ที่จะช่วยพัฒนาผลการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ และช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถจดจำความหมายของคำศัพท์ได้มากขึ้นอีกด้วย (Calhoun, 1990)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจการพัฒนา รูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบพิกเจอร์เวิร์ด (Picture Word Inductive Model) และนำไปใช้แก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้คำศัพท์และการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนสามารถเรียนรู้คำศัพท์และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบพิกเจอร์เวิร์ด (Picture Word Inductive Model)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นเชิงทดลอง (Experimental Research) และใช้การวิจัยแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและทดสอบหลัง (One Group Pretest - Posttest Design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 13 ห้อง ทั้งหมด 540 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 40 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยเครื่องมือ คือ 1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ 1) รูปภาพ 2) แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้คำศัพท์รวมกับการจัดการเรียนรู้แบบพิกเจอร์เวิร์ด (Picture Word Inductive Model) รายวิชาภาษาอังกฤษ อ23101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งประกอบด้วยบทเรียนจำนวน 1 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 2 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยพิจารณาข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 คือ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ที่อยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีค่าตั้งแต่ 0.67-1.00 และ 2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนคำศัพท์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นการเลือกตอบแบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ เพื่อใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้เวลา 40 นาที จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.50-1.00 และเมื่อนำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนไปทำการทดลองใช้ (Try Out) ได้ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.49-0.79 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20-0.74

วิธีรวบรวมข้อมูล การดำเนินการใช้เวลาทั้งหมด 2 สัปดาห์ รวม 4 ชั่วโมง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สัปดาห์แรกของการทำการทดลอง ผู้ทำวิจัยจัดการปฐมนิเทศให้กับผู้เรียน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสอนและการเก็บข้อมูล โดยอธิบายถึงลำดับและขั้นตอนการดำเนินการ

2. หลังจากการปฐมนิเทศ ดำเนินการให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเรื่อง Education จำนวน 20 ข้อ

3. ขั้นตอนการสอน ผู้ทำวิจัยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบพิกเจอร์เวิร์ด (Picture Word Inductive Model) ทั้ง 10 ขั้นตอนของ Calhoun (Calhoun, 1990) ร่วมกับแผนการเรียนการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษเรื่อง Education มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการใช้แผนภูมิรูปภาพเกี่ยวกับการศึกษาและกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนที่สอดคล้องกับเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง Education เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยกับรูปภาพ

3.2 สอบถามผู้เรียน เพื่อระบุสิ่งที่เห็นจากภาพ

3.3 ให้ผู้เรียนออกเสียงคำศัพท์ของรูปภาพ จากนั้นเชื่อมโยงคำศัพท์กับรูปภาพ

3.4 หลังจากเชื่อมโยงคำศัพท์กับรูปภาพแล้ว ผู้วิจัยกับผู้เรียนอ่านและทบทวนคำศัพท์จากแผนภูมิรูปภาพอีกครั้งหนึ่ง

3.5 ผู้เรียนทำการจัดกลุ่มคำใหม่ โดยนำคำศัพท์มาจากแผนภูมิรูปภาพ

3.6 อ่านและทบทวนแผนภูมิรูปภาพ ผู้วิจัยให้ผู้เรียนพูดและสะกดคำอีกครั้ง

3.7 ผู้วิจัยเพิ่มคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่อง เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้เพิ่มเติม

3.8 สอบถามผู้เรียนเพื่อกระตุ้นความคิดเกี่ยวกับข้อมูลจากแผนภูมิรูปภาพ และสิ่งที่ผู้เรียนต้องการพูดเกี่ยวกับแผนภูมิรูปภาพ เพื่อสร้างข้อหวัข้อสำหรับแผนภูมิรูปภาพ

3.9 ให้ผู้เรียนใช้คำศัพท์ที่เรียนรู้จากแผนภูมิรูปภาพ เพื่อฝึกเขียนคำศัพท์และการแต่งประโยคจากรูปภาพ โดยที่ผู้วิจัยให้คำแนะนำและสอนการเขียนประโยคที่ถูกต้อง

3.10 ผู้เรียนแต่ละคนอ่านและทบทวนประโยคที่ตนเองสร้างขึ้นอีกครั้ง

4. นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์หลังเรียน (Post-Test) จำนวน 20 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) ตรวจสอบคุณภาพแผนภูมิรูปภาพ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)

2) ตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เรื่อง Education เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบพิกเจอร์เวิร์ด (Picture Word Inductive

Model) ได้แก่ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Validity) และค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)

3) ตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ได้แก่ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Validity) ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัย

ผลการศึกษากายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้มาวิเคราะห์และแปรผลด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ปรากฏผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ปรากฏผลดังตารางที่ 1 คือ คะแนนก่อนและหลังเรียน

คะแนนก่อนเรียน	จำนวนนักเรียน (n)	คะแนนหลังเรียน	จำนวนนักเรียน (n)
16-20	0	16-20	22
11-15	11	11-15	16
6-10	25	6-10	2
0-5	4	0-5	0

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนก่อนเรียนในช่วงคะแนน 6-10 คะแนน เป็นคะแนนที่นักเรียนทำได้มากที่สุด มีจำนวน 25 คน และช่วงคะแนน 16-20 คะแนน เป็นช่วงคะแนนที่นักเรียนทำได้น้อยที่สุด และคะแนนหลังเรียนในช่วงคะแนน 16-20 คะแนน เป็นช่วงคะแนนที่นักเรียนทำได้มากที่สุด จำนวน 22 คน และช่วงคะแนน 0-5 คะแนน เป็นช่วงคะแนนที่นักเรียนทำได้น้อยที่สุด

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ปรากฏผลดังตารางที่ 2 คือ การแสดงผลการเปรียบเทียบแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	คะแนนเต็ม (20)	n	$\bar{X}$	SD	t	df	Sig.
ก่อนเรียน	20	40	8.95	2.717	-22.160	39	.000
หลังเรียน	20	40	16.00	2.979			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig. $\leq$.05)

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของผู้เรียน ภายหลังการจัดการเรียนรู้แบบพิกเจอร์เวิร์ด (Picture Word Inductive Model) สูงวก่อนเรียน จากผลวิจัยนักเรียน 40 คน มีผลทดสอบคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 8.95 และผลทดสอบคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 16.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

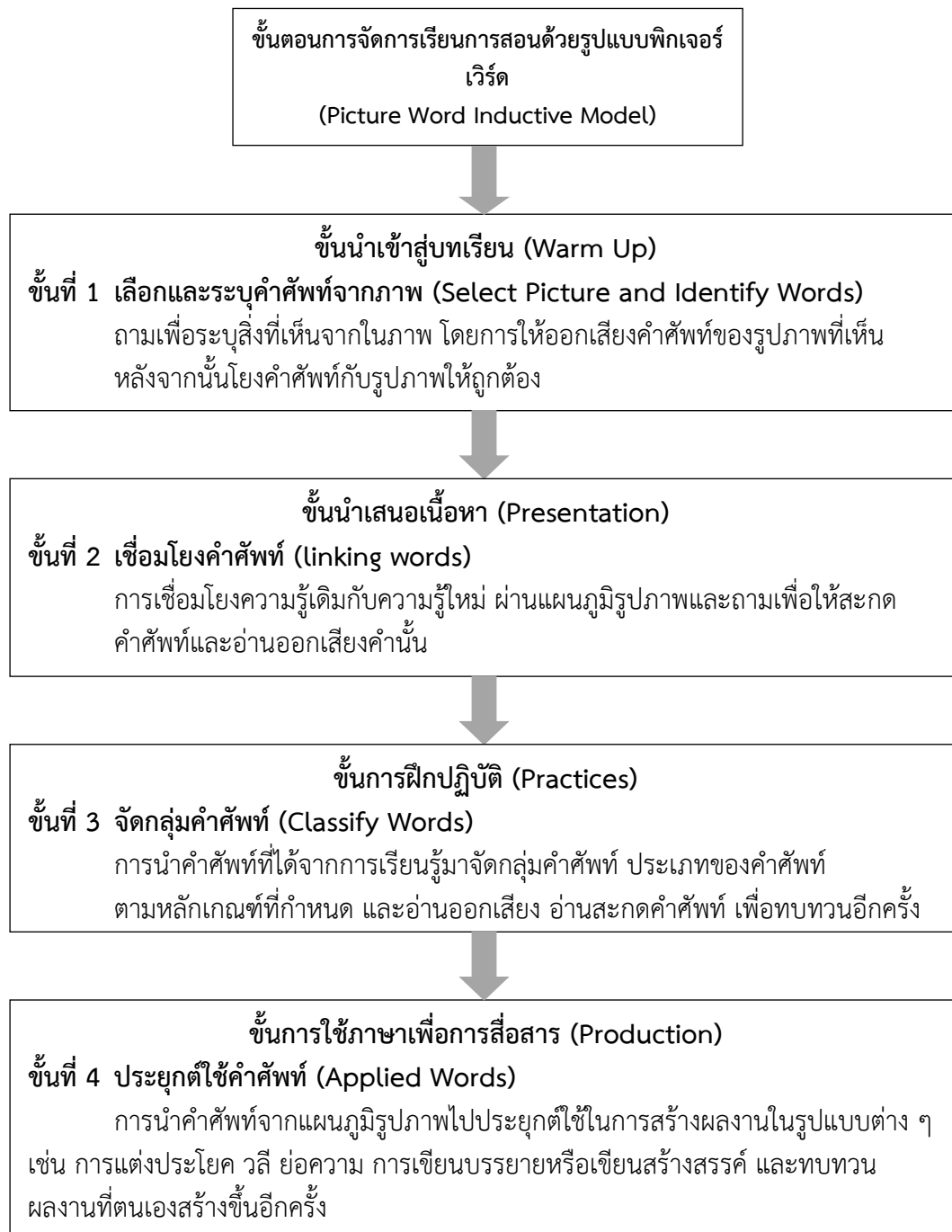
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในช่วงก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบพิกเจอร์เวิร์ด นักเรียน 40 คน มีผลการทดสอบคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 8.95 และผลทดสอบคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 16.00 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคะแนนภายหลังการเรียนรู้ มีค่าสูงกว่าก่อนการเรียนรู้ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ตามที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้แบบพิกเจอร์เวิร์ด (Picture Word Inductive Model) ช่วยนักเรียนในการพัฒนาความรู้ใหม่ มุ่งเน้นการฝึกสะกดคำและอ่านออกเสียง โดยมีรูปภาพเป็นสื่อเพื่อเชื่อมโยงเสียงกับคำศัพท์ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนแบบพิกเจอร์เวิร์ด สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของอิศเรศ พิพัฒน์มงคลพร และวิไล พิพัฒน์มงคลพร ที่เน้นการสอนคำศัพท์ด้วยการใช้รูปภาพเพื่อเป็นสื่อในการเรียนรู้ ซึ่งรูปภาพที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้เรียน โดยนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการใช้รูปแบบพิกเจอร์เวิร์ด (Picture Word Inductive Model) มีผลคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าผลคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน (อิศเรศ พิพัฒน์มงคลพร และวิไล พิพัฒน์มงคลพร, 2558) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของธารีรัตน์ อรุณศรี ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้การสอนแบบอุปนัยในรูปแบบ Picture Word Inductive Model เรื่อง Learning English Vocabulary is fun and easy สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนบ้านเหล่าป่าสำ” พบว่า มีค่าประสิทธิภาพรวมเท่ากับ 82.81/ 81.21 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/ 80 จากที่ตั้งไว้ (ธารีรัตน์ อรุณศรี, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยได้ของ Wahyuni ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค Picture Word Inductive Model” วัตถุประสงค์เพื่ออธิบายเทคนิคการจัดการเรียนรู้คำศัพท์แบบ Picture Word Inductive Model ช่วยพัฒนานักเรียนในการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียนที่เรียนในปีการศึกษา 2015 และ 2016 ผลของการวิจัย ปรากฏว่า นักเรียนมีผลการเรียนรู้คำศัพท์สูงขึ้น โดยที่ผลคะแนนก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 58.5 ภายหลังจากทดลองครบวงจร ครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 68.2 และภายหลังจากทดลองครบวงจรครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 84.8 นักวิจัยได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model สามารถช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้คำศัพท์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Wahyuni, 2016)

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบพิกเจอร์เวิร์ด (Picture Word Inductive Model) เป็นรูปแบบการสอนอีกรูปแบบหนึ่งที่ช่วยแก้ไขปัญหาด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษได้ จากแนวคิดของ Calhoon (1999) ทั้ง 10 ขั้นตอน นำไปบูรณาการร่วมกับแผนการจัดการเรียนการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยมีขั้นตอนการสอนแบ่งออกเป็น 4 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน (Warm Up) โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คำศัพท์จากการเลือกและระบุคำศัพท์จากแผนภูมิรูปภาพที่นำมาใช้เป็นสื่อ (Select Picture and Identify Words) ขั้นที่ 2 นำเสนอเนื้อหา (Presentation) ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงคำศัพท์จากความรู้เดิมที่มีเข้ากับ ความรู้ใหม่ (Linking Words) ขั้นที่ 3 ขั้นการฝึกปฏิบัติ (Practices) ผู้เรียนสามารถจัดกลุ่มคำศัพท์ หมวดหมู่ และประเภทของคำศัพท์ได้

(Classify Words) และขั้นที่ 4 การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Production) ผู้เรียนนำคำศัพท์ที่ได้จากการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแต่งประโยค การย่อความ การเขียนเรียงความ และการเขียนสร้างสรรค์ (Applied Words) สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการสร้าง

ความเข้าใจในการเรียนคำศัพท์จากแผนภูมิรูปภาพได้ดีมากขึ้น จึงนับว่าการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบพิกเจอร์เวิร์ด (Picture Word Inductive Model) เป็นแนวทางการจัดการเรียนและการสอนภาษาแบบองค์รวม (Whole Language) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการเรียนรู้จากแผนภูมิรูปภาพที่ใช้เป็นสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้

บทสรุป

จากการประยุกต์ใช้แผนภูมิรูปภาพมาเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยรูปแบบพิกเจอร์เวิร์ด (Picture Word Inductive Model) ที่ผู้เขียนนำเสนอขึ้น แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าทั้ง 4 ขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนเป็นขั้นตอนที่สะดวกและง่ายต่อการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน รวมทั้งในแต่ละขั้นตอน ยังช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดและได้ลงมือปฏิบัติ อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การเลือกเนื้อหา การเลือกรูปภาพ และการเลือกสื่อ ควรเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว น่าสนใจ และมีความสอดคล้องกับบทเรียนเพื่อให้นักเรียนคุ้นเคยและเข้าใจบริบทได้มากขึ้น

2. ควรมีการจัดกิจกรรมให้หลากหลาย เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้ และปรับการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความพร้อมตามบริบทของนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. แบบฝึกทักษะ กิจกรรม และเวลา ควรปรับให้เหมาะสมกับบริบทของนักเรียนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2545). *การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2545*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ธารรัตน์ อรุณศรี. (2561). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอนแบบอุปนัยโดยใช้ภาพ-คำ(PWIM) เรื่อง Learning English Vocabulary is fun and easy สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2*. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2566 จาก <http://www.utdone.net/polngarn/tareerat/tareerata.html>.
- ปัญญาลักษณ์ ถวาย. (2556). “การศึกษาผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาที่

เรียนโดยใช้แบบฝึกกิจกรรม เพิ่มพูนคำศัพท์รวมกับการอ่าน”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปารณีย์ ไชยรา. (2553). ผลสัมฤทธิ์ด้านการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมหาไถ่ศึกษาขอนแก่น โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะการเขียนคำศัพท์
ภาษาอังกฤษ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พรสวรรค์ สี่ป้อง. (2550). สุดยอดวิธีสอนภาษาอังกฤษนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่.
กรุงเทพฯ : ไทยร่มเกล้า.

อรรชนิดา หวานคง. (2559). การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 English
Teaching in the 21st Century. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวรมหาวิทยาลัยมกุฏราช
วิทยาลัย. 7(2): 303-314.

อิสเรศ พิพัฒน์มงคลพร และวิไล พิพัฒน์มงคลพร. (2558). การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบฝึก
เจอร์-เวิร์ด *Picture Word Inductive Model*. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
13(1): 17-22.

Bromley, K. (2007). *Nine Things Every Teacher Should Know About Words and
Vocabulary Instruction*. Online. Retrieved 9 August 2017.
From: <https://ila.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1598/JAAL.50.7.2>

Calhoun, Emily F. (1990). *Teaching Beginning Reading and Writing with the Picture
Words Inductive model*. Alexandria: Virginia USA.

Wahyuni, E. F. (2016). *The Picture Word Inductive Model and Improve 106 Student's
Vocabulary Achievement at MTs ASSYAFI' IYAH GONDANG Vocabulary
Acquisition*. The faculty of the Graduate School of Wichita State University.

การพัฒนาความสามารถ ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอน แบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 The Development of English Vocabulary Learning Ability by Using Total Physical Response (TPR) of Mathayom Suksa One Students

¹อนงค์ พุนขุนทด Anong Phunkhunthod

²สุรัตนา อติพัฒน์ Surattana Adipat

¹²คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹²Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

¹Corresponding author, e-mail: anong.pkt@gmail.com

Received July 25, 2023; Revised March 13, 2024; Accepted: March 28, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียน และหลังเรียน 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชมราชชนนี ที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษหลัก (อ 21102) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ห้องเรียนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์เข้มข้น (ISM) จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 36 คน ที่ได้มาจากการการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) จำนวน 8 แผน 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ค่าทดสอบทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) มีความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนมีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาความสามารถ; คำศัพท์ภาษาอังกฤษ; วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง

Abstract

This experimental research aimed to achieve two main objectives: 1) To compare the English vocabulary learning ability of Mathayom Suksa one students before and after implementing the Total Physical Response (TPR) method, and 2) To assess student satisfaction regarding English vocabulary learning through the Total Physical Response (TPR) approach. The sample consisted of 36 students enrolled in the Intensive Science and Math program at Satriwitthaya2 school, Bangkok, during the second semester of the academic year 2022. The participants were selected using the cluster random sampling technique. The research employed three main instruments: 1) Eight English vocabulary learning lesson plans based on the Total Physical Response (TPR) method, 2) An English vocabulary proficiency test, and 3) A student satisfaction questionnaire related to English vocabulary learning using the Total Physical Response (TPR) approach. The statistical analysis utilized mean (M), standard deviation (S.D.), and t-test dependent analysis. The research findings revealed the following outcomes: 1) The students' English vocabulary learning ability significantly improved after implementing the Total Physical Response (TPR) method, compared to their before-learning-by-using-TPR performance, with a significance level of 0.05. 2) The students exhibited the highest level of overall satisfaction with the Total Physical Response (TPR) approach for learning English vocabulary.

Keywords: The Development ability; English Vocabulary; Total Physical Response (TPR)

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันมากขึ้น เนื่องจากมนุษย์มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี เช่น การทำธุรกิจ การค้า เพื่อความบันเทิง การศึกษา รวมไปถึงเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารทั้งในเรื่องของการศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีทัศน์ของชุมชนโลก และตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมุมมองของสังคมโลก นำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ช่วยให้ความเข้าใจ ตนเองและผู้อื่นดีขึ้น เรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การคิดสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศ และใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้ รวมทั้งเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ ได้ง่ายและกว้างขึ้น และมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ในปัจจุบันภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากลได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารผ่านทางเทคโนโลยีต่างๆ ทั้งทางด้านการพูดและการเขียน ผู้ที่มีความรู้ด้านภาษาอังกฤษสามารถหาความรู้เพิ่มเติม โดยเข้าถึงแหล่งความรู้ซึ่งมีอยู่อย่างไม่จำกัดทั่วโลกได้ด้วยความสะดวกและรวดเร็ว ดังนั้นผู้ที่มีความรู้

ภาษาอังกฤษดีและสามารถใช้เทคโนโลยีได้ด้วยนั้นจะช่วยส่งเสริมให้การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (อรรชนีดา หวานคง, 2559)

การเรียนรู้ภาษาให้มีประสิทธิภาพจนสามารถใช้ในการสื่อสารได้นั้น การรู้คำศัพท์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ (อากรศิริ พลรักษา, 2561) ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ในเรื่องคำศัพท์เป็นอย่างดี เพราะคำศัพท์คือหัวใจสำคัญ

ของการเรียนภาษา ซึ่งในการเรียนภาษาอังกฤษให้ประสบความสำเร็จนั้น คำศัพท์นับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่ง หากปราศจากความรู้ด้านคำศัพท์ การสื่อสารจะไม่เกิดขึ้น (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2554) สอดคล้องกับ Wilkins (1972) กล่าวว่า ถ้าไม่มีความรู้ไวยากรณ์จะทำให้สื่อความหมายได้น้อยมาก แต่ถ้าไม่รู้คำศัพท์จะไม่สามารถสื่อความหมายได้เลย กล่าวคือ การเรียนภาษาที่สองต้องมีความรู้ด้านคำศัพท์ที่เพียงพอเพื่อให้การสื่อสารสามารถเข้าใจได้ ถึงแม้จะมีความรู้ด้านไวยากรณ์ที่จำกัด แต่ในทางตรงข้ามกันถ้าผู้เรียนไม่มีความรู้ด้านคำศัพท์จะไม่สามารถเข้าใจและสื่อสารอะไรได้เลย ดังนั้นการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้คำศัพท์เป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะคำศัพท์สามารถช่วยให้นักเรียนมีความรู้ เข้าใจข้อมูลเนื้อหาและสามารถนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องอีกทั้งยังใช้ในการสนทนาอย่างง่าย ๆ ในชีวิตประจำวันเพราะการสนทนาโดยใช้คำศัพท์เพียงคำเดียวอาจจะช่วยให้ผู้ที่สนทนาด้วยเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น จึงทำให้การเรียนรู้คำศัพท์มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาในด้านอื่นๆ อีกด้วย

การจัดการเรียนรู้แบบการตอบสนองด้วยท่าทาง (Total Physical Response: T.P.R.) เป็นการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่งซึ่งพัฒนาขึ้นโดย แอชเชอ (Asher, 1982) นักจิตวิทยาและนักการศึกษาชาวอเมริกา มีหลักการสำคัญ คือเน้นความเข้าใจในการรับรู้ภาษาที่สองลดความเครียดของนักเรียนโดยใช้ประโยคคำสั่ง โดยครูจะพูดคำสั่งภาษาต่างประเทศพร้อมทั้งแสดงท่าทางของคำกริยาในการปฏิบัติตามประโยคคำสั่งนั้นๆ ซ้ำ ๆ ประมาณ 2-3 ครั้ง และให้นักเรียนปฏิบัติตามไปด้วยจนกว่านักเรียนพร้อมที่จะปฏิบัติด้วยตนเองโดยไม่มีแบบอย่างจากครูทำให้นักเรียนสามารถสื่อสารได้โดยการฟังและแสดงออกด้วยภาษากาย การแสดงท่าทางเป็นสิ่งสำคัญมากในการฝึกด้วยประโยคคำสั่งเพราะจะทำให้นักเรียนเข้าใจและสื่อความหมายได้ตรงที่สุด โดยแต่ละชั้นของการสอนจะมุ่งทักษะการฟัง และตามด้วยการเคลื่อนไหวทันที โดยมีความเชื่อตามทฤษฎีว่าเด็กจะมีระดับความสามารถในการฟังสูงและความสามารถในการฟังจะมาก่อนการพูด นอกจากนี้ทักษะการฟังยังเป็นตัวสำคัญในการพัฒนาทักษะการพูด การอ่าน และการเขียนอีกด้วยดังนั้นวิธีสอนแบบนี้จะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพตามทฤษฎีการจำของ เพียเจต์ พบว่าการที่เรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสและกล้ามเนื้อ โดยการเคลื่อนไหวจะช่วยให้เด็กมีความคงทนในการเรียนรู้ที่ถาวร วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางนี้ยังเป็นการสอนที่ไม่ฝืนธรรมชาติ แต่เป็นวิธีการสอนโดยคำนึงถึงความพร้อมของนักเรียนเป็นหลัก การใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) เพื่อพัฒนาความรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษนั้น ทำได้โดยการปฏิบัติหรือใช้กริยาอาการประกอบ ผู้เรียนจะจำได้ดีถ้าได้ปฏิบัติหรือแสดงการโต้ตอบ ผู้เรียนเริ่มต้นด้วยการฟังและเข้าใจความหมายของคำศัพท์หรือประโยคจากการแสดงท่าทางของผู้สอน และสิ่งที่เป็นสิ่งของหรือรูปภาพโดยปกติแล้วถ้ากิจกรรมใดสนุก ผู้เรียนก็จะจำได้ และภาษาที่ใช้ในกิจกรรมนั้น ๆ ก็จะติดอยู่ในความทรงจำด้วย ผู้เรียนจะมีความรู้สึกภูมิใจในความสำเร็จ ซึ่งจะเกิดเป็นแรงจูงใจและเป็นเจตคติที่ดีต่อ

การเรียนรู้ภาษาอังกฤษต่อไป (ศิริพร พลโชติ; อดิศร เนาวนนท์, 2561) และเมื่อผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจคำศัพท์ที่เรียนนั้นแล้ว ครูจึงจะสอนชุดคำใหม่ต่อไป ทั้งนี้คำพูดหรือคำศัพท์ที่เรียนครั้งก่อนจะเชื่อมโยงกับคำใหม่ที่เรียนด้วยเหมือนกับการหมุนกงล้อเกวียนที่คำที่เรียนแล้วจะไม่หายไป แต่จะวนเวียนถูกนำมาใช้ใหม่เพิ่มพูนมากขึ้น จนกระทั่งผู้เรียนสามารถสื่อสารภาษาใหม่ได้อย่างเป็นเจ้าของภาษา โดยใช้การตอบสนองต่อความเข้าใจด้วยการปฏิบัติ (สุพินดา คหเสน, 2560)

ตามที่โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ในพระราชูปถัมภ์ฯ มุ่งมั่นพัฒนาศักยภาพผู้เรียน โดยพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตด้วยวิธีการสอนที่หลากหลาย แต่ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2564 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาในการใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยนักเรียนไม่สามารถเลือกใช้คำศัพท์ที่ถูกต้องให้เหมาะสมกับประโยค บริบท และ

สถานการณ์ต่างๆได้ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนด(กลุ่มบริหารวิชาการโรงเรียนสตรีวิทยา2ในพระราชูปถัมภ์ฯ, 2564)

จากปัญหาที่ได้กล่าวมาในข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษนั้นมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องฝึกทักษะพื้นฐานให้กับนักเรียน โดยผู้วิจัยคัดเลือกการจัดการเรียนรู้แบบการตอบสนองด้วยท่าทาง Total Physical Response (TPR) ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และมีรูปแบบที่น่าสนใจ เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียน นักเรียนจะเรียนภาษาจากการสังเกตและการกระทำของผู้อื่นจากการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง การที่นักเรียนรู้สึกว่าตนเองประสบความสำเร็จในการเรียนนั้นเป็นสิ่งสำคัญช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียน และหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ในพระราชูปถัมภ์ฯ สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชมราชชนนี ที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษหลัก (อ 21102) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ห้องเรียนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์เข้มข้น (ISM) จำนวน 3 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 108 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้องเรียนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์เข้มข้น (ISM) จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 36 คน ที่ได้มาจากการการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากเนื้อหาในหนังสือเรียน Spark รายวิชา พื้นฐานภาษาอังกฤษ (อ21102) เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ เนื้อหาที่มีความ สอดคล้องสาระ และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งในการ วิจัยครั้งนี้ มีเนื้อหาจำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยที่ 5 Great Animal!, หน่วยที่ 6 Weather and Clothes, หน่วยที่ 7 Food และ หน่วยที่ 8 Master of Art

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้พัฒนาความสามารถในการ เรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วย ทำทาง (TPR) จำนวน 8 แผน ที่ผ่านการตรวจวัดขึ้นความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยทำทาง (TPR) ก่อนและหลังเรียน มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ด้านภาษาอังกฤษ จำนวน 3 ท่าน ตรวจพิจารณา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 3) แบบสอบถามความพึงพอใจความพึงพอใจที่มีต่อ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยทำทาง (TPR) เป็นมาตราส่วน ประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการแบ่งตามช่วงของการวิจัย ดังนี้ 1) ก่อนการ ทดลองผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีวิทยา 2 ในพระราชูปถัมภ์ฯ เพื่อขออนุญาตนำนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 36 คน มาเป็นกลุ่ม ตัวอย่างในการทดลองครั้งนี้ จากนั้นชี้แจงแก่กลุ่มตัวอย่างให้ทราบเกี่ยวกับระยะเวลา เนื้อหาการเรียน 2) ระหว่างการทดลอง ในการวิจัยครั้งนี้มีระยะเวลาทั้งหมด 8 คาบเรียน คาบเรียนละ 55 นาที โดย ผู้วิจัยจัดเตรียมให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อนำผลไปเปรียบเทียบกับหลังเรียน 3) หลังการทดลอง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการ เรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน นำผลการทดสอบ ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ และเปรียบเทียบผลด้วยวิธี ทางสถิติโดยการหาค่าจำนวนค่าเฉลี่ย (M) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) วิเคราะห์ผลต่างคะแนน และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนและหลังการ สอน โดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยทำทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการ ทดสอบค่า t (t -test) แบบกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว (Dependent Sample) ในรูปแบบตารางประกอบ ความเรียง จากนั้นผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ มีต่อการเรียนการสอนด้วยวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยทำทาง (TPR) จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูล โดยการ หาค่าค่าเฉลี่ย (M) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการ สอนแบบตอบสนองด้วยทำทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสตรีวิทยา2 ในพระ

ราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชมราชชนนี ผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ข้อมูล และแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอนดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียน และหลังเรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR)

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียน และหลังเรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR)

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	M	S.D.	t	df	sig
ก่อนเรียน	36	20	12.11	2.05	-30.73	35	.001
หลังเรียน	36	20	17.08	1.55			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนด้วยวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) นักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = -30.73$, $df = 35$, $Sig = .001$) โดยหลังเรียนนักเรียนมีค่าเฉลี่ย (M) ของความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ เท่ากับ 17.08 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D$) เท่ากับ 1.55 และก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย (M) ของความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ เท่ากับ 12.11 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D$) เท่ากับ 2.05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่กล่าวไว้ว่า นักเรียนที่ได้รับวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) มีความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ข้อ	รายการประเมิน	M	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับที่
1	ครูชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน	4.55	0.73	มากที่สุด	8
2	ครูชี้แจงวิธีการเรียนแบบตอบสนองด้วยท่าทางได้อย่างชัดเจน	4.77	0.54	มากที่สุด	4
3	นักเรียนมีความสนุกสนานในการแสดงออกด้วยท่าทางต่างๆ	4.88	0.31	มากที่สุด	1
4	นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	4.55	0.73	มากที่สุด	8
5	มีการใช้การเคลื่อนไหวของร่างกายในกิจกรรมการเรียน	4.86	0.35	มากที่สุด	2
6	กิจกรรมการเรียนการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางทำให้นักเรียนจำคำศัพท์ได้มากขึ้น	4.83	0.37	มากที่สุด	3

7	กิจกรรมการเรียนการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง ทำให้นักเรียนสามารถนำคำศัพท์ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.72	0.45	มากที่สุด	7
8	นักเรียนเข้าใจบทเรียน จากสื่อที่ครูนำมาสอน	4.75	0.55	มากที่สุด	5
9	ครูประเมินผลนักเรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม	4.75	0.60	มากที่สุด	6
10	นักเรียนทราบผลการประเมินการเรียนรู้ของตนเอง	4.44	0.80	มากที่สุด	10
เฉลี่ยรวม		4.71	.54	มากที่สุด	7

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจ โดยภาพรวม ($M = 4.71$, $S.D. = 0.54$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยในข้อที่ 2 ที่กล่าวไว้ว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลสรุปวิจัยการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สรุปไว้ทั้ง 2 ข้อข้างต้นนี้จะนำมาอภิปรายผลตามลำดับข้อ ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) มีความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นผลที่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ในข้อที่ 1 ทั้งนี้เพราะวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางเป็นวิธีการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนฟังคำศัพท์ภาษาอังกฤษแล้วปฏิบัติตามคำสั่งของครูผู้สอนโดยอาศัยการเคลื่อนไหวของร่างกาย และส่งผลการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของผู้เรียน ซึ่ง Asher เชื่อว่าผู้เรียนจะจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้ดี ถ้าได้ปฏิบัติหรือได้เคลื่อนไหวร่างกาย Asher (1982) ซึ่งสอดคล้องกับ สุทธิดา ชัยประสิทธิ์ และชวลิต เกตุกระทุม (2564) ได้ศึกษา การพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์วิชาภาษาอังกฤษด้วยวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางด้านความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลสัมฤทธิ์ทางด้านความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งกระบวนการนี้จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และจดจำคำศัพท์ที่ครูสอนในชั้นปฏิบัติ และการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบนี้จะสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้และจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ด้านการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนสูงขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิดชนก มโนชนธ์ (2564) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ (E./E2) เท่ากับ 91. 76/88. ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80 นักเรียนมีคะแนน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 15.43 คะแนน และมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 26.43 คะแนน ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 26.43 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.19 โดยคุณภาพการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษมีค่าสัมประสิทธิ์ของการกระจาย (Coefficient of Variation) เท่ากับ 4.50 และค่าดัชนีประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (Total Physical Response: TPR) เท่ากับ 0.7551 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้นหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 75.51 ทั้งนี้เพราะวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วโดยที่ไม่ฝืนธรรมชาติของการเรียนรู้ภาษา การเรียนการสอนมีบรรยากาศที่สนุกสนาน ไม่เสียเวลาเรียนมากเกินไปเพราะผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติทำให้ผู้เรียนเกิดความทรงจำที่ถาวรและต่อเนื่อง มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีแรงจูงใจที่จะเรียนต่อไป (ศิริพร พลະໂສດ และ อดิสร เนาวนนท์, 2561)

2. นักเรียนมีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการสอนแบบแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) อยู่ในระดับพึงพอใจมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) เป็นวิธีการเรียนคำศัพท์ที่ดี สามารถสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เกิดความสนุกสนาน รวมไปถึงขนาดของห้องเรียนไม่เป็นปัญหาในการจัดการเรียนรู้ นักเรียนสามารถจำได้ดีเพราะการเคลื่อนไหวจะช่วยกระตุ้นประสาทรับรู้ ช่วยพัฒนาทักษะในการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียน และทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความวิตกกังวลในการเรียนภาษาอังกฤษ นักเรียนเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้งยังทำให้นักเรียน เกิดความพึงพอใจในการเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณี แก้วมณี (2554) ที่ศึกษาผลของการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางและเล่าเรื่องที่มีต่อความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับความพึงพอใจมากที่สุดคือ ข้อที่ 3. นักเรียนมีความสุขกับการร้องเพลงและเล่นเกม มีค่าเฉลี่ย 4.84 รองลงมาคือข้อที่ 1. นักเรียนมีความสุขสนุกสนานในการเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 เช่นเดียวกับงานวิจัยของ คำพันธ์ แสนสุข (2556) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาการจัดการเรียนรู้การฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง พบว่า การเล่นเกมและเพลงที่ต้องใช้ท่าทางประกอบนั้น นักเรียนรู้สึกเพลิดเพลินและไม่รู้สีกว่ากำลังเรียนภาษาอังกฤษ จึงทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัทมดา ติววงศ์ (2557) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาความสามารถด้านการฟัง-พูดภาษาอังกฤษโดยวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางถือเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน นักเรียนชื่นชอบการแสดงออกด้วยท่าทางประกอบเพลงและการเล่นเกมจึงทำให้นักเรียนเกิดความสนใจสามารถกระตุ้นการจัดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ไม่เกิดความเครียดในการเรียนและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ วารุณี ศิริ และอภิราตี จันทร์แสง (2560) ได้ศึกษา การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ที่มีผลต่อทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่านักเรียนมีความ

สนุกสนานกับการเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการประเมินมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.98 จากคะแนนเต็ม 2 แสดงว่านักเรียนมีความสนุกสนานกับการเรียนด้วยวิธีการสอนแบบนี้

ดังนั้นเห็นได้ว่าการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียน รวมถึงการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดไปพร้อมกับบรรยากาศการเรียนที่เรียนด้วยความสนุกสนาน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้ ซึ่งผู้เรียนได้เรียนรู้ความหมายคำศัพท์ในบริบทต่าง ๆ ทำให้เข้าใจและจดจำได้ดี ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

องค์ความรู้ใหม่

การสอนแบบการตอบสนองด้วยท่าทาง (Total Physical Response Technique: TPR) มีรูปแบบคือ

1. **Teaching Technique** การสอนภาษาให้ผู้เรียนฟังคำสั่งจากครูแล้วผู้เรียนทำตาม การประสานการฟังกับการใช้การเคลื่อนไหวของร่างกายเป็นการตอบรับให้ทำตามโดยผู้เรียนไม่ต้องพูด

2. **Physical Technique** วิธีสอนภาษาโดยการใช้ท่าทางใช้สำหรับการเริ่มต้นเรียนภาษาที่สอง และเป็นวิธีการสอนที่จะชักจูงให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและเรียนได้ด้วยความสนุกสนาน เข้าใจ มีการใช้ภาษาทางกายให้นักเรียนร่วมฝึกหรือท่ายท่าทาง ทำให้นักเรียน มีความคิดรวบยอด มากกว่าบังคับให้ท่องจำคำศัพท์ หรือลอกตามหนังสือโดยขาดความเข้าใจในสิ่งที่เรียน

3. **Mother Technique** วิธีการที่ทารกเรียนภาษา โดยเริ่มฟังคำพูดจากพ่อแม่ การใช้การเคลื่อนไหวทางร่างกายร่วมกับภาษา จึงทำให้เด็กคุ้นเคยและเรียนรู้ได้เร็ว

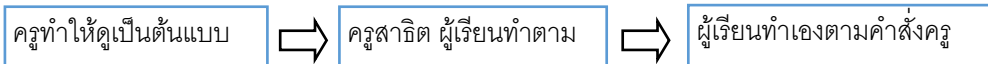
แนวการสอนแบบการตอบสนองด้วยท่าทาง (Total Physical Response Technique: TPR) สำหรับครู

1. เหมาะเหมาะสำหรับผู้เรียนในชั้นเริ่มเรียนภาษาอังกฤษ อาจสอนเป็นช่วงๆ วันละประมาณ 20 นาที

2. ครูผู้สอนสามารถใช้ TPR –B TPR-O TPR-Sสลับกันได้

3. สามารถนำเพลง เกม มาใช้สอนประกอบด้วย เช่น เพลงเกี่ยวกับร่างกายของเรา หรือเพลงที่มีเนื้อหา/คำศัพท์ สามารถใช้ท่าทางประกอบได้

4. การสอน TPR เป็นการสอนคำศัพท์ใหม่ๆ อาจเป็นการสอนคำศัพท์ครั้งแรกของการเริ่มบทเรียน โดยควรสอนประมาณ 5 -10 คำก่อน โดยครูปฏิบัติได้ดังนี้

บทสรุป

จากข้อค้นพบผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สรุปได้ว่านักเรียนที่ได้รับวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) มีความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วย

ท่าทาง (TPR) สามารถพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ เพราะวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วโดยที่ไม่ฝืนธรรมชาติของการเรียนรู้ภาษา การเรียนการสอนมีบรรยากาศที่สนุกสนาน ไม่เสียเวลาเรียนมากเกินไปเพราะผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนเกิดความทรงจำที่ถาวรและต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ผู้สอนควรศึกษาขั้นตอน และรูปแบบในการจัดกิจกรรม ใช้เนื้อหาที่เหมาะสมกับผู้เรียน ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อผู้เรียน บรรลุตามความมุ่งหมายของผู้สอน
2. การจัดการเรียนรู้ในช่วงระยะแรกๆ ผู้สอนควรมีการอธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ชัดเจนและดำเนินไปอย่างช้า ๆ ให้คำแนะนำจนนักเรียนเกิดความเข้าใจ ไม่ทำให้นักเรียนเกิดความกังวลและสับสน เพื่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น
3. ในการเลือกคำศัพท์เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ควรเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหาในบทเรียน และเป็นคำศัพท์ที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR)
4. จำนวนคำศัพท์ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้มาสอนนักเรียนควรเลือกให้เหมาะสมกับเวลาไม่ควรมีจำนวนคำศัพท์ที่มากหรือน้อยเกินไป หากเนื้อหามากหรือน้อยเกินไป จะทำให้นักเรียนไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษางานวิจัยการเกี่ยวกับวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ร่วมกับวิธีการแบบอื่น ๆ ที่มีความเหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน
2. ควรมีการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ความสามารถในการฟังและพูด เป็นต้น
3. ควรศึกษาเรื่องความคงทนของการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) เพื่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2551). *สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร.

- กรมวิชาการ. (2551). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- คำพันธ์ แสนสุข. (2556). การศึกษาการเรียนรู้การฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยวิธีการสอน แบบการตอบสนองด้วยท่าทาง โรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ชิดชนก มโนจันทร์. (2565). การพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปัทมिता ติววงศ์. (2557). การพัฒนาความสามารถด้านการฟัง-พูดภาษาอังกฤษโดยวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *การศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- มณี แก้วมณี. (2554). ผลของการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางและเล่าเรื่องที่มีต่อความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดหัวกระสังข์ จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- วรุณี ศิริ และอภิราตี จันทร์แสง. (2560). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ที่มีผลต่อทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2554). การพัฒนาการเรียนการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริพร พลโชติ, และอดิศร เนาวนนท์. (2561). การศึกษาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยวิธีสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง. *วารสารราชพฤกษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 16(3), 81-89
- สุทธิดา ชัยประสิทธิ์ และชวลิต เกตุกระทุ่ม. (2565). การพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์วิชาภาษาอังกฤษด้วยวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *สภามหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 9(1): 1.
- สุพินดา คำเสน. (2560). การพัฒนาการฟังและการพูดภาษาญี่ปุ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบ TPR. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- อรรชนิดา หวานคง. (2559). การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 English Teaching in the 21st Century. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย*, 7(2): 303-314.
- อาภาศิริ พลรักษา. (2561). การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนเชียงใหม่พัฒนา อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

Asher, J. (1979). *Learning Another Language Through Action: The Complete Teacher's Guidebook*. San Jose California: Accu Print.

Wilkins, D. (1972). *Linguistics in language teaching*. London: Arnold.

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน
ขนาดเล็กอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในยุคความปกติถัดไป
Guidelines for Improving the Efficiency of Academic
Administration of Small Schools in Sampran District Nakorn
Pathom Province in the Next Normal

¹จิรัชญา นาคพิทักษ์ Jiratchaya Narkpitark

²พิชญภา ยืนยาว Pitchayapa Yuenyaw

³นภาพรณีย ยอดสิน Napaporn Yodsin

¹²³คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

¹²³Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University

¹Corresponding author, e-mail: maypedped@gmail.com

Received August 5, 2023; Revised January 29, 2024; Accepted: March 29, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก และ 2) พัฒนาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจเอกสาร แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา จำแนกประเภทข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูล และการวิเคราะห์แบบอุปนัย ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก มีการจัดทำเอกสารการปฏิบัติงานครอบคลุมตามแนวทางการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย คู่มือการปฏิบัติงานบริหารงานวิชาการ แผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา ปฏิทินการปฏิบัติงานวิชาการ แผนพัฒนาการจัดการศึกษา รายงานประจำปี รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก เอกสารหลักฐานการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม บันทึกการประชุมครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน รายงานการประเมินโครงการ ภาพถ่าย วิดีทัศน์ การปฏิบัติงาน และรายงานผลการนิเทศ กำกับ และติดตามผลการดำเนินงานต่างๆ 2. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในยุคปกติถัดไป ประกอบด้วย 4

ด้าน ดังนี้ 1) การบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย 1.1) พัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน 1.2) วิเคราะห์ ปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และ 1.3) ประเมินผลการใช้หลักสูตรด้วยระบบเทคโนโลยี 2) การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 2.1) จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2.2) ใช้เทคโนโลยีเข้ามาปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน 2.3) สนับสนุนให้ผู้สอนพัฒนาตนเองในด้านเทคโนโลยี เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และ 2.4) จัดสรรงบประมาณที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน 3) การวัดผลและประเมินผล ประกอบด้วย 3.1) ส่งเสริมวิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย ดูบริบทของผู้เรียนเป็นหลักที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และ 3.2) ส่งเสริมวิธีการวัดผลและประเมินผลโดยใช้ระบบออนไลน์มากขึ้น และ 4) การนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย กำหนดปฏิทินการกำกับนิเทศ และติดตามในรูปแบบออนไลน์และรูปแบบอื่นๆ ที่เหมาะสมกับสถานการณ์

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การบริหารงานวิชาการ; โรงเรียนขนาดเล็ก; ยุคความปกติถาวร

Abstract

This research aimed to: 1) study the current condition of academic administration in small schools; and 2) develop the guidelines for enhancing the academic administration efficiency of small schools. The research instruments were a survey form, a structured interview form, and a group conversation record. Data were analyzed by content analysis, data classification, data comparison, and inductive conclusion. The research results were as follows: 1. The current condition of academic administration of small schools has led to the development of a comprehensive operational document in alignment with academic administration guidelines. This document comprises, an academic administration handbook, an annual action plan, an academic performance calendar, an educational development plan, a self-assessment report (SAR), an external quality assessment report, an evidence document of SWOT analysis, minutes of teachers and basic education institution committee meeting, school information, a project evaluation report that includes photographs, videos, and performance reports. Additionally, it encompasses school supervision, control, and follow-up reports. 2. The guidelines for enhancing academic administration efficiency of small schools in the next normal era comprised 4 aspects as follows: 1) curriculum administrations consisting of: 1.1) developing the school

curriculum to suit the school contexts and current situations, 1.2) analyzing, improving, and developing school curriculum to suit the school contexts, and 1.3) assessing school curriculum by using technology system; 2) teaching and learning administrations consisting of 2.1) organizing student-centered instruction through active learning methods, 2.2) applying technology to teaching and learning management, 2.3) supporting teachers' self-development in technology aspect and applying to teaching and learning management, and 2.4) allocating sufficient budgets for teaching and learning management; 3) measurement and evaluation consisting of 3.1) promoting a variety of measurement and evaluation methods with consideration of learners' context suitable for the situation, and 3.2) promoting more online measurement and evaluation methods; and 4) educational supervision consisting of setting a clear control, supervision, and following-up through an online or other formats suitable for the situation.

Keywords: Efficiency; Academic administration; Small school; Next normal era

บทนำ

ภายใต้สังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมไปอย่างรวดเร็วประเทศไทย อยู่ในช่วงเวลาที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี พลังงาน สิ่งแวดล้อม และโรคระบาดที่ทำให้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบ อย่างรุนแรง สังคมไทยเริ่มมีการตื่นตัวที่จะติดตามความเปลี่ยนแปลงทั้งทางบวกและทางลบ วาระการพัฒนา ของโลกมุ่งพัฒนาระบบการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสถานศึกษาจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงและพัฒนาอย่าง ก้าวกระโดด เพื่อเป็นหน่วยงานที่มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความเป็นพลเมืองพลโลก โดยทุกภาคส่วนของสังคมต้องมีส่วนร่วมกันรับผิดชอบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) การจัดการศึกษาในปัจจุบันนับว่าโรงเรียนประถมศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการ จัดการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ในนโยบายด้านการศึกษาที่รัฐต้องพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ และทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้ง ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ในปัจจุบันโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในจังหวัดนครปฐม แบ่งออกเป็น 3 เขต ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม เขต 9 มีโรงเรียนในสังกัด 29 โรงเรียน ไม่มีโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่นี้ 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 มีโรงเรียนในสังกัด 122 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คน ลงมา จำนวน 49 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 40 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 มีโรงเรียนในสังกัด 120 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คน ลงมาจำนวน 42 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 35 รวมโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในจังหวัดนครปฐมทั้ง 2 เขต มีจำนวนทั้งหมด 91 โรงเรียน ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กมาก คือ มีนักเรียนตั้งแต่ 70 คนลงมา และมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนมากขึ้นอันเนื่องจากอัตราการเกิดของประชากรลดลง ผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนยังโรงเรียนในเมือง การมีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากดังกล่าวทำให้การจัดการศึกษาไม่สามารถสะท้อน คุณภาพและประสิทธิภาพได้ดีเพียงพอประกอบกับปัญหาด้านคุณภาพของโรงเรียน ปัญหาด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งการขาดแคลนอัตราากำลังครู สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครปฐม มีความพยายามในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยกำหนดยุทธศาสตร์สำคัญ ได้แก่ 1) พัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นคง 2) พัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อรองรับการแข่งขัน 3) พัฒนาผู้เรียน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ 4) สร้างโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา 5) พัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6) พัฒนาระบบการบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมบนฐานของเทคโนโลยี ดิจิทัลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครปฐม, 2564)

ช่วงสถานการณ์ปัจจุบันทำให้การบริหารงานในโรงเรียนนั้นมีความลำบากมากยิ่งขึ้น เพราะสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 จึงทำให้โรงเรียนนั้นไม่สามารถจัดการสอนภายในโรงเรียนได้ ทางกระทรวงศึกษาธิการได้มีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในยุคชีวิตปกติวิถีใหม่ (new normal) โดยใช้เทคโนโลยีในด้านต่างๆ เข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพเหมือนกับไปเรียนที่โรงเรียน ซึ่งรูปแบบที่กระทรวงศึกษาธิการได้คิดมา ได้แก่ 1) การเรียนการสอนผ่านทีวี (ON-AIR) 2) การเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต (ONLINE) 3) การเรียนการสอนแบบคูคลิปีวิดีโอ (ON-DEMAND) 4) การเรียนการสอนแบบ (ON-HAND) สำหรับนักเรียนที่ไม่มีความพร้อมด้านอุปกรณ์การรับชมโดยการนำหนังสือ แบบฝึกหัด ใบงาน ไปเรียนรู้ที่บ้านภายใต้ความช่วยเหลือของผู้ปกครอง 5) การไปเรียนที่โรงเรียน (ON-SITE) ซึ่งรูปแบบการสอนทั้ง 5 แบบนั้นก็ล้วนแต่ประสบความสำเร็จบ้างไม่สำเร็จบ้างเนื่องจากความพร้อมและความต้องการของนักเรียนแต่ละคนไม่เหมือนกันจึงทำให้นักเรียนต้องเรียนอยู่ที่บ้านและครูต้องสอนอยู่ที่บ้านเช่นกัน จึงส่งผลกระทบต่อการบริหารในยุคชีวิตวิถีใหม่เป็นอย่างมาก เพราะทุกคนต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบันให้ได้เช่นกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ดังนั้นโรงเรียนในจังหวัดนครปฐมจึงต้องสนอง

นโยบายกระทรวงศึกษาธิการและปฏิบัติตามประกาศของจังหวัดนครปฐม โดยให้ปิดสถานศึกษาทุกโรงเรียนและมีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ จัดการเรียนการสอนผ่านระบบ DLTV ประสานและสื่อสารระหว่างผู้ปกครองและนักเรียนโดยใช้สื่อหลากหลายชนิด อาทิ line, Messenger, Meet app, On Home และผู้ปกครอง/นักเรียนมารับใบงานและเรียนผ่านใบงานที่ครูได้จัดเตรียมไว้ให้โดยการนัดหมายให้มารับใบงานสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัดสวมหน้ากากอนามัย วัดอุณหภูมิ ล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ เว้นระยะห่าง ขณะมาติดต่อขอรับใบงานทุกครั้งถึงแม้โรงเรียนจะหยุดแต่การเรียนของนักเรียนนั้นไม่ได้หยุดตามไปด้วย ผู้บริหารในยุคนี้ต้องเน้นย้ำครูในเรื่องการสอนให้มากขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นการบริหารโรงเรียนที่ดีที่สุดในตอนนี้ควรจะเป็นการรักษาระยะห่างและเน้นความปลอดภัยของบุคลากรในองค์กรให้มากที่สุดเพื่อเป็นกันป้องกัน การแพร่ระบาดในวงกว้าง ซึ่งผู้บริหารต้องเน้นย้ำคำสั่งให้ชัดเจนเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน การออกนอกพื้นที่ การป้องกันตัวเอง รอดพ้นจากโรคไวรัสโคโรนา 2019 ให้ได้ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม, 2564)

จากความเป็นและสภาพปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้น การบริหารงานวิชาการที่จะทำให้มีประสิทธิภาพนั้น ควรมีการวางแผนการดำเนินงาน ในการบริหารหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบผสมผสานที่มีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีกระบวนการ Active Learning การวัดผลและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย และการนิเทศการศึกษาควรมีการกำหนดปฏิทินการกำกับ นิเทศและติดตามอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง ซึ่งในการบริหารงานวิชาการในยุคความปกติถัดไปนั้น สิ่งที่สำคัญคือการนำเทคโนโลยีมาผสมผสานกับการบริหารงานในด้านต่างๆ เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งไม่ว่าเป็นโรงเรียนขนาดใดก็ตามก็ควรพึงปฏิบัติเช่นกัน ซึ่งให้เห็นว่าสถานศึกษาสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทและอำนาจหน้าที่ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานและคุณภาพการศึกษาที่กำหนด โดยเฉพาะการใช้ปัจจัยด้านต่างๆ ในการบริหารงานที่ส่งผลถึงความสำเร็จที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาหาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในยุคความปกติถัดไป (next normal) โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาโรงเรียนในอำเภอของสถานศึกษาขนาดเล็กในจังหวัดนครปฐม เพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครปฐมมีประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในยุคความปกติถัดไป ที่มีประโยชน์อย่างยิ่งและเพื่อให้โรงเรียนมีแนวทางในการบริหารงานโรงเรียนที่เป็นเลิศ และเป็นตัวอย่างให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาอื่นๆ นำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนได้อย่างเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ในยุคความปกติถัดไป
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ในยุคความปกติถัดไป

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 3 กลุ่ม 24 คน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อสำรวจสภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กใน อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน และ ครูผู้สอน 3 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 6 คน โดยมีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือมีวิทยฐานะชำนาญการขึ้นไป กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อยกร่างแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน และ ครูผู้สอน 3 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 6 คน ในโรงเรียนขนาดเล็กที่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกรอบ 3 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประเมินศึกษา) อยู่ในระดับดีมาก โดยได้รับการประกาศจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านบางฉาง โรงเรียนบ้านคลองจินดา และโรงเรียนวัดบางช้างเหนือ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้ยืนยันข้อมูลเพื่อยืนยันแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษาตัวแทนจาก ผู้ปกครอง ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 12 คน โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (focus group)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก มีรายละเอียดดังนี้ จากการที่ผู้วิจัยได้การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักการ แนวคิด ทฤษฎีในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน และแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ในยุคความปกติถัดไป ข้อมูลจากภาคสนามที่ได้จากการศึกษาเอกสารของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วยแผนงานของโรงเรียน แผนปฏิบัติการรายปี รายงานผลการประเมินตนเองของโรงเรียน บันทึกการประชุม บันทึกการประชุมผู้ปกครอง หรือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน รายงานผลการดำเนินงานโครงการ กิจกรรมของโรงเรียน และข้อมูลที่ได้จาก

การลงภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ มาสร้างเป็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ในยุคความปกติถัดไป ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ในยุคความปกติถัดไป ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) การบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย 1.1) พัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน 1.2) วิเคราะห์ ปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และ 1.3) ประเมินผลการใช้หลักสูตรด้วยระบบเทคโนโลยี 2) การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 2.1) จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2.2) ใช้เทคโนโลยีเข้ามาปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน 2.3) สนับสนุนให้ผู้สอนพัฒนาตนเองในด้านเทคโนโลยี เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และ 2.4) จัดสรรงบประมาณที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน 3) การวัดผลและประเมินผล ประกอบด้วย 3.1) ส่งเสริมวิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลายดูบริบทของผู้เรียนเป็นหลักที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และ 3.2) ส่งเสริมวิธีการวัดผลและประเมินผลโดยใช้ระบบออนไลน์มากขึ้น และ 4) การนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย 4.1) กำหนดปฏิทินการกำกับ นิเทศและติดตามอย่างชัดเจน ในรูปแบบออนไลน์และรูปแบบอื่นๆ ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และ 4.2) กำกับ นิเทศและติดตามในรูปแบบออนไลน์และรูปแบบอื่นๆ ที่เหมาะสมกับสถานการณ์

ผลจากการจัดสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ในยุคความปกติถัดไป การยืนยันแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ในยุคความปกติถัดไป โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความคิดเห็น จากองค์ประกอบมีทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้ 1) การบริหารหลักสูตร มีความคิดเห็นว่ามี ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกแนวทาง 2) การจัดการเรียนการสอน มีความคิดเห็นว่ามี ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกแนวทาง 3) การวัดและประเมินผล มีความคิดเห็นว่ามี ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกแนวทาง 4) การนิเทศการศึกษา มีความคิดเห็นว่ามี ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกแนวทาง

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ในยุคความปกติถัดไป การศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ในยุคความปกติถัดไป ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ ทำให้ทราบผล

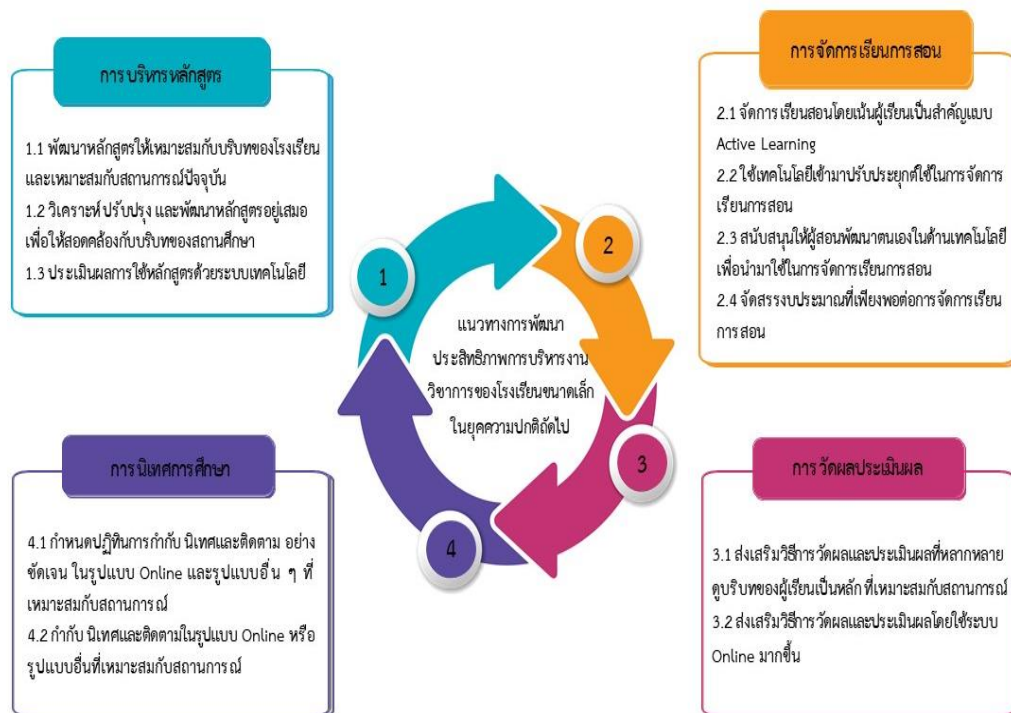
การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ในยุคความปกติ ถัดไป ทั้ง 3 โรงเรียน มีการบริหารงานวิชาการที่เป็นระบบมีขั้นตอนที่ชัดเจน ดำเนินการตามคู่มือการดำเนินงานวิชาการ เอกสารประกอบไปด้วย แผนงานของโรงเรียน แผนปฏิบัติการรายวิชาการ รายงานผลการประเมินตนเองของโรงเรียน บันทึกการประชุม บันทึกการประชุมผู้ปกครอง หรือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน รายงานผลการดำเนินงานโครงการ กิจกรรมของโรงเรียน และข้อมูลที่ได้จากการลงภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ เนื่องจากการก้าวเข้าสู่ยุคความปกติใหม่นั้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการบริหารงานเป็นอย่างมาก ซึ่งในปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก มีการบริหารงานวิชาการโดยใช้บทบาททางเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารงานมากขึ้น เพื่อให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพตามผลสัมฤทธิ์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับสุเมธ งามกนก ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการมีหน้าที่ในการกำหนดภารกิจของโรงเรียน จัดการด้านการเรียนการสอนโดยการส่งเสริมสนับสนุนการสอนของครู การเรียนการสอนของนักเรียน การประสานการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ เป็นนักบริหารและพัฒนาหลักสูตร ซึ่งต้องทันต่อความก้าวหน้าด้านวิทยาการเทคโนโลยีต่าง ๆ รวมทั้งการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นผู้นำดิจิทัลด้านการศึกษาในเวลาเดียวกัน โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยสนับสนุนการบริหารสถานศึกษาและการเรียนการสอน เพื่อให้ครูและผู้เรียนมีความรู้ ทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร (สุเมธ งามกนก, 2565)

2. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ในยุคความปกติถัดไป การบริหารงานวิชาการนั้นล้วนเป็นหัวใจหลักของการบริหารสถานศึกษาที่จะทำให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ หรือใหญ่พิเศษ ต้องมีแนวปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการเหมือนกัน แต่อยู่ที่ความพร้อมของแต่ละโรงเรียนจะมีความพร้อมมากน้อยแค่ไหน สุดท้ายแล้วผู้ที่ได้ประโยชน์มากที่สุดก็คือผู้เรียน เมื่อผู้เรียนมีคุณภาพจะส่งผลให้โรงเรียนมีคุณภาพด้วยเช่นกัน ซึ่งการบริหารงานวิชาการในปัจจุบันจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเน้นไปทางด้านเทคโนโลยีมากขึ้น เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายๆ อย่างจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ทุกคนทุกหน่วยงานบนโลกนี้ต้องรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในการใช้ชีวิต เพื่อให้อยู่ร่วมกับสถานการณ์ดังกล่าวได้ เช่นเดียวกับการศึกษาจึงต้องหาวิธีการที่เหมาะสมที่สุดเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างต่อเนื่องถึงแม้จะเกิดโรคติดต่อ เมื่อเกิดสถานการณ์จึงทำให้ทุกคนเกิดการเปลี่ยนแปลงและอยู่ร่วมกับโรคระบาดได้ จึงทำให้การเข้าถึงเทคโนโลยีในสมัยนี้ได้อย่างรวดเร็ว ยิ่งด้านการศึกษาที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สามารถอยู่ในยุคความปกติถัดไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังข้อค้นพบของอภิชา พุ่มพวง ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ พบว่า

ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารควรชี้แจงให้ครูเห็นความสำคัญของการทำวิจัย สร้างแรงจูงใจและสนับสนุนให้ครูเผยแพร่งานวิจัย จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และนิเทศ ประเมินผลการนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการสอน ส่วนด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยี ควรวางแผน จัดสรรงบประมาณการจัดซื้อและการซ่อมบำรุง ให้ชุมชนมีส่วนร่วมจัดหาและพัฒนาสื่อเทคโนโลยี การศึกษา จัดอบรมเชิงปฏิบัติการใช้สื่อเทคโนโลยีการสอน นิเทศ และประเมินผลการใช้สื่อการสอน สร้างแรงจูงใจให้ครูผลิตสื่อการสอน และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ควรจัดอบรม กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ชุมชนมีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตร ปรับปรุง พัฒนาหลักสูตร ให้ทันสมัย จัดนิเทศการนำหลักสูตรไปใช้สอนแบบเชิงรุกและเป็นกัลยาณมิตร (อภิชา พุ่มพวง, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของนพดล อารมณรัตน์ ได้ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารงาน วิชาการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่า ผู้บริหารควรพัฒนาการบริหารวิชาการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา และควรสนับสนุน ให้ครูและบุคลากร พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลส่วนกลาง (นพดล อารมณรัตน์, 2560) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของ ธวัชชัย ภูวสิษฐ์พงศา ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอนุบาลวัดลูก แก่ประชาชนุทิศ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID 19) พบว่า มี แนวทาง ดังนี้ ควรมีการวางแผนจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับปัจจุบันจัดการกระบวนการเรียนรู้ อย่าง หลากหลายส่งเสริมให้ครูมีการวัดผลและประเมินผลอย่างหลากหลายตามสภาพจริงรวบรวมวิจัยเป็น ภาพรวมของสถานศึกษาเพื่อใช้วางแผนพัฒนาการศึกษา สนับสนุนการใช้สื่อและเทคโนโลยีให้ เพียงพอ จัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ นิเทศอย่างเป็นระบบ เน้นแนวการศึกษาตรงตามความต้องการ ปรับปรุงระบบประกันคุณภาพภายใน ประสานและส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการกับทุกฝ่ายสร้าง เครือข่ายเพื่อพัฒนางานวิชาการร่วมกัน (ธวัชชัย ภูวสิษฐ์พงศา, 2564)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ พบว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงาน วิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ในยุคความปกติถัดไป ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) การบริหารหลักสูตร 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การวัดผลและ ประเมินผล 4) การนิเทศการศึกษา ดังภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในยุคความปกติถาวร จะประกอบด้วย การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล และการนิเทศการศึกษา มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกแนวทาง

บทสรุป

จากข้อค้นพบผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในยุคความปกติถาวรได้สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในยุคความปกติถาวร จากการยืนยันแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในยุคความปกติถาวร โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความคิดเห็น จากองค์ประกอบมีทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้ 1) การบริหารหลักสูตร มีความคิดเห็นว่ามี ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกแนวทาง 2) การจัดการเรียนการสอน มีความคิดเห็นว่ามี ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกแนวทาง 3) การวัดและประเมินผล มีความคิดเห็นว่ามี ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกแนวทาง

4) การนิเทศการศึกษา มีความคิดเห็นว่ามี ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกแนวทาง

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถทำให้นักเรียนมีระบบการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยมีหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

1.2 ครูสามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบผสมผสาน โดยครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น ควรจัดให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งจะรวมไปถึงการวัดและประเมินผลด้วยวิธีที่หลากหลายที่จะต้องเหมาะสมกับสถานการณ์อีกด้วย

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำแนวทางบริหารงานวิชาการ ปรับการบริหารงานวิชาการเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบันให้มีความเหมาะสม และเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการบริหารมากยิ่งขึ้น

1.4 โรงเรียนสามารถนำแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก ที่สามารถนำมาปรับ ประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับสถานศึกษามากที่สุด ที่จะทำให้อาคารเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิภาพในด้านงานวิชาการเทียบเท่ากับโรงเรียนขนาดอื่นๆ

1.5 โรงเรียนสามารถนำแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กนั้น ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น เนื่องจากการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับสถานการณ์และเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ที่ใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย จึงได้ผลสัมฤทธิ์ที่เหมาะสมที่สุดทำให้โรงเรียนได้รับไว้วางใจจากครอบครัวของนักเรียน

1.6 โรงเรียนสามารถนำแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กนั้น ทำให้อาคารเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งได้รับความร่วมมือจากชุมชนอย่างดี จึงทำให้อาคารเรียนขนาดเล็กและชุมชนขนาดเล็กอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และอยู่อย่างมีคุณภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารสถานศึกษาในยุคความปกติถาวร

2.2 ควรศึกษานาตภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก ในยุคสังคมพหุวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- ธวัชชัย ภูวสิทธิ์พงศา. (2564). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอนุบาลวัดลูกแกประชาชนูปิต ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นพดล อารมณรัตน์. (2560). การบริหารงานวิชาการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). สพฐ. แจงเลือกวิธีเรียนได้หลายแบบหากไม่พร้อมเรียนออนไลน์. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.obec.go.th/archives/377135>
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครปฐม. (2564). กลยุทธ์. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2564 จาก www.nptpeo.org
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม. (2564). มาตรการป้องกันควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ในสถานศึกษาทุกประเภท. นครปฐม: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม.
- สุเมธ งามนก. (2565). การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อภิชา พุ่มพวง. (2559). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21
โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร
Guidelines for the Development of Modern Teacher
Competencies for 21st Century Learning Lower Secondary
Schools in Bangkok

¹นันทินี นักดนตรี Nantinee Nakdontre

²ศราวุฒิ แยมดี Sarawut Yamdee

³สุดารัตน์ ศรีมา Sudarat Srma

¹²โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (ฝ่ายมัธยม)

¹²Demonstration School of Suan Sunandha Rajabhat University (Secondary)

³คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

³Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University

¹Corresponding author, e-mail: nut.nukdontre@gmail.com

Received August 15, 2023; Revised March 18, 2024; Accepted: March 29, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพที่เป็นจริงของการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร 2) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร และ 3) ประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูจำนวน 60 คน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โรงเรียนเทพศิรินทร์ โรงเรียนวัดราชาธิวาส และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพที่เป็นจริงของการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า จริยธรรมและจรรยาบรรณ

วิชาชีพครู มากที่สุด รองลงมาคือ การพัฒนาตนเอง และการทำงานเป็นทีม 2) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร มี 3 แนวทาง ได้แก่ การทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ การพัฒนาตนเอง ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ และ 3) การประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ครูยุคใหม่; การเรียนรู้ศตวรรษที่ 21; โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

Abstract

The research article aims to 1) study the actual situation of developing teacher competency in the 21st century in lower secondary schools in Bangkok; 2) suggest a guideline for developing teacher competency in the 21st century in Bangkok; and 3) evaluate the approaches for the development of modern teachers' competency in the 21st century in lower secondary schools in Bangkok. The sample group was 60 teachers in Suan Sunandha Rajabhat University Demonstration School, Debsirin School, Wat Rachathiwat School and the Demonstration School of Srinakharinwirot University, Prasarnmit by using a stratified random sampling method. The research tools were questionnaires. Data were analyzed by finding frequency, percentage, mean and standard deviation. The results showed that: 1) The actual situation of developing teacher competency in the 21st century in lower secondary schools in Bangkok; it was at a high level. When considering item by item, it was found that ethics and professional ethics of teachers were the most followed by self-development and teamwork; 2) Guidelines for developing teacher competency in the 21st century in lower secondary schools in Bangkok consisted of 3 approaches: teamwork, consisting of 4 indicators, self-development, consisting of 4 indicators, and ethics and professional ethics of teachers, consisting of 6 indicators; and 3) Assessment of the overall suitability, feasibility, and usefulness of developing teacher competency in the 21st century in lower secondary schools in Bangkok was at the highest level.

Keywords: modern teacher; 21st century learning; lower secondary schools

บทนำ

การศึกษาศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมหรือการศึกษาที่เป็นฐานรากสำคัญของบุคคล การเปลี่ยนแปลงส่งผลกระทบโดยตรงต่อการจัดการเรียนรู้ของเด็กและการออกแบบการเรียนการสอนของครู กล่าวคือครูเป็นบุคคลที่มีสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและเป็นผู้กำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนตามศักยภาพและความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้นครูในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นผู้ที่ควรมีความรู้ มีความสามารถ มีศักยภาพและมีความเป็นมืออาชีพที่จะสร้างนวัตกรรมและเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนในการเข้าสู่โลกการทำงานในศตวรรษที่ 21 (กัญญาพัชญ์ กานต์ภูวนันต์ และวีระวัฒน์ อุทัยรัตน์, 2562)

สมรรถนะหลักของครูเป็นความสามารถและแรงจูงใจของบุคคล และส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างโดดเด่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา โดยระบุไว้ในหมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายของหลักการมาตร 9(4) ว่า “มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคคลทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง” (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2561) และได้กำหนดหลักการดำเนินการไว้ในหมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มาตร 52 ว่า “ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบและกระบวนการผลิตพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่มีหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างพอเพียง” ซึ่งระดับปฏิบัติตามสมรรถนะหลักของครูตามเกณฑ์ตัวบ่งชี้สมรรถนะครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม และจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ดังนั้นการพัฒนาและยกระดับความรู้และสมรรถนะของครูอย่างต่อเนื่องเป็นประเด็นสำคัญในการนำไปสู่การสร้างคุณภาพการศึกษาของประเทศที่สูงขึ้นทั้งนี้ เพราะความรู้และสมรรถนะด้านการสอนของครูเป็นกุญแจสำคัญในการนำไปสู่ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ (เชน หมั่นเขตรกิจ, 2551)

จากรายงานผลการประเมินการบริหารจัดการตามมาตรฐานของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โรงเรียนเทพศิรินทร์ โรงเรียนวัดราชาธิวาส และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562-2564 มีประเด็นที่สำคัญและคล้ายคลึงกันซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ มีผลงานที่แสดงความสำเร็จและเป็นแบบอย่างได้ มีคุณภาพอยู่ในระดับ

พอใช้ ซึ่งมีรายละเอียดที่ระบุไว้ว่า กระบวนการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนางานขาดความรับผิดชอบ ไม่สะท้อนสภาพปัญหาองค์กร ไม่ครอบคลุมงาน และผลงานส่วนมากเป็นงานประจำ มีข้อเสนอเชิงนโยบายต่อการบริหารและการจัดการศึกษาในปัจุบันประมาณเกี่ยวกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและตามมาตรฐานวิชาชีพอย่างจริงจัง มีจุดเน้นให้มีศูนย์รวบรวมสื่อและเทคโนโลยีการศึกษาของครูผู้สอน ดังนั้นครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือกิจกรรมวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพตามความคาดหวังขององค์กรทั้งระดับโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ (โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2566)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้นของการพัฒนาสมรรถนะของครู จึงเป็นเหตุให้คณะวิจัยสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร เพื่อจะได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรเห็นความสำคัญในการพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ หารูปแบบหรือวิธีการทำงานในการเพิ่มประสิทธิภาพซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างและพัฒนาสมรรถนะ รวมทั้งการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่ตอบสนองกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริงของการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยประชากรใน คือ ครู ในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โรงเรียนเทพศิรินทร์ โรงเรียนวัดราชาธิวาส และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จำนวน 75 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ครูโรงเรียนเทพศิรินทร์ โรงเรียนวัดราชาธิวาส และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จำนวน 60 คน

ได้มาจากตาราง Krejcie and Morgan โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จนได้จำนวนตัวอย่างแต่ละโรงเรียนครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ (Krejcie and Morgan, 1970)

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วย 1) เพศ 2) ระดับการศึกษาสูงสุด 3) อายุราชการ

ตอนที่ 2 สภาพที่เป็นจริงของการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1) การทำงานเป็นทีม จำนวน 4 ข้อ 2) การพัฒนาตนเอง จำนวน 4 ข้อ 3) จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร จำนวน 1 ข้อ เป็นคำถามปลายเปิด แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert)

ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับที่เกี่ยวกับทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2) นำเสนอแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of item objective congruence, IOC) ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 ดังนั้นแบบสอบถามจึงมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

3) นำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีครอนบาคได้ค่าเท่ากับ 0.850 ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ จึงนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

2) สภาพที่เป็นจริงของการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3) ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า สภาพที่เป็นจริงของการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.93$, SD. = 0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู มากที่สุด ($\bar{x} = 4.12$, SD. = 0.44) รองลงมาคือ การพัฒนาตนเอง ($\bar{x} = 3.99$, SD. = 0.38) และการทำงานเป็นทีม ($\bar{x} = 3.97$, SD. = 0.37) ดังที่จะแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สภาพที่เป็นจริงของการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร

สภาพที่เป็นจริงของการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21	$\bar{x}$	SD.	แปลผล
จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู	4.12	0.44	มาก
การพัฒนาตนเอง	3.99	0.38	มาก
การทำงานเป็นทีม	3.97	0.37	มาก
รวม	3.93	0.37	มาก

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร มี 3 แนวทางดังนี้

การทำงานเป็นทีม (Team Work) ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ คือ 1) สามารถเสริมแรงให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน 2) สามารถปรับตัวเข้ากับกลุ่มคนหรือสถานการณ์ที่หลากหลาย 3) สามารถแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามอย่างเหมาะสม 4) สามารถมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุสำเร็จตามเป้าหมาย

การพัฒนาตนเอง (Self-Development) ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ คือ 1) สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างเครือข่าย 2) สามารถแสวงหาแนวคิดใหม่และใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ 3) สามารถแสดงทักษะการปฏิบัติด้านวิชาชีพเป็นที่ประจักษ์ 4) สามารถฝึกฝนทักษะการคิดและใช้ทักษะการคิดพัฒนางานอยู่เสมอ

จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู (Teacher's Ethics and Integrity) ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ คือ 1) สามารถรักษาวินัย และความรับผิดชอบในวิชาชีพ 2) สามารถดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมตามกรอบจรรยาบรรณวิชาชีพ 3) สามารถประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 4) รักและเมตตาต่อนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน 5) ความสามารถเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างผู้เรียน 6) ดูแลเอาใจใส่นักเรียนในการแก้ไขพัฒนานักเรียนด้วยความเสมอภาค

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และ ความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันกล่าวคือ แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 มีความเหมาะสม ($\bar{x}$ = 4.89, SD. = 0.44) ความเป็นไปได้ ($\bar{x}$ = 4.89, SD. = 0.44) และความเป็นประโยชน์ ($\bar{x}$ = 5.00, SD. = 0.00) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.93, SD. = 0.44) ดังที่จะแสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21

การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และ ความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21	$\bar{x}$	SD.	แปลผล
ความเหมาะสม	4.89	0.44	มากที่สุด
ความเป็นไปได้	4.89	0.44	มากที่สุด
ความเป็นประโยชน์	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.93	0.44	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพที่เป็นจริงของการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยสมรรถนะด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ การพัฒนาตนเอง และการทำงานเป็นทีม ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อเป็นการเตรียมคนไปเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วรุนแรงพลิกผันจึงต้องมีทักษะที่สูงในการเรียนรู้และปรับตัว ซึ่งครูต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะของการเรียนรู้ด้วยและในขณะเดียวกันต้องมีทักษะในการทำหน้าที่ครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งไม่เหมือนการทำหน้าที่ครูในศตวรรษก่อนๆ การทำงานเป็นทีมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยสร้างบรรยากาศในการพัฒนาและเสริมการเรียนรู้ที่จะนำมาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์การเรียนการสอนของครูที่เหมาะสมสอดคล้องกับ Helen Huntly ทำการศึกษาเรื่องสมรรถนะครูใหม่ ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะสำคัญสำหรับครูใหม่ที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเอง สมรรถนะด้านการควบคุม สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม ส่วนสมรรถนะด้านความเป็นมืออาชีพ และสมรรถนะด้านการตระหนักรู้ในตนเองอยู่ในระดับมาก (Helen Huntly, 2008)

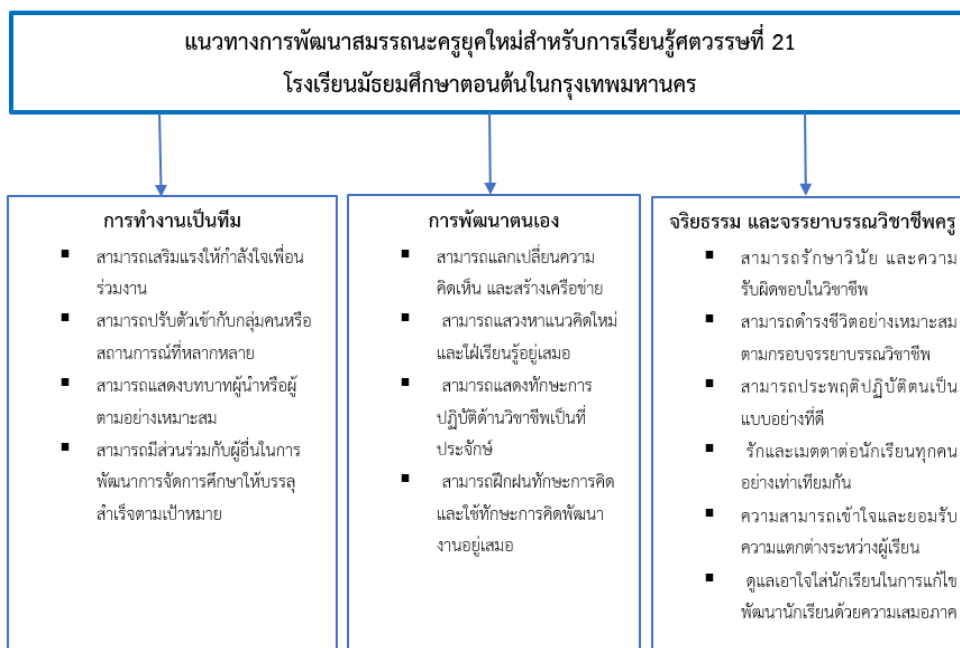
2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย การทำงานเป็นทีม การพัฒนาตนเอง จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู เพราะว่าสมรรถนะการทำงานเป็นทีมนั้นเป็นสามารถเสริมแรงให้กำลังใจเพื่อร่วมงาน การสามารถปรับตัวเข้ากับกลุ่มคนหรือสถานการณ์ที่หลากหลาย สามารถแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามอย่างเหมาะสม สามารถมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุสำเร็จตามเป้าหมาย การพัฒนาตนเอง กล่าวคือ ครูสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างเครือข่าย สามารถแสวงหาแนวคิดใหม่และใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ สามารถแสดงทักษะการปฏิบัติด้านวิชาชีพเป็นที่ประจักษ์ สามารถฝึกฝนทักษะการคิดและใช้ทักษะการคิดพัฒนางานอยู่เสมอ สมรรถนะจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู ได้แก่ ความสามารถรักษาวินัย และความรับผิดชอบในวิชาชีพ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามกรอบจรรยาบรรณวิชาชีพ สามารถประพฤติปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดี รักและเมตตาต่อนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ความสามารถเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างผู้เรียน ดูแลเอาใจใส่นักเรียนในการแก้ไขพัฒนานักเรียนด้วยความเสมอภาค และการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการกำหนดแนวทางยุทธศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้โดยร่วมกันสร้างรูปแบบและแนวปฏิบัติในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นที่องค์ความรู้ ทักษะ เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ดังนั้นสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม โดยครูควรให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน เสริมแรงให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นหรือทีมงาน แสดงบทบาทการเป็นผู้นำ หรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อสร้างและดำรงสัมพันธภาพของสมาชิก ตลอดจนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย การประพฤติปฏิบัติตน ถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครูเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และสังคม เพื่อสร้างความศรัทธาในวิชาชีพครู และแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพ มีการสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรม เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนางานโดยมีเป้าหมายที่มุ่งเน้นด้านคุณภาพการศึกษาในยุคของการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล สอดคล้องกับลัทธิเต๋าวัลย์ สิบจิต ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การทำงานเป็นทีมของครูในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากการทำงานเป็นทีมช่วยส่งเสริมความร่วมมือ สร้างความเข้าใจในกลุ่ม และเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงานร่วมกัน ครูที่ทำงานเป็นทีมสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้กัน ช่วยกันแก้ไขปัญหา และพัฒนาทักษะทางวิชาการและทักษะระหว่างบุคคลของทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานเป็นทีมยังช่วยสร้างชุมชนที่แข็งแกร่งและมั่นคงทางวิชาการ ทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างสัมพันธภาพที่ดีซึ่งส่งผลให้มีประสิทธิภาพ

ในการทำงานและสร้างผลลัพธ์ที่ดีในการศึกษาของนักเรียน ดังนั้น การทำงานเป็นทีมของครูในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางวิชาการและพฤติกรรมที่ดีให้กับนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (ลัดดาวัลย์ สืบจิต, 2556) และสอดคล้องกับพินสุตา สิริรังศรี ได้ทำการวิจัยเรื่อง การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21 และได้นำเสนอคุณลักษณะของครูที่มีคุณภาพ ดังนี้ การพัฒนาตนเองและจริยธรรมของครูในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ครูสามารถทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ครูในยุคใหม่ควรพิจารณาเพื่อพัฒนาตนเองและจริยธรรมของตนจะช่วยสร้างคุณลักษณะที่เหมาะสมให้ครูใหม่มีความสามารถที่จะสอนและส่งเสริมที่ดีต่อนักเรียนและสังคมต่อไป (พินสุตา สิริรังศรี, 2557)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด เพราะว่าแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 นี้ ได้ผ่านการพิจารณาและตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ดังนั้นจึงสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะครูเพื่อให้ครูได้เกิดการพัฒนา ปรับปรุงสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับนโยบายการทำงานที่สถานศึกษากำหนดไว้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Schleicher, A พบว่า สมรรถนะที่จำเป็นของครูในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นแนวทางที่เหมาะสมและนำไปใช้ในการปฏิบัติงานนั้นโดยแนวทางการศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของครูในศตวรรษที่ 21 นั้นผ่านการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของแนวทาง และความเป็นประโยชน์ของแนวทางที่นำไปใช้งาน ผลการประเมินพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของแนวทาง และความเป็นประโยชน์ของแนวทางที่นำไปใช้งาน (Schleicher, A, 2010)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร สามารถนำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยรูปแบบได้ดังนี้

บทสรุป

การพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร มีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะครูมีบทบาทที่สำคัญมากต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ครูจึงต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบอย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำแนวทางที่ได้ในครั้งนี้ซึ่งประกอบด้วย การทำงานเป็นทีม (Team Work) ซึ่งครูสามารถแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามอย่างเหมาะสม สามารถมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุสำเร็จตามเป้าหมาย การพัฒนาตนเอง (Self-Development) ครูสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างเครือข่าย แสวงหาแนวคิดใหม่และใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ และทักษะการคิดและใช้ทักษะการคิดพัฒนางานอยู่เสมอ จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู (Teacher's Ethics and Integrity) โดยที่ครูสามารถรักษาวินัย และความรับผิดชอบในวิชาชีพ สามารถดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมตามกรอบจรรยาบรรณวิชาชีพ สามารถประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ดูแลเอาใจใส่นักเรียนในการแก้ไขพัฒนานักเรียนด้วยความเสมอภาค ซึ่งแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. การทำงานเป็นทีม ผู้บริหารสถานศึกษาควรเสริมสร้างแรงให้กำลังใจให้เกิดขึ้นกับครู เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับกลุ่มคนหรือสถานการณ์ที่หลากหลายอย่างเหมาะสมโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการทำงานเป็นทีมของครู
2. การพัฒนาตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างสังคมหรือบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยจัดเวทีให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างเครือข่ายทางการศึกษาและชุมชนให้มากขึ้น เพื่อเป็นการแสวงหาแนวคิดใหม่และได้เรียนรู้อยู่เสมอ
3. จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับครู ในการสร้างและรักษาวินัย และความรับผิดชอบในวิชาชีพ ตลอดจนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามกรอบจรรยาบรรณวิชาชีพ และสามารถประพฤติปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร
2. ควรศึกษาในการนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร ไปติดตามและประเมินผลว่าหลังจากนำรูปแบบนี้ไปใช้แล้วครูมีสมรรถนะเป็นอย่างไร เพื่อจะได้ปรับปรุงและวางแผนในการพัฒนาครูได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาพัชญ์ กานต์ภูวนันต์ และวีระวัฒน์ อุทัยรัตน์. (2562). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 47(1): 1-17.
- เซน หมั่นเขตรกิจ. (2551). การพัฒนารูปแบบการนำครูใหม่เข้าสู่งาน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 15(5): 41-56.
- พิณสุตา สิริธังศรี. (2557). การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 1(2): 1-13.
- โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (2566). รายงานผลการดำเนินงานโรงเรียนในกลุ่มสาธิต ประจำปี 2566. กรุงเทพฯ: โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- ลัดดาวัลย์ สืบจิต. (2556). การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 8(4): 142-2150.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2561). *หลักเกณฑ์และวิธีการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม ตำแหน่งครูผู้ช่วย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- Helen Huntly. (2 0 0 8). Teachers' Work: Beginning Teachers' Conceptions of Competence. *The Australian Educational Researcher*, 35(1): 125-145.
- Krejcie and Morgan. (1 9 7 0). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(5): 607-610.
- Schleicher, A. (2010). *Preparing Teachers and Developing school Leaders for the 21st Century: Lessons from around the world*. OECD Publishing.

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษเรื่องกรรมวาจกของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน
กับการสอนด้วยวิธีปกติ

A Comparison of English Learning Achievement on Passive Voice
of Mattayomsuksa 5 Students by Using Flipped Classroom and
Traditional Teaching Method

¹วิไลลักษณ์ เอ็บสุข Wilailuck Erbsook

²อนงนาฏ เพชรประเสริฐ Anongnad Petchprasert

¹²คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹²Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

¹Corresponding author, e-mail: 6412590010@rumail.ru.ac.th

Received July 30, 2023; Revised March 9, 2024; Accepted: March 29, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง Passive Voice ก่อนและหลังการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบปกติ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง Passive Voice ก่อนและหลังการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน และ 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง Passive Voice ก่อนและหลังการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านและวิธีการสอนแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนแผนการเรียน ISM ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 จำนวน 38 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 จำนวน 38 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน จำนวน 2 แผน 2) ห้องเรียนออนไลน์ใน Google Classroom เรื่อง Passive Voice วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน รหัสวิชา อ32101 3) แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอนโดยใช้วิธีการสอนแบบปกติ จำนวน 2 แผน และ 4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน เรื่อง Passive Voice จำนวน 20 ข้อ 1 ฉบับ ผลการวิจัย พบว่า 1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 5/2 ที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบปกติ มีผลคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน มีผลคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านมีผลคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: กรรมวาทก; ห้องเรียนกลับด้าน; การเรียนภาษาอังกฤษ

Abstract

The objectives of this research were 1) to compare the English learning achievement on Passive Voice before and after teaching by using the traditional teaching method 2) to compare the English learning achievement on Passive Voice before and after teaching by using the flipped classroom and 3) to compare the English learning achievement on Passive Voice before and after teaching by using the flipped classroom and the traditional teaching method. The samplings in this research were 76 ISM program students, consisting of Matthayomsuksa 5/2, 38 students and Matthayomsuksa 5/3, 38 students, enrolled in the first semester of the 2023 academic year. They were selected by using a purposive sampling method. The research instruments were 1) two lesson plans using the flipped classroom 2) an online classroom on Google Classroom on Passive Voice, Basic English, EN32101 3) two lesson plans using the traditional teaching method, and 4) the pre-test and the post-test on Passive Voice (20 items). The findings were as follows: 1. Matthayomsuksa 5/2 students who were taught by using the traditional teaching method had higher scores on the post-test scores than those of the pre-test at the significant level of .05. 2. Matthayomsuksa 5/3 students who were taught by using the flipped classroom had higher scores on the post-test scores than those of the pre-test at the significant level of .05. 3. Matthayomsuksa 5 students who were taught by using the flipped classroom had higher post-test scores than those who were taught by the traditional teaching method at the significant level of .05.

Keywords: Passive Voice; Flipped Classroom; English learning

บทนำ

ในปัจจุบัน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร ทั้งในด้านการศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีทัศน์ของชุมชนโลก และการตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมุมมองของสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ภาษาอังกฤษมีบทบาทที่สำคัญในการเชื่อมโยงการสื่อสารของผู้คนทั่วโลกให้เป็นหนึ่งเดียว ในประเทศที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก (English as a Native Language) ภาษาอังกฤษจะมีสถานะเป็นภาษาที่สอง (English as a Second Language) หรือมีสถานะเป็นภาษาต่างประเทศ (English as a Foreign Language) การเรียนรู้ภาษาอังกฤษจึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน (เมธาวิ ปัญญาจันทร์สว่าง และสุรตนา อติพัฒน์, 2565) อีกทั้งวิชาภาษาอังกฤษยังเป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ซึ่งกำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยหนึ่งในนั้นได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ซึ่งได้กำหนดคุณภาพผู้เรียนเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไว้หลายประการ เช่น อธิบายหรือเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างโครงสร้างประโยค ข้อความ สำนวน คำพังเพย สุภาษิต และบทกลอนของภาษาต่างประเทศและภาษาไทย วิเคราะห์หรืออภิปรายความเหมือนและความแตกต่างระหว่างวิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับของไทย และนำไปใช้อย่างมีเหตุผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ครูผู้สอนต้องไม่ทำหน้าที่เป็นผู้สอนเพียงอย่างเดียว แต่ผู้สอนต้องเรียนรู้พร้อม ๆ กับผู้เรียน รู้จักปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสอน เทคนิควิธีการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ หรือนวัตกรรมการสอนใหม่ ๆ ที่จะพัฒนาการเรียนรู้ให้ทันตามยุคสมัยที่สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ผู้สอนควรเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนมีหน้าที่ช่วยให้คำแนะนำ หรืออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ผ่านระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พร้อมสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมศตวรรษที่ 21 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีอยู่หลากหลายวิธี หนึ่งในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่นิยมและสอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน คือ วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) (ฐานิตา ลิ้มวงศ์ และยุพภรณ์ แสงฤทธิ์, 2562)

การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) หมายถึง รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาสาระจากที่บ้านผ่านระบบอินเทอร์เน็ต วิดีโอ วิดีทัศน์ หรือระบบออนไลน์อื่น ๆ ที่ครูผู้สอนจัดทำให้อ่านเข้าชั้นเรียน โดย

ครูผู้สอนมีหน้าที่ช่วยให้คำแนะนำ (Coaching) ตอบข้อซักถาม ผ่านการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน (ฐานิตา ลิ้มวงศ์ และยุพาภรณ์ แสงฤทธิ์, 2562)

ไวยากรณ์เป็นทรัพยากรที่สำคัญซึ่งช่วยให้การติดต่อสื่อสารถูกต้องและมีประสิทธิภาพ แม้ว่าไวยากรณ์ภาษาอังกฤษได้จัดอยู่ในภาควิชาบังคับของหลักสูตรสำหรับนักเรียนไทย แต่นักเรียนไทยยังคงอ่อนในด้านการเรียนไวยากรณ์ สาเหตุอาจมาจากความซับซ้อนของไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ (Chonthita Phuwarat and Nirachorn Boonchukusol, 2020) นอกจากนี้ ไวยากรณ์เป็นเครื่องมือช่วยให้การสื่อสารด้วยภาษาประสบความสำเร็จ ผู้เรียนรู้ภาษาจะไม่สามารถเข้าใจและสื่อความหมายในระดับสูงได้ หากขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไวยากรณ์ที่เหมาะสม (สุวโรจน์ เกียรติพัฒนไกโร, 2553)

Passive Voice เป็นวากในไวยากรณ์ที่พบได้ทั่วไปในหลาย ๆ ภาษาของโลก (Burin Pincharoen and Angvarrah Lieungnapar, 2019) และเป็นไวยากรณ์ที่สำคัญในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียน โดยเฉพาะการเขียนเชิงวิชาการ การเรียนการสอน Passive Voice ยังคงเป็นปัญหาการเรียนการสอนที่สำคัญทั้งในบริบทของเจ้าของภาษาและบริบทที่ไม่ใช่เจ้าของภาษา เนื่องจากเป็นโครงสร้างไวยากรณ์ที่ยากสำหรับผู้เรียน ผู้เรียนหลายคนไม่เข้าใจหลักการและการเขียนโครงสร้าง Passive Voice ที่ถูกต้อง (ชาคร ชีวเกียรติยั้ง และสิงห์คำ รักป่า, 2563) นอกจากนี้จากประสบการณ์การสอนวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นม.5 ของผู้วิจัยที่ผ่านมา พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจและไม่สามารถใช้โครงสร้าง Passive Voice ได้อย่างถูกต้อง ถึงแม้ว่าผู้เรียนได้ผ่านการเรียนรู้เนื้อหานี้มาแล้วหลายครั้งก็ตาม

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษด้านไวยากรณ์ เรื่อง Passive Voice โดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านกับการสอนด้วยวิธีปกติ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้และใช้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น โดยผ่านการศึกษาเนื้อหาบทเรียนด้วยตนเองจากที่บ้าน และมาทำกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกับครูและเพื่อนร่วมชั้นเรียน หากมีข้อสงสัยหรือประเด็นคำถามเพิ่มเติม ผู้เรียนสามารถนำมาสอบถามครูผู้สอนได้ในชั้นเรียน ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านไวยากรณ์ เรื่อง Passive Voice และช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และความสามารถทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษด้านอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง Passive Voice ก่อนและหลังการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบปกติ

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง Passive Voice ก่อนและหลังการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง Passive Voice ก่อนและหลังการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านและวิธีการสอนแบบปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) ประกอบด้วย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบางพลีราษฎร์บำรุง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 375 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนแผนการเรียน ISM ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 จำนวน 38 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 จำนวน 38 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน จำนวน 2 แผน

2) ห้องเรียนออนไลน์ใน Google Classroom เรื่อง Passive Voice วิชาภาษาอังกฤษ

พื้นฐาน

รหัสวิชา อ32101

3) แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอนโดยใช้วิธีการสอนแบบปกติ จำนวน 2 แผน

4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน เรื่อง Passive Voice จำนวน 20 ข้อ 1 ฉบับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน เรื่อง Passive Voice จำนวน 20 ข้อ ระยะเวลาในการทำแบบทดสอบ 20 นาที และนำแบบทดสอบที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มทำมาตรวจให้คะแนน แล้วบันทึกผลคะแนนก่อนเรียนเพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 ดำเนินการสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ใช้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 จำนวน 38 คน ใช้เวลาในการสอน 4 คาบ คาบละ 60 นาที จำนวน 2 แผน และแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอนโดยใช้วิธีการสอนแบบปกติ ใช้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 จำนวน 38 คน ใช้เวลาในการสอน 4 คาบ คาบละ 60 นาที จำนวน 2 แผน

3.3 ทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เรื่อง Passive Voice จำนวน 20 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันกับแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนแต่สลับข้อ ระยะเวลาในการทำแบบทดสอบ 20 นาที และนำแบบทดสอบที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มทำมาตรวจให้คะแนน แล้วบันทึกผลคะแนนหลังเรียนเพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 นำผลคะแนนจากการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติและนำมาสรุปผลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

4.1 เปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียนวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง Passive Voice ที่สอนโดยใช้วิธีการสอนแบบปกติ โดยใช้สถิติ Dependent t-test

4.2 เปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียนวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง Passive Voice ที่สอนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้สถิติ Dependent t-test

4.3 เปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียนวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง Passive Voice ที่สอนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านและวิธีการสอนแบบปกติ โดยใช้สถิติ Independent t-test

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติต่าง ๆ ดังนี้

5.1 สถิติพื้นฐาน มีดังนี้ 1) ค่าเฉลี่ย (Mean) 2) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีดังนี้ 1) ค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ โดยใช้สูตรค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item–Objective Congruence) 2) ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ

3) ค่าความยาก-ง่ายของแบบทดสอบ (ค่า P) และ 4) ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ (ค่า r)

5.3 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบสมมติฐาน

ทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยใช้ค่าที่ จากสูตร T-test ได้แก่ Dependent t-test และ Independent t-test

ผลการวิจัย

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง Passive Voice ก่อนและหลัง การสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบปกติ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ วิธีการสอนแบบปกติ มีผลคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนรายวิชา ภาษาอังกฤษพื้นฐาน เรื่อง Passive Voice ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 ที่ได้รับการสอนโดย ใช้วิธีการสอนแบบปกติ

การทดสอบ	N	M.	S.D.	t	df	Sig.
ก่อนเรียน	38	8.16	2.96	4.14	37	.000
หลังเรียน	38	10.37	3.84			

*p ≤ .05

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง Passive Voice ก่อนและหลัง การสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 ที่ได้รับการ สอนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน มีผลคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนรายวิชา ภาษาอังกฤษพื้นฐาน เรื่อง Passive Voice ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 ที่ได้รับการสอนโดย ใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน

การทดสอบ	N	M.	S.D.	t	df	Sig.
ก่อนเรียน	38	11.87	3.60	6.61	37	.000
หลังเรียน	38	14.95	3.77			

*p ≤ .05

3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง Passive Voice ก่อนและ หลังการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านและวิธีการสอนแบบปกติ พบว่า นักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านมีผลคะแนนแบบทดสอบ

หลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน เรื่อง Passive Voice ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านและวิธีการสอนแบบปกติ

กลุ่มการทดสอบ	N	M.	S.D.	t	df	Sig.
กลุ่มควบคุม (ก่อนเรียน)	38	8.16	2.96	-4.90	74	.000
กลุ่มทดลอง (ก่อนเรียน)	38	11.87	3.60			
กลุ่มควบคุม (หลังเรียน)	38	10.37	3.84	-5.25	74	.000
กลุ่มทดลอง (หลังเรียน)	38	14.95	3.77			

* $p \leq .05$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบปกติ มีผลคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน มีค่าเท่ากับ 8.16 ส่วนคะแนนแบบทดสอบหลังเรียน มีค่าเท่ากับ 10.37 ซึ่งการสอนแบบปกติมีคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนต่างกันเพียง 2.21 คะแนน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนสูงขึ้นจริงแต่ไม่มากเท่าที่ควร สอดคล้องกับการศึกษาของจิรายุ ชูอิน และจุไรรัตน์ ลักษณะศิริ พบว่า วิธีการสอนแบบปกติเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบบรรยาย โดยผู้สอนเป็นผู้อธิบายเนื้อหาและบอกความรู้ให้แก่ผู้เรียน (จิรายุ ชูอิน และจุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, 2561) นักเรียนเข้ามาในห้องเรียนแล้วนั่งฟังครูอธิบายอย่างเดียว หากนักเรียนไม่เข้าใจหรือตามไม่ทันก็ไม่กล้ายกมือถาม หรือแม้จะถามก็ไม่มีช่องว่าง เพราะเนื้อหาการสอนที่เยอะและเวลาที่มีอยู่อย่างจำกัด ครูไม่สามารถอธิบายให้นักเรียนทุกคนเข้าใจแบบตัวต่อตัวได้ (บุษบา มหาชัย, 2564)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน มีผลคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน มีค่าเท่ากับ 11.87 ส่วนคะแนนแบบทดสอบหลังเรียน มีค่าเท่ากับ 14.95 ซึ่งการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านมีคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนต่างกัน 3.08 คะแนน ซึ่งสูงกว่าการสอนแบบห้องเรียนปกติ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเป็นวิธีการสอนที่นำ

ช่องทางการเรียนรู้ของเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์เป็นเครื่องมือให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาด้วยตนเองจากที่บ้าน และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้นอกเวลาเรียน ผู้สอนบันทึกวิดีโอการสอนไว้ล่วงหน้า แล้วให้ผู้เรียนนำกลับไปเรียนที่บ้านเพื่อทำความเข้าใจ หรือมีนิยามสั้น ๆ ว่า “เรียนเนื้อหาที่บ้าน-ทำการบ้านที่โรงเรียน” (เมธาวิ ปัญญาจันทร์สว่าง และสุรัตนา อติพัฒน์, 2565) เมื่อนักเรียนนำไปดูที่บ้านหรือนอกชั้นเรียน แล้วจดบันทึกใจความสำคัญ ฝึกตั้งคำถามจากบทเรียนล่วงหน้า เมื่อมาเข้าชั้นเรียนนักเรียนจะถามประเด็นที่สงสัยต่าง ๆ จากวิดีโอ จากนั้นก็จะทำกิจกรรมในชั้นเรียนร่วมกัน โดยมีครูคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือ (คณิตสรุทธ์ กองแสน และอังคณา อ่อนธานี, 2565) สอดคล้องกับงานวิจัยของภัทราทิพย์ ธงวาส ที่ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดหนองตาอุ อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 22 คน ผลการวิจัย พบว่า ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยด้านการฟังและการพูดสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านอยู่ในระดับมาก (ภัทราทิพย์ ธงวาส, 2562) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับชลธร เทศสา และธนชาติ หล่อกลาง ได้ศึกษาผลของการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยกูเกิลไซต์ ต่อความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 24 คน โรงเรียนโนนสูงศรีธานี อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังจากเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยกูเกิลไซต์สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนมีความคิดเห็นทางบวกต่อการเรียนภาษาอังกฤษแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยกูเกิลไซต์ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง แสดงให้เห็นว่าการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยกูเกิลไซต์สามารถส่งเสริมความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนได้ (ชลธร เทศสา และธนชาติ หล่อกลาง, 2564) และสอดคล้องกับ Altas & Mede ได้ศึกษาผลของวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ด้านการเขียนภาษาอังกฤษและการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาฝึกประสบการณ์สาขาการสอนภาษาอังกฤษที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการเขียนขั้นสูง จำนวน 55 คน พบว่า วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านสามารถพัฒนาความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาฝึกประสบการณ์สาขาการสอนภาษาอังกฤษให้ดีขึ้น และควรมีการบูรณาการห้องเรียนกลับด้านกับการจัดการเรียนการสอนนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาอื่น ๆ อีกด้วย (Altas & Mede, 2021) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Naem & Al-Amri ที่ได้ศึกษาการรับรู้ถึงประโยชน์ทางภาษาศาสตร์และประสบการณ์การเรียนรู้ในห้องเรียนกลับด้านของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษในประเทศซาอุดีอาระเบีย กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาหญิงชั้นปีที่ 1 จำนวน 12 คน มหาวิทยาลัย

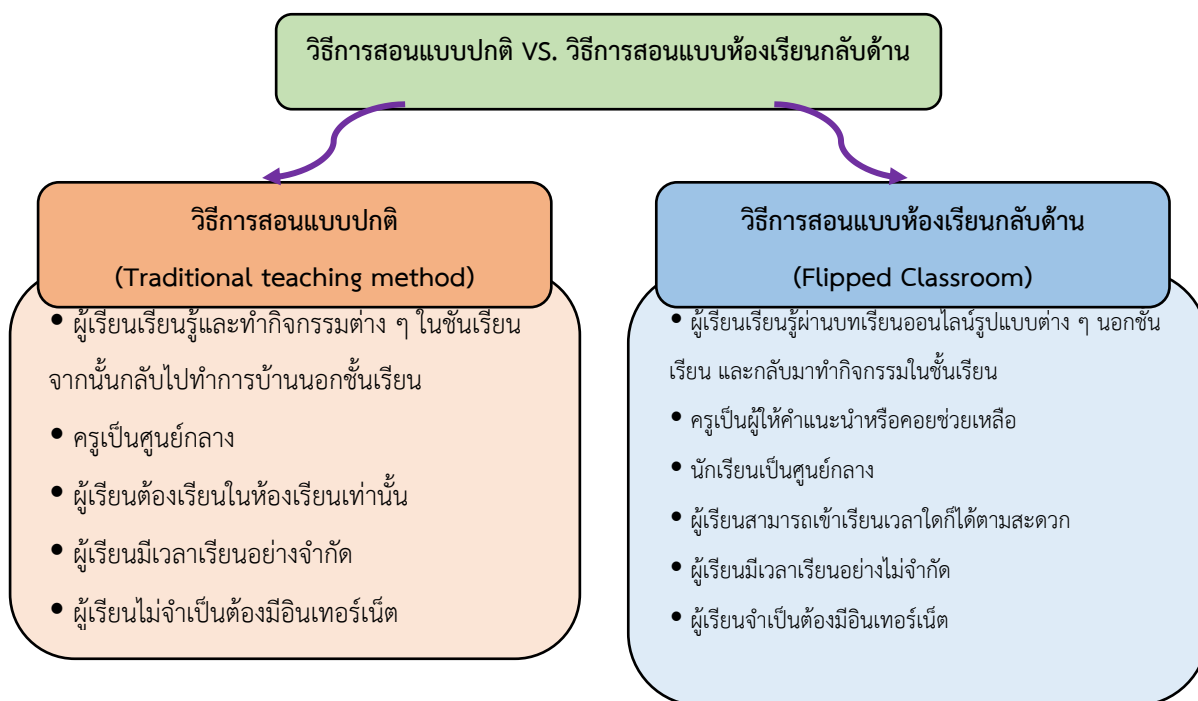
อิสลาม ประเทศซาอุดีอาระเบีย ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการอ่านภาษาอังกฤษ ผลการศึกษาพบว่า ห้องเรียนกลับด้านช่วยให้นักศึกษาพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและ คำศัพท์ภาษาอังกฤษ นักศึกษาได้ค้นพบรูปแบบการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่แตกต่างและเข้าใจใน วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งห้องเรียนกลับด้านยังช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของ นักศึกษาอีกด้วย (Naem & Al-Amri, 2022)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอน โดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านและวิธีการสอนแบบปกติ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอน โดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านมีผลคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ Abedi et al., ที่ได้ศึกษาผลการเปรียบเทียบวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านกับวิธีการสอน แบบปกติ ในการพัฒนาการเขียนเรียงความภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับกลางในประเทศอิหร่าน พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านมีผลสัมฤทธิ์ด้านการเขียน เรียงความภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบปกติ และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างผลการทดสอบหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่ม ควบคุม (Abedi et al., 2019) และสอดคล้องกับ Fathi & Rahimi ได้ศึกษาผลของการใช้ห้องเรียน กลับด้านในการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษในด้านความซับซ้อน ความแม่นยำ และความ คล่องแคล่วในการเขียน ของนักเรียนสาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในประเทศอิหร่าน จำนวน 51 คน โดยมีนักศึกษากลุ่มทดลอง จำนวน 27 คน และนักศึกษากลุ่มควบคุม จำนวน 24 คน ผลการศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพงานเขียนภาษาอังกฤษด้านความคล่องแคล่วในการเขียนของ นักศึกษากลุ่มที่เรียนแบบห้องเรียนกลับด้านสูงกว่านักศึกษากลุ่มที่ไม่ได้เรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Fathi & Rahimi, 2020) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Fathi et al., ได้ ศึกษาผลของการใช้ห้องเรียนกลับด้านรูปแบบคลิปวิดีโอที่มีต่อทักษะการเขียนและแรงจูงใจในการ เรียนภาษาอังกฤษกับนักศึกษาสาษาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จำนวน 51 คน โดยมี นักศึกษากลุ่มทดลอง จำนวน 27 คน และนักศึกษากลุ่มควบคุม จำนวน 24 คน ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพงานเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษากลุ่มที่เรียนแบบห้องเรียนกลับด้านสูงกว่านักศึกษา กลุ่มที่ไม่ได้เรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน และนักศึกษามีทัศนคติและการรับรู้เชิงบวกต่อการเรียนแบบ ห้องเรียนกลับด้าน (Fathi et al., 2022) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sharom & Si Na ได้ศึกษา ผลของวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านที่มีต่อประสิทธิภาพการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านมีผลในเชิงบวกต่อ ประสิทธิภาพการเขียนภาษาอังกฤษและแรงจูงใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยนักเรียน

กลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านมีประสิทธิภาพการเขียนภาษาอังกฤษและแรงจูงใจที่ดีกว่าเมื่อเทียบกับนักเรียนกลุ่มควบคุม (Sharom & Si Na, 2022)

องค์ความรู้ใหม่

วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่กลับด้านห้องเรียน คือ นักเรียนเรียนรู้วิดีโอที่บ้าน แล้วมาทำการบ้านที่โรงเรียน ครูมีหน้าที่จัดเตรียมวิดิทัศน์เนื้อหาให้นักเรียน และคอยให้คำแนะนำหรือความช่วยเหลือเมื่อนักเรียนต้องการ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่บ้าน และได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีปฏิสัมพันธ์ที่กระหว่างครูและนักเรียน โดยวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน มี 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ครูออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เลือกใช้สื่อการสอน และกิจกรรมการสอนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ห้องเรียน และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ขั้นที่ 2 ครูจัดเตรียมวิดีโอการสอน โดยครูสามารถบันทึกการสอนของตนเอง หรือเลือกใช้วิดีโอการสอนที่มีอยู่แล้วจากแหล่งการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาครบถ้วน ขั้นที่ 3 ครูแชร์วิดีโอการสอนให้กับนักเรียนไปศึกษามาล่วงหน้า และอธิบายว่าจะนำเนื้อหาในวิดีโอมาพูดคุยกันในห้องเรียน ครูอาจแจกแบบทดสอบก่อนเรียนเพื่อให้นักเรียนได้ลองทำก่อนเข้าชั้นเรียน ขั้นที่ 4 ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสอบถามข้อสงสัยจากเนื้อหาที่ได้ศึกษามาล่วงหน้าจากวิดีโอ เพื่อให้ นักเรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่กระหว่างกัน ขั้นที่ 5 ครูแบ่งกลุ่มให้นักเรียนร่วมกันทำงานในหัวข้อต่างๆ หรือให้นักเรียนช่วยกันเลือกหัวข้อในการทำงานเอง เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนเกิดทักษะในการทำงานร่วมกันและเกิดทักษะการคิดสร้างสรรค์ ขั้นที่ 6 นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงาน โดยเปิดโอกาสให้เพื่อน ๆ ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และสอบถามข้อสงสัยต่างๆ ครูสังเกตเพื่อประเมินนักเรียนในระหว่างการนำเสนอผลงาน (อักษรเจริญทัศน์, 2565)

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบวิธีการสอนแบบปกติและวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน

บทสรุป

การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง Passive Voice ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้สูงขึ้น เพราะเป็นวิธีการสอนที่ทันสมัยและทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน นักเรียนได้ศึกษาทำความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนด้วยตนเอง ฝึกการสรุปใจความสำคัญ ฝึกการตั้งคำถามที่สงสัย และนำเอาความสงสัยนั้นมาสอบถามครูผู้สอนที่ไม่ได้ทำหน้าที่สอนหรืออธิบายเนื้อหา แต่เป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำกับนักเรียน เปลี่ยนบรรยากาศการเรียนการสอนแบบเดิมที่ครูอธิบายเนื้อหาอย่างเดียว และนักเรียนต้องนั่งฟังและจดบันทึกเนื้อหาตาม เป็นการจัดการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัยรูปแบบต่าง ๆ ช่วยให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดและการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมที่ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้กับทุกรายวิชา โดยครูผู้สอนสามารถบูรณาการเข้ากับทักษะการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ ช่วยให้ครูผู้สอนประหยัดเวลาในการอธิบายเนื้อหาต่าง ๆ เป็นการเปลี่ยนบทบาทของครู และช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และยังมีบทบาทในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน โดยคำนึงถึงความพร้อมของนักเรียนเป็นหลัก
2. การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนสามารถส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และทำกิจกรรมจากสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย น่าสนใจ และเหมาะสมกับวัยของนักเรียน เพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจของนักเรียนและส่งผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอีกด้วย
3. ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา หรือแม้แต่ผู้ที่สนใจสามารถนำข้อมูล ผลการวิจัยไปใช้ในการพยากรณ์เกรดเฉลี่ยของนักเรียน และแนวโน้มทางการเรียนของนักเรียน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การวิจัยในลักษณะนี้ควรมีการศึกษาในหลากหลายรายวิชา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนมากขึ้น เนื่องจากในแต่ละรายวิชานั้นก็จะมีลักษณะเฉพาะของแต่ละวิชาที่ไม่เหมือนกัน ตามแต่ละบริบทของรายวิชาที่แตกต่างกันออกไป อันจะทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่หลากหลายและครบถ้วนมากยิ่งขึ้น
2. ผู้วิจัยควรใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างให้มากกว่านี้ เพื่อให้ผู้วิจัยจะได้ทราบผลประเมินตามสภาพความเป็นจริง และมีความถูกต้องแม่นยำ
3. การศึกษาวิจัยอาจจะขยายขอบข่ายของการศึกษาออกไปให้ครอบคลุมถึงรูปแบบของการเรียนรู้ของนักเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่ต้องการเน้นในรายวิชานั้นของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำ เพื่อใช้ผลของการวิจัยนั้นในการพัฒนาการจัดการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- คณิสร์ชัย กองแสน และอังคณา อ่อนธานี. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 7(1): 117-118.
- จิรายุ ชูอิน และจุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. (2561). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องชนิดของคำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุทธิวรารามที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค TGT กับการสอนแบบปกติ. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัย

รามคำแหง.

- ชาคร ชีวาเกียรติยิ่งยง และสิงห์คำ รักป่า. (2563). การเสริมสร้างความรู้ด้านกรรมวาจาโดยใช้
บทเรียนเสริมผ่าน Google Classroom. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 3(3): 37-39.
- ชลอธร เทศสา และธนชาติ หล่อนกลาง. (2564). ผลของการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้แบบ
ห้องเรียนกลับด้านด้วยกูเกิลไชด์ต่อความสามารถในการฟังของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.
วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 16(2): 235-238.
- ฐานิตา ลิ้มวงศ์ และยุพาภรณ์ แสงฤทธิ์. (2562). ห้องเรียนกลับด้าน: การเรียนรู้แนวใหม่สำหรับ
ศตวรรษที่ 21. *วารสาร Mahidol R2R e-Journal*, 6(2): 10-17.
- บุษบา มหาชัย. (2564). *Flipped Classroom หรือห้องเรียนกลับด้าน*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 25
ธันวาคม 2565 จาก <https://insku.com>.
- ภัทราทิพย์ ธงวาส. (2562). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับกระบวนการจัดการ
เรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เมธาวี ปัญญาจันทร์สว่าง และสุรตนา อติพัฒน์. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์
ภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(6): 106-108.
- สุวโรจน์ เกียรติพัฒนไก. (2553). การสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษตามแนวสตรนนิยม *สารนิพนธ์*.
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Burin Pincharoen and Angvarrah Lieungnapar. (2562). The comparison of passive
voices between TOEIC and TOEFL tests. *ในการประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัย
ระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2 ประจำปี 2562* (น.
504-505). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- Chonthita Phuwarat and Nirachorn Boonchukusol. (2563). THE ROLE OF GRAMMAR
TEACHING IN ESL WRITING. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*, 16(4): 1-3.
- Abedi et al., (2019). The Comparative Effect of Flipped Classroom Instruction versus
Traditional Instruction on Iranian Intermediate EFL Learners' English
Composition Writing. Retrieved [05 May 2023] from
<https://www.researchgate.net>.
- Altas and Mede. (2021). THE IMPACT OF FLIPPED CLASSROOM APPROACH ON THE
WRITING ACHIEVEMENT AND SELF-REGULATED LEARNING OF PRE-SERVICE

ENGLISH TEACHERS. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*, 22(1): 66-69.

Fathi and Rahimi. (2020). Examining the impact of flipped classroom on writing complexity, accuracy, and fluency: a case of EFL students. Retrieved [05 May 2023] from <https://www.researchgate.net>.

Fathi et al., (2022). A preliminary study on flipping an English as a foreign language collaborative writing course with video clips: Its impact on writing skills and writing motivation. *Journal of Computer Assisted Learning*, 39(1): 1-2.

Naem and Al-Amri. (2022). Saudi EFL University Students' perceived Linguistic Gains and Learning Experiences in Flipped Classrooms. *Arab World English Journal (AWEJ) Special Issue on CALL*, (8): 192-204.

Sharom and Si Na. (2022). The Effects of the Flipped Classroom on Primary School Students' Writing Performance in English. *International Journal of Computer-Assisted Language Learning and Teaching*, 12(1): 1-22.

การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการ จัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ

Development of a professional learning community model to develop competence in towards Career Excellence

¹มูทิตา เอี่ยมทิพย์ Mutita Eamtip

²พัฒนา จันทรีโอ Pattana Jan-o

¹²โรงเรียนพังตรุราษฎร์รังสรรค์

¹²Pungruratrangsan School

¹Corresponding author, e-mail: m0990121305@gmail.com

Received July 1, 2023; Revised January 29, 2024; Accepted: March 29, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ 2) ตรวจสอบรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ออกแบบการวิจัยเป็นแบบรองรับภายใน ด้วยการศึกษาวิธีเชิงคุณภาพ และสนับสนุนด้วยวิธีการเชิงปริมาณ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ครูผู้สอน จำนวน 10 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 17 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบวิเคราะห์เอกสาร 2) แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง และ 3) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการ ประกอบไปด้วย 3.1) พิจารณาเป้าหมาย และวางแผนการดำเนินงาน 3.2) ปฏิบัติการสอนและสังเกต ชั้นเรียน 3.3) ขั้นสะท้อนคิด 3.4) ปรับปรุงใหม่ 4) การวัดและการประเมินผล 5) ปัจจัยสำคัญ และ 6) เงื่อนไขสู่

ความสำเร็จ 2. ผลการตรวจสอบรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.59$, S.D. = 0.40)

คำสำคัญ: ความเป็นเลิศด้านอาชีพ; ชุมชนการเรียนรู้; สมรรถนะ

Abstract

This is a Research and Development Research. The objectives of this research were 1) to develop professional learning community model to develop competence in towards Career Excellence 2) to examine professional learning community model to develop competence in towards Career Excellence using Mixed Methods Research approach, designing the research as an embedded design through studying qualitative method and supporting with quantitative method. The target group were 2 school administrators, 10 teacher and 5 qualified experts. The research instruments consisted of documentary analysis form, structured interview, and propriety and possibility of a model form. The data was analyzed by mean, standard deviation. and content analysis. The research showed that; 1. The professional learning community model to improve competency on active learning management for secondary school teachers consisted of 6 components: 1. Principles 2. Objectives 3. Processes which included 1) Plan& Analyze 2) Teach& Observation 3) Reflection and 4) Redesign 4. Evaluation 5. Conditions and 6. Contributing Factors 2. The result of the examination of the professional learning community model to in towards Career Excellence as a whole was at the highest ($\bar{x} = 4.59$, S.D. = 0.40)

Keywords: Career Excellence; learning community; competency

บทนำ

“...การศึกษานี้ ถ้าดูกว้าง ๆ ก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทำให้รู้ว่าผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง ในทางการศึกษาเป็นผู้ที่มีความสำคัญมากแก่ชีวิตของมนุษย์ทั่ว ๆ ไปและถ้าโดยเฉพาะสำหรับ บ้านเมือง ก็เป็นผู้ที่สร้างความมั่นคงของบ้านเมืองได้ด้วยความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานหน้าที่ของตน ความสำคัญนี้ก็มีมากและก็คงตระหนักอยู่แล้ว ขอให้ตระหนักด้วยว่าจะต้องพยายามที่จะหาวิธีที่จะสั่งสอนอนุชนทั้งในด้านวิชาการ ทั้งในด้านความรู้เบื้องต้น เพื่อให้สามารถที่จะมีชีวิตต่อไปได้ จึงขอร้อง ให้สนใจเกี่ยวข้องกับเรื่องความรู้ ตั้งแต่ความรู้เบื้องต้นขึ้นก่อนอนุบาลจนกระทั่งเป็นความรู้ขั้นประถม ขั้นมัธยม ขั้นอุดมศึกษา และขั้นค้นคว้าอย่างสูง และทุกความรู้มีความสำคัญทั้งนั้น ไม่ยิ่งหย่อนกัน...”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ณ วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร เมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2518 และ เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2520 ทรงมีพระราชดำรัสพระราชทานแก่ครูใหญ่และนักเรียน ณ ศาลาดุสิดาลัย ความตอนหนึ่งว่า “การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทักษะ ค่านิยมและคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ” การจัดการศึกษาของประเทศไทยจึงมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562 มาตรา 6 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยพัฒนาคุณภาพคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกันนำสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายการพัฒนาการจัดการศึกษาซึ่งมีทิศทางสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2564) แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2579) ที่กำหนดวิสัยทัศน์ให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ, การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ, การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมการเรียนรู้, การสร้างโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา, การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

นอกจากนี้แล้วยังมีการกำหนดยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการและนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้ส่งเสริมพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้อาจจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ได้แก่ การส่งเสริมด้านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพขึ้นเพื่อเป็นแนวทางของการสร้างสถานศึกษาให้เป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่เน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญและมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของบุคคลและองค์กรตลอดจนให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพในรูปแบบที่หลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการปฏิรูปการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ คือ ครูผู้สอน ด้วยเหตุผลที่ว่าครูเป็นด่านหน้าในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554) จึงเป็นความพยายามที่จะต้องพัฒนา แก้ไขปัญหาในด้านการพัฒนาคุณภาพครู เพื่อให้ครูมีสมรรถนะเพียงพอที่จะพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคใหม่ เนื่องจากครูเป็นบุคลากรที่สำคัญ

ของการจัดการศึกษาและมีส่วนในการพัฒนาสังคม ครูเป็นผู้จัดการเรียนการสอนให้ความรู้และพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้ผู้เรียนสามารถสื่อสาร คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา มีทักษะชีวิต และ ใช้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตลอดจนการมีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย มีความรักชาติ สอดคล้องกับแนวคิดของ Darling Hammond (2017) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาครูเป็นการพัฒนาบุคลากรและการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาสมรรถนะเชิงวิชาชีพของครูและพัฒนาผู้เรียนไปในเวลาเดียวกัน การสร้างผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้มีคุณภาพต่อสังคมได้นั้นครูผู้สอนจะต้องมีความพร้อมโดยการพัฒนาตนเองทางด้านวิชาชีพอย่างต่อเนื่องจากความร่วมมือในการทำงานเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning community: PLC) เป็นการทำงานเป็นทีมของครู ผู้บริหาร นักการศึกษา เพื่อการพัฒนาผู้เรียน โดยสาระสำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ การพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ผ่านการวางแผน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จนเกิดเป็นวัฒนธรรมหรือชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 มาตรา 10 ระบุว่า “การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และมาตรา 22 กล่าวถึงหลักการจัดการศึกษาว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้จึงต้องจัดการศึกษาที่พัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและ เต็มศักยภาพ ครูทุกคนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแสวงหาวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ (เสถียร อ่วมพรหม, 2560)

การพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพต้องรวมพลัง และช่วยกันพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Professional Development) นวัตกรรม ของการพัฒนาครูที่สำคัญและควรทำความเข้าใจอย่างชัดเจนสู่การปฏิบัติเพื่อการปฏิรูปครู ไปสู่ครูมืออาชีพ คือ ความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ เขียนแผนการจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรม การเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นเลิศด้านอาชีพเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสืบสอบ เพื่อสร้างนวัตกรรมพร้อมกับเป็นผู้เรียนที่มีความใฝ่เรียนใฝ่รู้สู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้แล้ววิสัยวงศ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล (2558) ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกับ วรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกนรินทร์ สังข์ทอง (2557) กล่าวว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นการประสานแนวคิด 2 ประการ ได้แก่ ความเป็นมืออาชีพ (Professional) และชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) คือ การรวมกลุ่มกันของบุคคลผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาผู้เรียนผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐาน

ความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร ที่มีวิสัยทัศน์และภารกิจร่วมกัน โดยการทำงานเป็นทีมเรียนรู้ ครูเป็นผู้นำร่วมกัน โดยมีผู้บริหารเป็นผู้สนับสนุนสู่การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพเพื่อเปลี่ยนแปลงคุณภาพของตนเองสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ และสร้างความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน จุดเน้นของชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู คือ การเรียนรู้ร่วมกัน เน้นการทำงานแบบร่วมมือร่วมใจ (work collaborative) และอาศัยความรับผิดชอบต่อตนเอง (self - accountable) บุคลากรเกิดความผูกพันกับองค์กร โดยมีการพัฒนาบุคลากรที่สอดคล้องกันตามลำดับความสำคัญของภารกิจ การพัฒนาภาวะผู้นำกับผู้บริหาร การทุ่มเท การสื่อสาร ค่านิยมขององค์กรกับพันธกิจให้บุคลากรเข้าใจตรงกัน การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็น การเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานจนกระทั่งสามารถปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรได้ ซึ่งจากเดิมเน้นการสอน เปลี่ยนเป็นเน้นการเรียนรู้ จากเน้นสิ่งที่สอน เปลี่ยนเป็นเน้นสิ่งที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ เพื่อแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความรู้ และทักษะเหล่านั้น

จากการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของครูแต่ละคน เปลี่ยนเป็นการจัดการเรียนการสอนเป็นทีม PLC (วิจารณ์ พานิช, 2559) ซึ่งเป็นแนวคิดเดียวกับ James Bellanca and Ron Brandt (2010) ที่สนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อให้ให้นักการศึกษาได้ทำงานร่วมกัน แบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดี และผลงานทักษะแห่งศตวรรษ ที่ 21 เข้ากับการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน การเรียนการสอนจึงต้องปรับเปลี่ยนโดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ หรือการเรียนรู้จากการลงมือทำ (Active Learning) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย โดยการร่วมมือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ครูต้องลดบทบาทในการสอนและการให้ข้อความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรง แต่ควรไปเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น และอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์โดยการพูด การเขียนอภิปรายกับเพื่อน ซึ่งความรู้ที่เกิดขึ้นเป็นความรู้ที่ได้ จากประสบการณ์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องได้มีโอกาสลงมือทำมากกว่ารับฟังอย่างเดียว จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการอ่าน การเขียน การโต้ตอบและการวิเคราะห์ปัญหา

อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่าแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นจริง และสามารถเพิ่มการแก้ปัญหา การคิดเชิงวิพากษ์และ อื่น ๆ ได้อีกด้วย (สุพรรณิ ขานประเสริฐ, 2557) ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ที่ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ว่า เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) สร้างแรงบันดาลใจ ให้คำปรึกษา ดูแล แนะนำ ทำหน้าที่เป็นโค้ชและพี่เลี้ยง (Coach & Mentor) แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้

เรียนรู้อย่างมีความหมาย (Meaningful learning) ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ มีความเข้าใจในตนเอง ใช้สติปัญญา คิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่บ่งบอกถึง การมีสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 มีทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะวิชาชีพ บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ตามระดับช่วงวัย ลักษณะของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) คือ เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการคิด การแก้ปัญหา และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้โดยมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในรูปแบบของความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนให้มากที่สุด จัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศสู่ทักษะการคิดวิเคราะห์และประเมินค่า จากลักษณะของการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ดังกล่าว จึงควรมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกัน เช่น การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาศักยภาพทางสมองได้แก่ การคิด การแก้ปัญหาและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ จัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน ฟัง คิดอย่างลุ่มลึก ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง จัดกระบวนการสร้างความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์การสร้างองค์ความรู้และการสรุปบทวนของผู้เรียน

นอกจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนแล้ว การบริหารจัดการหลักสูตรในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และสถานศึกษาให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตรของตนเองนั้น ต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงแนวคิด วิธีการ รูปแบบ และปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ จากกรอบแนวคิดเดิมสู่แนวคิดใหม่ ความรู้ใหม่ วิธีการบริหารจัดการและแนวปฏิบัติใหม่ ๆ ซึ่งต้องมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันหลายระดับตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่นและระดับสถานศึกษา ซึ่งกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย มีบทบาทส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของคนในสังคมอย่างรอบด้าน ได้จัดทำกรอบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพท้องถิ่น โดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง เป็นธรรมและมีคุณภาพ เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ตลอดจนการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยการกระจายอำนาจให้แก่สถานศึกษาและภาคี เครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ มีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ใหม่มีความหลากหลายทั้งส่วนที่ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และอาชีพในท้องถิ่น (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558)

จากการศึกษาบริบทของโรงเรียนพังตรุราษฎร์รังสรรค์ พบว่า โรงเรียนพังตรุราษฎร์รังสรรค์เป็นสถานศึกษาขนาดกลางมีนักเรียนจำนวน 207 คน มีทรัพยากรที่ใช้ในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอย่างจำกัด มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนน้อย ส่งผลให้ความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนไม่หลากหลาย ไม่ตอบสนองต่อศักยภาพและ

ความต้องการของผู้เรียน ผู้บริหารการนิเทศและติดตามการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน ครูไม่ให้ความสำคัญกับกิจกรรม การนิเทศภายใน การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ การประสานความร่วมมือ การระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ ผลดังกล่าวทำให้การจัดการศึกษายังไม่มีคุณภาพเท่าที่ควรโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องคุณภาพของผู้เรียนที่ยังไม่บรรลุตามค่าเป้าหมายของสถานศึกษา ทั้งนี้โรงเรียนจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาให้นักเรียนมีทักษะความสามารถด้านอาชีพ โดยมุ่งให้นักเรียนมีความตระหนักรู้ในอาชีพ (Career Awareness) ได้สำรวจอาชีพ (Career Exploration) และการเตรียมตัวสู่อาชีพ (Career Preparation) เป็นแนวทางในการปฏิบัติสู่การได้สัมผัสโลกของการทำงานตามสภาพจริง

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เห็นได้ว่ามีความเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน กล่าวคือ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่มีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน เป็นการแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย ภัยมิตร เปิดโอกาสที่เป็นอิสระให้ครูผู้สอนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น โรงเรียนพังตรุราษฎร์รังสรรค์ จึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ เพื่อนำผลการวิจัยในครั้งนี้มาพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ อันจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้พัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ
2. เพื่อตรวจสอบรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

กระบวนการเก็บข้อมูลนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research: R₁) การออกแบบและพัฒนารูปแบบ (Design and Develop: D₁) มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research: R₁) ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศด้านอาชีพ ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุดในการดำเนินการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เครื่องมือที่ใช้คือแบบ

วิเคราะห์เอกสารและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ภาพรวม เท่ากับ 1.00 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research: R₁) ใช้แบบวิเคราะห์เอกสารเพื่อรวบรวมแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถด้านอาชีพ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หลังจากทบทวนเอกสารแล้ว ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อให้ได้แนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด โดยผู้วิจัยติดต่อและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบออนไลน์ ผ่านโปรแกรม meet พร้อมทั้งทำการจดบันทึกข้อความ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนา (Design and Develop: D₁) รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ร่างรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research: R₁) 2) วิพากษ์ร่างรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้าน ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 คน และปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ 3) ตรวจสอบรูปแบบโดยผู้บริหารและครู โดยใช้แบบประเมินรูปแบบ 4. ปรับปรุงและแก้ไขรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ ตามคำแนะนำ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบประเมินรูปแบบซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ภาพรวม เท่ากับ 1.00 เก็บรวบรวมข้อมูลการออกแบบและพัฒนารูปแบบ (Design and Develop: D₁) โดยวิพากษ์รูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 คน ดำเนินการวิพากษ์ ในรูปแบบออนไลน์ ผ่านโปรแกรม meet แล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจากนั้นตรวจสอบรูปแบบด้วยการประเมินรูปแบบจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนพังตรุราษฎร์รังสรรค์ โดยการทำแบบประเมินรูปแบบผ่าน Google form หลังจากนั้นผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงรูปแบบตามความคิดเห็น ผู้บริหารสถานศึกษา และครูของโรงเรียนพังตรุราษฎร์รังสรรค์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากแบบประเมินรูปแบบ

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการจัดการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมความเป็นเลิศด้านอาชีพ ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้วิจัยได้แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ

1.2 ผลการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องผ่านรูปแบบออนไลน์ พบว่า ในการดำเนินการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีองค์ประกอบของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการ ประกอบด้วย คือ 3.1) วางแผนและพิจารณาเป้าหมาย 3.2) ปฏิบัติการสอนและสังเกตชั้นเรียน 3.3) ขั้นสะท้อนคิด 3.4) ปรับปรุงใหม่ 4) การวัดและการประเมินผล 5) ปัจจัยสำคัญ คือ 1) การมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรและเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน 2) ปัจจัยทางการบริหารและสนับสนุนการดำเนินการ 3) ผู้เรียน หลักสูตรสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครองและเครือข่ายทางการศึกษา และ 6. เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ

2. ผลการตรวจสอบรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ

2.1 ผลการวิพากษ์รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ จากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนวคิดที่เกี่ยวกับการวัดและการประเมินผล และเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ ให้มีความสอดคล้องและครอบคลุมกับการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพของครูผู้สอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลความสามารถของผู้เรียน ไว้ว่า “การวัดและประเมินความเป็นเลิศด้านอาชีพในตัวผู้เรียน ควรเน้นการประเมินตามสภาพจริง ประเมินให้ครอบคลุมทั้งความสามารถในการประกอบอาชีพ เจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ ความยั่งยืนของรายได้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพที่มีความเป็นเลิศ”

2.2 ผลการตรวจสอบจากการประเมินรูปแบบโดยใช้ แบบประเมินความเหมาะสม ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษามีความเหมาะสมดังนี้

จากผลการตรวจสอบรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่า 1) ด้านหลักการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.71) โดยให้ความเห็นว่าหลักการของรูปแบบชุมชนการ

เรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ กรอบแนวคิดของการดำเนินการจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ต่อการดำเนินการ 2) วัตถุประสงค์ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.60, S.D. = 0.52) โดยให้ความเห็นว่า วัตถุประสงค์ของรูปแบบมีความเหมาะสมต่อการดำเนินการของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียน 3) กระบวนการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.80 S.D. = 0.63) โดยให้ความเห็นว่า กระบวนการในการดำเนินการของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แสดงให้เห็นถึงลำดับขั้นตอนได้อย่างเป็นรูปธรรม มีความชัดเจน สอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความสามารถด้านอาชีพ และยังเป็นขั้นตอน กระบวนการ ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู 4) การวัดและการประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.50 S.D. = 0.53) โดยให้ความเห็นว่า การประเมินผลมีความสอดคล้องและเป็นไปตามเป้าหมายของการประเมิน การกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลเป็นรูปธรรม ครอบคลุมถึงการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความสามารถด้านอาชีพของผู้เรียน 5) ปัจจัยสำคัญ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.46 S.D. = 0.52) โดยให้ความเห็นว่า การกำหนดปัจจัยสำคัญของการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีความเหมาะสม เนื่องจากในการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสมาชิกทุกคนในชุมชนต้องมีส่วนร่วม อีกทั้งการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องเปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอก องค์กรภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาความสามารถด้านอาชีพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีส่วนประกอบเข้ามาให้การช่วยเหลือ หรือเพื่อรองรับให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการฝึกประสบการณ์ 6) เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.70 S.D. = 0.472) โดยให้ความเห็นว่า ในการดำเนินการจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ดังนั้นภาวะผู้นำของผู้บริหารจะเป็นตัวกระตุ้นและสามารถเป็นแบบอย่างให้ครูผู้สอนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างถูกวิธี ตลอดจนการจัดการกับองค์ความรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ส่งเสริมให้เกิดการทำงานเป็นทีมแบบสร้างเครือข่าย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. จากผลการพัฒนาแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วว่าแบบมีคุณภาพด้าน

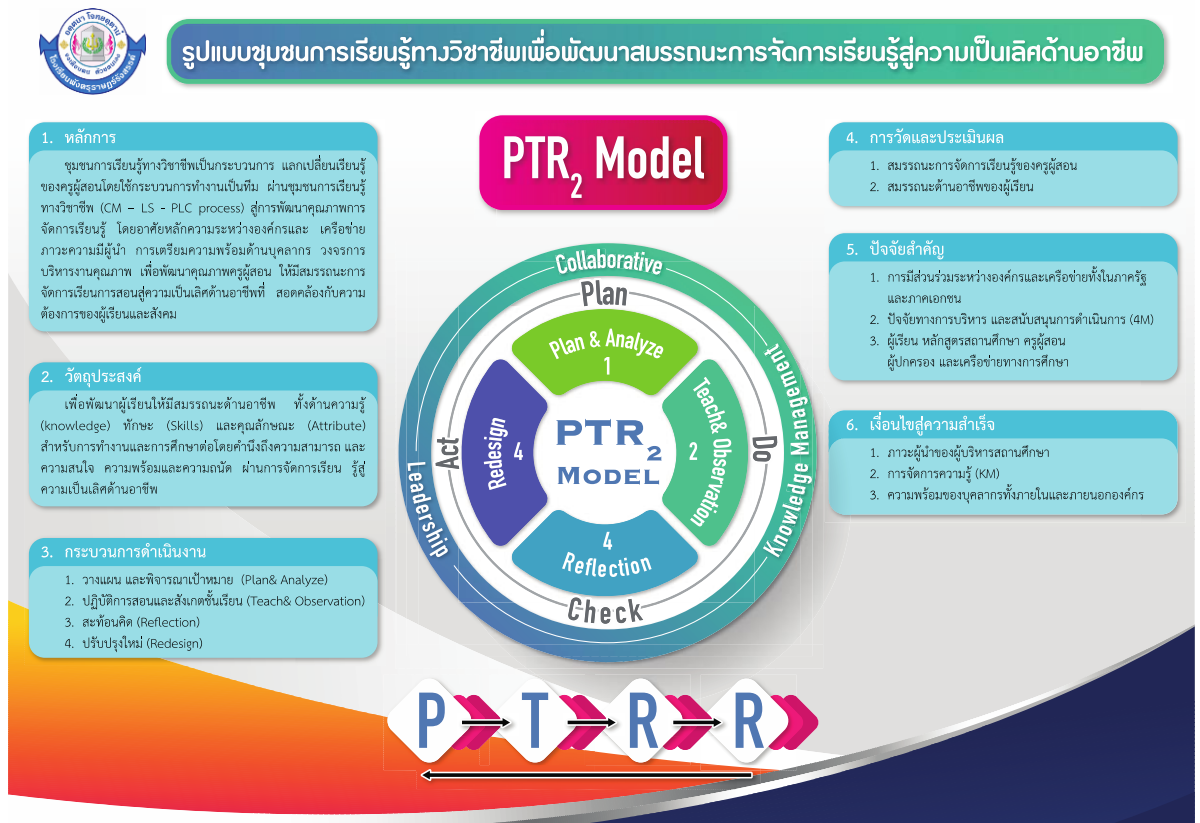
ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเชิงเนื้อหา และมีประสิทธิภาพเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้ ทั้งนี้เนื่องจาก รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ มีการดำเนินการตามขั้นตอนของวิธีการเชิงระบบ โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล พื้นฐาน การวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา ความต้องการของครูผู้สอน ความต้องการของผู้เรียน หลักการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หลักการและแนวคิด เกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ (Professional Learning Community) แนวคิดเกี่ยวกับการให้คำชี้แนะ (Coaching) การดูแลให้คำปรึกษาและคำแนะนำ (Mentoring) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศ หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ส่งเสริมความเป็นเลิศด้าน อาชีพ หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สิ่งที่สอดคล้องกับแนวคิด ของนักการศึกษาหลายท่านที่กล่าวถึงชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) เป็นการรวมตัว รวมพลังเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ ส่งเสริมให้ เกิดการขับเคลื่อนทั้งระบบจึงจำเป็นต้องสร้างความเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่สอดคล้องกับ วร ลักษณะ ชูกำเนิด, นัตยา หล้าพูนธีรกุล, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน และ มนตรี แยม กสิกร ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันว่าชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพนั้นต้องมีหลักการ 1) วิสัยทัศน์ร่วม 2) ทีมร่วมแรงร่วมใจ 3) ภาวะผู้นำร่วม 4) การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง 5) การ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสะท้อนผลการปฏิบัติงาน และ 6) โครงสร้างสนับสนุน (Supportive structure) (วรลักษณะ ชูกำเนิด, 2557, นัตยา หล้าพูนธีรกุล, 2560, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2560, และ มนตรี แยมกสิกร, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับ Quonias Hudson กล่าวว่า ภายในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบ PLC คณะครูต้องร่วมกันทำงานเพื่อค้นหากลยุทธ์การ จัดการเรียนการสอนใหม่ ๆ ช่วยปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดีขึ้น (Quonias Hudson, 2015) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Mello and Less ได้กล่าวไว้ว่าการจัดการศึกษา ภายในโรงเรียนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความเข้าใจกัน ร่วมกันสร้างความรู้สึกร่วมกันมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ (Mello and Less, 2013)

2. จากผลการวิจัยและตรวจสอบรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนา สมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ โดยสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) พบว่า ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อ พัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด ในกระบวนการการ พัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีกระบวนการดำเนินการตามขั้นตอนโดยการศึกษาค้นคว้า แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี และการสัมภาษณ์ อภิปราย ความคิดเห็นตามประเด็นการสัมภาษณ์จึงส่งผลให้ความเหมาะสมของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทาง

วิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด และนอกจากนี้แล้วในกระบวนการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ได้มีการนำแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน มาใช้เป็นกรอบของกระบวนการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เนื่องจากการพัฒนาบทเรียนเป็นการรวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอน ร่วมกันทำงานเป็นทีม โดยมีวิสัยทัศน์เดียวกันคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ให้มีความเป็นเลิศด้านอาชีพ ครูผู้สอนจึงรวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความเป็นเลิศด้านอาชีพ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของสถานประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ ที่เป็นเครือข่ายทางการศึกษาช่วยให้การดำเนินการพัฒนาความสามารถด้านอาชีพของนักเรียน ประสบผลสำเร็จได้ นอกจากนี้ยังมีการติดตามและนิเทศการจัดการเรียนการสอน โดยผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการนิเทศมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผลให้ครูผู้สอนได้พัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ เพิ่มความเชี่ยวชาญความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการที่มีความสอดคล้องกับการดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จากขั้นตอนของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ ที่ผ่านการตรวจสอบโดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion) มีกระบวนการประกอบด้วย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) วางแผนและพิจารณาเป้าหมาย 2) ปฏิบัติการสอนและสังเกตชั้นเรียน 3) ขั้นสะท้อนคิด 4) ปรับปรุงใหม่ จากขั้นตอนดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ แนวคิดของพิมพันธ์ เดชะคุปต์ ได้กล่าวไว้ว่า ในการเตรียมและดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมปฏิบัติการในการสอนงานแบบพี่เลี้ยงนั้นสามารถดำเนินการได้ผ่านกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2562) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ แนวคิดของชาโรนี ตรีวรวิญญู (2557) ได้กล่าวไว้ว่า การดำเนินการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ครูผู้สอนหรือผู้ดำเนินการต้องพิจารณา รูปแบบการดำเนินการที่มีลักษณะของการทำงานเป็นทีม การพัฒนาบทเรียนร่วมกันต้องมีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของสถานศึกษา อีกทั้งยังสอดคล้องกับ สุเมธ งามกนก (2556) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาบทเรียนครูผู้สอนจะต้องกำหนดเป้าหมายให้กับผู้เรียน ซึ่งครูผู้สอนอาจมีการทำวิจัยในชั้นเรียนร่วมกับครูคนอื่น นำผลที่ได้จากการวิจัยในชั้นเรียนมาอภิปรายร่วมกันเพื่อปรับปรุงบทเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยจึงนำเสนอรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ ที่ผ่านการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิและผ่านการประเมินรูปแบบจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนพังตรุราษฎร์รังสรรค์ มีรายละเอียดแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ

บทสรุป

จากการทดลองใช้รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ พบว่า หลังจากการดำเนินการตามรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ทำให้สมาชิกในชุมชนได้พัฒนารูปแบบและวิธีการในการจัดการเรียนรู้ ได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น โดยสมาชิกในชุมชนได้แสดงศักยภาพของตนเองในความเป็นผู้นำทางวิชาการ เกิดการจัดระบบการเรียนรู้ สามารถกำหนดเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ร่วมกัน คือ การจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของตนเองที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จาก การดำเนินการตามรูปแบบชุมชนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องส่งผลให้สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้ และทราบถึงบทบาทของตนเองในการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นอกจากนี้ในการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้ประสบผลสำเร็จนั้น มีปัจจัยสำคัญคือการสร้างเครือข่ายทางการศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน การได้รับการสนับสนุนปัจจัยทางการบริหารซึ่งได้แก่ งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนการมีระบบบริหารจัดการที่มีคุณภาพ จะส่งผลให้การดำเนินการประสบผลสำเร็จได้โดยง่าย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 การดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพฯ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเข้าใจในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการของผู้เรียน และความต้องการของครูผู้สอน ว่าครูผู้สอนมีความต้องการในการพัฒนาตนเองหรือการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในด้านใด เพื่อเลือกรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของครูผู้สอน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในด้านอื่นๆ เช่น การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งผลต่อความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ หรือการส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นนวัตกรรม

2.2 หลังจากนำรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ไปใช้แล้ว ผู้บริหารควรมีรูปแบบการนิเทศและติดตามผลการใช้ ส่งเสริมให้เกิดการขยายผลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2562 (ฉบับที่ 4)*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.

ชาธิณี ตรีวิริยบุญ. (2557). *การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) ทางเลือกใหม่เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน*. สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2565. จาก <https://www.prc.ac.th/document/teacher/curriculum/4c5991e59785af35dc4cb3f2de80863ce8fd1307.pdf>

นัตยา หล้าทุนธีรกุล. (2559). *PLC การพัฒนาครูเพื่อศิษย์ยุค THAILAND 4.0*. ขอนแก่น: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5.

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2562). *สร้างนวัตกรรมบนฐานการวิจัย PLC & Logbook*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มนตรี แยมกลกร. (2561). “ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ: ความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงตนเองของครู”. ใน การประชุมทางวิชาการของคุรุสภา ประจำปี 2559 เรื่อง “การวิจัยนวัตกรรมการเรียนรู้ และการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด เอกรินทร์ สังข์ และทองขวลิต เกิดทิพย์. (2557). รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทาง วิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย .(วิทยานิพนธ์ดุษฎี บัณฑิต).
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด. (2557). โรงเรียนแห่งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูที่ เน้นผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ. (ดุษฎีบัณฑิตบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิจารณ์ พานิช. (2559). *บันทึกชีวิตครูสู่ชุมชนการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒพล. (2558). *การโค้ชเพื่อการรู้คิดคิด* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *การขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนแห่งการ เรียนรู้ทางวิชาชีพ*. สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2565. จาก http://www.sakonarea1.go.th/news_file/p76213222146.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการ จัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้*. ค้นเมื่อ 20 กันยายน 2564 จาก http://academic.obec.go.th/images/document/1603180137_d_1.pdf.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ สอง*. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ : บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุพรรณิ ขาญประเสริฐ. (2557). การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. *วารสาร สสวท*, 42 (185), 10 -13
- สุเมธ งามนก. (2556, มิถุนายน) “การบริหารการศึกษาเพื่อส่งเสริมการศึกษาทเรียน (Lesson study)”. *วารสารวารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 24(3), 37-47
- สุรัสวดี หุ่นพยนต์. (2560). การกระจายอำนาจทางการศึกษาจากนโยบายสู่การปฏิบัติ: กรณีศึกษา เปรียบเทียบสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของประเทศไทยและเกาหลีใต้. *จดหมาย ข่าว วช*. ปีที่ 12 ฉบับที่ 70, 2560มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

- Darling-Hammond Linda. (2017). *Teacher quality and student achievement : A review of state policy evidence*, accessed March 29, 2020, available from <https://epaa.asu.edu/ojs/article/viewFile/392/515>.
- James Bellanca and Ron Brandt. (2010). *21st Century Skills: Rethinking How Students Learn*. Solution Tree Press.
- Mello, D., & Less, C. A. (2013). Effectiveness of active learning in the arts and sciences. Humanities Department Faculty Publications & Research, Paper 45. Retrieved from http://scholarsarchive.jwu.edu/humanities_fac/45/

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพ
ภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาพัทลุง

Administrative Skills of School Administrators Affecting School's
Internal Quality Assurance under the Secondary
Educational Service Area Office Phatthalung

¹สุกมล แก้วขาว Sukamol Kaewkhaw

²นวรรตน์ ไชยมภู Navarat Waichompu

¹²สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

¹²Educational Administration, Hatyai University

¹Corresponding author, e-mail: sukamol.kea058@hu.ac.th

Received June 25, 2023; Revised March 29, 2024; Accepted: March 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพัทลุง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 278 คน สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา เท่ากับ .950 และด้านความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เท่ากับ .974 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1. ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3.

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา 3 ทักษะ ได้แก่ทักษะด้านมนุษย ทักษะด้านความคิดรวบยอด และทักษะด้านความรู้ความคิด ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยสามารถทำนาย ได้ร้อยละ 84 ($R^2 = 0.840$)

คำสำคัญ: ทักษะการบริหาร; การประกันคุณภาพภายใน; เขตพื้นที่การศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study administrative skills of school administrators 2) to study the success of the internal quality assurance of educational institutions and 3) to study Administrative Skills of School Administrators Affecting School's Internal Quality Assurance under the Secondary Educational Service Area Office Phatthalung. This research is quantitative research. The sample group was School Administrators and teachers of school under the Secondary Educational Service Area Office Phatthalung. The sample size was determined by comparing the proportions from Craigie and Morgan's finished table. The sample group was 278 people by multi-stage sampling. The research tool was a questionnaire. The content validity was determined by analyzing the questionnaire consistency index with the objectives between 0.67 – 1.00. by using Cronbach's alpha coefficient formula administrative skills of school administrators equal to .950 and the achievement of internal quality assurance of educational institutions equal to .974. Data were analyzed to find statistical values, namely, frequency (Frequency), mean, percentage, standard deviation and Stepwise Multiple Regression Analysis. The research findings revealed that: 1. The level of the administrative skills of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Phatthalung was high level in overall. 2. The level of the success of the internal quality assurance of educational institutions under the Secondary Educational Service Area Office Phatthalung was high level in overall. 3. Analysis Administrative Skills of School Administrators Affecting School's Internal Quality Assurance under the Secondary Educational Service Area Office Phatthalung was found 3 variables; 1) Human Skills, 2) Conceptual Skills and 3) Cognitive Skills.

Keyword: Administrative Skills; Internal Quality Assurance; Educational Service Area

บทนำ

ในสถานการณ์ปัจจุบันสถานศึกษาส่วนใหญ่ในประเทศไทย ยังคงประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำ ทั้งในด้านงบประมาณ ด้านคุณภาพ ด้านบุคลากร หรือแม้แต่ปัจจัยด้านผู้เรียนที่มีความพร้อมแตกต่างกันอย่างชัดเจนในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ จากสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น ความร่วมมือของคณะกรรมการสถานศึกษา การสนับสนุนจากชุมชน หน่วยงานหรือองค์กร ที่อยู่ใกล้เคียง สถานศึกษา และการส่งเสริม สนับสนุนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัด สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาทั้งสิ้น อีกทั้ง แนวทางการจัดการศึกษาในปัจจุบันที่ยึดหลักการกระจายอำนาจทางการบริหารในด้านต่างๆ ให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการศึกษาด้วยตนเอง มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการผู้เรียน สถานศึกษาและชุมชน ดังนั้น เพื่อเป็นการคงรักษาไว้ซึ่งคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของชาติ จึงนำไปสู่การกำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 หมวด 6 มาตรา 47 โดยระบุไว้ว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก ซึ่งระบบการประกันคุณภาพภายในถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ใช้มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ ฉบับลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561 เพื่อเป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษา ในการพัฒนาส่งเสริม สนับสนุน กำกับดูแล และติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ซึ่งมาตรฐานแต่ละมาตรฐานประกอบด้วย (1) ประเด็นพิจารณา (2) คำอธิบายมาตรฐานและประเด็นพิจารณา (3) การให้ระดับคุณภาพ มี 5 ระดับ คือ (1) กำลังพัฒนา (2) ปานกลาง (3) ดี (4) ดีเลิศ (5) ยอดเยี่ยม โดยมาตรฐานระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน เน้นที่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ เน้นกระบวนการบริหารและการจัดการศึกษาของผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพ และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นที่การจัดการเรียนการสอนของครูเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด มาตรฐานการการศึกษาที่กำหนดไว้

ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงเป้าหมายในการพัฒนาที่มีความครอบคลุมมิติการดำเนินงานของสถานศึกษาในทุกด้าน ทั้งด้านการพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาผู้บริหารและระบบการบริหารและการจัดการ รวมถึงการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษารวมถึงการสนับสนุนและส่งเสริมให้สามารถจัดเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเห็นได้ชัดเจนว่า การขับเคลื่อนภารกิจงานของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ และการบริหารจัดการในระดับสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ผู้บริหารสถานศึกษา” ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานบุคคล ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา กำหนดภาระงาน วางแผนและประเมินผลการดำเนินงานในสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลตามเป้าหมาย (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา, 2549)

ข้อมูลจากการศึกษางานวิจัยของนักการศึกษาต่างๆ พบว่า ผู้บริหาร เป็นตัวแปรหรือปัจจัยสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ที่จะต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก (บรรจง ลาวะลี, 2560) ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องกระทำตนให้เป็นแบบอย่างของผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชา ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะการบริหารงานเพื่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในฐานะการเป็นผู้บริหารอย่างแท้จริง (ธงชัย สันติวงษ์, 2546) นอกจากนี้องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่แสดงถึงความรู้ ความเข้าใจและความสามารถในการปฏิบัติงาน โดยบ่งบอกถึงการมีประสบการณ์ ความชำนาญในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ทักษะการบริหาร โดยผลการวิจัยจำนวนมากที่มีข้อค้นพบว่า ทักษะการบริหารมีความสัมพันธ์กับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโดยมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง (สุชาติ เสนาสี, 2553)นอกจากนี้ งานวิจัยของเศรษฐราณี ทรวดทรง ที่ศึกษาทักษะการบริหารกับการบริหารระบบคุณภาพในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา พบว่า ทักษะการบริหารกับการบริหารระบบคุณภาพในสถานศึกษาทั้งภาพรวม และรายด้านมีความสัมพันธ์กันในทางบวกในระดับสูงเช่นกัน (เศรษฐราณี ทรวดทรง, 2556)

จากการศึกษาความสำคัญของทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาข้างต้นผู้วิจัยในฐานะข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุงซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่จังหวัดพัทลุง โดยมีสถานศึกษาในสังกัด จำนวนทั้งสิ้น 27 แห่ง ซึ่งจุดเน้นในการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ด้านการบริหารจัดการ ได้

ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “สถานศึกษาในสังกัดต้องมีความเข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับ” แต่เมื่อวิเคราะห์คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด โดยเฉพาะด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งพบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน O-NET ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คะแนนเฉลี่ย 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่า ระหว่างปีการศึกษา 2562 – 2564 นักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 38.51, 39.72, 39.72 และ 36.96 ตามลำดับ ส่วนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 คะแนนเฉลี่ย 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ปีการศึกษา 2562 - 2563 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 33.52, 35.54 และ 35.21 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศทั้ง 3 ปีการศึกษา และไม่ปรากฏแนวโน้มของการพัฒนาที่สูงขึ้นในแต่ละปี

ผู้วิจัยในฐานะผู้ที่กำลังจะก้าวเข้าสู่วิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาในอนาคต จึงเล็งเห็นความเชื่อมโยงสำคัญที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ทักษะและประสบการณ์ของตนเองทั้งในด้านการวิจัยและการบริหารการศึกษาผ่านกระบวนการศึกษาหาความรู้และการลงมือปฏิบัติในการจัดทำวิจัย เรื่องทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุงซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพมากพอที่จะสร้างทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาชุมชน สังคมใน อนาคต รวมถึงเป็นกำลังสำคัญให้แก่ประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง
2. เพื่อศึกษาการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง
3. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง จำนวน 27 แห่ง จำแนกเป็น ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 26 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 33 คน ครูหัวหน้างานประกันคุณภาพและครูหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 46 คน และ ครูผู้สอน 8 กลุ่มสาระ จำนวน 890 คน รวมจำนวนประชากรในการวิจัยทั้งสิ้น 995 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้างานประกันคุณภาพ และครูหัวหน้างานวิชาการ และครูผู้สอน 8 กลุ่มสาระ ภายในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง จำนวน 278 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของโรงเรียน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 2.1) ทักษะด้านความรู้ความคิด 2.2) ทักษะด้านเทคนิค 2.3) ทักษะด้านการศึกษาและการสอน 2.4) ทักษะด้านมนุษย และ 2.5) ทักษะด้านความคิดรวบยอด 3) ความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพของผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 4) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

วิธีเก็บข้อมูล

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอความอนุเคราะห์ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุงเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการอำนวยความสะดวกสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลตามระยะเวลาที่กำหนด

3. ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างโดยยึดหลักปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตาม Belmont Report ได้แก่ หลักความเคารพในบุคคล (respect for person) หลักการให้ประโยชน์ไม่ก่อให้เกิดอันตราย (beneficence/Non-maleficence) และหลักความยุติธรรม (justice)

4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์เพื่อวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจาก Google form ที่มีความถูกต้องและสมบูรณ์ของคำตอบมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง
2. แบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อมูลทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง จำนวน 5 ด้าน วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. แบบสอบถามตอนที่ 3 ข้อมูลความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
4. ข้อมูลทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งการเสนอผลการศึกษา ออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง และ ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุงมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

(n=278)

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{x}$	SD	ระดับ
1	ทักษะด้านความรู้ความคิด	4.32	0.74	มาก
2	ทักษะด้านเทคนิค	4.36	0.70	มาก
3	ทักษะด้านการศึกษาและการสอน	4.19	0.70	มาก

4	ทักษะด้านมนุษย	4.28	0.68	มาก
5	ทักษะด้านความคิดรวบยอด	4.40	0.69	มาก
รวม		4.31	0.66	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพหุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$, $SD = 0.66$) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ($\bar{X}=4.40$, $SD = 0.69$) ทักษะด้านความรู้ความคิด ($\bar{X}=4.32$, $SD = 0.74$) ทักษะด้านมนุษย ($\bar{X}=4.28$, $SD = 0.68$) และ ทักษะด้านการศึกษาและการสอน ($\bar{X}=4.19$, $SD = 0.70$)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพหุ พบว่า

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความสำเร็จของการประกันคุณภาพ ภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพหุ

(n=278)

ความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายใน		ระดับความคิดเห็น		
ของสถานศึกษา		$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	ด้านคุณภาพของผู้เรียน	4.14	0.69	มาก
2	ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ	4.33	0.73	มาก
3	ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.32	0.71	มาก
รวม		4.26	0.68	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพหุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.26$, $SD = 0.68$) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ($\bar{X}=4.33$, $SD = 0.73$) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X}=4.32$, $SD = 0.71$) และ ด้านคุณภาพของผู้เรียน ($\bar{X}=4.14$, $SD = 0.69$)

ตอนที่ 3 ทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง พบว่า

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ในภาพรวม (Y_{tot})

ตัวแปรพยากรณ์	b	S.E.	β	t	p value
ทักษะด้านมนุษย (X ₄)	0.411	0.313	0.411	4.830***	< 0.001
ทักษะด้านความคิดรวบยอด (X ₅)	0.355	0.281	0.363	4.010***	< 0.001
ทักษะด้านความรู้ความคิด (X ₁)	0.172	0.273	0.188	2.761***	< 0.001
ค่าคงที่ (Constant)	0.194				
R = 0.917 , R ² = 0.840, adj.R ² = .836, df = 1 F =208.356 p -value < 0.001					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยที่สามารถร่วมกันทำนายความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง มี 3 ตัวแปร ได้แก่ ทักษะด้านมนุษย (X₄) ทักษะด้านความคิดรวบยอด (X₅) และทักษะด้านความรู้ความคิด (X₁) ที่ร่วมกันทำนายความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งทั้งสามตัวแปรสามารถอธิบายการผันแปรของผลความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ได้ร้อยละ 84 (R² = 0.840) สามารถเขียนในรูปคะแนนดิบได้ ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.194 + 0.411(X_4) + 0.355(X_5) + 0.172(X_1)$$

และเขียนในสมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้

$$\hat{Z} = 0.411(X_4) + 0.363(X_5) + 0.188(X_1)$$

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ ดังนี้

1. ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านความรู้ความคิด ทักษะด้านมนุษย และ ทักษะด้านการศึกษาและการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีทักษะในการบริหารงานด้านต่างๆ ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุงกำหนดไว้ ผู้บริหารจึงต้องมีทักษะการบริหารงาน มีการพัฒนาตนเอง มีการอบรม มีการศึกษาดูงานนอกสถานศึกษาอื่นๆ โดยทักษะด้านความคิดรวบยอด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เนื่องจากผู้บริหารต้องสามารถมองภาพรวมของสถานศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง ต้องมีความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในการบริหารงาน สามารถขับเคลื่อนวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ของสถานศึกษาได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Thomas J. Sergiovanni ได้กล่าวว่าทักษะการบริหารที่สำคัญของผู้บริหาร คือ ทักษะด้านความคิดรวบยอด เพราะเป็นความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการมองภาพรวมของสถานศึกษา ทักษะนี้ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของแต่ละองค์ประกอบของสถานศึกษาที่เปรียบเสมือนองค์กร ได้แก่ โปรแกรมการศึกษา ระบบการสอน หน้าที่ของคณาจารย์ เป็นต้น (Thomas J. Sergiovanni, 1980) และสอดคล้องกับงานวิจัยของอนวัณน์ วิชาคธำรงคุณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน (อนวัณน์ วิชาคธำรงคุณ 2564)

2. ความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ ด้านคุณภาพของผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุงให้ความสำคัญกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เนื่องจากการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในเป็นองค์ประกอบของขั้นตอนการประเมินคุณภาพการศึกษาจากภายนอกของสถานศึกษาในรอบปีของการประเมิน เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการประเมินจากภายนอก ซึ่งความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาจะส่งผลต่อการประเมินคุณภาพจากภายนอกไปในทิศทางที่ดีขึ้น สามารถช่วยให้ทราบระดับคุณภาพของสถานศึกษา ผู้บริหารสามารถหาแนวทางและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรูญศักดิ์ โกยมรัมย์ และคณะ ได้ศึกษาเรื่องทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายใน

สถานศึกษายุคโควิด-19 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด พบว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษายุคโควิด-19 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (จรรยาสุกดี โกยรัมย์ และคณะ, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนาภรณ์ จันทร์เกษม และคณะ ได้ศึกษาการบริหารงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี พบว่า การบริหารงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ธนาภรณ์ จันทร์เกษม และคณะ, 2563)

3. ทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรได้พบถึงปัจจัยที่สามารถร่วมกันทำนายความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มี 3 ตัวแปร ได้แก่ ทักษะด้านมนุษย ทักษะด้านความคิดรวบยอด และทักษะด้านความรู้ความคิด ที่ร่วมกันทำนายความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในจะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย ผู้บริหารจึงต้องสามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นกันเองกับบุคลากร เพื่อลดความกดดันในการปฏิบัติงาน ต้องเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ต้องมีความสามารถในการมองภาพรวมขององค์กร สามารถขับเคลื่อนองค์กรไปตามวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ของสถานศึกษาได้ และเป็นผู้บริหารที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อการวางแผนการจัดการศึกษาและนำไปปฏิบัติได้อย่างสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาวดี อินผล และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่องทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความคิดรวบยอด ด้านการศึกษาและการสอน และด้านเทคนิค ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถร่วมกันทำนายการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้ร้อยละ 79.40 (สุภาวดี อินผล และคณะ, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

ในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัตลุง ให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทักษะในการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ทักษะหลัก ได้แก่ ทักษะด้านมนุษย ทักษะด้านความคิดรวบยอด และทักษะด้านความรู้ความคิด ซึ่งทักษะดังกล่าวเป็นทักษะที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในด้านคุณภาพของผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะทั้ง 3 ด้านดังกล่าวเพื่อ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

บทสรุป

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เป็นการดำเนินการโดยผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรทางการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ถือเป็นการดำเนินงานที่มีความสำคัญในการเตรียมความพร้อมสู่กระบวนการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและเป็นการพัฒนาให้มีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานั้น ๆ โดยการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นผู้มีบทบาทและเป็นตัวแปรหรือปัจจัยสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ที่จะต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษา ดังนั้น ในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทักษะในการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ทักษะหลัก ได้แก่ ทักษะด้านมนุษย ทักษะด้านความคิดรวบยอด และทักษะด้านความรู้ความคิด ซึ่งทั้ง 3 ทักษะเป็นทักษะแรกๆที่ผู้บริหารควรสำรวจตนเอง และประเมินระดับทักษะ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนา

ตนเองให้มีทักษะดังกล่าว สามารถดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับปรุงและพัฒนาตนเองในทักษะด้านการศึกษาและการสอน เนื่องจากเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับความรู้ความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษา และบริหารได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสถานศึกษาและสอดคล้องกับภารกิจและนโยบายด้านการศึกษา ตลอดจนการส่งเสริมสนับสนุนการนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ในสถานศึกษา

2. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการปรับปรุง พัฒนา และหาแนวทางในการเพิ่มความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พัทลุง ด้านคุณภาพของผู้เรียน เนื่องจากเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ทักษะความสามารถในการอ่านของผู้เรียน ความสามารถในการเขียน ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิดคำนวณ การสร้างนวัตกรรม เป็นต้น และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ การส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาวะทางจิตสังคม

3. ปัจจัยที่สามารถร่วมกันทำนายความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พัทลุง มี 3 ตัวแปร ได้แก่ ทักษะด้านมนุษย ทักษะด้านความคิดรวบยอด และทักษะด้านความรู้ความคิด ที่ร่วมกันทำนายความสำเร็จของการประกันคุณภาพ ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการปรับปรุงและพัฒนาทักษะของตนเองใน 3 ด้านดังกล่าว เพื่อช่วยส่งเสริมให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและความสำเร็จในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พัทลุง เพื่อให้ครอบคลุมบริบทและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในงานประกันคุณภาพของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาด้านอื่นๆ เช่น ทักษะความเป็นผู้นำ ทักษะการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะของผู้บริหารในมิติอื่นๆ

3. ควรศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยใช้วิธีการวิจัยแบบอื่นๆ เช่น การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยแบบผสมวิธี เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ที่ละเอียดและครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น

4. ควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยเฉพาะ ทักษะด้านมนุษย์ ทักษะด้านความคิดรวบยอด และทักษะด้านความรู้ความคิด ที่เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความสำเร็จของงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เนื่องจาก 3 ด้านดังกล่าวเป็นด้านที่ส่งผลต่อความสำเร็จของงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามากที่สุด

5. ควรศึกษารูปแบบการบริหารงานของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง เพื่อให้ทราบถึงความเกี่ยวข้องระหว่างรูปแบบการบริหารงานของผู้บริหารกับงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- จรูญศักดิ์ โกศัยรัมย์ และคณะ. (2565). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษายุคโควิด-19 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด. *วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย*, 18(2): 27-37.
- ธนาภรณ์ จันทร์เกษม และคณะ. (2563). การบริหารงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลพบุรี. *วารสารลวะศรี*, 4(2): 31-46.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2546). *พฤติกรรมองค์การ: การศึกษาการบริหารพฤติกรรมองค์การเชิงบริหาร*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- บรรจง ลาวะลี. (2560). คุณธรรมสำหรับผู้บริหารในศตวรรษที่ 21. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 3(1): 50-65.
- สุชาติ เสนาสี. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับการปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จันทบุรี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สุภาวดี อินผล และคณะ. (2565). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วน

- ท้องถิ่น ในจังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 19(87): 56-71.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2549). พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- เศรษฐราณี ทรวดทรง. (2556). ทักษะการบริหารกับการบริหารระบบคุณภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อนุวัฒน์ วิภาคธำรงคุณ. (2564). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(2): 270-282.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, (30)(3): 607-610.
- Thomas J. Sergiovanni. (1980). *Educational Governance and Administration* Englewood Cliffs. N.J.: Prentice-Hall, Inc.

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการจดจำคำศัพท์โดยใช้
รูปแบบแบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
The Study of Learning achievement and Vocabulary memory
Retention Based on Task Based Learning for 5 Pratomsuksa
Students

¹นิตยา ชำนาญนา Nittaya Chamnanna

²สุรัตนา อติพัฒน์ Surattana Adipat

¹²คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹²Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

¹Corresponding author, e-mail: nittayasoon@gmail.com

Received June 1, 2023; Revised March 29, 2024; Accepted: March 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน 2) เพื่อเปรียบเทียบความคงทนในการจดจำคำศัพท์หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเมื่อระยะเวลาผ่านไป 2 สัปดาห์ และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนบ้านท่าสนุก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงา จำนวน 26 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ใช้ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตร ค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนมีความคงทนหลังจากที่เรียนไปแล้ว 2 สัปดาห์สูงกว่าหลังเรียน และผลการประเมินความพึงพอใจของ

นักเรียนของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน
นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$)

คำสำคัญ: การเรียนรู้เน้นภาระงาน; ความคงทนในการจดจำคำศัพท์; ประถมศึกษาปีที่ 5

Abstract

The purposes of this research article are 1) to compare the pre-test and post-learning achievements of students who received the task-based learning management model; 2) to compare the retention of word memory after learning of students who received learning using the task-based learning model after 2 weeks and 3) to study the students' satisfaction with the task-based learning model. The target group is Prathom Suksa 26 people 5 grade students, semester 2, academic year 2022, Ban Tha Sanuk School. Phangnga Primary Educational Service Area Office. This research is experimental research. The tools used for data collection were means and standard deviation by using Arithmetic Mean. The research results revealed that 1) learning achievement by using the task-based learning management model for grade 5 students before learning and after learning were significantly different at the .01 level, after learning was higher than before learning. by using the task-based learning management model for grade 5 students, the difference was statistically significant at the level. 01, the students' retention after 2 weeks of learning was higher than after studying. The students had the overall satisfaction at the highest level ($\bar{x} = 4.57$).

Keywords: Task Based Learning; Vocabulary memory Retention; 5 Pratomsuksa Students

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่าการที่คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการ

สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาสและความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการถือเป็นองค์กรหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการสร้างคนพัฒนาคนและคุณภาพของคนให้คนไทยเป็นที่ยอมรับของชาวโลก ด้วยนวัตกรรมการบริหารจัดการโดยเฉพาะการบริหารองค์การศึกษาในบริบทสังคมโลกในรูปแบบของโลกไร้พรมแดน (borderless world) โลกาภิวัตน์ (globalization) ความเป็นสากล (internationalization) ยุคข้อมูลข่าวสาร (information technology) ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่านวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเมืองควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของโลกในศตวรรษที่ 21 รัฐบาลจึงได้มีการเตรียมคนไทย 4.0 ให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21” ควบคู่ไปกับการพัฒนา “คนไทย 4.0 สูโลกที่หนึ่ง” คือ คนไทยที่มีปัญญาที่เฉียบแหลม (head) มีทักษะที่เห็นผล (hand) มีสุขภาพที่แข็งแรง (health) และมีจิตใจที่งดงาม (heart) การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นเงื่อนไขที่จำเป็นในการเตรียมคนไทย 4.0 สูโลกที่หนึ่งตามนโยบายของ รัฐบาล คือ Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนการเตรียมคนไทย 4.0 มีแนวทางในการพัฒนา คือ พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ระบบการบริหารจัดการการเรียนรู้รองรับการพัฒนาไปสู่คนไทย 4.0 ปรับกระบวนการทัศน์และทักษะครูไทย ภายใต้ครูไทย 4.0 พัฒนากระบวนการเรียนการสอนรองรับการพัฒนาไปสู่คนไทย 4.0 และวางระบบนิเวศน์ในการสนับสนุนการเรียนรู้ของคนไทยภายใต้ยุคการศึกษาไทยแบบ 4.0 ทั้งนี้เพื่อผลลัพธ์สุดท้ายที่ต้องการ คือ เด็กไทยในโลกศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณลักษณะ 3Rs x 8Cs ได้แก่ การอ่านออก การเขียนได้ การคิดเลขเป็น และการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการร่วมมือและทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำทักษะความเข้าใจความแตกต่างของวัฒนธรรม ต่างกระบวนการทัศน์ มีทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะอาชีพและการเรียนรู้

ดังนั้น การจัดการศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคนและประเทศชาติเพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาคนให้เจริญงอกงามโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาด้านความรู้ความสามารถวิเคราะห์ปัญหาตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติในการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเองและสังคมจากความสำคัญและแนวทางของการจัดการศึกษาเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใหม่โดยผู้สอนจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้ให้จํามาเป็นผู้ช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนเพื่อนำไปประยุกต์และสร้างสรรค์ความรู้ของตน

การเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) นักเรียนจำเป็นต้องเรียนเรื่องคำศัพท์ และนักเรียนที่เรียนภาษาต่างประเทศมักจะให้ความสนใจในเรื่องคำศัพท์ก่อนอย่างอื่น แล้วจึงเริ่มนำคำศัพท์เหล่านั้นมาฝึกใช้ในการสร้างประโยค คำศัพท์มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนภาษา เนื่องจากการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการเรียนภาษาของผู้เรียน ผู้เรียนที่เรียนภาษาได้ดีนั้นจะรู้ความหมายคำศัพท์กว้างขวางกว่าผู้อื่น นอกจากนี้คำศัพท์เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้เกี่ยวกับภาษา ความรู้เรื่องคำศัพท์เป็นพื้นฐานของทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน และยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการสื่อสาร เป็นสิ่งที่บ่งชี้ให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการเรียนภาษาของผู้เรียนอีกด้วย นอกจากนี้ที่กล่าวมานี้ การพัฒนาความรู้เรื่องคำศัพท์ยังเป็นสิ่งที่ผู้เรียนภาษาเองต้องการ เพราะผู้เรียนมีความเชื่อว่าการเรียนรู้คำศัพท์จำนวนมากนั้นเป็นสิ่งที่แสดงถึงการพัฒนาทางด้านภาษาของตนเอง (Jordan, 1997) หากไม่มีความรู้ในเรื่องคำศัพท์เลยการเรียนการสอนก็จะเป็นไปได้ช้า และยากลำบากในการเรียนรู้ ดังนั้น การเรียนรู้คำศัพท์จึงนับเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นชั้นเริ่มเรียน ครูผู้สอนควรมุ่งสอนคำศัพท์แก่นักเรียนเพื่อนักเรียนจะสามารถนำไปใช้ประโยคพื้นฐานต่างๆ อีกทั้งการเรียนรู้คำศัพท์เป็นพื้นฐานที่จะทำให้ผู้เรียนสร้างประโยคง่ายๆ ที่พอจะสื่อสารได้รู้เรื่องก่อนที่จะพูดประโยคขั้นสูงต่อไป

การเรียนภาษาต่างประเทศ ไม่ได้เรียนภาษาเพื่อความรู้เกี่ยวกับภาษาเท่านั้น แต่เรียนภาษาเพื่อให้สามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ได้ตามความต้องการในประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งในชีวิตประจำวันและการงานอาชีพ การที่ผู้เรียนจะใช้ภาษาได้ถูกต้องคล่องแคล่วและเหมาะสมนั้น ขึ้นอยู่กับทักษะการใช้ภาษา ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนภาษาที่ดีผู้เรียนจะต้องมีโอกาสดำเนินกิจกรรมการใช้ภาษาให้มากที่สุด ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การจัดการกระบวนการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับธรรมชาติและลักษณะเฉพาะของภาษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษา จึงควรจัดกิจกรรมให้หลากหลาย ทั้งกิจกรรมการฝึกทักษะทางภาษาและกิจกรรมการฝึกผู้เรียนให้รู้วิธีการเรียนภาษาด้วยตนเองควบคู่ไปด้วย อันจะนำไปสู่การเป็นผู้เรียนที่พึ่งตนเองได้ (Learner Independence) และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) โดยใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการค้นคว้าหาความรู้ในการเรียนสการการเรียนรู้อื่น ๆ ในการศึกษาต่อ รวมทั้งในการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่ง ของการปฏิรูปการเรียนรู้สังคมโลกปัจจุบัน เป็นสังคมข้อมูลข่าวสาร ความก้าวหน้าความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม มีผลกระทบทั่วถึงอย่างรวดเร็ว บุคคลในสังคมต้องติดต่อพบปะ เพื่อดำเนินกิจกรรมทางสังคมหรือเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ภาษาต่างประเทศจึงกลายเป็นเครื่องมืออันสำคัญยิ่งในการสื่อสารความรู้สึนึกคิด เพื่อให้เกิดความเข้าใจกันและกันในการศึกษาหาข้อมูลความรู้ และถ่ายทอดวิทยากรต่าง ๆ แก่กันในด้านเศรษฐกิจ ภาษามีความจำเป็นอย่างยิ่งขึ้นในการเจรจาต่อรองด้านการค้า

และการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการรู้ภาษาต่างประเทศ จะช่วยสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างชนชาติไทยและชนชาติอื่น (กรมวิชาการ, 2544) ภาษาอังกฤษได้กลายเป็นภาษากลางที่สำคัญที่ประชาคมโลก ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน นักการศึกษาของไทย ซึ่งมองเห็นความสำคัญและคุณประโยชน์ของภาษาอังกฤษในการบรรจุภาษาอังกฤษเข้าไว้ในหลักสูตรของการศึกษามาโดยตลอด

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะทำการวิจัยเรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการจดจำคำศัพท์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อหารูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาของผู้เรียน และเป็นสื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องราว สามารถดึงดูดความสนใจในการเรียนซึ่งทำให้นักเรียนสนุกกับการเรียนวิชาภาษาอังกฤษและสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับรายวิชาอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคงทนในการจดจำคำศัพท์หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเมื่อระยะเวลาผ่านไป 2 สัปดาห์
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนบ้านท่าสนุก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงา จำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ชนิด ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน จำนวน 5 เรื่อง 10 แผน 10 ชั่วโมง มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาหลักการ ทฤษฎี แนวคิด เทคนิควิธีในการจัดทำแผนการเรียนรู้จากศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และหลักสูตรของโรงเรียนบ้านท่าสนุก เพื่อวิเคราะห์สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ศึกษาคู่มือครูการจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ศึกษาเนื้อหาของบทเรียน คำใหม่ในบทเรียน แนวการสอน การวัดและประเมินผลโดยแผนการจัดการเรียนรู้ ที่สร้างขึ้นมีองค์ประกอบ ดังนี้ สาระสำคัญ คำนำ สารบัญ คำชี้แจงสำหรับการใช้

หนังสือ สารสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้สาระการเรียนรู้ และแบบฝึกหัดท้ายบท และเกณฑ์การประเมินระดับความสามารถ 1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบแบบฝึกเสริมทักษะการเรียนรู้ คำศัพท์สำหรับนักเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปรัชญาผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านการเขียนแผน และด้านการวัดผลและประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แต่ละส่วนว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ โดยการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้

2. ผู้เชี่ยวชาญประเมินโดยใช้แบบประเมินที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) นำแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินแล้วมาหาค่าเฉลี่ยซึ่งต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51-5.00 จึงถือว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้ส่วนแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ไม่เข้าเกณฑ์ให้ปรับปรุงแก้ไขและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง นำแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินมาหาค่าเฉลี่ย นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 นำข้อมูลและปัญหาจากการใช้มาปรับปรุงแผนการเรียนรู้ ก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และเมื่อระยะผ่านไป 2 สัปดาห์ จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบทดสอบแบบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้นเป็นแบบ เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ เพื่อประเมินความรู้ของนักเรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และหลังจากที่ผ่านไปแล้ว 2 สัปดาห์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาข้อสอบรายข้อและเพื่อเป็นการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นชุดเดียวกันกับการตรวจสอบและประเมินคุณภาพแบบฝึกเสริมทักษะจำนวน 3 ท่าน นำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านบ่อแสน จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายที่จะใช้ทดลองจริง โดยนำกระดาษคำตอบที่นักเรียนทดสอบมาตรวจให้คะแนนเพื่อนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์หาคุณภาพค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ตามวิธีของ แบรินแนน (Brennan) นำข้อสอบที่ผ่านการคัดเลือกไว้จำนวน 40 ข้อมาหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้สูตรคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดสอบนักเรียนก่อนเรียนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทุกกิจกรรม

4. สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกเสริมทักษะการเรียนรู้คำศัพท์สำหรับนักเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 ฉบับ จำนวน 10 ข้อ แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน ผู้วิจัยได้สร้างสร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 10 ข้อโดยการประยุกต์จากวิธีของลิเคิร์ต (Likert) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่ามีระดับประเมิน 5 ระดับ

5..นำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาตามความเหมาะสม ว่าสามารถวัดได้ตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการจะวัดซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญชุดเดียวกันกับการตรวจสอบและประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5.แบบประเมินความพึงพอใจที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะความพึงพอใจ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นชุดเดียวกันกับการตรวจสอบและประเมินคุณภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 3 ท่าน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามข้อนั้นวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ตามที่ระบุไว้จริง 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามข้อนั้นวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ตามที่ระบุไว้จริง -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามข้อนั้นไม่ได้วัดจุดประสงค์การเรียนรู้ตามที่ระบุไว้ นำแบบวัดความพึงพอใจที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านบ่อแสน จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับกลุ่มเป้าหมายที่จะใช้ทดลองจริง วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) โดยมีค่าความเชื่อมั่น 0.80 และ 10.พิมพ์แบบประเมินความพึงพอใจเป็นฉบับจริงเพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การศึกษาผลการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R วิชาภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้ 1)คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) 2) นำแบบทดสอบแบบทดสอบวัดการอ่านเพื่อความเข้าใจ จำนวน 30 ข้อ ให้นักเรียนกลุ่มทดลองทำแบบทดสอบก่อนเรียน (pre-test) 3)จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R จำนวน 6 ชั่วโมง นำแบบทดสอบวัดการอ่านเพื่อความเข้าใจจำนวน 30 ข้อ ให้นักเรียนกลุ่มทดลองทำแบบทดสอบหลังเรียน (post-test และบันทึกคะแนนสอบหลังเรียน ผู้วิจัยนำผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองมาทำการเปรียบเทียบกันและ

วิเคราะห์ข้อมูลค่าทางสถิติ และทดสอบสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้และรายงานผลของการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อ 1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน ปรากฏตามตาราง 1

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน	คะแนนหลังเรียน
	(40 คะแนน)	(40 คะแนน)
1	24	32
2	26	35
3	22	34
4	24	34
5	28	36
6	27	34
7	26	35
8	24	35
9	29	37
10	22	30
11	26	34
12	30	37
13	25	32
14	24	34
15	22	32
16	34	38
17	32	39
18	30	36
19	25	34
20	22	31
21	23	35

22	27	35
23	32	40
24	31	36
25	28	35
26	29	37
รวม	692	907
$\bar{X}$	26.62	34.88
S.D.	3.48	2.36
ร้อยละ	66.55	87.20

จากตาราง 2 พบว่าผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 34.88 คิดเป็นร้อยละ 87.20 สูงกว่าก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 26.62 คิดเป็นร้อยละ 66.55 ดังนั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ตัวแปร		N	Mean rank	Sum of Ranks	Z	P
ก่อนเรียน	Negative Rank	0	0.00	0.00	-4.479**	.000
หลังเรียน	Positive Rank	26	13.50	351.00		
	Ties	0				
	Total	26				

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตาราง 2 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคงทนในการจดจำคำศัพท์ระหว่างคะแนนทดสอบหลังเรียน และคะแนนทดสอบเมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ไปแล้ว 2 สัปดาห์ ด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบดังตาราง 4

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบความคงทนในการจดจำคำศัพท์หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเมื่อระยะเวลาผ่านไป 2 สัปดาห์

ตัวแปร		N	Mean rank	Sum of Ranks	Z	P
หลังเรียน	Negative Rank	0	0.00	0.00	-4.071**	.000
ความคงทน หลังจากเรียนไป แล้ว 2 สัปดาห์	Positive Rank	21	11.00	231.00		
	Ties	5				
	Total	26				

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตาราง 3 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนมีความคงทนหลังจากที่เรียนไปแล้ว 2 สัปดาห์สูงกว่าหลังเรียน

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน ดังตาราง 4

ตาราง 4 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. นักเรียนได้เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานอย่างสนุกสนาน	4.46	0.50	มาก
2. นักเรียนรู้สึกอยากเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน	4.57	0.64	มากที่สุด
3. นักเรียนชอบทำภาระงานแบบฝึก	4.42	0.50	มาก
4. การเรียนรู้ด้วยภาระงานแบบฝึกเป็นวิธีที่น่าสนใจ	4.73	0.45	มากที่สุด
5. นักเรียนทำงานกลุ่มแล้วมีความสุข	4.53	0.50	มากที่สุด
6. นักเรียนชอบเรียนภาษาอังกฤษกับเพื่อนๆ	4.57	0.50	มากที่สุด
7. นักเรียนทำภาระงานแบบฝึกได้ด้วยตนเอง	4.69	0.47	มากที่สุด
8. นักเรียนสนใจประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง	4.76	0.42	มากที่สุด
9. นักเรียนภูมิใจและสนใจแสดงผลงานดีเด่นของตนเอง	4.38	0.63	มาก
10. นักเรียนชอบเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น	4.61	0.49	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.57	0.31	มากที่สุด

จากตาราง 5 พบว่าผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือ นักเรียนสนใจประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง ($\bar{X} = 4.76$) รองลงมาคือการเรียนรู้ด้วยภาระงานแบบฝึกเป็นวิธีที่น่าสนใจ ($\bar{X} = 4.73$) และข้อที่มีความพึงพอใจต่ำสุดคือ นักเรียนภูมิใจและสนใจสะสมผลงานดีเด่นของตนเอง ($\bar{X} = 4.38$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษชุด Learning from Words กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการศึกษาที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน โดยนักเรียนสามารถค้นคว้าและทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีรูปภาพประกอบสวยงาม ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นเรียนรู้ สนุกสนานในการเรียน ดังนั้นแบบฝึกเสริมทักษะการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่เปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถประสบความสำเร็จในการเรียนด้วยตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คณิงนิจ รุ่งโรจน์ ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกทักษะภาษาอังกฤษโดยเทคนิคการใช้คำถามสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมฝึกทักษะภาษาอังกฤษโดยเทคนิคการใช้คำถาม มีประสิทธิภาพเท่ากับ 89.55/85.18 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมฝึกทักษะภาษาอังกฤษโดยเทคนิคการใช้คำถามอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.73$) (คณิงนิจ รุ่งโรจน์, 2556)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนมีความคงทนหลังจากที่เรียนไปแล้ว 2 สัปดาห์สูงกว่าหลังเรียน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการศึกษาที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่เรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน นักเรียนเกิดการเรียนรู้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น มีความอยากเรียน สนุกสนาน และตื่นเต้น ซึ่งสอดคล้อง

กับงานวิจัยของนายมานพ พุ่มจิตรได้ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการใช้ภาษาอังกฤษตามหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการใช้ภาษาอังกฤษมีค่าเท่ากับ $83.58 / 84.42$ ถือว่ามีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ดีมาก 2) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังการใช้แบบฝึกทักษะการใช้ภาษาอังกฤษสูงกว่าก่อนการใช้แบบฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อแบบฝึกทักษะการใช้ภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นอยู่ในระดับมากทุกบทเรียน (มานพ พุ่มจิตร, 2554) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลธิดา คนเสี้ยวได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์การเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอนซิปปา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดพรหมเพชร ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์การเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน วัดพรหมเพชร โดยใช้รูปแบบการสอนซิปปา (CIPPA Model) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (กุลธิดา คนเสี้ยว, 2557)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือ นักเรียนสนใจประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง ($\bar{X} = 4.76$) รองลงมาคือการเรียนรู้ด้วยภาระงานแบบฝึกเป็นวิธีที่น่าสนใจ ($\bar{X} = 4.73$) และข้อที่มีความพึงพอใจต่ำสุดคือนักเรียนภูมิใจและสนใจสะสมผลงานดีเด่นของตนเอง ($\bar{X} = 4.38$) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิตย์ ยอดจันทร์ ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยศรีปทุม โดยใช้ชุดฝึกการเขียนตามคำบอก ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษหลังเรียนโดยใช้ชุดฝึกการเขียนตามคำบอกสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลังการใช้ชุดฝึกการเขียนตามคำบอกสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายชุดพบว่า นักศึกษามีทักษะการเขียนภาษาอังกฤษผ่านเกณฑ์และสูงกว่าเกณฑ์ยกเว้นชุดที่ 2 ทักษะการเขียนคำยากและชุดที่ 5 ทักษะการเขียนประโยคที่นักศึกษามี ทักษะต่ำกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3) ความพึงพอใจต่อการใช้ชุดฝึกการเขียนตามคำบอกของนักศึกษายู่ในระดับมาก (สุนิตย์ ยอดจันทร์, 2555)

องค์ความรู้ใหม่

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการจดจำคำศัพท์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน โดยนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นและมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากหลายเหตุผลดังต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน นักเรียนมีความสนใจ ประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง แบบฝึกเป็นวิธีที่น่าสนใจ นักเรียนสนใจประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง การจัดทำแบบฝึกเสริมทักษะเพื่อประกอบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองและฝึกปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ สามารถทำให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยความสนุกสนาน ได้รับทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน เป็นการเพิ่มพูนทักษะการดำรงชีวิตและดูแลสุขภาพกายและใจของนักเรียน โดยยึดหลักการว่า ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ได้รวมทั้งการยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ จึงส่งผลให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เป็นการจัดการเรียนการสอนที่แปลกใหม่ นักเรียนได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้โดยตรง มีโอกาสในการทำงานกลุ่มร่วมกัน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีการแสดงออก เกิดการเรียนรู้ใฝ่เรียนด้วยตัวนักเรียนเอง นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ รวมทั้งการได้รับคำยกย่องชมเชยจากครูและเพื่อน ๆ ทำให้นักเรียนรู้สึกภูมิใจในผลงานของตนเอง

บทสรุป

การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษชุด Learning from Words กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้ ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีการพัฒนาการทางการเรียนเพิ่มขึ้น สามารถวิเคราะห์และสรุปองค์ความรู้ในเรื่องที่เรียนรู้ได้ ทั้งนี้เนื่องจากจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีขั้นตอนที่น่าสนใจ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบ มีการจัดเอกสารการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายเหมือนกระบวนการสอนแบบเดิม เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกทักษะปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งไม่ใช่เฉพาะเพียงให้นักเรียนได้เรียนรู้ทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังเป็นการฝึกทักษะ ทักษะคิด ที่ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้กระบวนการที่ถูกต้องด้วย ซึ่งครูเป็นคนกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนเท่านั้น ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอย่างน่าพอใจ และทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผู้สอนควรเตรียมตัวก่อนล่วงหน้าทุกครั้ง โดยการทำ ความเข้าใจในเนื้อหา รายละเอียดของแบบฝึกเสริมทักษะแต่ละชุด เพื่อมิให้เกิดความผิดพลาดและจะต้องเตรียมสื่ออุปกรณ์ให้พร้อมก่อน

1.2 บรรยากาศในการจัดทำแบบฝึกเสริมทักษะไม่ควรมีความเครียดหรือกดดันต่อการเรียนการสอน เพื่อให้ นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข

1.3 รูปแบบของแบบฝึกเสริมทักษะควรมีรูปแบบที่สอดคล้องกับระดับพัฒนาการในการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและอยากเรียนรู้

1.4 ควรมีการส่งเสริมให้ครูแต่ละท้องถิ่น ได้สร้างแบบฝึกเสริมทักษะในการเรียนรู้ในเรื่องอื่นๆ ให้มากขึ้น โดยปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับกับต้องการของนักเรียนหรือผู้ปกครองในท้องถิ่นนั้นๆ เนื่องจากแบบฝึกเสริมทักษะเป็นสื่อที่ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองเป็นการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและเพิ่มพูนทักษะความรู้แก่ผู้เรียน นอกเวลาเรียนได้เป็นอย่างดี

1.5 สนับสนุนให้นักเรียนกล้าคิดกล้าแสดงออกและกล้าแสดงทักษะปฏิบัติโดยที่ครูให้การชมเชย ยอมรับ นักเรียนที่มีความตั้งใจ และความพยายามที่จะเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 ควรมีมีการปฐมนิเทศก่อนดำเนินการจัดทำแบบฝึกเสริมทักษะ

2.2 ควรมีการพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะเรียน โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะในเนื้อหาสาระและระดับอื่น ๆ แล้วนำไปสอนเปรียบเทียบกับการสอนแบบอื่น

2.3 ควรมีการศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ระหว่างการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกเสริมทักษะกับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบอื่น ๆ

2.4 ควรมีการรวบรวมกิจกรรมที่เหมาะสม สำหรับการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกเสริมทักษะ ทั้งกิจกรรมที่ทำเป็นงานรายบุคคล งานคู่ หรืองานกลุ่ม เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าและนำไปใช้ประโยชน์สำหรับครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2544). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช
กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.

กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กุลธิดา คนเสี้ยม (2557). การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอนซิปปาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดพรหมเพชร. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

- คณิงนิจ รุ่งโรจน์. (2556). การพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกทักษะภาษาอังกฤษโดยเทคนิคการใช้คำถาม
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราช
ภัฏรำไพพรรณี.
- สุนิตย์ ยอดจันทร์. (2555). การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 2
มหาวิทยาลัยศรีปทุม โดยใช้ชุดฝึกการเขียนตามคำบอก. ศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- Jordan, R. R. (1997). *English for academic purpose*. A guide and resource book for
teachers.

การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้ชุดฝึกทักษะการ
เขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนอนุบาลชุมชนบางบ่อ (ศุภพิพัฒน์รังสรรค์)
Developing English Vocabulary Spelling Writing Skill Using
English Vocabulary Spelling Writing Skill Exercise for
Prathomsuksa 1 Student Anubanchumchonbangbo
(Suppapipatrungsan) School

¹ศศิธร ดวงละคร Sasithorn Duanglakhorn

²สุรัตนา อติพัฒน์ Surattana Adipat

¹²คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹²Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

¹Corresponding author, e-mail: fahsasithorn.96@gmail.com

Received June 18, 2023; Revised March 29, 2024; Accepted: March 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์มีดังนี้ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 40 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ และ 2) ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ และ 3) แบบทดสอบวัดทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบคะแนนที (t-test) แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ มีค่าเท่ากับ 84.58/87.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 2)

นักเรียนมีทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะ; คำศัพท์ภาษาอังกฤษ; ทักษะการเขียน

Abstract

This research article aimed to: 1) investigate the efficiency of English vocabulary spelling writing skill exercises to meet the efficiency criterion of 80/80 and 2) compare students' English vocabulary spelling writing skill before and after using the exercises. This research is quantitative research. The sample was employed with students in Prathomsuksa 1/1, consisting of 40 students at Anubanchumchonbangbo School, in the second semester of 2022 academic year, using the cluster sampling. The instrument used to gather the data were 1) lessons plan using English vocabulary spelling writing skill exercises 2) English vocabulary spelling writing skill exercises and 3) a spelling writing proficiency test, used as a pretest and posttest. The data were analyzed by t-test (t-test for dependent samples). The results of this research were 1) The average formative score was 84.58/87.67 which meets the set criterion (80/80) and 2) the student's English vocabulary spelling writing skill after learning the English vocabulary spelling writing skill exercises was significantly higher than that before using the English vocabulary spelling writing skill exercises constructed at the .05 level.

Keywords: Developing Skill; English Vocabulary; Writing Skill

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้สาระเรียนรู้กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เพราะภาษาอังกฤษเป็นตัวกลางในการสื่อสาร การศึกษา การประกอบอาชีพ การแสวงหาความรู้ การเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของต่างชาติและวิสัยทัศน์ของต่างชาติ นำมาช่วยพัฒนาผู้เรียนมีความเข้าใจต่อตนเองและผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น การจัดการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้สถานศึกษากำหนดสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมยึดหยุ่นตามธรรมชาติของกลุ่มสาระ และยึดหยุ่นตามธรรมชาติของตัวผู้เรียนและบริบทของผู้เรียน พร้อมทั้งคิดค้นหาวิธีการสอนแบบต่างๆ สื่อการสอน และหาแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมเข้า

มาใช้ควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และหาวิธีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งทุกโรงเรียนได้จัดมีการจัดการเรียนการสอนอยู่ในหลักสูตรสถานศึกษาทุกแห่ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ภาษาอังกฤษสำหรับด้านการศึกษา ถือเป็นด้านที่สำคัญอย่างมาก ไม่แพ้ด้านการติดต่อสื่อสาร เพราะปัจจุบันสถาบันการศึกษา และมหาวิทยาลัยในประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทยเอง ได้พยายามปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา ให้มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่นหลักสูตรที่เป็นภาษาไทยเองมีการนำเอาความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษเข้ามาประยุกต์ใช้มากขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อม และให้ตัวนักเรียนได้มีความคุ้นเคยกับภาษาอังกฤษ เมื่อเข้าเรียนในระดับสูง ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาอังกฤษในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก ปัจจุบันคนไทยจึงจำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจในทักษะภาษาอังกฤษ ทั้งทักษะ 4 ประกอบด้วย การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เนื่องจากทักษะภาษาอังกฤษช่วยพัฒนาทุกอาชีพเพื่อให้ได้มีโอกาสที่ดีสำหรับผู้ที่มีทักษะด้านภาษาอังกฤษที่ดีมาก (เจนจิรา ชัยปาน และคณะ, 2556)

อย่างไรก็ตามการเรียนการสอนภาษาอังกฤษจะประสบความสำเร็จได้ ต้องรู้หลักโครงสร้างต่างๆ หลักการใช้ และอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญต่อการเรียนภาษาอังกฤษ คือ คำศัพท์ คำศัพท์เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่มีความสำคัญมาก ไม่แพ้การเรียนไวยากรณ์หรือโครงสร้างประโยค เพราะคำศัพท์เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ซึ่งสามารถช่วยให้สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง ดังนั้น การเรียนรู้คำศัพท์มีความจำเป็นอย่างยิ่งและสมควรให้ความสำคัญเทียบเท่ากับการเรียนรู้ในองค์ประกอบอื่น ๆ (กรมวิชาการ, 2551) โดยปัจจุบันพบว่าปัญหาพื้นฐานของการเรียนภาษาอังกฤษ คือ ปัญหาของคำศัพท์ เนื่องจากความรู้ทางด้านคำศัพท์นั้นไม่เพียงพอ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียน เป็นทักษะที่ล้วนแต่จำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานทางด้านคำศัพท์ จึงจะเรียนได้ดี ดังนั้น สามารถกล่าวได้ว่า คำศัพท์เป็นหัวใจพื้นฐานที่สำคัญต่อการเรียนภาษาอังกฤษอย่างหนึ่ง ภาษาอังกฤษเป็นส่วนหนึ่งของหลายๆ กิจกรรมในชีวิตประจำวัน และในการที่จะใช้ภาษาภาษาอังกฤษได้ดั่งนั้น ผู้เรียนต้องฝึกฝนทั้งทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนโดยเชื่อมโยงกับการนำไปใช้ได้จริง และทักษะในภาษาอังกฤษทั้งหมด ทักษะการเขียนเป็นทักษะที่สำคัญอย่างหนึ่งต่อการเรียน เพราะการเขียนเป็นกระบวนการที่ต้องฝึกฝนอย่างเป็นระบบ ซึ่งการเขียนที่ดั่งนั้นก็ไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับผู้ที่ยังเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ เนื่องจากสะกดคำศัพท์นั้นๆ ไม่ถูกต้อง รู้ตัวอักษรแต่ประสมเป็นคำไม่ได้ อย่างไรก็ตามการฝึกฝนทางด้านการเขียนจะเป็นตัวช่วยให้ตัวผู้เรียนพัฒนาทักษะการเขียนให้ดีขึ้นได้ (กฤษฎา โพธิ์ชัยรัตน์, 2561)

การเขียนสะกดคำเป็นส่วนหนึ่งของทักษะการเขียน การเขียนสะกดคำนั้นจึงถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในทักษะการเขียน ถ้าผู้เขียนเขียนสะกดคำผิดไปก็จะทำให้ความหมายของคำนั้น

คลาดเคลื่อนไปด้วยหรืออาจจะไม่มีความหมายของคำนั้นเลยก็ได้ ทำให้ผู้อ่านและผู้เขียนมีความเข้าใจไม่ตรงกัน เนื่องมาจากการสื่อสารที่ผิดพลาด แต่ถ้าผู้เขียนสามารถเขียนสะกดคำได้ถูกต้อง ก็จะทำให้การสื่อสารระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน สื่อสารกันได้ตรงกันและเข้าใจกันตามความหมายของผู้เขียนที่ต้องการสื่อสารออกไป ดังนั้น การเขียนสะกดคำเป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารในภาษาอังกฤษ การฝึกทักษะการเขียนสะกดคำในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญและสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะเป็นพื้นฐานในการต่อยอดในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในด้านทักษะการเขียน จากการศึกษาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ พบว่า ทักษะการเขียน ทางด้านการเขียนสะกดคำศัพท์มีปัญหาหลายประการ มีนักการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องหลายๆ คนได้พยายามแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการเขียน

จากการศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลชุมชนบางบ่อ (ศุภพิพัฒน์รังสรรค์) พบว่า นักเรียนไม่สามารถเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษให้ถูกต้องได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้มองเห็นปัญหาและได้สร้างชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษให้กับนักเรียน ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำจะช่วยให้ นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการเขียนสะกดคำมากขึ้นจนเกิดความชำนาญในการเขียนและการจัดการเรียนสอนที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลชุมชนบางบ่อ (ศุภพิพัฒน์รังสรรค์) อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 6 ห้อง รวม 240 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียน อนุบาลชุมชนบางบ่อ (ศุภพิพัฒน์รังสรรค์) อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 40 คน โดยใช้การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) เนื้อหาที่ผู้วิจัยใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ จำนวน 3 เล่ม เล่มละ 30 คำ ได้แก่ เล่มที่ 1 Animal vocabulary เล่มที่ 2 Food vocabulary เล่มที่ 3 School vocabulary

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 9 แผน 2) ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ จำนวน 3 เล่ม เล่มละ 30 คำ ได้แก่ เล่มที่ 1 Animal vocabulary เล่มที่ 2 Food vocabulary เล่มที่ 3 School vocabulary 3) แบบทดสอบวัดทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นชนิด 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกัน แบ่งเป็น แบบทดสอบก่อนเรียน 30 ข้อ และแบบทดสอบหลังเรียน 30 ข้อ ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้กับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.00 และนำชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ด้านเนื้อหาหลักสูตรภาษาอังกฤษและผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้องของชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ประเมินคุณภาพเป็นข้อ โดยให้ตอบในช่องแสดงความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จากผลการพิจารณาพบว่า ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีผลการประเมินเฉลี่ย 4.79 หมายถึง ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีคุณภาพอยู่ในระดับ ดีมาก โดยเกณฑ์การยอมรับคุณภาพของชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ จะต้องมีคุณภาพจากผลการประเมินตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ซึ่งหมายถึง ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษต้องมีคุณภาพอยู่ในระดับดีขึ้นไป จึงจะยอมรับพอที่จะนำไปใช้ในการทดลองได้ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นผู้วิจัยจึงนำชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ใช้นักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยพิจารณา ค่า E_1/E_2 โดยใช้เกณฑ์ 80/80 ผลการใช้พบว่า มีประสิทธิภาพ 82.56/83.44 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงได้ และผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับมาตรฐานและตัวชี้วัด มาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยรวมคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดแล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย ถ้าได้ค่าเฉลี่ยเกิน .50 ถือว่าคำถามนั้นวัดตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัดจริง ผลการพิจารณาพบว่า ข้อสอบมีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 – 1.00 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับนักเรียน จำนวน 40 คน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โดยตอบถูก ให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน เพื่อหาค่าความยากง่ายของแบบทดสอบ (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) แล้วคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง

0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) .20 ขึ้นไป เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง จากการวิเคราะห์ พบว่า แบบทดสอบมีความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.66 - 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.20 - 0.70 และนำแบบทดสอบที่คัดเลือกไว้ 30 ข้อ มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR-20 (Kuder Richardson):(KR-20) จากการวิเคราะห์ พบว่า ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.82

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) จัดเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 2) ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไปดำเนินการสอนด้วยตนเอง โดยนำไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนอนุบาลชุมชนบางบ่อ (ศุภพัฒน์รังสรรค์) จำนวน 40 คน ใช้เวลา 11 ชั่วโมง (รวมเวลาในการทดสอบ) พร้อมทั้งชี้แจงให้นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างเข้าใจ และทราบถึงวัตถุประสงค์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง 3) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าทางสถิติ และทดสอบสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้และรายงานผลของการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลชุมชนบางบ่อ (ศุภพัฒน์รังสรรค์)

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

(n = 40)

ชุดแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ	E1	E2
	84.58	87.67

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษระหว่างเรียน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 84.58 และคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 87.67 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ที่กล่าวไว้ว่าชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียน โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ

(n = 40)

การทดสอบ	M	SD	t	df	Sig.
ก่อนเรียน	17.45	1.934	-25.832*	39	.000
หลังเรียน	26.30	1.506			

*p=มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ มีทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t=-25.832$, $df=39$, $Sig.=.000$) โดยนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ มีค่าเฉลี่ยทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ หลังเรียนเท่ากับ 26.30 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.506 และมีค่าเฉลี่ยทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ก่อนเรียนเท่ากับ 17.45 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.934 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 2 ที่กล่าวไว้ว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษมีทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาการพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลชุมชนบางป่อ (ศุภพิพัฒน์รังสรรค์) สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1) ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพที่ 84.58/87.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ เนื่องจาก ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และได้สอบถามจากเพื่อนครูที่สอนในวิชาภาษาอังกฤษถึงปัญหาที่พบเจอในชั้นเรียน ผู้วิจัยจึงได้นำปัญหามาวิเคราะห์และนำประเด็นปัญหามาแก้ไข ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการและขั้นตอนการสร้างชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ได้ผ่านการตรวจ แก้ไข ข้อบกพร่องและได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของชุดฝึกก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษไปใช้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น ซึ่งการทำแบบฝึกหัดแต่ละแบบฝึกหัดในชุดฝึกทักษะช่วยให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น จดจำความรู้ได้นาน รวมทั้งพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้สร้างชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามแนวทางการสร้างชุดฝึกทักษะที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับชวลา ศรีวงษา และคณะ ได้ศึกษาการ

พัฒนาการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ เรื่อง Fun with Words โดยใช้แบบฝึกกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านกุดไผ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ระหว่างเรียน มีคะแนนร้อยละ 85.18 และผลสัมฤทธิ์หลังเรียน มีคะแนนร้อยละ 86.79 ซึ่งการทดลองกับกลุ่มเป้าหมายมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 ซึ่งแบบฝึกในแต่ละชุดมีองค์ประกอบ คำชี้แจงในการใช้ใบความรู้ แบบฝึกหัดและแบบทดสอบในแต่ละแบบฝึกที่ทำให้นักเรียนได้ฝึกทำจนเกิดทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษดีขึ้น (ขวลา ศรีวงษา และคณะ, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของมยุรี ธาณี มีผลการวิจัยพบว่า ชุดแบบฝึกทักษะการเขียนภาษาอังกฤษกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.00/87.87 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80 เพราะการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติและเรียนรู้ด้วยตนเอง นักเรียนจะเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพคือนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติในกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองได้มากที่สุด (มยุรี ธาณี, 2551)

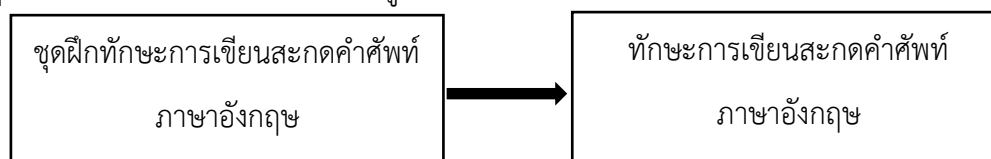
2) นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษมีทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดฝึกทักษะที่ส่งเสริมทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์และมีการจัดการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการโดยใช้เกม เพลง กิจกรรมกลุ่มและกลุ่มย่อย ส่งผลให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ นอกจากแบบฝึกทักษะที่ช่วยเสริมทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ ผู้วิจัยได้ออกแบบขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนของเนื้อหาจากง่ายไปยาก จึงทำให้ผู้เรียนเกิดการจดจำเนื้อหาคำศัพท์ของบทเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับขวลา ศรีวงษา และคณะ ได้ศึกษาการพัฒนาการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ เรื่อง Fun with Words โดยใช้แบบฝึกกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านกุดไผ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 26.04 และก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 19.26 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ทำให้นักเรียนมีทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษดีขึ้น เนื่องจากแบบฝึกกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้และช่วยกระตุ้นให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยตนเองในการเรียนรู้ (ขวลา ศรีวงษา และคณะ, 2556) สอดคล้องกับงานวิจัยของประสิทธิ์ เพยกลิน ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำพื้นฐาน โดยใช้แบบฝึกทักษะกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ): กรณีศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดมงคลรัตน์ ผลวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและการเขียนสะกด

คำภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐานของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ประสิทธิ์ เหยกกลิ่น, 2560) เนื่องจาก แบบฝึกทักษะ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ(ภาษาอังกฤษ) เป็นแบบฝึกทักษะที่ใช้ร่วมกับแผนการจัดการ เรียนรู้ที่ได้นำเอากิจกรรมต่างๆ มาร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เพื่อเป็นสื่อในการ เสนอเนื้อหาสาระ ความรู้ แบบฝึกหัด และแบบทดสอบในแต่ละแบบฝึกหัด เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ ฝึกปฏิบัติและส่งเสริมให้เกิดทักษะการเขียนสะกดคำพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพจากการเรียนรู้โดยใช้ แบบฝึกทักษะ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพนัสวี หวนจริต และอนุสิษฐ์ พันธกล้า ที่ได้ศึกษาการ พัฒนาทักษะการเขียนคำศัพท์พื้นฐานภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกการเขียนคำศัพท์พื้นฐาน ภาษาอังกฤษ ผลวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 11.85 และหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.15 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การใช้แบบฝึก ทักษะการเขียนคำศัพท์พื้นฐานภาษาอังกฤษในการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน กิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดถึงขั้นตรวจผลงานด้วยตนเอง นักเรียนเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ และการฝึก ปฏิบัติด้วยตนเอง ทำงานร่วมกับเพื่อนเป็นกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนเข้าใจการเรียนรู้แบบประสบการณ์ ช่วยให้เกิดทักษะการเขียนสะกดคำพื้นฐานภาษาอังกฤษสูงขึ้น (พนัสวี หวนจริต และอนุสิษฐ์ พันธ กล้า, 2561)

ทั้งนี้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและ ความสามารถในการเขียนสะกดคำได้ดีขึ้นกว่าเดิม และยังสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนได้ฝึกฝนการเขียน สะกดคำด้วยตัวเอง นักเรียนมีโอกาสทำซ้ำๆ ในที่สุดเกิดการเรียนรู้จึงทำให้นักเรียนจดจำเนื้อหาของ การเขียนสะกดคำศัพท์ได้มากขึ้นและแม่นยำมากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้เสริมแรงด้วยการให้คำชมเชย และให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอ ทำให้นักเรียนเกิดการฝึกฝนและพยายามให้ตนเองเกิดพัฒนาการ ทางด้านทักษะการเขียนสะกดคำอยู่เสมอ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาการพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ชุดฝึกทักษะการ เขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลชุมชนบางบ่อ (ศุภพิพัฒน์รังสรรค์) สามารถนำเสนอรูปแบบได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

1. ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ หมายถึง กิจกรรมหรือคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยเน้นทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับให้นักเรียนใช้ฝึกปฏิบัติ ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการเรียนในสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เรื่องการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยมีรายละเอียดสอดคล้องตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีทั้งหมด 3 เล่ม ดังนี้ เล่มที่ 1 Animal vocabulary เล่มที่ 2 Food vocabulary เล่มที่ 3 School vocabulary

2. ทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ หมายถึง การเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้อง สามารถเขียนเรียงพยางค์ สระ ตัวสะกดเรียงเป็นคำได้ถูกต้อง โดยสามารถแยกเสียงของพยางค์ และสระออกเป็นตัวอักษรของแต่ละหน่วยเสียงแล้วผสมกันออกมาเป็นคำได้ถูกต้อง

3. ประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะ หมายถึง คุณภาพของชุดฝึกทักษะที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีทักษะที่ดีขึ้นหลังเรียนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะ ตามเกณฑ์ 80/80

บทสรุป

จากข้อค้นพบผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลชุมชนบางบ่อ (ศุภพิพัฒน์รังสรรค์) สรุปได้ว่า นักเรียนมีการพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากนักเรียนมีการฝึกฝนจากการทำชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด นักเรียนมีการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ จะทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้นั้น ชุดฝึกทักษะจะต้องมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น หลังจากฝึกจากชุดฝึกทักษะ ซึ่งการทำแบบฝึกหัดแต่ละแบบฝึกหัดในชุดฝึกทักษะช่วยให้พัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนได้ดี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษสามารถพัฒนาต่อไปให้สมบูรณ์มากขึ้น โดยวิเคราะห์กระบวนการนำไปใช้ในการเรียนรู้และส่งเสริมทักษะการเขียน เนื่องจาก วิเคราะห์

จากปัญหาที่คุณครูพบด้วยตนเอง นำประเด็นปัญหามาพัฒนาชุดฝึกทักษะเพื่อแก้ไขปัญหาที่พบให้เหมาะสมกับบริบทและวัยของนักเรียน

1.2 การพัฒนาชุดฝึกทักษะควรเลือกเนื้อหาคำศัพท์ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและไม่ยากและยากเกินไป เนื่องจาก การเลือกคำศัพท์ที่เหมาะสมกับวัยนั้นจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและรวดเร็ว เหมาะสมกับวัยและความสามารถในการเรียนรู้ ถ้าเลือกคำศัพท์ที่ยากเกินไปจะทำให้เด็กทุกคนสามารถทำแบบฝึกหัดนั้นได้ ซึ่งไม่สามารถวัดได้ว่าชุดฝึกทักษะนั้นจะมีประสิทธิภาพที่ดี และถ้าเลือกคำศัพท์ที่ยากเกินไปไม่เหมาะสมกับวัยที่จะเรียนรู้จะทำให้เด็กไม่เกิดการเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ

1.3 คุณครูควรสร้างบรรยากาศที่เกิดการกระตุ้นให้เด็กอยากฝึกฝนด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะเป็นการเรียนรู้ที่ต้องใช้การฝึกฝน ฝึกปฏิบัติเป็นหลัก ถ้าเด็กไม่ได้รับการกระตุ้นให้อยากฝึกฝนด้วยตนเองก็จะทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้ที่มาจากชุดฝึกทักษะ ดังนั้น คุณครูควรสร้างบรรยากาศให้เด็กอยากฝึกฝน อาจจะมีการนำกิจกรรมเกม เพลง รางวัลหรือกิจกรรมกลุ่มให้ทำร่วมกันกับเพื่อน เพื่อส่งเสริมให้เด็กอยากเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ ฝึกฝนด้วยตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความคงทนของการจดจำคำศัพท์ที่ได้จากการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ เพื่อให้รู้ว่านักเรียนที่ได้เรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษแล้ว เมื่อผ่านไประยะเวลาหนึ่งนักเรียนยังสามารถจดจำการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้อยู่หรือไม่ และแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษนั้นช่วยให้นักเรียนเกิดความคงทนในการจดจำคำศัพท์หรือไม่

2.2 ควรศึกษาเชิงพฤติกรรมทางด้านความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ เพื่อให้ได้รู้ถึงความต้องการในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ให้เด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการ ให้เด็กเข้าใจการเรียนรู้แบบประสบการณ์ เนื้อหาเหมาะสมกับความสามารถในการรับรู้ของนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความเพลิดเพลินสนุกสนาน มีความกระตือรือร้นที่จะเรียน และเพื่อการปรับปรุงพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษให้ดียิ่งขึ้นไปส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้และทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษดียิ่งขึ้นและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2551). *กระบวนการเรียนรู้และยุทธศาสตร์การเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กฤษฎา โพธิ์ชัยรัตน์. (2561). การพัฒนาความสามารถการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ เกมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโคกโพธิ์ไชยศึกษา. *รายงานการวิจัย*. กลุ่มวิจัย และส่งเสริมการวิจัยทางการศึกษา สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.
- เจนจิรา ชัยปาน และคณะ. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของ นักศึกษาหลักสูตร สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล ชั้นปีที่ 4. *ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต*. คณะศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- ชวลา ศรีวงษา และคณะ. (2556). การพัฒนาการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ เรื่อง Fun with Words โดยใช้แบบฝึกกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านกุดไผ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, (10)(46): 295-302.
- ประสิทธิ์ เพยกลีน. การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำพื้นฐาน โดยใช้แบบฝึกทักษะกลุ่ม สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ): กรณีศึกษานักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 โรงเรียนวัดมงคลรัตน์. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม*, (7)(9): 153-162.
- พนัสวี หวนจรีต และอนุสิษฐ์ พันธุ์กล้า. (2561). การพัฒนาทักษะการเขียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการ เขียนคำศัพท์พื้นฐานภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- มยุรี ธาณี. (2551). การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ประสิทธิผลการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของ อสม.หมอประจำบ้าน จังหวัดพังงา

Effectiveness of development of work potential of Village health volunteer, resident doctor, Phang Nga Province

ศรชชตรา เกตุแก้ว Sattrra Katkeaw

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงา

Public Health Phang Nga Province

Corresponding author, e-mail: sattrra_00@hotmail.com

Received February 6, 2024; Revised March 28, 2024; Accepted: March 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอประจำบ้าน จังหวัดพังงา เพื่อศึกษาศักยภาพในการปฏิบัติงานของ อสม.หมอประจำบ้าน จังหวัดพังงา และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอประจำบ้าน จังหวัดพังงา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่าง คือ คัดเลือกจากกลุ่มประชากร คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทา โร ยามาเน่ ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 317 คน ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาศักยภาพ อสม. หมอประจำบ้าน ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนา ทักษะ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาทักษะอยู่ในระดับมาก และด้านการพัฒนาความรู้ อยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลในรายอำเภอ พบว่า ด้านการพัฒนาความรู้ พบว่า ภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก อำเภอ ที่คะแนนสูงที่สุด ได้แก่ อำเภอตะกั่วป่า รองลงมาคือ อำเภอท้ายเหมือง อำเภอตะกั่วทุ่ง ตามลำดับ อำเภอที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คืออำเภอกะปง ส่วนผล วิเคราะห์การพัฒนาความรู้ที่ได้สูงสุด คือ การได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมความรู้ ที่หลากหลายและเหมาะสมต่อการ ปฏิบัติงาน รองลงมาคือ มีการให้ความรู้ต่อเนื่องและฝึกปฏิบัติการให้บริการสาธารณสุข ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล/โรงพยาบาลชุมชน ตามความเหมาะสม และข้อที่คะแนนน้อยที่สุด คือ การเรียนรู้ตามกิจกรรมย่อย

คำสำคัญ: ศักยภาพในการปฏิบัติงาน; อสม.หมอประจำบ้าน; จังหวัดพังงา

Abstract

This article aims to study the potential development process village health volunteers, Phang Nga Province, to study the performance potential of Village health volunteers, resident doctors, Phang Nga Province, and to study suggestions for potential development Village health village doctor, Phang Nga Province. This research is quantitative research. There is a sample group, which is selected from the population. The sample size was calculated using Taro Yamane's formula, resulting in a sample size of 317 people. The results of the study have found that the overall potential development of village health volunteers and resident doctors was at a high level. When I separated into each area, it was found that the attitude development aspect was at the highest level, the skills development aspect was at a high level and knowledge development is at a high level. When I analyze the data, it was found that in terms of knowledge development, it was found that the overall development was at a high level. In the district with the highest score was Takua Pa District, Thai Mueang District and Takua Thung District. The district that received the lowest score was Kapong District. As the results of the analysis of knowledge development, the highest achievement was receiving additional training and knowledge that are diverse and appropriate for work, continuous knowledge and practice in providing public health services at the Subdistrict Health Promoting Hospital/Community Hospital. In finally, the lowest score was learning according to sub-activities.

Keywords: Work potential; Health volunteers of village; Phang Nga Province

บทนำ

รัฐบาลมีนโยบายด้านสาธารณสุขในการพัฒนาด้านกำลังคนยกระดับความรู้ความสามารถ สุข ประจำหมู่บ้าน(อสม.) ให้เป็นอสม.หมอบริการบ้านควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารทางการแพทย์ เพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริการสาธารณสุขในชุมชนผ่านการพัฒนากระบวนการแพทย์ทางไกลควบคู่ไปกับการเพิ่มบทบาทของอสม.มีวัตถุประสงค์เพื่อลดโรคและปัญหาสุขภาพ ส่งเสริมให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ และสามารถลดความแออัดของโรงพยาบาลลดการพึ่งพาโรงพยาบาลได้ กระทรวงสาธารณสุขให้ความสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนและยกระดับคุณภาพการบริการด้านสาธารณสุข โดยพัฒนาระบบบริการสุขภาพ เน้นการส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคและภัย

สุขภาพ และการคุ้มครองผู้บริโภค ด้วยความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยให้ประชาชนมีโอกาส ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมทำ และร่วมในการอภิบาลแบบเครือข่าย ภายใต้กระบวนการที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาบทบาทด้านสุขภาพภาคประชาชน ตามหลักการสาธารณสุขมูลฐาน

ปัจจุบัน กระทรวงสาธารณสุข มีเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) จำนวนมากกว่า 1,040,000 คน ซึ่งเป็นตัวแทนประชาชนผู้ที่มีจิตอาสา เสียสละ เข้ามามีส่วนร่วมดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชนจนได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนสามารถดูแลสุขภาพของตนเองได้ และชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลสุขภาพตนเอง ครอบครัว ชุมชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นั้น ภารกิจหลักการขับเคลื่อนงานด้านสุขภาพภาคประชาชน เป็นภารกิจของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพที่ต้องดำเนินการต้องมีการพัฒนา ศักยภาพและยกระดับอสม.เป็นหมอประจำบ้าน เพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ ให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) สามารถเป็นแกนนำในการดูแลสุขภาพตนเอง ครอบครัว และชุมชน ให้มีสุขภาพดี ลดความแออัดในโรงพยาบาล ลดการพึ่งพาโรงพยาบาล ประชาชนมีการพึ่งตนเองเพิ่มขึ้น และยังเป็นการลดรายจ่ายด้านการรักษาพยาบาลของประชาชนที่ไม่จำเป็น (Ministry of Public Health, 2020) ซึ่งการพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพนับว่าเป็นประเด็นสำคัญที่ควรอยู่ในความสนใจของสังคมอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ภายใต้เป้าหมายเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการสุขภาพที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และเป็นธรรมอย่างเท่าเทียมกัน (Borrisut, 2020)

จังหวัดพังงา ได้มีดำเนินการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ยกระดับให้เป็นอสม.หมอประจำบ้าน จำนวน 5,208 คน โดยได้มีการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานในจังหวัดพังงา ให้มีการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.)ในทิศทางเดียวกัน มีการกำหนดรูปแบบและแนวทางในการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) ยกระดับให้เป็นอสม.หมอประจำบ้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาความรู้ ได้มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาองค์ความรู้ที่จำเป็น ให้แก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) เพื่อยกระดับให้เป็นอสม.หมอประจำบ้าน ตามหลักสูตรที่กรมสนับสนุนบริการสุขภาพกำหนด 2)ด้านการพัฒนาทักษะ/ฝึกปฏิบัติ โดยกำหนดให้มีการเรียนรู้และฝึกทักษะในปฏิบัติงานในสถานที่จริง เพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการดูแลกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี และ 3)ด้านการพัฒนาทัศนคติ โดยได้มีเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวก ในการปฏิบัติงาน ให้แก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)ที่ทำงานในรูปแบบของจิตอาสา การทำงานเพื่อสังคม และสร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ ด้วยเหตุผลและความสำคัญ ในการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านสาธารณสุขในระดับ

พื้นที่ และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการยกระดับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ให้เป็นอสม.หมอบริการบ้าน เพื่อให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงาน และสามารถดูแลสุขภาพของชุมชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอบริการบ้าน จังหวัดพังงา
2. เพื่อศึกษาศักยภาพในการปฏิบัติงานของ อสม.หมอบริการบ้าน จังหวัดพังงา
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอบริการบ้าน จังหวัดพังงา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ศึกษา คือ อสม.ที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพเป็นอสม.หมอบริการบ้าน ปีงบประมาณ 2566 ในพื้นที่จังหวัดพังงา จำนวน 5,208 คน คัดเลือก เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 317 คน โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยประยุกต์ จากแบบประเมินศักยภาพอสม.หมอบริการบ้านของกองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชนกรมสนับสนุนบริการ สุขภาพ เก็บข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามผ่านผู้รับผิดชอบงานพัฒนาสุขภาพภาคประชาชนของทุกอำเภอ จังหวัดพังงา ให้อสม.หมอบริการบ้าน ตอบและส่งคืน และจากรายงานที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอรูปแบบตารางประกอบความเรียง

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยที่เก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถาม ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการปฏิบัติงานของ อสม. โดยนำเสนอในรูปแบบ ค่าเฉลี่ย(Mean)ร้อยละ (Percentage) ค่าที่น้อยที่สุด (Min) ค่าที่มากที่สุด (Max) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งได้ค่า IOC = 0.8 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 คน และนำผลไปวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้มีคุณภาพตามเกณฑ์ หาค่าความเชื่อมั่น โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยแบบสอบถามมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.865

2. ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

2.1รูปแบบการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของ อสม.หมอบรรณกิจ จังหวัดพังงา ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของอสม.หมอบรรณกิจ โดยศึกษากระบวนการพัฒนาศักยภาพอสม.ในการปฏิบัติงานและข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพอสม.หมอบรรณกิจ

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือแบบสอบถาม โดยพิจารณาจากแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแบบประเมินศักยภาพ อสม.หมอบรรณกิจ ของกองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน กรมสนับสนุน-บริการสุขภาพ การสร้างแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นลักษณะแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่จังหวัด เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน เป็นคำถามทั้งปลายปิด (Close-ended questionnaire) และปลายเปิด (Openended questionnaire) ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 8 ข้อ

ส่วนที่ 2 การพัฒนาศักยภาพของอสม.หมอบรรณกิจ ประกอบด้วยการพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาความรู้ ด้านการพัฒนาทักษะ และด้านการทัศนคติ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิด แบบมาตราส่วนการประมาณค่า(Rating scale) (เบญจพร พงษ์เจริญธรรม, 2552) มีเกณฑ์ 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 ศักยภาพในการปฏิบัติงานของอสม.หมอบรรณกิจประกอบด้วย ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการส่งเสริมการมีอาสาสมัครประจำครอบครัว (อสค.) 2)ด้านการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมไม่ให้เกิดโรคในพื้นที่ 3)ด้านการส่งเสริมสุขภาพและแก้ไขปัญหาสุขภาพที่สำคัญ 4)ด้านการใช้ภูมิปัญญาไทยสมุนไพรและการใช้กัญชาทางการแพทย์ 5)ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และ 6)ด้านการเป็นผู้นำการสร้างสุขภาพแบบมีส่วนร่วม มีลักษณะแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิดแบบมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating scale)

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการพัฒนา อสม.หมอบรรณกิจ ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended questionnaire)

2.3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสารวารสาร และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และศักยภาพในการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) รวมทั้งแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อประกอบการสร้างแบบสอบถาม

2) สร้างแบบสอบถามโดยประยุกต์จากแบบประเมินศักยภาพอสม.หมอบระจำบ้าน จากกองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชนกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ

3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญด้านงานสุขภาพภาคประชาชน เพื่อพิจารณาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเกี่ยวกับสำนวนภาษาให้เข้าใจง่าย เพื่อให้ได้ข้อคำถามที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4) นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try Out) กับ อสม.หมอบระจำบ้าน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.87 โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4.1 เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลในพื้นที่วิธีการดำเนินการเก็บข้อมูลดังนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับผู้รับผิดชอบงานสุขภาพภาคประชาชนในระดับอำเภอ งานพัฒนาสุขภาพภาคประชาชนสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงา ทุกแห่ง

2) ขออนุญาตเก็บแบบสอบถามในพื้นที่จังหวัดพังงา เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียดการวิจัยประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและขออนุญาตเก็บข้อมูลในพื้นที่

3) ดำเนินการแจกแบบสอบถามการวิจัย โดยผ่านผู้รับผิดชอบงานสุขภาพภาคประชาชนในระดับอำเภอ เพื่อส่งต่อให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล) ดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถามให้แก่ อสม.หมอบระจำบ้านในพื้นที่

4) ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องของข้อมูล ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

2.4.2 เก็บข้อมูลจากรายงาน ได้แก่

1) รายงานผลการดำเนินงานกลุ่มสุขภาพภาคประชาชนและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ ศูนย์สนับสนุนบริการสุขภาพที่ 11 จากเว็บไซต์ระบบบริหารจัดการศูนย์สนับสนุนบริการสุขภาพที่ 11 กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ

2) รายงานผลการพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอบระจำบ้าน ปีงบประมาณ 2565 จากเว็บไซต์ ระบบสารสนเทศงานสุขภาพภาคประชาชน กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ <http://www.thaiphc.net/> วันที่ 30 เมษายน 2565

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล 4

ในการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของ อสม.หมอประจำบ้าน ในจังหวัดพังงา โดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย จังหวัด เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการปฏิบัติงานของ อสม. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) ได้แก่ จำนวน ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าที่น้อยที่สุด ค่าที่มากที่สุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2) การวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอประจำบ้านประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาความรู้ การพัฒนาทักษะ และการพัฒนาทัศนคติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ค่าร้อยละ จากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามส่วนที่ 2 นำมาหา ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อแปลผลการอธิบาย

3) การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพในการปฏิบัติงานของ อสม.หมอประจำบ้าน จังหวัดพังงา ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการส่งเสริมการมีอาสาสมัครประจำครอบครัว(อสค.) 2) ด้านการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมไม่ให้เกิดโรคในพื้นที่ 3) ด้านการส่งเสริมสุขภาพและแก้ไขปัญาสุขภาพที่สำคัญ 4) ด้านการใช้ภูมิปัญญาไทยสมุนไพรและการใช้กัญชาทางการแพทย์ 5) ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและด้านการเป็นผู้นำการสร้างสุขภาพแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ค่าร้อยละจากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามส่วนที่ 3 นำมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อแปลผลการอธิบายข้อมูล

ผลการวิจัย

1. กระบวนพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอประจำบ้าน พบว่า สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงา โดยงานพัฒนาสุขภาพภาคประชาชน จัดประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอประจำบ้าน ให้กับผู้รับผิดชอบงานสุขภาพภาคประชาชน ในระดับพื้นที่ (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาล ในสังกัด) เพื่อสร้างความเข้าใจ แนวทางการดำเนินงาน ร่วมกันออกแบบและวางแผนการพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอประจำบ้าน ภาพรวมจังหวัดพังงา เพื่อให้การพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอประจำบ้านดำเนินการในทิศทางเดียวกัน โดยมีหลักสูตร การจัดอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอประจำบ้าน 3 วัน รวม 18 ชั่วโมง รูปแบบในการฝึกอบรม ประกอบด้วย การพัฒนาความรู้ 6 รายวิชา การฝึกทักษะหรือฝึกปฏิบัติในสถานพยาบาลใกล้บ้านและการดูแล ผู้ป่วยในชุมชน และพัฒนาทัศนคติความเป็นจิตอาสาทำงานเพื่อส่วนรวม มีการติดตาม กำกับโดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงา พร้อมทั้งสุ่มประเมินศักยภาพ อสม.หมอประจำบ้าน โดย เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ ผลงานการพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอประจำบ้าน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

พังงา เป้าหมายใน พัฒนาศักยภาพ อสม.หมอบริการบ้าน จำนวน 317 คน ผลงานที่ได้ จำนวน 317 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยทุกอำเภอ มีผลการดำเนินงานพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอบริการบ้าน ร้อยละ 100 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าจำนวน และร้อยละ เป้าหมาย และผลงาน การพัฒนาศักยภาพเป็น อสม.หมอบริการบ้าน

การพัฒนาศักยภาพ อสม. เป็น อสม.หมอบริการบ้าน			
อำเภอ	เป้าหมาย (คน)	ผลงาน (อสม.ที่ผ่านการอบรม)	ร้อยละ
(1) อำเภอเมืองพังงา	50	50	100.00
(2) อำเภอเกาะยาว	20	20	100.00
(3) อำเภอกะปง	24	24	100.00
(4) อำเภอตะกั่วทุ่ง	60	60	100.00
(5) อำเภอตะกั่วป่า	50	50	100.00
(6) อำเภอคุระบุรี	35	35	100.00
(7) อำเภอทับปุด	30	30	100.00
(8) อำเภอท้ายเหมือง	48	48	100.00
รวม	317	317	100.00

แหล่งข้อมูล : จากฐานข้อมูลระบบสารสนเทศงานสุขภาพภาคประชาชน กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ <http://www.thaiphc.net> ณ วันที่ 30 เมษายน 2566

2. ศักยภาพในการปฏิบัติงานของอสม.หมอบริการบ้าน พบว่า การพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอบริการบ้าน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงา สรุปได้ว่าการพัฒนาศักยภาพ อสม. หมอบริการบ้าน ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนา ทักษะ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาทักษะอยู่ในระดับมาก และด้านการพัฒนาความรู้ในระดับมาก ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)และระดับการพัฒนาศักยภาพอสม.หมอบริการบ้าน ในภาพรวม ($n = 317$ คน)

การพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอบริการบ้าน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	ระดับการพัฒนา ศักยภาพอสม. หมอบริการบ้าน
1.ด้านการพัฒนาความรู้	4.13	0.64	ระดับมาก
2.ด้านการพัฒนาทักษะ	4.85	0.69	ระดับมาก

3.ด้านการพัฒนาทัศนคติ	4.55	0.60	ระดับมากที่สุด
รวม	4.34	0.67	ระดับมาก

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลในรายจังหวัด พบว่า ด้านการพัฒนาความรู้ พบว่า ภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก อำเภอ ที่คะแนนสูงที่สุด ได้แก่ อำเภอตะกั่วป่า รองลงมาคือ อำเภอท้ายเหมือง อำเภอตะกั่วทุ่ง ตามลำดับ อำเภอที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คืออำเภอกะปง ส่วนผล วิเคราะห์การพัฒนาความรู้ที่ทำได้สูงสุด คือ การได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมความรู้ ที่หลากหลายและเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน รองลงมาคือ มีการให้ความรู้ต่อเนื่องและฝึกปฏิบัติการให้บริการสาธารณสุข ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล/โรงพยาบาลชุมชน ตามความเหมาะสม และข้อที่คะแนนน้อยที่สุด คือ การเรียนรู้ตามกิจกรรมย่อย เช่น การแบ่งกลุ่ม ฐานการเรียนรู้ เป็นต้น ตามตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอประจำบ้าน ด้านการพัฒนาความรู้ แยกรายอำเภอ ของ จังหวัดพังงา (n = 317)

จำแนกรายอำเภอ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับการ พัฒนา
(1) อำเภอเมืองพังงา	4.04	0.60	ระดับมาก
(2) อำเภอเกาะยาว	4.06	0.65	ระดับมาก
(3) อำเภอกะปง	4.00	0.66	ระดับมาก
(4) อำเภอตะกั่วทุ่ง	4.02	0.66	ระดับมาก
(5) อำเภอตะกั่วป่า	4.12	0.57	ระดับมาก
(6) อำเภอคุระบุรี	3.96	0.60	ระดับมาก
(7) อำเภอทับปุด	3.86	0.36	ระดับมาก
(8) อำเภอท้ายเหมือง	4.09	0.65	ระดับมาก
รวม	4.02	0.64	ระดับมาก

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอประจำบ้าน ด้านการพัฒนาความรู้ จำแนกรายข้อ

จำแนกรายอำเภอ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับการ พัฒนา
(1.1) การได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมความรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน	4.11	0.57	ระดับมาก
(1.2) มีการให้ความรู้ต่อเนื่องและฝึกปฏิบัติการให้บริการสาธารณสุข ที่ รพ.สต.	4.10	0.59	ระดับมาก
(1.3)การอบรมกำหนดระยะเวลาในการอบรมความรู้พื้นฐาน(ภาคบังคับและกลุ่มความรู้เฉพาะโดยทำต่อเนื่องในระยะเวลา 3วัน	4.00	0.65	ระดับมาก

(1.4) มีการเรียนรู้ตามกิจกรรมย่อยเช่นแบ่งกลุ่มรายวิชา ฐานการเรียนรู้เป็นต้น	3.92	0.68	ระดับมาก
(1.5) มีการให้ความรู้ที่จำเป็นเพิ่มเติม นอกเหนือจากเนื้อหาในหลักสูตรพื้นฐาน	3.97	0.65	ระดับมาก
รวม	4.02	0.64	ระดับมาก

3. ศักยภาพในการปฏิบัติงานของอสม.หมอประจำบ้าน สรุปผลการศึกษาระดับศักยภาพในการปฏิบัติงานของอสม.หมอประจำของจังหวัดพังงา สรุปได้ว่า ศักยภาพในการปฏิบัติงานของ อสม.หมอประจำบ้าน ของจังหวัดพังงา ในภาพรวม ระดับศักยภาพอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่าทั้ง 6 ด้าน มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก ตามตาราง 5 และ 6

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอประจำบ้าน ด้านการพัฒนาความรู้ จำแนกรายข้อ

จำแนกรายอำเภอ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับการ พัฒนา
(2.1) มีการฝึกปฏิบัติงานในสถานพยาบาล โดยการเรียนรู้ ระบบการดูแลผู้ป่วยและการส่งต่อผู้ป่วย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) โรงพยาบาลชุมชน(รพช.)	3.94	0.72	ระดับมาก
(2.2) มีการการฝึกปฏิบัติงาน ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ ให้ความรู้ต่อเนื่องและฝึกปฏิบัติการให้บริการสาธารณสุข ที่ รพ.สต.	4.00	0.70	ระดับมาก
(2.3)มีการฝึกปฏิบัติงาน หรือจัดกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข	4.05	0.67	ระดับมาก
(2.4) มีการฝึกปฏิบัติ ในการเยี่ยมบ้านหรือดูแลผู้ป่วยกลุ่มเป้าหมายกลุ่มเป้าหมายในชุมชน	4.20	0.65	ระดับมาก
รวม	4.05	0.69	ระดับมาก

ตารางที่ 6แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอประจำบ้าน ด้านการพัฒนาทัศนคติ จำแนกรายข้อ

จำแนกรายข้อ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับการ พัฒนา
3.1 มีความตั้งใจในการปฏิบัติงานสม่ำเสมอ มีการดำรงตนเป็นตัวอย่างที่ดี	4.29	0.60	ระดับมากที่สุด
3.2 มีความพึงพอใจที่ได้รับมอบหมาย ให้รับผิดชอบงาน และมีอำนาจในการรับผิดชอบได้อย่างเต็มที่	4.33	0.59	ระดับมากที่สุด

3.4 เจ้าหน้าที่สาธารณสุขคอยให้คำปรึกษา และ คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี	4.43	0.60	ระดับมากที่สุด
3.5 คอยช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานตลอด อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นงาน จิตอาสาและทำงานเพื่อสังคมส่วนรวม	4.50	0.58	ระดับมากที่สุด
3.6 ท่านอยากเห็นคนในชุมชนมีสุขภาพดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดี	4.65	0.54	ระดับมากที่สุด
รวม	4.44	0.60	ระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

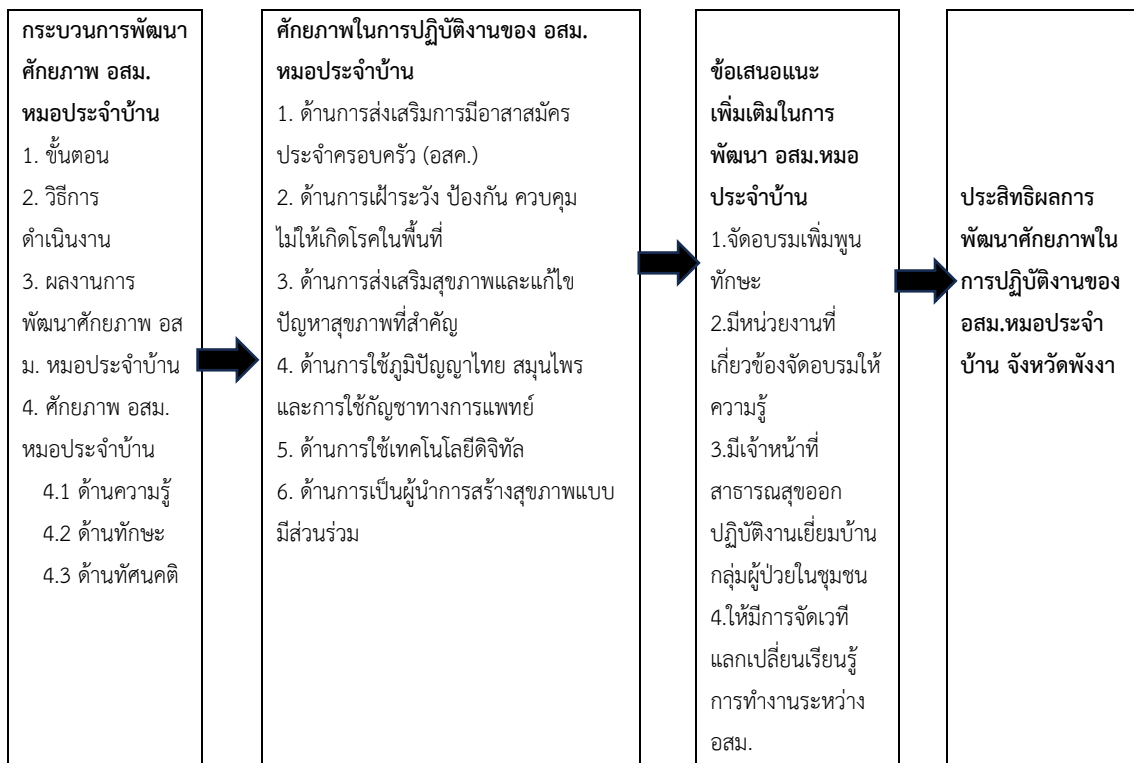
1. กระบวนพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอบะจ๊ะบ้าน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงา มีหลักสูตร การจัดอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอบะจ๊ะบ้าน 3 วัน รวม 18 ชั่วโมง รูปแบบในการฝึกอบรม ประกอบด้วยการพัฒนาความรู้ 6 รายวิชา การฝึกทักษะหรือฝึกปฏิบัติในสถานพยาบาลใกล้บ้านและการดูแล ผู้ป่วยในชุมชน และพัฒนาทัศนคติความเป็นจิตอาสาทำงานเพื่อส่วนรวม มีการติดตาม กำกับโดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงา พร้อมทั้งสุ่มประเมิน ศักยภาพ อสม.หมอบะจ๊ะบ้าน โดย เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ ผลงานการพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอบะจ๊ะบ้าน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดุษณี บุญพิทักษ์สกุล ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำ หมู่บ้านเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนด้านสุขภาพจิต ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Developing knowledge of digital technology) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านข้อมูลข่าวสารให้สามารถรู้เท่าทันสถานการณ์วิกฤตการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาตลอดเวลา อีกทั้งการที่ประเทศกำลังเข้าสู่สังคมดิจิทัล ควรมีการพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพราะจะทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ดุษณี บุญพิทักษ์สกุล, 2565)

2. ศักยภาพในการปฏิบัติงานของอสม.หมอบะจ๊ะบ้าน เป็นการพัฒนาทักษะที่ได้สูงสุด คือ การฝึกปฏิบัติในการเยี่ยมบ้านหรือดูแลผู้ป่วยใน ชุมชน และฝึกการจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นการพัฒนาด้านทัศนคติบนความต้องการให้คนในชุมชนมีสุขภาพดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดี และ การทำงานเป็นจิตอาสา ทำงานเพื่อสังคม ตามลำดับ และข้อที่คะแนนน้อยที่สุด คือ การตั้งใจในการปฏิบัติงาน สม่่าเสมอมีการดำรงตนเป็นตัวอย่างที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ นลินภัทร์ เอกสุภาพันธุ์ได้ทำการวิจัย เรื่อง การประเมินศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการเป็นต้นแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพในพื้นที่ตำบลจัดการคุณภาพชีวิตจังหวัดสกลนคร ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ ความ

คิดเห็น และการดำเนินการในการเป็นต้นแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และการดำเนินงานในการเป็นผู้นำการจัดการสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (นลินภัทร์ เอกสุภาพันธุ์ 2564)

3. ศักยภาพในการปฏิบัติงานของอสม.หมอบประจำบ้าน พบว่า ศักยภาพในการปฏิบัติงานของ อสม.หมอบประจำบ้าน ของจังหวัดพังงา ในภาพรวม ระดับศักยภาพอยู่ในระดับมาก ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วยด้านการส่งเสริมการมีอาสาสมัครประจำครอบครัว ด้านการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุม ไม่ให้เกิดโรคในพื้นที่ ด้านการส่งเสริมสุขภาพและแก้ไขปัญหาสุขภาพที่สำคัญ ด้านการใช้ภูมิปัญญาไทย สมุนไพร และกัญชาทางการแพทย์ โดยเฉพาะด้านการเกี่ยวข้องกับสุขภาพและการใช้ยาเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภิสรา คงเสถียรพงษ์ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนา ศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการเยี่ยมบ้านผู้ป่วยโรคเบาหวาน เขตพื้นที่รับผิดชอบเทศบาลตำบลแหลมทอง อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแหลมทอง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ขึ้นทะเบียนสิทธิการรักษาภายใต้โครงการหลักประกันสุขภาพดีถ้วนหน้ากับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองหัวแรด ผู้ป่วยโรคเบาหวานมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี จึงมีนโยบายการเยี่ยมบ้านผู้ป่วยโรคเบาหวานโดย อสม. ซึ่งส่วนใหญ่ อสม. มีความรู้เรื่อง โรคเบาหวานอยู่ในระดับปานกลาง และมีทักษะการเยี่ยมบ้านผู้ป่วยโรคเบาหวานอยู่ในระดับต่ำ ผลลัพธ์ของการพัฒนาศักยภาพของ อสม. ในการเยี่ยมบ้านผู้ป่วยโรคเบาหวาน พบว่า หลังการพัฒนา อสม. มีความรู้เรื่องโรคเบาหวานและทักษะการเยี่ยมบ้านผู้ป่วยโรคเบาหวาน มากกว่าก่อนการพัฒนายาวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้ป่วยโรคเบาหวานมีความพึงพอใจในกิจกรรมเยี่ยมบ้านของ อสม. อยู่ในระดับพอใจมาก (ศุภิสรา คงเสถียรพงษ์ (2557)

องค์ความรู้จากการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

บทสรุป

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาศักยภาพ อสม. หมอประจำบ้าน ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนา ทักษะ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาทักษะอยู่ในระดับมาก และด้านการพัฒนาความรู้อยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลในรายอำเภอ พบว่า ด้านการพัฒนาความรู้ พบว่า ภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก อำเภอที่คะแนนสูงที่สุด ได้แก่ อำเภอตะกั่วป่า รองลงมาคือ อำเภอท้ายเหมือง อำเภอตะกั่วทุ่ง ตามลำดับ อำเภอที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คืออำเภอกะปง ส่วนผล วิเคราะห์การพัฒนาความรู้ที่ทำได้ดีที่สุด คือ การได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมความรู้ ที่หลากหลายและเหมาะสมต่อการ ปฏิบัติงาน รองลงมาคือ มีการให้ความรู้ต่อเนื่องและฝึกปฏิบัติการให้บริการสาธารณสุข ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล/โรงพยาบาลชุมชน ตามความเหมาะสม และข้อที่คะแนนน้อยที่สุด คือ การเรียนรู้ตามกิจกรรมย่อย

ข้อเสนอแนะ

1.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานระดับกรมควรมีนโยบายในการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

(อสม.) เพื่อยกระดับให้เป็น อสม.หมอบริการบ้านให้ครบทุกคน เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน

2) หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนงบประมาณหรือสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานให้แก่ อสม.หมอบริการบ้าน เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานในชุมชน

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการพัฒนา “อสม.รุ่นใหม่” เนื่องจากอสม.หมอบริการบ้าน ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนา

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มหลักสูตรการพัฒนาความรู้ให้แก่ อสม.หมอบริการบ้าน ในการเฝ้าระวังป้องกันโรคระบาดหรือโรคอุบัติใหม่ในชุมชน

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดอบรมเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานให้แก่ อสม. หมอบริการบ้าน อย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3) ควรมีการพัฒนาศักยภาพ อสม.หมอบริการบ้าน ในประเด็นหรือเนื้อหาที่เป็นจำเป็นในการปฏิบัติงานหรือองค์ความรู้ใหม่ ๆ เช่น การพัฒนา อสค. โรคอุบัติใหม่ การเป็นผู้นำด้านสุขภาพ เป็นต้น หรือเพิ่มระยะเวลาการเรียนรู้ในการพัฒนาเพื่อให้ อสม.มีศักยภาพในการปฏิบัติงานที่จำเป็นเพิ่มขึ้น

1.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มผู้ป่วยที่ได้รับการดูแล จาก อสม.หมอบริการบ้าน และนำข้อมูลการวิจัยครั้งนี้เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการวิจัยต่อยอดครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ดุชนี บุญพิทักษ์สกุล. (2564). การพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนด้านสุขภาพจิต. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

29(4), หน้า 99-110

นลินภัทร์ เอกสุภาพันธ, (2564). การประเมินศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

ในการเป็นต้นแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพในพื้นที่ตำบลจัดการคุณภาพชีวิตจังหวัดสกลนคร ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. วารสารสาธารณสุขมูลฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

36(2), หน้า 132-141.

ศุภิสรา คงเสถียรพงษ์. (2557). การพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการเยี่ยมบ้านผู้ป่วยโรคเบาหวาน เขตพื้นที่รับผิดชอบเทศบาลตำบลแหลมทอง อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสุขภาพชุมชน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

Ministry of Public Health. (2020). *The role of village health volunteers*. Retrieved from <http://dmsic.moph.go.th/index/detail/8115>.

Borrisut, N. (2020). *Development of patterns and procedures for maternal and child health operations of village health volunteers Nakhon Sawan Province*. Nakhon Sawan: Nakhon Sawan Provincial Public Health Office.

วิเคราะห์แนวคิดพุทธสันติวิธีในวิถีชีวิต

Analyzing the Concept of Buddhist Peace in the Way of Life

¹พระปลัดธนเดช สมจิตโต (สมบัตินา)

PhraPralud Tanadech Samachitto (Sombutma)

²พระสุชีศม สีสเดชปุตติโย (จิรมหาสุวรรณ)

Phra Sukheesom Silatechaputtiyo (Jiramahasuwan)

¹คณะพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

²ธรรมสถานมูลนิธิพุทธะมหาเมตตา

²Buddhamahametta Foundation

¹Corresponding author, e-mail: Sombutmas2020@Gmail.com

Received July 19, 2023; Revised February 20, 2024; Accepted: March 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพุทธสันติวิธีในวิถีชีวิต 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับพุทธสันติวิธีในวิถีชีวิต 3) เพื่อบูรณาการแนวคิดพุทธสันติวิธีในวิถีชีวิตตามแนวพุทธ และ 4) เพื่อนำเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “พุทธสันติวิธีในวิถีชีวิต” ด้วยการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัย ผลการศึกษาพบว่า สันติวิธีเป็นวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ โดยจำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ สันติวิธีในการต่อสู้และเรียกร้อง สันติวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง และสันติวิธีในการดำเนินชีวิต โดยสันติวิธีในการดำเนินชีวิตจำแนกออกเป็น 4 วิธีการ คือ 1) พุทธสันติวิธีในวิถีชีวิตทางกายภาพ ซึ่งเป็นการใช้สันติวิธีในการดำเนินชีวิตของบุคคล ได้แก่ วิถีทางสายกลาง วิถีการบริโภค ปัจจัยดำรงชีพอย่างเกื้อกูล วิถีการเป็นพอเพียงและสันโดษ วิถีการจัดการชีวิต และวิถีการสำรวม อินทรีย์ 2) พุทธสันติวิธีในวิถีชีวิตทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสันติวิธีในวิถีชีวิตมนุษย์กับ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมีวัฒนธรรมแบบสันตินิยม 3) พุทธสันติวิธีในวิถีจิต ซึ่งเป็นสันติทางจิตใจใน ลักษณะของความสงบแห่งจิตและสงบจากกิเลส และ 4) สันติวิธีในวิถีปัญญา ซึ่งเป็นกระบวนการ การศึกษาเชิงพุทธสันติวิธีตามหลักไตรสิกขา ทำให้

มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่และความเป็นไปโดยใช้สันติ วิธี ซึ่งสันติวิธีทั้ง 4 ประการดังกล่าวล้วนเป็นสันติวิธีในวิถีชีวิต

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนา; สันติวิธี; วิถีชีวิต

Abstract

This article has objectives are 1) To study the concept of Buddhism's peaceful way of life. 2) To study the principles of Buddhism related to Buddhism's peaceful way of life. 3) To integrate the concept of Buddhist peace in the way of life according to Buddhist principles, and 4) to present guidelines and generate a new knowledge about "Buddhist Peacefulness in the Way of Life" by studying documents and research. The findings found that "Peaceful means are methods that do not use any form of violence is classified into 3 types: Peaceful methods of fighting and demanding, Peaceful methods for resolving conflicts and peaceful ways of living life. For peaceful ways of living are divided into 4 methods: 1) Buddhist peaceful methods in the physical way of life, which is the persistence used of peaceful methods in the lives of individuals, including: middle way, the way of consumption, Supportive living factors, the way to be self-sufficient and secluded way of managing life and the way of restraint in organism 2) Buddhist means in the way of living life in terms of society and environment which is a peaceful way of human life with Society and environment with a peaceful culture 3) Buddhist peacefulness in the mental method which is peace of mind in characteristics of peace in mind and from defilements and 4) Peaceful way in the wisdom which is a process in Buddhist studies of peaceful methods according to the Threefold Principles, Making the way of daily life and be liable for applying peaceful methods, and all 4 peaceful methods mentioned above are all peaceful ways of life.

Keywords: Buddhism; Peace Method; Way of Life

บทนำ

จากสภาพการณ์ทางสังคมที่ปรากฏให้เห็นความขัดแย้งและความรุนแรงทั่วทุกมุมโลก ประวัติศาสตร์ของมวลมนุษยชาติเต็มไปด้วยการสร้าง ความขัดแย้งและความรุนแรงต่อกัน ก่อให้เกิด สงครามครั้งรุนแรงมาแล้วหลายครั้ง ทั้งในระดับเชื้อชาติและระหว่างประเทศ โดยมีสงครามระดับโลก

เกิดขึ้นมาแล้ว 2 ครั้ง แต่แต่ละครั้งก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินอย่างมหาศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงก่อนที่สงครามโลกครั้งที่ 2 จะสิ้นสุดลง “สหรัฐอเมริกาได้ทิ้งระเบิดปรมาณูลูกแรกลงที่ฮิโรชิมา ทำให้เมืองย่อยยับพร้อมกับมีประชาชนเสียชีวิตไป 80,000 คน คิดเป็น 1 ใน 4 ของประชากรทั้งหมดของเมือง แต่ในอีก 3 วันต่อมา ระเบิดลูกที่ 2 ก็ถูกทิ้งลงที่เมืองนางาซากิ” (ปริชา ศรีวาลย์, 2546) ก่อให้เกิดความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ต่อมวลมนุษยชาติ จนทำให้ผู้นำประกาศยอมแพ้สงคราม “จาก ความสูญเสียในสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้มีผู้เสียชีวิตในสนามรบ 14,434,033 คน บาดเจ็บ 25,024,822 คน เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจและการเงินประมาณ 1,600 พันล้านดอลลาร์” (ปริชา ศรีวาลย์, 2546) นอกจากนี้ยังทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บในรูปแบบใหม่ ที่เกิดจากสารกัมมันตภาพรังสีตกค้างซึ่งเป็นผล พวงมาจากการใช้ยุทธภัณฑ์สงคราม รวมทั้งผลกระทบต่อทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย นอกจากสงครามโลกแล้วก็ยังมีสงครามเกิดขึ้นเรื่อยมา จนถึงปัจจุบันก็ยังมีหลายประเทศที่กำลังทำสงครามกันอยู่ “สงครามหรือความรุนแรงไม่ใช่ทางเลือกของมนุษยชาติ เพราะสงครามไม่เคยทำให้ ความขัดแย้งหมดไป แต่สันติภาพต่างหากที่หมดไป” (เขมานันท์ เขมานันโท, 2553) แม้ว่าบางพื้นที่สงครามจะสิ้นสุดลงแล้ว มนุษย์ ได้สร้างความบาดหมางและสั่งสมองค์ความรู้แบบรุนแรง รวมทั้งส่งมอบวัฒนธรรมแห่งการใช้ความ รุนแรงต่อกันมาทุกยุคสมัย และยังมีผลพวงกระทบไปถึงสิ่งแวดล้อมด้วย ทำให้มนุษย์นิยมใช้ความ รุนแรงเป็นการตัดสินใจมากกว่าการใช้สันติวิธี นอกจากนี้ยังพบว่าในวิถีชีวิต การบริโภค และวัฒนธรรมของมนุษย์เต็มไปด้วย การนิยมความรุนแรง ซึ่งสะท้อนให้เห็นความรุนแรงที่แฝงอยู่ในวิถี ชีวิตมนุษย์

สันติวิธีถือเป็นวิธีการที่มนุษย์จะใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันได้ โดยวิธีการดังกล่าวมีการกล่าวไว้ในพระพุทธศาสนา ว่าหลักธรรมที่เกี่ยวกับการสร้างสันติประชาคม มีหลักธรรม 6 ประการ ได้แก่ หลักไตรสิกขา เป็นหลักพัฒนากาย จิต ปัญญาของตนเอง หลักสาราณียธรรม หลักอภิธานียธรรม เป็นหลักเชื่อมความเมตตา ความสามัคคีของคนในสังคมเข้าด้วยกัน หลักกัลยาณมิตร หลักโยนิโสมนสิการ และหลักอภัยทาน เป็นหลักที่ใช้ระงับความขัดแย้ง

คำว่า "สันติ" ในบริบทนี้ หมายถึง "สังคมแห่งสันติ" "สันติเชิงโลกียะ" หรือ "สมมติสันติ" ดังที่ได้กล่าวแล้ว ด้วยเหตุนี้ คำว่า "สันติ" หรือ "ความสงบ" ในบริบทนี้จึงมีความหมายว่า "ภาวะที่ไร้ความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม" และเมื่อเชื่อมกับคำว่า "พุทธสันติวิธี" หรือ "สันติวิธีเชิงพุทธ" นั้น จึงหมายถึง "วิธี ข้อปฏิบัติ หรือชุดของวิธีอย่างใดอย่างหนึ่งที่พระพุทธเจ้า หรือเหล่าสาวกของพระองค์ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ" ซึ่งคำว่า "จัดการอย่างสันติ" หมายถึง "การใช้วิธี ข้อปฏิบัติ หรือชุดของวิธีทุกชนิดที่มีอยู่เข้าไปจัดการความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง หรือปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม" การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีมิได้เป็นหลักประกันว่า ทุกกรณีต้องสำเร็จ หรือทุกวิธีสามารถ "สร้างสันติภายนอก" ให้เกิดขึ้นแก่ "บุคคล" หรือ "กลุ่มบุคคล" ในสังคมได้ แต่บางกรณีสันติวิธีอาจจะใช้ไม่ได้ก็ได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวสันติวิธีอาจจะไม่ใช่วิธีที่ดีที่สุดก็ได้

แต่ในปัจจุบันนี้ นักสันติวิธีมีความคิดสอดคล้องกันว่า วิธีที่ดีที่สุดขณะนี้ที่มนุษย์มีอยู่และค้นพบคือ "สันติวิธี" หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง หากจะมองในมิติของพระพุทธศาสนาก็คือ วิธีที่ดีที่สุดที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบในการจัดการความขัดแย้งก็คือ "พุทธสันติวิธี" ถึงกระนั้น สันติวิธีของพระองค์สามารถเป็นหลักฐานที่สำคัญในการบอกนักสันติวิธีทุกคนที่เห็นตรงกันในประเด็นที่ว่า "สันติวิธีอาจจะใช้ไม่ได้ในทุกกรณี ทุกเหตุการณ์ และทุกวิธี" บางกรณี บางวิธี บางเหตุการณ์อาจจะประสบกับปัญหาและอุปสรรคก็ได้ ซึ่งข้อสมมติฐานนี้ได้รับการพิสูจน์โดยพระพุทธเจ้าเป็นที่เรียบร้อยแล้ว (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุญยากร) 2561)

สันติวิธีถือเป็นวิธีการที่มนุษย์จะใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันได้ โดยวิธีการดังกล่าวมีการกล่าวไว้ในพระพุทธศาสนา ว่าหลักธรรมที่เกี่ยวกับการสร้างสันติประชาคม มีหลักธรรม 6 ประการ ได้แก่ หลักไตรสิกขา เป็นหลักพัฒนากาย จิต ปัญญาของตนเอง หลักสาราณียธรรม หลักอภิธานียธรรม เป็นหลักเชื่อมความเมตตา ความสามัคคีของคนในสังคมเข้าด้วยกัน หลักกัลยาณมิตร หลักโยนิโสมนสิการ และหลักอภัยทาน เป็นหลักที่ใช้ระงับความขัดแย้ง

ในบทความนี้จะได้วิเคราะห์แนวคิดพุทธสันติวิธีในวิถีชีวิต เพื่อจะได้เสนอแนวทางการใช้สันติวิธีในชีวิตประจำวันตามแนวทางพระพุทธศาสนาต่อไป

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับสันติวิธี

คำว่า “สันติวิธี” มาจากคำ 2 คำ คือ สันติ+วิธี โดยคำว่า “สันติ” หมายถึง ความสงบ ส่วนคำว่า “วิธี” หมายถึง หนทางหรือแนวทางที่จะกระทำ เมื่อนำมารวมกันเป็นคำว่าสันติวิธี หมายถึง แนวทางที่ทำให้เกิดความสงบ “สันติวิธีในภาษาอังกฤษนิยมใช้คำว่า Non-violence ซึ่ง ลักษณะของสันติวิธีจะมุ่งเน้นไปที่วิธีการหรือเครื่องมือในการจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยการ จัดการความขัดแย้งในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Conflict resolution, Conflict management และ Conflict transformation” (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2534) ซึ่งเป็นกลุ่มคำที่ว่าด้วยวิธีการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของสันติวิธีว่า หมายถึง “วิธีที่จะก่อให้เกิดความสงบ เช่น เจริญสงบศึกโดยสันติวิธี” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) นอกจากนี้ยังมีความหมายในเชิงวิธีการ “สันติ วิธีเป็นที่ไม่ใช้ความรุนแรงและวิธีการปฏิบัติที่ไม่รุนแรงในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิต” (รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์, 2533) โดยสรุปแล้ว สันติวิธี หมายถึง วิถีชีวิตที่ไม่รุนแรงและวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบทั้งทางตรงและ ทางอ้อม รวมทั้งจะต้องไม่ส่งเสริมหรือสร้างปัจจัยให้เกิดความรุนแรงด้วย

ส่วนการจัดกลุ่มของสันติวิธีมีนักวิชาการและนักสันติวิธีจำนวนมากได้จำแนกออกเป็น หลายแนวคิด ทั้งแนวคิดที่เห็นว่าสันติวิธีเป็นวิธีการบริหารจัดการชีวิตทั้งตนเองและสังคม หรือแนวคิดที่

เห็นว่าสันติวิธีจะต้องมองในแง่ของการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข และยังมีแนวคิดที่ว่าสันติวิธีไม่ได้หมายถึงแค่วิถีทางจัดการความขัดแย้งเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการใช้ชีวิตด้วยสันติวิธีอีกด้วย โดยในบทความนี้ได้จำแนกสันติวิธีออกเป็น 4 ประเภท ดังต่อไปนี้

1) สันติวิธีทางกายภาพ สันติวิธีทางกายภาพ (สันติวิธีในการดำเนินชีวิต) สันติวิธีในการดำเนินชีวิต คือ การดำเนินชีวิตที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ตาม แนวทางของศีล 5 เป็นเครื่องมือในการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของมนุษย์ เป็นบรรทัดฐานหรือ กฎเกณฑ์ทางสังคม เพื่อให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2548) โดยสันติวิธีในการดำเนินชีวิตจะใช้เป็นประจำในชีวิตประจำวันก่อนที่จะมีความขัดแย้ง หรือเมื่อมีความขัดแย้งแล้วก็มีวิถีชีวิตที่สงบและปราศจากความรุนแรง ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ดีของนักสันติวิธี โดยสันติวิธีประเภทนี้จะเป็นวิถีชีวิตที่เกื้อกูลต่อผู้อื่นและสิ่งอื่นด้วย ซึ่งเป็นลักษณะของการจัดการชีวิตอย่างสันติในวิถีชีวิต

2) สันติวิธีทางด้านสังคม (สันติวิธีในการต่อสู้และเรียกร้อง) สันติวิธีในการต่อสู้และเรียกร้อง (Peaceful Demonstrate/Protest) เป็นแนวทางที่ ถูกนำมาใช้เมื่อเกิดความไม่พอใจหรือมีความเห็นที่ไม่สอดคล้องกับผู้มีอำนาจ มีการดำเนินการใน ลักษณะประท้วงหรือเรียกร้องจากผู้มีอำนาจอย่างสงบ โดยสันติและไม่มีอาวุธ (วันชัย วัฒนศัพท์, 2547) ซึ่งสันติวิธีประเภทนี้ มักใช้ในการต่อสู้หรือเรียกร้องความต้องการจากผู้ที่มีอำนาจมากกว่า “เป็นวิธีที่กลุ่มบุคคลหรือมวลชนใช้ต่อสู้เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ต้องการ” (มารค ตามไท, 2543) ยกตัวอย่างเช่น การชุมนุมเรียกร้องความต้องการจาก รัฐบาลให้ยุบสภาเพื่อคืนอำนาจให้กับประชาชน หรือการต่อสู้ด้วยการชุมนุมทางการเมือง รวมทั้งการชุมนุมเพื่อต่อสู้เรียกร้องสิทธิประโยชน์เท่าเทียมกันในฐานะพลเมือง เป็นต้น ซึ่งจะเป็นสันติวิธีที่แสดงเจตนารมณ์ต่อผู้มีอำนาจทั้งในรูปของบุคคลหรือคณะ ซึ่งเป็นกระบวนการต่อสู้และเรียกร้องความต้องการโดยไม่ใช้ความรุนแรง

3) สันติวิธีทางด้านจิตใจ ในทางปฏิบัติ ผู้คนในสังคมก็ควรอยู่กันในเมตตาไมตรี ไม่มุ่งทำร้ายทำลายกัน โดยมีหลักเกณฑ์ขั้นต่ำ ให้นุรักษ์รักษา สรรวมกายวาจา ไม่เบียดเบียนกัน ไม่ละเมิดล่วงเกินสิทธิ์ของผู้อื่น เป็นต้น รวมเรียกว่าในระดับกายวาจาก็สามารถมีศีลเป็นเครื่องกำกับ การมีศีลเป็นเครื่องประกันในขั้นหนึ่งว่า มนุษย์อาจจะไม่เบียดเบียนกัน ด้วยกายเวลา แต่เพียงแค่ขั้นศีลนี้ ไม่พอสำหรับการจะสถาปนาสันติภาพได้ เพราะการมุ่งปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และข้อปฏิบัติ จะทำให้รู้สึกแห้งแล้ง ไร้หัวใจ ไร้ชีวิตชีวา จึงต้องพัฒนาศักยภาพไปอีกขั้น คือ เข้าไปถึงจิตใจ กล่าวคือ การฝึกหัดพัฒนาตนให้มีท่าทีปรารถนาดีต่อเพื่อร่วมโลก ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การเห็นคุณค่าของธรรมชาติ ความสามารถในการสู้ปัญหา อดทน เข้มแข็ง ใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์ มุ่งมั่นสู่เป้าหมาย ไม่ใจเสาะเปราะบาง ซึ่งรวมเรียกว่า พัฒนาศักยภาพด้านจิตใจ ทั้งการรักษาศีล และการมีท่าทีต่อเพื่อนมนุษย์ ต้องพยายามให้เกิดขึ้นพร้อมกับการพิจารณาเป็นคุณค่า ไตร่ตรองผลดีผลเสีย แล้วลงมือปฏิบัติ ด้วยความรู้ความเข้าใจ การที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องหรือจะลงมือปฏิบัติกิจการใด ต้องทำด้วยความรู้ ความ

เข้าใจ ไม่ทำด้วยความลุ่มหลงมัวเมา ไปตามกระแสของความอยาก เมื่อมีความรู้แล้วก็ทำการด้วยความรู้นั้น รวมเรียกว่า พัฒนาด้านปัญญา การพัฒนามนุษย์ในด้านศีล จิต และปัญญา เป็นการมุ่งไปสู่วิถีแห่งสันติภายใน กล่าวคือ เป็นวิถีทางอันประเสริฐเมื่อเข้าถึงความสุข เมื่อเกิดสันติภายในแล้วก็หวังในขั้นหนึ่งว่า ด้วยการถือคติเมตตาไมตรี สันติภาพจะแผ่ขยายออกไปสู่สังคมและโลกกว้าง (พระมหาภุชยะ ตรีโณ,ดร. 2551)

4) สันติวิธีทางด้านปัญญา (สันติวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง) สันติวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง (Peaceful Conflict Resolution) เป็นแนวทาง ที่ใช้ในการแก้ปัญหาหลังจากที่ความขัดแย้งหรือข้อพิพาทเกิดขึ้นแล้ว มีความพยายามยุติความขัดแย้ง โดยใช้สันติ (โคทม อารียา, 2546) บางครั้งเรียกสันติวิธีประเภทนี้ว่าสันติวิธีในการจัดการกับความขัดแย้ง “การใช้สันติวิธี ไม่เพียงสามารถทำให้อีกฝ่ายยุติความรุนแรงได้เท่านั้น หากยังทำให้เขากลับมาเป็นมิตรกับผู้ใช้สันติวิธี ได้ด้วย” (พระไพศาล วิสาโล, 2544) ซึ่งสันติวิธีประเภทนี้จะถูกใช้ในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้ว เช่น การเจรจาเพื่อ หาข้อยุติความขัดแย้ง การประนีประนอม การแยกกลุ่มขัดแย้งออกจากกัน และการไกล่เกลี่ย เป็นต้น

โดยสรุปแล้วสันติวิธีเป็นกระบวนการไม่ใช้ความรุนแรงที่สำคัญ 4 กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการต่อสู้และเรียกร้องด้วยวิถีทางสันติ กระบวนการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งและความรุนแรงอย่างสันติ กระบวนการดำเนินชีวิตตามวิถีแห่งสันติ และกระบวนการสันติวิธีทางด้านจิตใจ โดยในสถานการณ์ปกติก็ใช้สันติวิธีในการดำเนินชีวิต ในสถานการณ์ที่ต้องการหรืออยากให้ผู้มีอำนาจรับรู้ความต้องการก็ใช้สันติวิธีในการ เรียกร้อง เพื่อเป็นการบอกความต้องการด้วยการสร้างพลังต่อรองเพื่อให้ผู้มีอำนาจให้ความสำคัญและหาวิธีการช่วยเหลือหรือเยียวยา ส่วนในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งก็ใช้สันติวิธีในการจัดการความขัดแย้งหรือการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยวิธีการไม่ใช้ความรุนแรง หรือแม้แต่การจำกัดความขัดแย้ง ไม่ให้ยกระดับไปสู่ความรุนแรงก็เป็นสันติวิธีอีกรูปแบบหนึ่ง

วิเคราะห์แนวคิดพุทธสันติวิธีในวิถีชีวิต

พระพุทธศาสนาได้ชื่อว่าเป็นศาสนาที่วางด้วยสันติ ทั้งสันติในแง่ของวิธีการและสันติในแง่ ของผลที่ก่อให้เกิดสันติ โดยในบทความนี้ได้ศึกษาวิเคราะห์และจำแนกแนวคิดพุทธวิธีในวิถีชีวิต ออกเป็น 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. พุทธวิธีในวิถีชีวิตทางด้านกายภาพ จากการศึกษาพบว่ามีพุทธสันติวิธีที่มีความเกี่ยวข้อง ในวิถีชีวิตของมนุษย์ทางด้าน กายภาพ 5 ส่วน แต่ละส่วนก็จะมีผลต่อวิถีชีวิตมนุษย์โดยตรง ซึ่งมนุษย์สามารถจัดการได้อย่างสันติวิธี ด้วยตัวเอง ดังต่อไปนี้

1.1 สันติวิธีในวิถีทางสายกลาง หากมองในแง่แนวทางดำเนินชีวิตจะเห็นว่า พระพุทธเจ้าเป็นนักสันติวิธีจาก ประสบการณ์ตรง พระองค์ทรงใช้วิธีการเบียดเบียนมาก่อนที่จะทรงใช้สันติวิธี ประสบการณ์ที่ พระองค์ทรงอยู่ในเพศฆราวาสวิสัยทรงรู้สึกว่าการดำเนินชีวิตเต็มไปด้วยความทุกข์ (กามสุขัลลิกานุโยค) จากนั้น ทรงเสด็จออกบวชเพื่อแสวงหาวิธีการดับทุกข์ ทรงใช้วิธีการเบียดเบียนตัวเองด้วยการทรมานร่างกาย (อิตถกิลมณานุโยค) แต่ก็ไม่สามารถดับทุกข์ได้ จากนั้นก็ทรงใช้วิธีมีสมาธิปฏิบัติ อันเป็นวิธีการที่ไม่ สุดโต่งข้างใดข้างหนึ่ง อันเป็นแนวทางสันติวิธี “สันติวิธีจึงเป็นทางสายกลางซึ่งอยู่ระหว่างทางสุดโต่ง สองทาง คือ การยอมจำนนกับการใช้ความรุนแรง” (พระไพศาล วิสาโล, 2553) เพราะพระพุทธเจ้าไม่ยอมจำนนให้กับความ ทุกข์และไม่ทรงเลือกวิธีการดับทุกข์ด้วยความรุนแรง เพราะว่าทั้งการยอมจำนนกับความรุนแรงไม่ใช่ แนวทางของความดับทุกข์ได้ จากนั้นเป็นต้นมา พระองค์ก็ทรงเผยแผ่แนวทางสันติวิธีเพื่อนำไปสู่สันติ มาโดยตลอด ซึ่งการดำเนินชีวิตแบบทางสายกลางในระดับประชาชนทั่วไปเป็นการควบคุมวิถีชีวิต ไม่ให้เป็นไปตามอำนาจของกิเลสตัณหา มานะ และทิฐิ โดยพระพุทธศาสนาสอนเรื่องการใช้ชีวิต ความเป็นอยู่และความเป็นไปอย่างสันติ อยู่อย่างสงบและอยู่อย่างมีความสุข พระพุทธศาสนาสอนให้ ดำรงชีวิตในทางที่เหมาะสม ไม่ตึงเกินไปและหย่อนเกินไป เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างสันติและมี สุขวิถีด้วย

1.2 สันติวิธีในวิถีการบริโภค ในพระพุทธศาสนามีคำสอนให้บริโภคอย่างมีสติ บริโภคอย่างรู้เท่าทัน และพิจารณา คุณค่าแท้จากการบริโภค สำรวมในการบริโภคปัจจัยการดำรงชีพโดยใช้หลัก โภชนมัตตัตถุญญา คือ ความรู้จักใช้เครื่องอุปโภคและเครื่องบริโภคอย่างพอดีเหมาะสม การดำเนินชีวิตควรคำนึงถึงความ พอดีเป็นสำคัญ เพราะโลกประสบกับปัญหาวิกฤตการณ์ทางนิเวศวิทยา เนื่องจากมนุษย์ใช้สอย สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมากเกินไป และพระพุทธศาสนายังมีหลักการใช้ปัจจัยสี่สันติวิธีซึ่งเป็นศีล ในการดำเนินชีวิต เพื่อควบคุมการใช้ปัจจัย 4 อย่างเหมาะสมและเกื้อกูล

ในเรื่องการบริโภคปัจจัย 4 ของพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา รวมถึงการวิเคราะห์ ความหมายและ เป้าหมายของการบริโภคที่ถูกต้องตามพระราชนิบัญญัติ เนื่องจากหลักการบริโภคของพระพุทธศาสนา ได้บัญญัติผ่านกาลเวลานานนับประมาณ 2600 ปี ส่วนบริบททางสังคมและวัฒนธรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเทศะ และหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้สำหรับการบริโภคปัจจัย 4 ทั้งในแง่ของการได้มา การใช้ การครอบครอง และการเก็บสะสม เนื่องจากบทบัญญัติบางข้อไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางสังคมปัจจุบัน และพระวินัยบางข้อก็ไม่อาจนำมาปฏิบัติตามได้ครบ เพราะสิ่งที่เคยมีในครั้งพุทธกาลก็ไม่มีแล้วในปัจจุบัน และสิ่งที่มีในปัจจุบันก็ไม่ตรงกับที่พระวินัยบัญญัติไว้ ทั้งนี้เนื่องจากบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อนำมาพิจารณากับบรรทัดฐานทางพระพุทธศาสนา พบว่ามีข้อบัญญัติไว้สำหรับการบริโภคปัจจัย 4 มากมายที่ปรากฏอยู่ในพระวินัย อย่างไรก็ตาม มีข้อขัดแย้งอยู่ 2 ทาง คือ ในทางวินัยโดยตรงที่มีข้อยกเว้นที่ไม่เป็นอาบัติกำหนดไว้ให้ และอีกทางหนึ่งคือ ข้ออนุญาตในหลักธรรมต่างๆ เช่น หลักมหาปเทศ 4 ฯลฯ ไม่ว่าจะกาลเวลาหรือ

สิ่งแวดล้อมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร การบริโภคน้ำปัจจัย 4 ของพระภิกษุสงฆ์ต้องดำเนินไปตามหลักการของมรรค 8 จึงจะทำให้สามารถพัฒนาจิตใจและสติปัญญาได้ ตามหลักพระพุทธศาสนา ข้อบัญญัติเกี่ยวกับการบริโภคน้ำปัจจัย 4 ไม่ได้วางไว้เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ปฏิบัติเท่านั้น แต่อุบาสก อุบาสิกาทั้งหลายยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อชีวิตที่มีความสุขได้ในปัจจุบัน

1.3 สันติวิธีในวิถีพอเพียง ปัญหาส่วนใหญ่ของมนุษย์คือการไม่รู้จักสถานภาพของตนเอง ไม่เคารพใน สถานภาพของตนเอง จึงมีพฤติกรรมก้าวร้าวและคุกคามต่อคนอื่น พระพุทธศาสนาจึงมีคำสอนเรื่อง สันโดษ ซึ่งเป็นรากฐานของวิถีพอเพียงในการดำเนินชีวิต เพราะสันโดษ คือ ความยินดี ความพอใจ ความยินดีด้วยของตนที่ได้มาด้วยเรี่ยวแรงและความเพียรโดยชอบธรรม ความยินดีด้วยปัจจัย 4 ตาม มีตามได้ ความรู้จักอิ่มและรู้จักพอ ซึ่งเป็นสันติวิธี ดังต่อไปนี้ 1) ยถาลาภสันโดษ คือ ยินดีตามที่ตน ได้มาอย่างสุจริต ตนได้สิ่งใดมาหรือเพียรหาสิ่งใดมาได้ เมื่อเป็นสิ่งที่ตนจึงได้ไม่ว่าจะหายาหรือ ประณีตแค่ไหนก็ยินดีพอใจด้วยสิ่งนั้น ไม่ติดใจอยากได้สิ่งอื่น ไม่เดือดร้อนกระวนกระวายในสิ่งที่ตน ไม่ได้ ไม่ปรารถนาสิ่งที่ตนไม่พึงได้ หรือเกินไปกว่าที่ตนจึงได้โดยถูกต้องชอบธรรม ไม่เพ่งเล็งปรารถนา สิ่งที่คนอื่นได้และการไม่ริษยาคนอื่น ซึ่งเป็นวิถีพอเพียงตามที่ตนได้หรือตามที่ตนมีอยู่ ไม่ใช่ชีวิตเกิน จำเป็นรวมทั้งการไม่ใช้ทรัพยากรเกินจำเป็น จึงทำให้มีวิถีชีวิตแบบเกื้อกูลต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้วย 2) ยถาลาภสันโดษ คือ ยินดีตามกำลัง ยินดีแต่พอแก่กำลังร่างกายสุขภาพและวิสัยแห่งการใช้ สอยของตน ไม่ยินดีอยากได้เกินกำลัง จนมีหรือได้สิ่งใดมาอันไม่ถูกต้องกับกำลังร่างกายหรือสุขภาพ สิ่งใดที่ไม่เหมาะกับตนก็สละให้กับคนอื่น ใช้ปัจจัยการดำรงชีพเฉพาะที่จำเป็นและมีประโยชน์ต่อชีวิต จริงเท่านั้น ส่วนอื่นที่มีมากเกินไปก็เป็นปัจจัยฟุ่มเฟือยและเกินกำลังที่ร่างกายต้องการ เพราะเมื่อเมื่อ ทำอะไรโดยไม่ประเมินกำลังและความสามารถของตนเองเท่ากับการนำตนเองเข้าสู่วิถีแห่งความ รุนแรง และ 3) ยถาลาภสันโดษ คือ ยินดีตามสมควร ยินดีตามสิ่งที่เหมาะสมกับตน อันสมควรแก่ ภาวะและฐานะ แนวทางดำเนินชีวิตและจุดหมายแห่งการบำเพ็ญกิจของตน ไม่ปรารถนาสิ่งของหรือ ตำแหน่งหน้าที่ที่ไม่เหมาะสมกับตนเอง เมื่อพิจารณาแล้วว่าคนอื่นเหมาะสมกว่าก็ยินดีมอบให้หรือยอม ถอยตนเองออกมา เพราะเห็นว่าสิ่งที่ตนเองเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับตนเองคืออยู่แล้ว ซึ่งกลายมาเป็นวิถี ชีวิตแบบพอเพียงและสันโดษ (อรรถกถาพระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่มที่ 2 ข้อที่ 252 หน้าที่ 48-50 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554)

1.4 สันติวิธีในวิถีการจัดการชีวิต ในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เหมาะสมกับการจัดการชีวิตหลายรูปแบบ แต่ที่เป็น หลักธรรมที่ได้กำหนดอย่างเป็นขั้นตอน คือ สัมมปธาน 4 ซึ่งเป็นการจัดการกับชีวิตอย่างสันติวิธี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สังวรปธาน คือ การใช้ความเพียรระวังป้องกันไม่ให้ตนเองทำความชั่ว โดยการ สำรวจพฤติกรรมและจิตใจของตนเองเพื่อไม่ให้ก่ออกุศลกรรมและอกุศลจิต ต่อมาคือการแผ่ระวางภัย คุกคามจากภายนอกในรูปของการสำรวมระวังปัญหาและภัยคุกคามจากสิ่งอื่นไม่ให้เข้ามาสู่ชีวิต ตนเองและสังคม ซึ่งเป็นขั้นสันติวิธีในวิถีแบบสำรวมตน 2) ปหานปธาน คือ

เพียรกำจัดอกุศลกรรม และอกุศลจิตของตนเอง ซึ่งเป็นการแก้ไขข้อบกพร่อง ปัญหา หรือข้อขัดแย้งต่างๆ ซึ่งเป็นการจัดการ กับสิ่งที่ไม่ดีที่เป็นภัยคุกคามต่อชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเป็นขั้นสันติวิธีในวิถีการแก้ปัญหาชีวิต 3) ภาวนาปธาน คือ เพียรพยายามพัฒนาตัวเองและสร้างสรรค์สิ่งที่ดีมีคุณค่าแก่ชีวิตและสังคม คือ การ พัฒนาทางด้านร่างกาย พัฒนาทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม พัฒนาทางด้านจิตใจและอารมณ์ รวมทั้งการพัฒนาทางด้านปัญญาด้วย ซึ่งเป็นขั้นสันติวิธีในวิถีการ พัฒนาแบบองค์รวม 4) อนุรักษนาปธาน คือ เพียรรักษาสິงสิ่งดีงามเอาไว้ รักษาความดี รักษาคนดีมีคุณธรรม ส่งเสริมคนดีให้อำนาจในสังคม ดูแลรักษาพระสงฆ์ที่ทรงภูมิรู้และภูมิธรรม รวมทั้งรักษาวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงาม ซึ่งดู สัมพันธ์เป็นจารีตและวิถีวัฒนธรรมแบบสันติของชาวพุทธ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 35 ข้อที่ 408 หน้าที่ 333 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2. พุทธสันติวิธีในวิถีชีวิตทางด้านสังคม พระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนเพื่อให้มีวิถีชีวิตเกื้อกูลต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนาในเชิงสาธารณะ จึงมีหลักธรรมคำสอนที่มีลักษณะเป็นสากล ในส่วนที่มีลักษณะเป็นพุทธสันติวิธีในวิถีทางสังคม ดังนี้

2.1. วิถีชีวิตที่ไม่มุ่งร้าย พระพุทธศาสนาสอนให้มีการกระทำและความรู้สึกนึกคิดที่ไม่มุ่งร้ายต่อผู้อื่นและ สังคมรวมทั้งสิ่งแวดล้อมด้วย “การไม่คิดเบียดเบียนมุ่งร้ายและไม่แบ่งฝ่าย แต่เป็นเพื่อนร่วมชาติ เพื่อนร่วมโลก ที่สำคัญคือเป็นเพื่อนมนุษย์ที่รักสุขเกลียดทุกข์ มีรอยยิ้มและหน้าตาเหมือนเรา มองจุดร่วมระหว่างเรากับเขามีมากกว่าจุดต่าง” พระพุทธศาสนา mong สรรพสิ่งทั้งหลายว่าเป็นเพื่อนร่วมเกิด แก่เจ็บตาย แต่ที่เป็นมมมองพิเศษก็คือพระพุทธศาสนาเห็นว่าสรรพสัตว์ทุกตัวตนเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ จึงมีฐานคิดแบบเมตตากรุณาและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น บรรณาณาที่จะให้พ้นทุกข์หรือปลดปล่อยให้ ทุเลาเบาบางลง ซึ่งเป็นลักษณะของสันติวิธีในวิถีชีวิตแบบไม่มุ่งร้ายต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

พระพุทธศาสนานิยมความสงบ ไม่รุกรานใคร ชอบวิถีชีวิตแบบสันโดษ มีความ เป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกัน มีความรักและสามัคคีกัน และมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นิยมการเป็นอยู่ อย่างสันติ “สอนให้แก้ปัญหาด้วยวิธีการแห่งเมตตา-กรุณาอย่างสากล จึงถือว่าพระพุทธศาสนาเป็นขบวนการสันตินิยม (pacifism) ที่แท้จริงรายแรกของโลก” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2550) จึงมีคำสอนในเป็นแนวทางสงบ เช่น สุข อื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี ทำให้วิถีชีวิตของชาวพุทธเป็นแบบสันติอันเป็นอัตลักษณ์ของนักสันตินิยม

2.2 กฎเกณฑ์ทางมนุษยธรรมสากล พระพุทธศาสนามีกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติทางสังคมเพื่อให้เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ “เรียกว่ามนุษยธรรม คือ หลักธรรมที่ทำความให้เป็นมนุษย์ ได้แก่ ศีล 5” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551) มนุษยธรรมจึงเป็นหลักธรรมสากล ไม่ได้เจาะจงเฉพาะพุทธศาสนิกชนเท่านั้น แม้แต่ศาสนิกชนที่นับถือศาสนาอื่นก็สามารถปฏิบัติตามหลักศีล 5 ได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักจริยธรรมการเมืองระหว่างประเทศ 5 ประการ (เขมานันท์ เขมานันโท, 2553)

ได้แก่ (1) การไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน (2) การเคารพซึ่งกันและกันในสิทธิการปกครอง และการครองอาณาจักร (3) การไม่ก้าวล่วงในเรื่องภายในของกันและกัน (4) การส่งเสริมความเสมอภาคและผลประโยชน์ของกันและกัน (5) การอยู่ด้วยกันอย่างสงบและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการนำหลักศีลห้าของพระพุทธศาสนาไปใช้กับสถานการณ์ทางการเมืองของโลกปัจจุบันเพื่อให้เกิด สันติภาพในโลก ศีล 5 จึงเป็นกฎเกณฑ์ทางของมนุษยธรรมเชิงสันติ

2.3 พุทธวิธีเสริมสร้างความสามัคคี พระพุทธศาสนามีแนวทางการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม เช่น หลักศีล 5 และ หลักสารณียธรรม เป็นต้น “เพราะเจตนาารมณ์ของศาสนาต้องการให้มีความรักความสามัคคีและการ อยู่ร่วมกันได้โดยสันติ” (กวีวงศ์, 2550) พระพุทธเจ้าทรงตรัสถึงท่าทีของพระพุทธศาสนาต่อแนวทางสันติวิธีในการ อยู่ร่วมกันว่า “ภิกษุพร้อมเพรียงกัน ชื่นชมกัน ไม่วิวาทกัน เป็นเหมือนน้ำนมกับน้ำ มองกันด้วยนัยน์ตาที่เปี่ยมด้วยความรัก ” ” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 20 ข้อที่ 125 หน้าที่ 372 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พุทธพจน์ลักษณะนี้ล้วนเป็นไปเพื่อสร้างสรรค์แนวทางสันติวิธีทั้งสิ้น และจุดยืนของพระพุทธศาสนาก็คือสันติวิธี มองเพื่อนมนุษย์ด้วยเมตตา ในฐานะที่เป็นเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตาย และเพื่อนร่วมทุกข์ จึงมีแนวทางปฏิบัติที่ไม่เบียดเบียนการดำเนินชีวิตทางกาย วาจา และใจ โดยมีจุดหมายปลายทางของชีวิตเพื่อสันติสุข

2.4 สันติวิธีในโครงสร้างทางสังคม พระพุทธศาสนาเห็นว่าโครงสร้างทางสังคมทำให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรง โดยเฉพาะโครงสร้างทางด้านความเชื่อและเชื้อชาติ ซึ่งทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมทางสังคม โดยเห็นว่าระบบวรรณะได้สร้างความขัดแย้งทางโครงสร้าง ทำให้ชนชั้นสูงกดขี่ชนชั้นต่ำ ในขณะที่ชนชั้นต่ำก็ โหยหาสิทธิความเท่าเทียม ซึ่งทำให้เกิดการต่อสู้ทางเชื้อชาติและชนชั้น “โดยไม่ปล่อยให้อัตลักษณ์ทางเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา อุดมการณ์ มาเป็นเครื่องกีดขวางมนุษย์ออกจากกัน” (พระไพศาล วิสาโล, 2553) เพราะพระพุทธศาสนาไม่ได้ให้คุณค่าของคนที่แหล่งกำเนิด แต่ให้คุณค่าจากความประพฤติดีงาม และเห็นว่ามนุษย์มีสิทธิในชีวิตมาตั้งแต่กำเนิด พระพุทธศาสนาจึงพยายามสลายโครงสร้างทางสังคมที่ไม่เป็นธรรมและสร้างสันติวิธีในสังคมเชิงโครงสร้าง เช่น มีศีลเสมอกันและความเป็นธรรมทางสังคม เป็นต้น

2.5 สันติวิธีในวิถีไม่เบียดเบียน พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนเพื่อความไม่เบียดเบียนกัน เรียกว่า “ อหิงสา ” คือ ความไม่เบียดเบียน เพราะเห็นว่ามนุษย์ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และสิ่งแวดล้อม มนุษย์จึง ไม่ควรเบียดเบียนสัตว์อื่น รวมทั้งไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ไม่ทิ้งน้ำเสีย สารพิษ ขยะลงไปสู่แหล่งน้ำหรือที่สาธารณะ ไม่ส่งเสียงดังมากจนเกินไป เพราะพระพุทธศาสนาถือว่าความไม่ เบียดเบียนเป็นสุขในโลก ซึ่งเป็นสันติวิธีในแบบที่ส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ

2.6 สันติวิธีในวิถีการเคารพสิ่งอื่น หลักธรรมเรื่องความเคารพ คือ ความเคารพ ซึ่งพระพุทธศาสนาไม่ได้มองแค่กรอบ ของการเคารพมนุษย์ที่น่าเคารพเท่านั้น แต่ยังมองถึงความเคารพ

คนทั่วไปและสัตว์ในฐานะที่เป็น สิ่งมีชีวิตเหมือนกัน และพระพุทธศาสนายังมีแง่มุมของการเคารพต่อธรรมชาติด้วย โดยคนส่วนใหญ่ เชื่อกันว่าต้นไม้แต่ละต้นเป็นที่อยู่หรือเป็นวิมานของรุกขเทวดา โดยเฉพาะต้นไม้ใหญ่ที่เรียกว่า ต้นไม้ เจ้าไพร (เจ้าป่า) ดังนั้น การมีความเคารพต่อรุกขเทวดาทำให้ประชาชนไม่กล้าเข้าไปตัดต้นไม้ ซึ่งเป็น การป้องกันต้นไม้ไม่ให้ถูกทำลายก็เป็นสันติวิธีในวิถีของการเคารพสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์

2.7 สันติวิธีในวิถีความกตัญญู การรู้คุณและการตอบแทนบุญคุณมีความกตัญญู คือ การรู้คุณค่าของสังคมและ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติแล้วตอบแทนคุณ ในส่วนของสังคมก็มีความเด่นชัดอยู่แล้วว่า พระพุทธศาสนาเน้นความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ นอกจากนี้แล้วมนุษย์ยังต้องมีความกตัญญูต่อสิ่งแวดล้อมด้วย โดยการอนุรักษ์และถนอมทรัพยากรธรรมชาติ พระพุทธศาสนาสอนให้กตัญญูทวดเวทิต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ในมหาเวทนิชาดก ระบุว่า “บุคคลนั้นหรือนอนอยู่ได้รับเงาของต้นไม้ใดไม่ควรหักรานกิ่งของต้นไม้เพราะว่า ผู้ประทุษร้ายมิตรเป็นคนเลว” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 27 ข้อที่ 196 หน้าที่ 454 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ผู้ใดได้รับประโยชน์จาก สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติแล้ว ยังคิดทำลายธรรมชาติโดยไม่รู้จักพออีกผู้นั้นเป็นคนทรยศต่อมิตร

สรุป พุทธสันติวิธีในวิถีชีวิตทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งพระพุทธศาสนาจะมุ่งเน้น การมีวิถีชีวิตที่ไม่มุ่งร้ายตนเองและผู้อื่น พระพุทธศาสนายังมีอัตลักษณ์วิถีชีวิตแบบสันตินิยม มีศีล 5 เป็นกฎเกณฑ์ทางมนุษยธรรมสากล มีพุทธวิธีที่มุ่งการเสริมสร้างความสามัคคี การปรับโครงสร้างทางสังคมให้เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ในขณะที่เดียวกันก็มีมิติทางสิ่งแวดล้อมในรูปของสันติวิธีในวิถีไม่เบียดเบียน วิธีการเคารพสิ่งอื่น วิถีความกตัญญูทวดเวทิต ทำให้มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือ เพื่อนมนุษย์ ตั้งอยู่ในกฎระเบียบ เพื่อให้การตอบสนองความต้องการของตนนั้น ไม่ไปเบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายกับผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและเกื้อกูลกันได้ด้วยดี ทั้งยังวิถีที่เป็นกัลยาณมิตรต่อสิ่งแวดล้อมด้วย

3. พุทธสันติวิธีในด้านจิตใจ สันติวิธีในโลกทัศน์ทางจิตของพระพุทธศาสนาจากการฝึกหัดพัฒนาจิตใจ ซึ่งเป็น กระบวนการทางจิตตภาวนาตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยจำแนกสันติวิธีทางจิตออกเป็น 3 คุณลักษณะ ประกอบด้วย สันติวิธีในวิถีคุณภาพจิต สันติวิธีในวิถีสุขภาพจิต และสันติวิธีในวิถี สมรรถภาพทางจิต ดังต่อไปนี้

3.1 สันติวิธีในวิถีคุณภาพของจิต คุณธรรมทางจิตที่มีลักษณะเป็นสันติวิธี ซึ่งเกิดจากการเสริมสร้างจิตใจให้ตั้งงามและมีกุศลจิต เช่น มีเมตตา มีความรัก ความเป็นกัลยาณมิตร มีกรุณา อยากช่วยเหลือ ปลดปล่อยทุกข์ ของผู้อื่น มีจาคะ คือ มีน้ำใจเผื่อแผ่ มีคารวะ มีความกตัญญู เป็นต้น โดยมีสติเป็นตัวควบคุมเพื่อไม่ให้กล้าเข้าสู่การเบียดเบียนกัน” (พระไพศาล วิสาโล, 2553) พระพุทธศาสนาจึงมีแนวทางปฏิบัติเพื่อดำเนินไปสู่สันติภาพ สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมและความรู้สึกของมนุษย์ให้มีเมตตา กรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ ซึ่งคุณธรรม เหล่านี้เป็นแรงผลักดันให้มีพฤติกรรมแบบสันติวิธี

3.2 สันติวิธีในวิถีสุขภาพจิต การมีสุขภาพจิตดี มีความสุข สดชื่น ร่าเริงเบิกบานปลอดโปร่ง สงบ ผ่องใส มีปิติ ปราโมทย์ ไม่เครียด ไม่กระวนกระวาย ไม่สับสนวุ่นวาย ไม่คับข้องใจ ไม่ขุ่นมัวเศร้าหมอง ไม่หดหู่ โศกเศร้า ไม่บีบคั้นทางจิต เป็นต้น ซึ่งเป็นวิถีของจิตที่มีสุขภาพดีและมีสันติในวิถีจิต โดยผู้ที่มี สุขภาพจิตดีก็จะทำให้มีวิถีของสุขภาวะทางจิต

3.3 สันติวิธีในวิถีสมรรถภาพของจิต จิตที่มีขีดความสามารถระดับสูง ก่อให้เกิดพลังผลักดันให้สามารถทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น มีสติมั่นคง มีวิริยะ (ความเพียร) มีขันติ (อดทน) มีสมาธิ (จิตตั้งมั่นแน่วแน่) มีสัจจะ (จริงจัง) มีอธิฐาน (เด็ดเดี่ยวแน่วแน่ต่อจุดหมาย) ซึ่งเป็นคุณลักษณะของจิตที่พร้อมและ เหมาะกับการใช้งาน โดยจะส่งเสริมทั้งกระบวนการดำเนินชีวิตให้มีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ ตามความมุ่งหมาย และส่งเสริมทางสติปัญญา

สรุป คุณลักษณะทางจิตทั้งส่วนที่เป็นวิถีสุขภาพจิต วิถีคุณภาพจิต และวิถีสมรรถภาพจิต ล้วนแสดงแง่มุมของสันติ 3 ประการ คือ ประการแรกทำให้ธรรมชาติของจิตมีสันติ ดังคำว่า สุขอันยิ่งกว่าความสงบ ไม่มี ประการที่สอง แสดงให้เห็นคุณลักษณะของจิตที่มีสันติ ซึ่งสะท้อนออกมาในแง่ของคุณธรรม ประการที่สาม เป็นการแสดงให้เห็นประสิทธิภาพของจิตที่มีสันติ ซึ่งแสดงออกในรูปของแรงผลักดันของจิตให้มีการใช้สันติวิธีทางพฤติกรรม

4. พุทธสันติวิธีในด้านปัญญา พระพุทธศาสนามีการเสริมสร้างสติปัญญาและอย่างเป็นกระบวนการ เรียกว่าไตรสิกขา ซึ่งเป็นการศึกษาเรื่องศีล สมาธิและปัญญา อันเป็นกระบวนการศึกษาเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และ แก้ปัญหาความทุกข์ “การเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจ และการหยั่งรู้ความจริง รู้เห็นเท่า ทันโลกและชีวิตตามสภาวะจริง” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2544) ซึ่งเป็นกระบวนการเสริมสร้างปัญญาเชิงสันติ โดยได้จำแนกการ ส่งเสริมวิถีทางปัญญาออกเป็น 3 แนวทาง ดังต่อไปนี้

4.1 สันติวิธีในจินตามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการที่ไม่ได้ฟังจากคนอื่น แต่เกิดจากการคิด การค้นคว้า วิจัย วิเคราะห์วิจารณ์และทดลอง ปฏิบัติจนรู้เข้าใจและเห็นผลด้วยตนเอง ซึ่งพระพุทธศาสนาจะเน้น ปัญญาในแบบสัมมาทิฐิซึ่งเป็นปัญญาที่เกื้อกูลและสร้างสรรค์ โดยการใช้โยนิโสมนสิการคิด ไคร่ครวญอย่างมีเหตุผลอิงสังขารธรรม และทิศทางของปัญญามุ่งสู่กุศลเจตนา เป็นต้น โดยการไม่คิดมุ่งร้ายหรือคิดหาทางเอาเปรียบผู้อื่น หรือไม่คิดไปในทางทุจริต ซึ่งเป็นวิธีคิดในเชิงสันติและมีผล จากความรู้เพื่อสันติ

4.2 สันติวิธีในสุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฟังจากผู้อื่น หรือการอ่านหนังสือ การสังเกต และการเล่าเรียน ศึกษาจากแหล่งข้อมูลภายนอกทั้งหมด โดยใช้ปรัโตโฆสะ คือ การได้รับข้อมูลจากผู้อื่น ทั้งฐานคิด แนวคิดทฤษฎี อุดมการณ์มาจากผู้อื่น โดยอาศัยกลายณมิตรที่สมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติที่ดี เช่น ครู อาจารย์ ตำรา และสื่อการเรียนการสอนต่างๆ เป็นต้น เพื่อเป็นฐานความรู้ในการคิดพิจารณาในขั้น ของจินตามยปัญญา โดยกลายณมิตรมีคุณลักษณะของผู้มีสันติวิธี การถ่ายทอด

ความรู้จึงใช้วิธีการ สันติเนื้อหาความรู้ที่มีความสัมพันธ์กันกับสันติวิธี เพื่อนำความรู้ไปใช้อย่างสร้างสรรค์ต่อชีวิต และโลกต่อไป

4.3 สันติวิธีในภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการลงมือทดลองปฏิบัติจนทำให้รู้เห็นประจักษ์ด้วยตนเอง ใช้ได้ทั้ง ในแง่ของการปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจและปัญญาให้มีสันติทางจิตใจและปัญญา “ทำให้ไม่ยึดมั่นใน ตัวตน มองตัวตนในฐานะเป็นเพียงเครื่องมือสำหรับทำตามปกติสุข สงบ สันติแก่ตนเองและผู้อื่น ไม่เจือปนกิเลส ตัณหา อุปาทาน อันจะเป็นสันติสุขและสันติภาพของโลกอย่างแท้จริง” (ปัญญา เฉลิมชัยกิจ, 2544) และปัญญาในแง่ของการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมและเทคโนโลยีในเชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

สรุป ปัญญาในทางพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นมาจาก 3 กระบวนการ คือ กระบวนการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ด้วยตัวเอง กระบวนการศึกษาเรียนรู้จากผู้อื่น และกระบวนการทดลองปฏิบัติจนได้องค์ความรู้มาจากการปฏิบัติการ โดยปัญญาในพระพุทธศาสนาจำแนกออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับโลกียปัญญา ซึ่งเป็นปัญญาในเชิงเกื้อกูลต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และระดับโลกุตระปัญญา ซึ่งเป็นความรู้ในขั้นที่ดับทุกข์ได้ พระพุทธศาสนาจึงมีกระบวนการเสริมสร้างทางปัญญาเชิงสันติและมีการใช้ปัญญาเพื่อสันติ

บทสรุป

สันติวิธีเป็นวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยได้จำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ สันติวิธีในการต่อสู้และเรียกร้อง สันติวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง และสันติวิธีในการดำเนินชีวิต ในบทความนี้มุ่งวิเคราะห์สันติวิธีในการดำเนินชีวิตในแง่มุมมองสันติวิธีในวิถีชีวิตเป็นหลัก โดยได้จำแนกสันติวิธีในวิถีชีวิตตามหลักภาวนา 4 ดังต่อไปนี้ 1) พุทธสันติวิธีในวิถีทางกายภาพเป็นการใช้สันติวิธีที่เน้นการดำเนินชีวิตในทางกายภาพในระดับบุคคล ได้แก่ สันติวิธีในวิถีทางสายกลาง สันติวิธีในวิถีการบริโภคที่เกื้อกูล รวมทั้งสันติวิธีในวิถีการเป็นพ่อกับแม่และสันโดษในวิถีการดำเนินชีวิต และสันติวิธีในวิถีการการจัดการชีวิตอย่างมีขั้นตอนตามหลักสัมมปชาน 4 และสันติวิธีในวิถีการการสำรวมอินทรีย์ 2) พุทธสันติวิธีในวิถีชีวิตทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสันติวิธีที่เกี่ยวกับวิถีทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยปราศจากการมุ่งร้าย การมีวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธแบบสันตินิยม การมีศีล 5 เป็นกฎเกณฑ์ทางมนุษยธรรมสากล การเสริมสร้างความสามัคคีและเอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ นอกจากนี้ยังมีมิติทางสิ่งแวดล้อมในรูปของวิถีชีวิตที่ไม่เบียดเบียน วิถีการเคารพสิ่งอื่น และวิถีความกตัญญูต่อสิ่งแวดล้อม และมีวิถีที่เป็นกัลยาณมิตรต่อสิ่งแวดล้อมด้วย 3) พุทธสันติวิธีในวิถีจิต คือ พุทธศาสนาสอนให้พัฒนาจิตใจเพื่อให้ธรรมชาติของจิตมีสันติคือความสงบทางจิตและสงบจากกิเลส โดยเห็นว่าสุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี และการพัฒนาให้คุณลักษณะของจิตที่มีสันติ คือ ทำให้จิตมีคุณธรรม และการทำให้จิตมีสมรรถภาพสันติ ซึ่งเป็นแรงผลักดันของจิตให้มีการใช้สันติวิธีอย่างมี

ประสิทธิภาพ 4) สันติวิธีในวิถีปัญญา คือ กระบวนการศึกษาเชิงพุทธเป็นไปแบบสันติวิธีตามหลักไตรสิกขา โดยมีรูปแบบการเสริมสร้าง จินตมยปัญญา สุตมยปัญญา และภาวนามยปัญญาก็เป็นวิธีการสร้างปัญญาเชิงสันติ ส่วนระดับปัญญาทั้งโลกียปัญญาและโลกุตระปัญญาก็เป็นทั้งวิธีการเสริมสร้างปัญญาและมีเป้าหมายเพื่อสันติ ทำให้พระพุทธศาสนามีวิถีชีวิตอย่างสันติ ทั้งการเป็นอยู่และการเสพบริโภคปัจจัยการดำรงชีพ รวมทั้งมีวิถีการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล และการพัฒนาชีวิตอย่างสันติ เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่และความเป็นไปโดยสันติวิธี

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย*. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กวีวงศ์. (2550). *สารนิพนธ์พุทธทาสว่าด้วยสมานฉันท์และสันติวิธี*. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- เขมานันท์ เขมานันท. (2553). *สันติภาพ ทางเลือกเดียวและศีล 5 (ปัญญาศีล)*. พุทธวิธีสู่โลกสันติ. กรุงเทพมหานคร: ภูมิทอง.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2534). *สันติทฤษฎี-วิถีวัฒนธรรม (Peace theory and cultural elements)*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลคิมทอง.
- ปัญญา เฉลิมชัยกิจ. (2544). *ข้อธรรมคำคมพุทธทาสภิกขุ*. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- ปรีชา ศรีวาลย์. (2546). *สงครามโลกครั้งที่ 2*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2544). *พุทธธรรม (ฉบับเดิม)*. กรุงเทพมหานคร: ดวงแก้ว.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). *ความจริงและเมตตาที่ก่อรูปด้วยปัญญา สลายความขัดแย้ง*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรีนติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.
- พระไพศาล วิสาโล. (2553). *สติ มรรคาแห่งสันติ*. กรุงเทพมหานคร: เนชั่นบุ๊คส์.
- พระไพศาล วิสาโล. (2544). *สันติวิธี วิธีแห่งอารยะ*. กรุงเทพมหานคร: โกลคิมทอง.
- มารค ตามไท. (2543). *การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีในสันติวิธี: ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความมั่นคง*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันยุทธศาสตร์ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์. (2533). *สันติศึกษากับสันติภาพ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2547). *ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

- โคทม อารียา. (2546). การส่งเสริมสันติวิธี. เอกสาร 30 ปี 14 ตุลา จดหมายข่าวประชาชน. 10(3): 23-25.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2548). รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี: กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิธิบุญยากร) (2561). พุทธสันติวิธี: การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: หจก.ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์.
- พระมหากฤษณะ ตรุโณ,ดร. (2551). พระพุทธศาสนากับการสร้างสันติภาพโลก. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2566, จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/14299>

